

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**

İCRANIN İADESİ

Yüksek Lisans Tezi

Yasin ÇELİK

ANKARA-2018

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**

İCRANIN İADESİ

Yüksek Lisans Tezi

Yasin ÇELİK

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Sema TAŞPINAR AYVAZ

ANKARA-2018

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK (MEDENİ USUL VE İCRA İFLAS HUKUKU)
ANABİLİM DALI

Yasin ÇELİK

İCRANIN İADESİ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Sema TAŞPINAR AYVAZ

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tez Sınavı Tarihi:

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Prof. Dr. Sema TAŞPINAR AYVAZ danışmanlığında hazırladığım “İcranın İadesi (Ankara.2018)” adlı yüksek lisans tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Yasin ÇELİK

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
KISALTMALAR.....	vi
GİRİŞ.....	1
İCRANIN İADESİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	1
§ 1. İCRANIN İADESİ KAVRAMI.....	1
A. TANIMI	1
B. AMACI.....	6
C. UYGULAMA ALANI	9
D. KONUNUN ÖNEMİ.....	13
§ 2. İCRANIN İADESİNİN BENZER MÜESSESELERLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	15
A. SEBEPSİZ ZENGİNLEŞME DAVASI ve İCRANIN İADESİ	16
I. Genel Olarak	16
II. Kapsam Bakımından.....	18
III. Süre Bakımından	20
B. İSTİRDAT DAVASI ve İCRANIN İADESİ	21
I. Genel Olarak	21
II. Kapsam Bakımından.....	24
III. Süre Bakımından	25
C. İİK M.361 ve İCRANIN İADESİ	26
I. Genel Olarak	26
II. Kapsam Bakımından.....	28
III. Süre Bakımından	28

BİRİNCİ BÖLÜM

İCRANIN İADESİNİN ŞARTLARI

§ 3. İCRANIN İADESİNİN ŞARTLARI	30
A. BİR İLÂMIN VARLIĞI	30
I. İlâm	32
1. Genel Olarak İlâm.....	32
a. Eda Hükümleri.....	37
b. Tespit Hükümleri.....	38

c. İnşai Hükümler	40
2. İcra Mahkemesi Kararları	41
3. Ceza Mahkemelerinin Yargılama Giderlerine İlişkin Kararları	42
4. İdari Yargıda Tam Yargı Davalarına İlişkin Kararlar.....	43
5. Sayıştay İlâmları	43
6. Hakem Kararları.....	43
7. Tenfiz Kararı Verilmiş Yabancı Mahkeme ve Hakem Kararları.....	44
8. Uyuşmazlık Mahkemesinin Hüküm Uyuşmazlığının Çözümü Hakkında Verdiği Kararlar	45
II. İlâm Niteliğinde Belge.....	45
1. İcra ve İflas Kanununa Göre İlâm Niteliğinde Sayılan Belgeler	49
a. İİK m.38'e Göre İlâm Niteliğinde Kabul Edilen Belgeler.....	49
aa. Mahkeme Huzurunda Yapılan Sulhler.....	49
bb. Mahkeme Huzurunda Yapılan Kabuller.....	51
cc. Mahkeme Huzurunda Yapılan Feragatler	53
dd. Düzenleme Biçimindeki Noter Senetleri	54
ee. İstinaf ve Temyiz Kefaletnameleri.....	55
ff. İcra Dairesindeki Kefaletnameler	56
b. İİK m.149 ve m.150/1 Hükümlerine Göre İlâm Niteliğinde Kabul Edilen Belgeler	58
2. Özel Kanunlara Göre İlâm Niteliğinde Kabul Edilen Belgeler	59
B. İLÂMIN İCRA EDİLMESİ	63
I. İlâmlı İcra Takibi Yapılması	63
1. Genel Olarak İlâmlı İcra Kavramı	63
2. İlâmlı İcra Takibinin Başlaması.....	64
II. İlâmın İcra Edilme Zamanı	66
1. Kesinleşmeden İcraya Konulamayan İlâmlar	68
a. Taşınmaz Mal ile İlgili Ayni Haklara İlişkin Kararlar	71
b. Kişiler ve Aile Hukukuna İlişkin Kararlar	74
c. Yabancı Mahkeme Kararlarının Tenfizi Hakkındaki Kararlar	76
d. Ceza Mahkemesi İlâmlarının Yargılama Giderlerine İlişkin Hükümü	77
e. Sayıştay İlâmları	77
f. Gemilere ve Bunlarla İlgili Ayni Haklara İlişkin Kararlar	78
g. Borçlunun Menfi Tespit Davasını Kazanması ve Lehine Tazminata Hükmedilmesi	78

h. Yargıtay Kararları Doğrultusunda Kesinleşmeden İcra Edilemediği	
Kabul Edilen İlâmlar	79
2. Kesinleşmeden İcraya Konulabilen İlâmlar.....	81
III. İlâmın Tamamen veya Kısmen İcra Edilmiş Olması.....	85
1. İlâmın Tamamen İcra Edilmiş Olması	86
2. İlâmın Kısmen İcra Edilmiş Olması	87
IV. İlâma Dayalı Takibin İptal Edilmemiş Olması	87
C. KANUN YOLUNA BAŞVURULMUŞ OLMALI	89
I. Genel Olarak Kanun Yolu.....	89
II. İstinaf Kanun Yolu.....	91
1. Genel Olarak İstinaf Kanun Yolu	91
2. İstinaf Yoluna Başvurunun İlâmlı İcra Takibine Etkisi.....	92
a. Bölge Adliye Mahkemesinden İcranın Durdurulmasının Talep Edilmesi.....	96
b. Bölge Adliye Mahkemesinin İcranın Durdurulması Hakkındaki Kararı.....	103
aa. İcranın Durdurulması Talebinin Kabul Edilmesi.....	103
bb. İcranın Durdurulması Talebinin Reddedilmesi	104
3. İstinaf Mahkemesi Tarafından Karar Verilmesi	104
a. İstinaf Başvurusunun Haksız Olması Durumunda Verilebilecek Kararlar.....	104
b. İstinaf Başvurusunun Haklı Olması Durumunda Verilebilecek Kararlar.....	108
aa. İlk Derece Mahkemesine Ait Kararın Kaldırılması ve Dosyanın Gönderilmesine İlişkin Karar Verilmesi	108
bb. İlk Derece Mahkemesine Ait Kararın Kaldırılması ve Davanın Kabulüne (veya Kısmen Kabulüne) İlişkin Karar Verilmesi.....	111
cc. İlk Derece Mahkemesine İlişkin Kararın Kaldırılması ve Davanın Reddine (veya Kısmen Reddine) İlişkin Karar Verilmesi	112
III. Temyiz Kanun Yolu	116
1. Genel Olarak Temyiz.....	116
2. Temyiz Yoluna Başvurunun İlâmlı İcra Takibine Etkisi.....	117
a. Yargıtay'dan İcranın Durdurulmasının Talep Edilmesi	119
b. Yargıtay'ın İcranın Durdurulması Hakkındaki Kararı	121
aa. İcranın Durdurulması Talebinin Kabul Edilmesi.....	121

bb. İcranın Durdurulması Talebinin Reddedilmesi	123
3. Yargıtay Tarafından Esas Hakkında Karar Verilmesi	123
a. Yargıtay'ın Hükmü Onaması.....	123
b. Yargıtay'ın Hükmü Bozması.....	125
aa. Bozma Kararına Uyulması.....	129
bb. Bozma Kararına Karşı Direnilmesi	134
IV. Yargılamanın Yenilenmesi.....	135
1. Genel Olarak Yargılamanın Yenilenmesi	135
2. Yargılamanın Yenilenmesi Yoluna Başvurunun İlâmlı İcra Takibine Etkisi	136
3. Yargılamanın Yenilenmesi Talebine İlişkin Verilen Hükümün Sonuçları ve İcranın İadesi.....	137
a. Genel Olarak	137
b. İlk Hüküm İcra Edilmemişse	139
c. İlk Hüküm Kısmen veya Tamamen İcra Edilmişse	139
D. BORÇLUNUN BORÇLU OLMADIĞININ TESPİTİ ve KARARIN KESİNLEŞMESİ	141
I. Borçlunun Hiç veya İlâmda Yazılı Olduğu Kadar Borçlu Olmadığının Tespiti.....	141
II. Kararın Kesinleşmesi	142

İKİNCİ BÖLÜM

İCRANIN İADESİNİN USULÜ

§ 4. İCRANIN İADESİNİN USULÜ	143
A. İCRANIN İADESİ TALEBİNDE BULUNULMASI.....	143
I. Başvuru Yeri	144
II. Başvuru Şekli.....	145
III. Başvuru Süresi.....	147
B. İADENİN KAPSAMI	148
C. İCRA DAİRESİ TARAFINDAN YAPILMASI GEREKEN İŞLEMLER.....	150

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İCRANIN İADESİNİN SONUÇLARI

§ 5. İCRANIN İADESİNİN SONUÇLARI.....	152
A. PARA ve TEMİNAT ALACAĞINA İLİŞKİN İLÂMLARIN İCRASI BAKIMINDAN.....	152
B. PARA ve TEMİNAT ALACAĞI DIŞINDA KALAN İLÂMLARIN İCRASI BAKIMINDAN	154
I. Taşınır Teslimine İlişkin İlâmların İcrası Bakımından	155
II. Taşınmaz Üzerindeki Kişisel Haklara İlişkin İlâmların İcrası Bakımından	157
III. Bir Şeyin Yapılması ya da Yapılmamasına İlişkin İlâmların İcrası Bakımından	158
C. ÜÇÜNCÜ KİŞİLERİN İYİNİYETLE KAZANMIŞ OLDUKLARI HAKLARIN KORUNMASI BAKIMINDAN	160
I. Konusu Para ve Teminat Alacağı Olan İlâmların İcrası Bakımından.....	161
II. Konusu Para ve Teminat Alacağı Dışında Kalan İlâmların İcrası Bakımından.....	161
D. SEBEPSİZ ZENGİNLEŞME DAVASI.....	162
E. İCRA MAHKEMESİ KARARLARI BAKIMINDAN	165
I. Genel Olarak	165
II. Kanun Yolu Başvurusunun İcraya Etkisi.....	166
III. İcranın İadesi	167
F. İİK M.10/a HÜKMÜ BAKIMINDAN	169
G. İHALENİN FESHİ KARARLARI BAKIMINDAN	170
SONUÇ	174
KAYNAKÇA.....	178
ÖZET	187
ABSTRACT	188

KISALTMALAR

ABD	: Ankara Barosu Dergisi
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
Av.K	: Avukatlık Kanunu
AYM	: Anayasa Mahkemesi
aşa	: Aşağıda
C	: Cilt
dn	: Dipnot
E	: Esas
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
HUAK	: Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu
HK	: Harçlar Kanunu
İBK	: İçtihadı Birleştirme Kurulu
İYUK	: İdari Yargılama Usulü Kanunu
K	: Karar
No	: Numara
RG	: Resmi Gazete
S	: Sayı
s	: Sayfa
T	: Tarih
V	: Volume
vd	: Ve devamı
Y	: Yargıtay
YD	: Yargıtay Dergisi
yuk	: Yukarıda

GİRİŞ

İCRANIN İADESİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

§ 1. İCRANIN İADESİ KAVRAMI

A. TANIMI

“İcra” kelimesinin anlamı “işleri yürütme, yerine getirme” şeklinde ifade edilmektedir¹. Bir mahkeme hükmünün gereğinin yerine getirilmesi de bu kapsamda değerlendirilir. İcraya konu edilen alacağın² kaynağı ise önemli değildir. İcraya konu edilen alacak hukuki işleme, sebepsiz zenginleşmeye veya haksız fiile dayanabilir.

Sözleşmelere uyulması ve kanunlara saygı gösterilmesi gerektiği yönündeki genel bir düşüncenin sonucu olarak borçluların borçlarını herhangi bir zorlama ile karşılaşmadan kendi iradeleriyle ifa etmeleri beklenir³. Ancak borçlunun edimini kendi isteğiyle ifa etmemesi durumunda ortaya çıkan icraya ise “cebri icra” denilmektedir. “Cebri icra” kelime anlamı olarak, kendi arzusu ile borcunu ödemeyen borçlunun borçlarını devlet baskısı ile ödemesinin sağlanmasıdır. Yani alacaklının alacağına kavuşabilmesi için Devlet organlarına başvurusu ve ilgili icra dairesinin zor kullanmak suretiyle borçluyu borcunu ödemeye zorlaması halidir⁴.

¹ **Şener, Esat:** Hukuk Sözlüğü, Ankara 2001, s.316.

² İcra hukukunda alacak, borç, alacaklı ve borçlu terimleri borçlar hukukunda olduğundan daha geniştir. Yani icra hukuku bakımından talebe konu olan şey genel olarak alacak veya borç olarak ifade edilir. Bkz. **Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema:** İcra ve İflas Hukuku, 2.Baskı, Ankara 2016 (İcra), s.357.

³ **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz,** İcra, s.35.

⁴ **Yılmaz, Ejder:** Hukuk Sözlüğü, Ankara 2005 (Sözlük), s.194.

“İade” kelimesin anlamı ise bir şeyin hukuka aykırı ediniminden sonra, yargısal veya yasal gereklilik nedeni ile o şeyin hak sahibine geri verilmesi olarak tanımlanmaktadır⁵.

İcranın iadesi müessesesinin kanunda bir tanımı yapılmamış yalnızca şartları belirlenmiştir. Yukardaki tanımlara baktığımızda “icranın iadesi” kavramının anlamına ilişkin ipuçları içerdiklerini görmekteyiz. Zira icranın iadesinin söz konusu olabilmesi için bir cebri icra çeşidi olan ilâmlı icra takibi ile önce alacaklının alacağı şey devlet gücüyle yerine getirilmektedir. İlâm hükmü kısmen veya tamamen icra edildikten sonra kararın bölge adliye mahkemesi tarafından kaldırılması veya yeniden esas hakkında karar verilmesi ya da Yargıtay tarafından bozulması durumunda aleyhine icra takibi yapılmış olan kimsenin hiç veya o kadar borcu olmadığı kesin bir ilâmla tahakkuk ederse icranın iadesi müessesesi gündeme gelmektedir.

Bir görüşe göre icranın iadesi, borçlu olmayan kişiye karşı yapılan ilâmlı icra takibinin sonuçlarını ortadan kaldırmayı sağlayan geniş anlamda bir hukuki çaredir⁶. Başka bir görüşe göre ise icranın iadesi, ilâmların kesinleşmeden icra edilebilirliği ilkesinin doğurduğu, ilâmın icra edilmesinden önceki hukuki ve fiili duruma dönülmesini amaçlayan bir icra organı işlemidir⁷.

İade kelimesinin anlamına baktığımızda bir şeyin hukuka aykırı ediniminden sonra yargısal veya yasal zorunluluk nedeni ile edinilen şeyin hak sahibine geri verilmesi söz edilmektedir. Kanaatimizce bu tanım nedeni ile “iade” kelimesinin “icranın iadesi” kavramı ile tam olarak uyuşmadığını söylemek mümkündür. Zira alacaklı cebri icra hukuku kapsamında, mahkemeden almış olduğu ilâma dayanarak ilâmlı icra takibine başvurması sonucunda borçludan takibe konu şeyi tahsil etmektedir.

⁵ **Yılmaz**, Sözlük, s.506.

⁶ **Akkaya, Tolga**: 5236 ve 5311 Sayılı Kanunlarla Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Yeni Kanun Yolu Sistemine Göre İlâmlı İcrada İcranın İadesi, MİHDER, C.4, S.11, 2008, s.677-698 (İcranın İadesi), s.680.

⁷ **Özbek, Mustafa Serdar**: Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda İlâmlı İcranın Etkinliği, Ankara 2011, s.704.

Dolayısıyla burada hukuka aykırı bir edinimden bahsedilemez. İcranın iadesi ile borçlunun alacaklıdan talep ettiği şey, alacaklının haklı ve geçerli bir sebebe dayanarak kendisinden tahsil ettiği şeydir. İcranın iadesi, ilâm hükmü icra edildikten sonra kararın bölge adliye mahkemesince kaldırılması veya yeniden esas hakkında karar verilmesi ya da Yargıtay’ca kararın bozulması ve borçlunun hiç veya o kadar borçlu olmadığı kesinleşmesi durumunda söz konusu olmaktadır. İşte ancak bu durumda alacaklının edinimi için söz konusu olan hukuka uygunluk nedeni ortadan kalkar⁸.

İade kavramı istihkak davası ve sebepsiz zenginleşme davaları bakımından tam olarak uygulama alanı bulur. TBK m.77/1’e göre sebepsiz zenginleşmede bir kişinin haklı bir sebep olmaksızın, bir başkasının malvarlığından veya emeğinden zenginleşmesi söz konusudur. Bu zenginleşme temelde haklı bir sebebe dayanmadığı için zenginleşen, zenginleşmeyi geri vermekle yükümlüdür. TBK m.77/2’de geri verme yükümlülüğünün, özellikle zenginleşmenin geçerli olmayan veya gerçekleşmemiş ya da sona ermiş bir sebebe dayanması durumunda doğmuş olacağı kabul edilmektedir. İlâmlı icra takibine dayanak yapılan ilâmın, icra edildikten sonra bölge adliye mahkemesince kaldırılması veya yeniden esas hakkında karar verilmesi ya da Yargıtay tarafından bozulması ve aleyhine icra takibi yapılmış olan kimsenin hiç veya o kadar borcu olmadığı kesin bir ilâmla tahakkuk etmesi halinde, geçerli sebep sona ermiş olacağı için haklı sebebin varlığından söz edilemez. Kanun yolu aşamasında verilen bahsettiğimiz kararlar nedeni ile ilk derece mahkemesinin verdiği ilâm artık hukuki dayanaktan yoksun kalacağı için sona ermiş bir sebep nedeni ile alacaklının zenginleşmesinden söz etmek mümkün olacaktır. Kanaatimizce bu nedenle icranın iadesi müessesesi bakımından da “iade” kavramının kullanılması doğru bir tercih olmuştur.

Eski hale getirme müessesesi ile icranın iadesi kavramlarının da ilişkisini ortaya koymakta yarar olacağı kanısındayız. Usul hukuku bağlamında eski hale getirme, elde

⁸ **Arslan, Tuğba:** İcra ve İflas Hukukunda İcranın İadesi, Diyarbakır 2006 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.7.

olmayan sebeplerle, kanunda belirtilen veya hâkimin kesin olarak belirlediği süre içinde bir işlemi yapamayan kimsenin talepte bulunabilmesidir. Eski hale getirme müessesesi sona eren hakkın tekrar kullanılmasına olanak sağlar. Bu nedenle eski hale getirme ifadesinin İİK m.40/2’de düzenlenen icranın iadesi müessesesi yerine kullanmak doğru olmaz.

Para ve teminat alacağı dışında kalan bir alacak için, örnek olarak taşınır teslimi, taşınmaz tahliye ve teslimi, çocuk teslimi, çocukla kişisel ilişki kurulması, bir işin yapılması veya yapılmaması gibi alacaklar için alacaklı takip yapmadan önce mahkemede dava açıp bir ilâm almalıdır⁹. Bu tür para ve teminat alacakları dışındaki alacakların icrası için ilâmsız takip yapılamaz, bu alacakların tahsili bir ilâm alınması ön şartına bağlıdır¹⁰. Konusu para ve teminat olan alacaklarda alacaklı ilâmsız icra takibi yapabileceği gibi mahkemeden önce bir ilâm alıp ardından ilâmlı takip de yapabilir¹¹. Mahkeme kararının gereği yerine getirilmezse ilâma sahip olan alacaklı ilâmlı icra yoluna başvurabilir. İİK m.41’de kanunun ikinci babında yazılı hükümlere aykırı olmayan diğer hükümlerin ilâma dayalı takiplerde uygulanacağı belirtilmiştir. Yani ilâmlı icra takibinde alacaklı haciz isteme aşamasına geldikten sonra haciz konulmasını isteme, haciz ve hacizli malların paraya çevrilmesi işlemlerini ilâmsız icra takibine ilişkin hükümlere göre yapar.

İlâmlı icra takibinde takip talebinden sonra icra emri gönderilir(İİK m.24/1, İİK m.25/1, İİK m.26/1, İİK m.30/1). İlâmlı takibin başlangıç anı da ilâmın icra dairesine verilmesi ile başlar. Takip talebine ilâmda hükmedilen şey de yazılır. Borçlu kendisine icra

⁹ **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz**, İcra, s.375; **Kuru, Baki**: İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflas Hukuku, İstanbul 2016 (İcra), s.381; **Karşı, Abdurrahim**: İcra ve İflas Hukuku, 3.Baskı, İstanbul 2014 (İcra), s.399; **Postacıoğlu, İlhan E./Altay, Sümer**: İcra Hukuku Esasları, 5.Baskı, İstanbul 2010 (İcra), İcra, s.779.

¹⁰ **Yıldırım, Mehmet Kamil/Deren-Yıldırım, Nevhis**: İcra ve İflas Hukuku, 7.Baskı, İstanbul 2016 (İcra), s.309; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz**, İcra, s.375; **Karşı**, İcra, s.399.

¹¹ Alacaklı para alacağına ilişkin bir ilâm sahipse bu durumda Yargıtay içtihadı nedeni ile ilâmsız icra yoluna başvuramaz. "...ilâmların genel haciz yolu ile ilâmsız takibe konu edilmesinin icra hukukuna ve yargılama tekniğine uygun düşmediği, bu yola başvurmakta alacaklının hukuki yararının bulunmadığı gibi borçlunun hukuki durumunun ağırlaştırıldığı ve taraflar arasındaki menfaatler dengesinin bozulduğu sonucuna varılmış ve içtihatların "ilâma dayalı bir alacağın ilâmsız takip konusu yapılamayacağı" yönünde birleştirilmesine karar verilmiştir..." Y. İBGK. 26.5.2017, E.2017/2, K.2017/3 (**Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası**).

emri tebliğ edildikten sonra kural olarak bu emrin gereğini yerine getirmelidir. İlâmlı icrada ilâmsız icrada olduğu gibi takibin durmasına neden olan bir itiraz yolu söz konusu değildir.

İlâmlı icra yolunda menfaat dengesine uygun olarak borçlunun takibe karşı koyma imkânı tamamen elinden alınmamıştır. Kanun koyucu borçluya İİK m.33 hükümlerine uygun olarak icranın geri bırakılması imkânı vermiştir. Ayrıca İİK m.36 hükmüyle teminat karşılığında icranın durdurulmasını talep etme hakkı verilmiştir.

İİK m.40'ın 5311 sayılı Kanunun¹² 7.maddesi ile değiştirilmeden önceki hali “Bir ilâmın nakzı icra muamelelerini olduğu yerde durdurur. Bir ilâm hükmü icra edildikten sonra nakzedilip aleyhinde icra yapılmış olan kimsenin hiç veya o kadar borcu olmadığı kati bir ilâmla tahakkuk ederse ayrıca hükme hacet kalmaksızın icra tamamen veya kısmen eski haline iade olunur. Ancak üçüncü şahısların hüsnü niyetle kazandıkları haklara hâlel gelmez” şeklindeydi. Ancak 5311 sayılı Kanun'un 7.maddesi ile değiştikten sonraki son hali “Bir ilâmın bölge adliye mahkemesince kaldırılması veya temyizen bozulması icra muamelelerini olduğu yerde durdurur. Bir ilâm hükmü icra edildikten sonra bölge adliye mahkemesince kaldırılır veya yeniden esas hakkında karar verilir ya da Yargıtayca bozulup da aleyhine icra takibi yapılmış olan kimsenin hiç veya o kadar borcu olmadığı kesin bir ilâmla tahakkuk ederse, ayrıca hükme hacet kalmaksızın icra tamamen veya kısmen eski hâline iade olunur. Ancak üçüncü şahısların hüsnü niyetle kazandıkları haklara hâlel gelmez” şeklinde İstinaf sistemine uygun bir şekilde yeniden düzenlenmiştir.

Bir işlemin icra takip işlemi olarak kabul edilebilmesi için üç unsurun birlikte varlığı şarttır¹³. Bunlar;

- İcra takip işleminin icra organı tarafından yapılması
- İşlemin borçluya karşı yapılmış olması

¹² İİK m.40/1-2, 5311 sayılı Kanun m.7 hükmü ile değiştirilmiştir. Bkz. **Yılmaz, Ejder:** İcra ve İflas Kanunu Şerhi, Ankara 2016 (İcra Şerh), s.221; 5311 sayılı Kanun m.30'da “bu kanun 1 Nisan 2005 tarihinde yürürlüğe girer” şeklinde hüküm bulunmaktaydı. Ancak 5328 sayılı Kanun ile yürürlük tarihi 1 Haziran 2005'e alınmıştır. Bkz. **Muşul, Timuçin:** İcra ve İflas Hukuku, 6.Baskı, Ankara 2013 (C.II), s.1104.

¹³ **Üstündağ, Saim:** İcra Hukukunun Esasları, 8.Baskı, İstanbul 2004 (İcra), İcra, s.32.

- İşlemin cebri icrayı ilerletici nitelikte olması

Bu şartlara göre icranın iadesi müessesesine baktığımızda, icranın iadesinin bir icra takip işlemi olmadığını görürüz. Çünkü icranın iadesi icra organları vasıtasıyla yerine getirilmiş olsa da işlem borçluya karşı değil, alacaklıya karşı yapılmaktadır. Ayrıca cebri icrayı ilerletici bir rol değil aksine cebri icranın sonuçlarını ortadan kaldırmaya yönelik bir rol üstlenmektedir.

B. AMACI

Mahkeme alacaklının alacağına ilişkin olarak verdiği kararlar talep yetkisinin varlığına hükmetmektedir. Borçlu ilâmın gereğini yerine getirmese alacaklı elindeki ilâma dayanarak cebri icra yoluna başvurabilir. Bu noktadan sonra alacaklı ile borçlunun temel hakları karşılaştırılarak elde edilecek fayda ile neden olunacak zarar arasında dengenin gözönüne alınması ve ona göre davranılması gerekir. Buradaki ince çizgi ölçülülük ve menfaat dengesinde yatmaktadır¹⁴. Kanaatimizce ilâmlı icra ile takip yolunda korunması gereken menfaat kuşkusuz bir şekilde alacaklının menfaatidir. Bu nedenle alacaklının mahkeme hükmü ile tespit edilen alacağına karşı borçlunun ilâmsız icrada olduğu gibi itiraz ederek takibe karşı koyması mümkün değildir¹⁵. İlâmlı icra takibinde borçlunun icra emrine karşı gelmesi için İİK m.33'de düzenlenen icranın geri bırakılması prosedürüne başvurulması gerekir.

Hukukumuzda mahkemelerin vermiş olduğu kararlara karşı kanun yoluna başvurulmuş olması kural olarak o kararın icrasını etkilemez (HMK m.350/1, HMK m.367/1). Bu durum ise mahkemenin kararını hukuka uygun olarak verdiğinin dolayısıyla hukuki güvenlik ilkesinin bir sonucudur. Ancak İİK m.36'da borçlunun menfaatine olarak borçluya, mahkemenin hukuka aykırı karar vermiş olması ihtimaline

¹⁴ **Özekes, Muhammet:** İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler, Ankara 2009 (İlkeler), s.191.

¹⁵ **Çiftçi, Pınar:** İcra Hukukunda Menfaat Dengesi, Ankara 2010, s.341.

karşı icranın durdurulmasını talep etme hakkı verilmiştir. Kanun koyucu borçlunun icranın durdurulmasını sağlayabilmesi için alacaklının mahkeme kararı ile sabit olan hakkının varlığı nedeni ile alacaklının menfaati lehine borçlunun alacağı karşılayacak miktarda bir teminat yatırmasını öngörmüştür¹⁶.

Takip hukukunda menfaat dengesini esas alarak değerlendirme yapmak takip hukuku müessesesinin daha iyi anlaşılmasını sağlar. Kanun yolu aşamasında icranın durdurulması talep edilmemiş ya da reddedilmişse ilâmlı icra takibi devam ederken, ilâm konusu para ise borçluya ait mallar haczedilmiş, satılmış hatta para alacaklıya ödenmiş olabilir. İlâm konusu para dışında bir şeyse ilâm yerine getirilmiş olabilir¹⁷. Bu durumda istinaf incelemesi neticesinde bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddederse veya temyiz incelemesi neticesinde Yargıtay kararı onarsa herhangi bir sorun söz konusu olmaz. Ancak kanun yolu incelemesi sonucunda bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu kabul edip ilk derece mahkemesinin vermiş olduğu kararı kaldırır veya esas hakkında yeniden karar verirse ya da Yargıtay temyiz incelemesi neticesinde kararı bozarsa icraya devam edilmesi mümkün olmaz¹⁸. Bu durumda İİK m.40/1’de ifade edildiği üzere ilâmın bölge adliye mahkemesince kaldırılması veya temyizen bozulması icra muamelelerini olduğu yerde durdurur. Ancak kanun koyucu icranın tamamlanması halini de düşünerek, ilâmın bölge adliye mahkemesince kaldırılması veya yeniden esas hakkında karar verilmesi ya da Yargıtay tarafından bozulması ve aleyhine icra takibi yapılmış olan borçlunun hiç veya o kadar borcu olmadığı kesin bir ilâmla tahakkuk etmesi durumunda “icranın iadesi” müessesesini düzenlemiştir. İlâmın bölge adliye mahkemesince kaldırılması veya yeniden esas hakkında karar verilmesi ya da Yargıtay tarafından bozulması durumunda alacaklının yapmış olduğu ilâmlı takip haksız ve hukuki dayanaktan yoksun hale

¹⁶ P. Çiftçi, s.342.

¹⁷ Antalya, O. Gökhan: İcranın İadesi, YD, C.9, S.4, Ekim 1983, s.579-585, s.579; Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Sungurtekin Özkan, Meral/Özekes, Muhammet: İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, 3.Baskı, Ankara 2016 (İcra), s.331.

¹⁸ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, İcra, s.331.

gelecektir¹⁹. İİK m.40'ı bir bütün olarak ele aldığımızda maddenin birinci fıkrasında bölge adliye mahkemesinin verdiği kaldırma veya Yargıtay'ın verdiği bozma karar ile birlikte tamamlanmamış icra işlemlerinin devam etmesinin engellenmesi amaçlanmaktadır. Maddenin ikinci fıkrasında ise hükmün icra edilmesinden sonra bölge adliye mahkemesinin verdiği kaldırma veya yeniden esas hakkında karar verme ya da Yargıtay tarafından verilen bozma kararından sonra durumun kesin bir ilâmla netleşmesine kadar icranın iadesinin engellenmesi amaçlanmaktadır²⁰. Kanun koyucunun bu şekilde borçlu ile alacaklı arasında iki tarafın da menfaatlerine uygun bir denge sağlamaya çalıştığı görülmektedir.

İcranın iadesi müessesesinin temel amacı ise icra takibi neticesinde borçlunun alacaklıya ödediği veya teslim ettiği takip konusu şeyin ayrı bir dava veya takibe gerek kalmadan ilk takibin alacaklısından tahsil edilerek borçluya iadesinin gerçekleştirilmesidir²¹. Kanun koyucu icranın iadesi için ayrı bir hükme gerek olmadığını kabul ederek hem haksız takibe maruz kalan borçlunun menfaatini düşünerek kısa zamanda alacağına kavuşmasını sağlamayı istemiş hem de alacaklının menfaatini düşünerek ek mali yükümlülöklere katlanmasına engel olmak istemiştir. Buradan anlamaktayız ki, ilk bakışta ilâmlı icra yoluyla takipte esas korunmaya layık olan alacaklı menfaati olarak görünse de kanun koyucunun “icranın iadesi” müessesesi ile borçlunun hak ve menfaatlerinin hukuka aykırı bir şekilde ihlal edilmesini engelleyerek borçlunun menfaatini ihmal etmemektedir²².

Kanun koyucu İİK m.40/3 hükmünde icranın iadesi müessesesi ile iyiniyetli kişilerin de menfaatlerini koruma altına almayı ihmal etmemiştir.

¹⁹ **T. Arslan**, s.14.

²⁰ **Akkaya**, İcranın İadesi, s.681.

²¹ **Akkaya**, İcranın İadesi, s.681.

²² **P. Çiftçi**, s.342.

C. UYGULAMA ALANI

İcra ve İflas Kanununda ilâmların icrasına ilişkin olarak ilâm konularının farklı olması nedeni ile para ve teminat verilmesi hakkındaki ilâmlar için farklı (m.32-33/a) para ve teminattan başka borçlar hakkındaki ilâmların icrası bakımından farklı (m.24-31) hükümler konulmuştur. Ayrıca kanun koyucu konusu para ve teminat verilmesi dışındaki ilâmları taşınır teslimi, çocuk teslimi, çocukla kişisel ilişki kurulması, taşınmazların tahliye ve teslimi, bir şeyin yapılması veya yapılmaması, irtifak hakkı ve gemi üzerindeki intifa hakkına ilişkin ilâmlar olmak üzere ayrı ayrı maddelerde düzenlemiştir²³.

İcranın iadesi müessesesi ilâmlı icraya ilişkin ortak hükümler bölümünde düzenlendiğinden hem konusu para ve teminat verilmesine ilişkin ilâmlar bakımından hem de konusu para ve teminat verilmesine ilişkin olmayan ilâmlar bakımından uygulanır. Kanun koyucu, icranın iadesinin bazı durumlarda takip ilâma dayanmıyor olsa da kıyasen uygulanmasını kabul etmiştir. Bu nedenle kanunda bazı durumlarda icranın iadesinin kıyasen uygulanmasını mümkün kılan hükümlerin varlığı da gözönüne alınarak bir kapsam belirlemesi yapılması daha doğru bir yaklaşım olur.

İİK m.40/2 hükmü kural olarak ilâmlı takiplerde uygulanır ilâmsız takiplerde uygulanması mümkün değildir. Zira ilâmsız takiplerde takip bir ilâma dayalı olmadığından İİK m.40'da icranın iadesi için öngörülen şartlar sağlanmaz²⁴. Yani ilâmsız takiplerde bir ilâm olmaması nedeni ile ilâmın bölge adliye mahkemesince kaldırılması veya esas hakkında yeniden karar verilmesi ya da Yargıtay tarafından bozulması mümkün olmayıp bu durumda İİK m.40/2 hükmü uygulama alanı bulamaz. İlâmsız icra takibinde borçlu maddi hukuk bakımından borçlu olmadığı şeyi icra

²³ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, İcra, s.376.

²⁴ Berksoy, İrem: Kanun Yoluna Başvurunun İcraya Etkisi, Legal Hukuk Dergisi, C.5, S.54, 2007, s.1845-1864, s.1853; Uyar, Talih: Takip Hukukunda İcranın Durdurulması – İcranın İadesi, İstanbul Barosu Dergisi, C.78, S.2004/3, s.1021-1031 (İcranın Durdurulması), s.1021.

daresine ödediği takdirde ödediği şeyi geri almak için istirdat davası açar²⁵. Bir görüşe göre²⁶ ilâmlı icra takibine mahsus İİK m.40 hükmü ilâmsız takiplerde İİK m.72'nin varlığı nedeni ile uygulanmaz. Örnek olarak, borçlu ilâmsız icra takibi nedeni ile kendisine gönderilen ödeme emrine itiraz etmemiş veya itirazı icra mahkemesi tarafından kesin olarak kaldırılmış ve takip kesinleşmiş ise cebri icra tehdidi altında borçlu olmadığı parayı icra dairesine ödemek zorunda kalan borçlu bir yıl içinde istirdat davası açabilir.

Bu maddenin uygulamasında geçen icra ifadesi icra takip işlemlerinden farklıdır. İcra ifadesine dâhil olan ancak icra takip işlemi sayılmayan haller de bu kapsamdadır. İcra takip işlemleri ise İİK m.40'da geçen icra ifadesine dâhildir²⁷. Yani ilâm bölge adliye mahkemesince kaldırılır veya yeniden esas hakkında karar verilir ya da Yargıtay tarafından bozulursa bu durumda hem icra işlemi hem de icra takip işlemleri İİK m.40/1 nedeni ile olduğu yerde durur²⁸.

İİK m.366/son'da Yargıtayın bozma kararı veya bölge adliye mahkemesinin kaldırma, düzelterek veya yeniden esas hakkında vereceği kararları üzerine icra ve iflâs işlerinde 40 ıncı madde hükmünün kıyas yoluyla uygulanacağı ifade edilmektedir. Bu hükümden İİK m.40'ın sadece genel mahkeme kararlarının bozulması durumunda değil icra mahkemesi kararlarının bölge adliye mahkemesince kaldırılması, düzelterek veya yeniden esas hakkında karar verilmesi ya da Yargıtay tarafından hükmün bozulması durumlarında da uygulanması gerektiğini görmekteyiz²⁹. İcra mahkemesi diğer mahkemelerden farklı olarak şikâyet yoluyla önüne gelen icra dairesi işlemlerine ilişkin olarak da karar vermektedir. İcra mahkemesinin vermiş olduğu bu kararların takibi etkilemesi kaçınılmazdır. Kanun yolu aşamasında bu kararların bölge adliye mahkemesi

²⁵ **Tanrıver, Süha:** İcranın İadesi, YD, C.16, S.4, s.567-582 (İcranın iadesi), s.568.

²⁶ **Kaçak, Nazif:** İlâmlı İcra, 2.Baskı, Ankara 2007, s.550.

²⁷ **Postacıoğlu, İlhan E. :** İcra Hukuku Esasları, 4.Baskı, İstanbul 1982 (icra), s.639; **Uyar, Talih:** Takip Konusu İlâmın Yargıtayca Bozulması Üzerine İcra Dairesince Yapılacak İşlem, Ankara Barosu Dergisi, S.1981/1, s.33-40 (İlâmın Yargıtayca Bozulması), s.34; **Tanrıver,** İcranın İadesi, s.569.

²⁸ **Uyar,** İcranın Durdurulması, s.1022; **Tanrıver,** İcranın İadesi, s.569.

²⁹ **Tanrıver,** İcranın İadesi, s.568.

tarafından kaldırılması ya da Yargıtay tarafından bozulması hiç kuşkusuz yapılan işlemleri de etkileyecektir. İşte bu nedenle kanun koyucu şartları birebir uymasa da ilâmlı icra için düzenlenen icranın iadesi müessesesi hükümlerinin kıyas yoluyla icra mahkemesi kararları içinde uygulanacağına karar vermiştir.

Doktrinde bir görüş icra mahkemesi kararının bozulması durumunda İİK m.40/1 hükmünün uygulanabileceğini, İİK m.40/2 hükmünün uygulanmasının yani icranın iadesinin mümkün olmadığını savunmaktadır³⁰. İcra mahkemesi kararlarına karşı İİK m.72’de istirdat davası açma imkânı tanındığından icranın iadesinin mümkün olmadığı bu görüş tarafından savunulmaktadır. Ancak bu görüşün ileri sürüldüğü dönemde İİK m.366/son hükmü İİK m.40/1’e atıf yapmakta ve İİK m.40/2 hükmü atıf dışında tutulmaktaydı. Doktrinde başka bir görüş icranın durdurulmasına ilişkin İİK m.40/1 hükmünün ve icranın iadesine ilişkin İİK m.40/2 hükmünün mahkemeler gibi icra mahkemesi kararları bakımından uygulanması gerektiğini savunmaktadır³¹. Zira İİK m.366/son hükmü 538 sayılı Kanun ile değiştirildikten sonra İİK m.40 hükmünün tamamına atıf yapmaktadır. Doktrinde bir başka görüş ise icra mahkemelerinin özel görevli mahkeme niteliğinde olması nedeni ile icranın iadesi hükümlerinin icra mahkemesi kararları bakımından da uygulanması gerektiğini savunmaktadır³². Yargıtay da İİK m.40/2’nin icra mahkemesi kararları bakımından uygulamasını kabul etmektedir.

İcra mahkemesi kararları bakımından İİK m.40 hükmünün kıyasen uygulanmasında icra mahkemesinden alınan bir ilâmın icraya konulması gibi durum yoktur. Aksine icra mahkemesinin vermiş olduğu kararlar başlamış olan icra takibine etkiye bulunmaktadır. Ancak İİK m.366/son hükmü nedeni ile İİK m.40’ın ilâmsız icra takipleri bakımından da uygulanması gündeme gelmektedir. Bu nedenle icra mahkemesinin özel görevli mahkeme olması nedeni ile ilâm kavramından yola çıkarak

³⁰ **Antalya**, s.581.

³¹ **Uyar**, İcranın Durdurulması, s.1030.

³² **Tanriver, Süha**: İlâmlı İcra Takibinin Dayanakları ve İcranın İadesi, Ankara 1996 (İlâmlı İcra), s.172.

ilâmın bozulması durumunda İİK m.40'ın uygulanacağını ifade etmek eksik bir değerlendirme olur. Zira İİK m.40 hükmünün uygulanması bakımından önemli olan herhangi bir ilâmın değil icra takibine konu olan ilâmın bölge adliye mahkemesi tarafından kaldırılması veya yeniden esas hakkında karar verilmesi ya da Yargıtay tarafından bozulmasıdır. İcra mahkemesinin bazı kararlarına karşı kanun yoluna başvurulması satışı durdurmayacağı için borçlunun malları haczedilmiş, satılmış hatta para alacaklıya ödenmiş olabilir. Kanun yolu neticesinde icra mahkemesi kararı kaldırılır ya da bozulursa ve bu durum kesinleşirse bu durumda borçlu icranın iadesini isteyebilir. Sonuç olarak icranın iadesi müessesesinin uygulanması için her ne kadar farklı koşulların varlığı aransa da İİK m.366/son hükmü nedeni ile icra mahkemesi kararları için de İİK m.40 hükmü uygulama alanı bulacaktır³³.

İcranın iadesinin uygulanmasını gerektiren hallerden biri de İİK m.10/a bu hükmünde düzenlenmiştir. İİK m.10/a'da icra mahkemesi hâkiminin reddi konusu düzenleme altına alınmıştır. Ret talebinde bulunan, dilekçesinde ret sebeplerini delilleri ile birlikte bildirmek zorundadır. Ret talebinin reddi hakkındaki karara karşı istinaf yoluna başvurulması, hâkimin işe bakıp karar vermesine engel değildir. Ret talebinin reddi hakkındaki kararın kaldırılması hâlinde reddedilen hâkimin verdiği karar yerine getirilmez. Bu durumda dosya, bölge adliye mahkemesince icra mahkemesinin başka bir dairesine, o yerde icra mahkemesinin başka bir dairesi yoksa en yakın icra mahkemesine gönderilir. İİK m.10/a hükmünde bu durumda İİK m.40 hükümlerinin kıyas yoluyla uygulanacağı ifade edilmektedir. Bu maddeye göre bölge adliye mahkemesi tarafından icra mahkemesi hâkiminin reddi talebinin reddi kararı kaldırılmış ve dosya başka mahkemeye gönderilmişse hâkimin daha önce yaptığı işlemler de İİK m.40/2'e göre iade edilir. Doktrinde bu düzenlemenin İİK m.366/son ile de uyumlu olduğu ifade edilmektedir³⁴.

³³ T. Arslan, s.12.

³⁴ Tanrıver, İcranın İadesi, s.569.

Doktrinde tartışmalı olmakla beraber icranın iadesi müessesesinin ihalenin feshi hükümleri bakımından da uygulama alanı bulacağı ifade edilmektedir. İhalenin yapılmasından sonra yedi günlük sürenin geçmesi ile ihale artık kesinleşeceğinden alıcının ödemiş olduğu bedel icra dairesi tarafından alacaklıya ödenmiş olabilir. Ancak İİK m.134/VII’de belirtilen satış ilanı tebliğ edilmemesi, satılan malın esaslı vasıflarında hata veya ihaleye fesat karıştırılması durumlarında ihalenin feshi talebi öğrenmeden itibaren başlar ve bir yıllık süreden sonra artık ihalenin feshi talep edilemez. İhalenin kesinleşmesinden sonra bedel alacaklıya verilmiş ve İİK m.134/VII’deki durumlardan biri ile ihalenin feshi icra mahkemesinden bir yıllık süre içinde talep edilmişse ihalenin feshine karar verilmiş olabilir. İşte bu durumda doktrinde bir görüş alacaklıya verilen bedelin İİK m.40 hükmünün kıyasen uygulanarak alınması gerektiğini savunmaktadır³⁵.

D. KONUNUN ÖNEMİ

Cebri icra hukuku alacaklının alacağına devlet organları vasıtasıyla ulaşmasını sağlar. Alacaklının para ve teminata ilişkin alacaklar bakımından doğrudan cebri icra yoluna başvurması mümkündür. Alacaklının elinde alacağa ilişkin bir mahkeme ilâmı bulunması durumunda ise borçlunun iradi olarak borcu ödememesi durumunda alacaklı ilâmı icraya koyabilir.

Alacaklının mahkeme tarafından verilen ilâma dayanarak takip başlatması durumunda ilâmsız takiplerden farklı olarak, borçlunun itiraz ederek takibi durdurması mümkün değildir. İlâmlı icra takibinde derhal icranın kabul edilmesi ve borçlunun itiraz hakkının yokluğu nedeni ile menfaat dengesinin alacaklı lehine kurulduğunu söylemek

³⁵ **Postacioğlu**, İcra, s.529; **Arslan, Ramazan**: İcra – İflas Hukukunda İhale ve İhalenin Feshi, Ankara 1984 (İhalenin Feshi), s.207; **Dönmez, R. Murat**: Taşınmaz Malların Paraya Çevrilmesi, İstanbul 2010, s.472; **Uyar, Talih**: İcra Hukukunda İhale ve İhalenin Bozulması, C.II, 3.Baskı, Ankara 2002 (İhalenin Feshi), s.1490.

yanlış olmaz. Ancak borçlu da ilâmlı icra takibinde kendisine yöneltilen takibe karşı tamamen çaresiz bırakılmamıştır. Borçlunun menfaatini de düşünen kanun koyucu borçluya icranın durdurulmasını ve gerekli şartları sağlamak şartı ile icranın iadesini talep etme imkânı sağlamıştır.

Kesinleşmeden icra edilebilen bir ilâm alacaklı tarafından icraya konulmuş bu sırada aleyhine takip yapılan borçlu tarafından kanun yoluna başvurulmuş ve talep edilmediğı için ya da talep reddedildiğı için icra durdurulmamış olabilir³⁶. Kanun yolu incelemesi aşamasında icra durdurulmamış ise kanun yolu incelemesi devam ederken icra işlemleri de devam eder. Örnek olarak, borç eğer para veya teminata ilişkin ise borçlunun malları haczedilebilir, satılabilir hatta para alacaklıya ödenmiş olabilir³⁷. Borç konusu taşınır teslimine ilişkin veya taşınmaz üzerinde bir kişisel hakka ilişkin ise ilâm konusu şey borçludan alınarak alacaklıya verilmiş olabilir. İlâmın icrası devam ederken ya da sonuçlandıktan sonra hükmün bölge adliye mahkemesince kaldırılması veya yeniden esas hakkında karar verilmesi ya da Yargıtay tarafından hükmün bozulması durumunda ne olacağı İİK m.40/2’de icranın iadesi müessesesi ile düzenlendiğinden söz konusu hüküm büyük öneme sahiptir.

Kanun koyucu bu düzenleme icra takibi neticesinde doğan sonuçların yine takip hukuku içerisinde giderilmesini sağlamaya çalışmıştır. İcranın iadesi müessesesi ayrı bir hükmün varlığına gerek olmadan uygulanabilmesi aynı icra dosyası üzerinden yürütülebilmesi nedeni ile takip ekonomisi bakımından da kolaylık sağlar. Zira icranın iadesi kurumu ile hem borçlu menfaatine uygun olarak kısa süre içerisinde elinden çıkan şeyi geri alabilmekte hem de alacaklı menfaatine uygun olarak alacaklının ek birtakım mali külfetlerle karşı karşıya kalması engellenmektedir.

Konunun önemini daha iyi ortaya koyabilmek adına kanun koyucunun icranın iadesi müessesesini düzenlemediğı varsayımında bulunalım. Bu durumda kanun yolu

³⁶ **Antalya**, s.579; **Uyar**, İlâmın Yargıtayca Bozulması, s.33; **Tanrıver**, İcranın İadesi, s.567.

³⁷ **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz**, İcra, s.384.

neticesinde borçlunun hiç veya o kadar borçlu olmadığı kesin bir ilâmla tahakkuk ederse borçlunun alacaklıya takip neticesinde verdiği şeyi geri almak için bazı külfetlere katlanması gerekecektir. Borçlu alacaklıya verdiği takip konusu şeyi alabilmesi için yeni bir hükme ihtiyaç duyacaktır. Bu nedenle borçlunun dava açması ve takip yapması gerekecektir. Dolayısıyla bu durum takip ekonomisi bakımından da olumsuz sonuçların doğmasına neden olacaktır. İİK m.40/2’de düzenlenen icranın iadesi müessesesi sayesinde borçlu birtakım yeni külfetlere katlanmak zorunda kalmadan aynı takip dosyasından takip konusunun iadesini sağlayabilmekte ve daha kısa süre içinde sonuca ulaşabilmektedir.

§ 2. İCRANIN İADESİNİN BENZER MÜESSESELERLE KARŞILAŞTIRILMASI

Bu başlık altında icranın iadesi müessesesinin “iade” amacına hizmet eden diğer müesseselerle karşılaştırılması yapılarak icranın iadesinin hukuki niteliğinin tespitine çalışılacaktır.

İİK m.40/2 hükmünde düzenlenen icranın iadesi müessesesi, daha önce yapılan bir takibe dayanmakla beraber kanun yolu neticesinde hukuki dayanaktan yoksun hale gelmiş icra takibinin sonuçlarını ortadan kaldırmayı amaç edinmiştir. İfade etmek gerekir ki icranın iadesi müessesesi kendine özgü amacı nedeni ile iade amacına yönelik diğer düzenlemelerden farklılık göstermektedir. Zira icranın iadesi müessesesine ilişkin prosedürde izlenen yol ilerde görüleceği üzere şartları, kapsamı itibarıyla kendine özgü özelliklere sahiptir.

İcranın iadesi müessesesi eğer kanunda düzenlenmemiş olsa idi, kendisine karşı haksız takip yapılan borçlunun elinden çıkan malvarlığı değerlerini geri almak için sebepsiz zenginleşme davası, istirdat davası açması ya da İİK m.361 hükmünün uygulanmasının mümkün olup olmayacağı gündeme gelebilirdi. Kanaatimizce işte bu

müesseselerin her birinin icranın iadesi müessesesi ile karşılaştırılmasının yapılması icranın iadesinin daha iyi anlaşılması adına ve belirttiğimiz müesseselerin icranın iadesi müessesesine alternatif olup olamayacağını belirlemek adına zorunluluktur.

A. SEBESİZ ZENGİNLEŞME DAVASI ve İCRANIN İADESİ

I. Genel Olarak

Bu bölümde sebepsiz zenginleşme ve icranın iadesi şartları genel olarak amaç, kapsam ve süre yönünden karşılaştırılacaktır. İcranın iadesinin mümkün olması durumunda sebepsiz zenginleşme davasının açılıp açılmayacağı meselesi ise konunun daha iyi anlaşılmasından sonra tartışılması doğru olacağından icranın iadesi müessesesinin sonuçları bölümünde ele alınacaktır.

Sebepsiz zenginleşme davası, kişinin malvarlığında bulunan değerın veya malın haklı bir sebep olmaksızın başkasının malvarlığına geçmesi durumunda açılan kişisel nitelikli bir davadır³⁸. Sebepsiz zenginleşme davası, beklenmedik bir olay neticesinde veya edim ilişkisi ya da hukuk düzenince tanınan hakkın içerdiği yetkilere aykırı olarak elde edilen zenginleşmenin aynen ya da değer üzerinden geri verilmesini amaçlamaktadır³⁹. Sebepsiz zenginleşmede iadenin mümkün olduğu sürece “aynen” gerçekleşmesi gerçek bir eski hale iadenin olduğunu göstermektedir. Sebepsiz zenginleşme müessesesinin denkleştirici adaleti gerçekleştirme, iadeyi sağlama, düzeltme ve tamamlama işlevleri vardır⁴⁰.

³⁸ **İnan, Ali Naim/Yücel, Özge:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 4.Baskı, 2014 Ankara, s.487; **Kılıçoğlu, Ahmet M.:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2016, s.533.

³⁹ **Eren, Fikret:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 21.Baskı, Ankara 2017, s.864; **Kocayusufpaşaoğlu, Necip/Hatemi, Hüseyin/Serozan, Rona/Arpacı, Abdülkadir:** Borçlar Hukuku Genel Hüküm, C.3, 5.Baskı, İstanbul 2009, s.363.

⁴⁰ **Antalya, O. Gökhan:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.I, 2012 İstanbul (Borçlar Hukuku), s.793; **Oğuzman, Kemal/Öz, Turgut:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 9.Baskı, İstanbul 2012, s.300; **Öz, Turgut:** Öğreti ve Uygulamada Sebepsiz Zenginleşme, İstanbul 1990, s.10.

Sebepsiz zenginleşme genel olarak, kişisel nitelikte bir dava olup sadece zenginleşene ve mirasçılara karşı açılabilir. Sebepsiz zenginleşme davasının kişisel bir dava olması nedeni ile malı zenginleşen kişiden alan üçüncü kişilere karşı sebepsiz zenginleşmeye dayalı bir dava açılmaz⁴¹. Burada üçüncü kişilerin kötünietli olması durumu değiştirmez⁴².

Sebepsiz zenginleşmenin mümkün olması için genel olarak dört şartın varlığı aranır. Bunlar; bir zenginleşmenin varlığı, zenginleşmenin başkasının malvarlığı aleyhinde gerçekleşmesi, illiyet bağının bulunması ve haklı bir sebebin bulunmamasıdır⁴³. Yani sebepsiz zenginleşme hükümleriyle iade talebinde bulunabilmek için, bir kimsenin malvarlığındaki çoğalmanın diğer bir kimsenin malvarlığını etkilemesi ve bu etkinin haklı bir nedene dayanmıyor olması gerekir. Bu nedenle zenginleşmenin haklı bir sebebe dayanması söz konusu ise artık sebepsiz zenginleşme gündeme gelmez.

Haklı olmayan sebep kavramının kanunda bir tanımı yapılmamıştır. Ancak kanunda artışın geçersiz bir sebebe dayanması, gerçekleşmemiş bir sebebe dayanması ya da hukuki sebebin sonradan ortadan kalkması halleri malvarlığındaki artışın haklı bir sebebe dayanmaması durumuna örnek olarak sayılmıştır⁴⁴. Kanunun koruduğu kazandırmalar veya geçerli bir borcun ifası haklı sebebe dayanan kazandırma olarak kabul edilir⁴⁵. Davacı taraf, davalı tarafın haklı bir sebep olmadan zenginleştiğini ispat etmelidir.

Burada konumuz için önemli olan durum hukuki sebebin ortadan kalkması halidir. Ödemenin yapıldığı dönemde mevcut ve geçerli olan sebebin daha sonra ortadan

⁴¹ Eren, s.865.

⁴² Öz, s.16.

⁴³ Reisoğlu, Safa: Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 24.Baskı, İstanbul 2013, s.273; Akıncı, Şahin: Borçlar Hukuku Bilgisi, 7.Baskı, Konya 2013, s.190; İnan/Yücel, s.488; Hatemi, Hüseyin/Gökyayla, Emre: Borçlar Hukuku Genel Bölüm, 2.Baskı, İstanbul 2012, s.195; Nomer, Haluk N. : Borçlar Hukuku Genel Hükümler,13.Baskı, İstanbul 2013, s.202; Antalya, Borçlar Hukuku, s.794.

⁴⁴ Eren, s.895; Akıncı, s.193; İnan/Yücel, s.492; Kılıçoğlu, s.542.

⁴⁵ Antalya, Borçlar Hukuku, s.799.

kalkması durumunda sebepsiz zenginleşmeye dayalı bir iade borcu söz konusu olur⁴⁶. Zira ilâmın icra edilmesinden sonra bölge adliye mahkemesi tarafından ilâmın kaldırılması veya esas hakkında yeniden karar verilmesi ve Yargıtay tarafından bozma kararı verilmesi ve borçlunun hiç veya o kadar borçlu olmadığına ilişkin ilâmın kesinleşmesinden sonra ilâmlı icranın dayanağı olan hukuki sebep ortadan kalkmaktadır.

İcranın iadesi müessesesi kanunda ayrıca düzenlenmiştir. Yani kanunda belirtilen şartların oluşması durumunda icranın iadesinin talep edilmesi gerekir. İcranın iadesi müessesesinde amaç ilâmın hükmün icrasından sonra bölge adliye mahkemesi tarafından kaldırılması veya esas hakkında yeniden karar verilmesi ya da temyizde Yargıtay tarafından bozulması ve borçlunun hiç veya o kadar borçlu olmadığına kesinleşmiş bir ilâmla tahakkuk etmesi durumunda borçlunun verdiği şeyin alacaklıdan geri alınarak borçluya verilmesidir.

Doktrinde bir görüş icranın iadesi müessesesinin amacının haksız yere yapılmış icra takibinin sonuçlarını gidermek olduğunu savunmaktadır⁴⁷. Doktrindeki bu düşünceye katılmıyoruz. Zira alacaklının elindeki ilâma dayanarak yaptığı takip kanunen caiz ve mümkün bir takiptir. Takibin kanun yolu aşamasında ancak bölge adliye mahkemesi tarafından kaldırması veya yeniden esas hakkında karar verilmesi ya da Yargıtay’ın bozma kararı vermesi ve bu kararın usulünce kesinleşmesinden sonra alacaklının yapmış olduğu takip “haksız takip” haline gelir.

II. Kapsam Bakımından

Sebepsiz zenginleşmenin yaptırımını bir iade borcudur. Sebepsiz zenginleşen, malvarlığında sebepsiz olarak meydana gelen artışı iade ile yükümlüdür. Sebepsiz

⁴⁶ Reisoğlu, s.281.

⁴⁷ T. Arslan, s.19.

zenginleşme davasında, mümkün ise aynen mümkün değilse para olarak zenginleşmeye konu şeyin davacıya verilmesi amaçlanır⁴⁸.

Zenginleşenin iade borcu belirlenirken iyiniyetli olup olmamasına göre durum değişir. Zenginleşen, zenginleşmesinin haklı bir sebebe dayanmadığını ve kendisinin iade borcunun olduğunu biliyorsa kötüniyetlidir. Kötüniyetli zenginleşen elde ettiği değerini tamamını iade etmekle yükümlüdür. Kötüniyetli zenginleşen elde etmeyi ihmal ettiği yararları da iade etmesi gerekir⁴⁹. Zenginleşenin sonradan kötüniyetli olması da mümkündür. Bu durumda kötüniyetli olduğu ana kadar iyiniyetli zenginleşenin geri verme borcu kapsamında daha sonra ise kötüniyetli zenginleşenin iade hükümleri kapsamında değerlendirilir⁵⁰. Alacaklının dava açması ile birlikte iyiniyetli zenginleşenin bu sıfatı sona erer. Zenginleşenin iyiniyetli olması durumunda ise, zenginleşen iade anında elinde bulunan değeri geri vermekle yükümlüdür. Yani iyiniyetli zenginleşen elinden çıkardığı değeri iade etmekle yükümlü değildir. Örnek olarak, iyiniyetli zenginleşen elindeki bir malı üçüncü bir kişiye bağışlamışsa geri vermekle yükümlü olduğu bir ikame mal veya değer söz konusu olmaz. Bu nedenle de iyiniyetli zenginleşen zenginleşmesinin elinden çıktığını ve onun karşılığında hiçbir menfaat elde etmediğini ispat ederse geri verme borcu tamamen ortadan kalkacaktır⁵¹.

İcranın iadesi bakımından ise alacaklının iyiniyetli olup olmamasına göre bir ayırım yapılmamıştır. Alacaklı aslında ilâmlı icranın dayandığı kararın kanun yolu aşamasında bölge adliye mahkemesi tarafından kaldırılacağını veya yeniden esas hakkında karar verileceğini ya da Yargıtay'ın bozma kararı vereceğini bekliyor olsa da durum değişmeyecektir. Her durumda alacaklı elindeki şeyi iade etmekle yükümlü olacaktır. Örnek olarak, ilâmlı icra takibi neticesinde bir taşınırı borçludan almış olan alacaklı ilâmın temyizde Yargıtay tarafından bozulması ve borçlunun hiç veya o kadar

⁴⁸ Hatemi/Gökyayla, s.201; İnan/Yücel, s.497; Reisoğlu, s.284; Eren, s.903.

⁴⁹ Nomer, s.214.

⁵⁰ Eren, s.907; Oğuzman/Öz, s.377.

⁵¹ Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s.369; Eren, s.905; Nomer, s.212; Reisoğlu, s.284.

borçlu olmadığı kesin bir ilâmla tahakkuk etmesi üzerine taşınır daha önceden elinden çıkmış olsa bile iade konusu şeyin bedelini iade edecektir. İcranın iadesinde alacaklının iyiniyetli olup olmaması önemli olmamakla birlikte İİK m.40/3'e göre iyiniyet üçüncü kişiler için önemlidir. Şöyle ki, malı alacaklıdan devralan üçüncü kişi iyiniyetli ise kazandıklarını iade etmesi kendisinden talep edilemez. Ancak üçüncü kişi alacaklının haksızlığını biliyor ya da bilebilecek durumda olması halinde kazandıklarını iade ile yükümlü olacaktır. Sebepsiz zenginleşmede ise üçüncü kişilerin iyiniyetli olup olmamaları önemli değildir. Bu kişilerin edinimleri her durumda korunur.

III. Süre Bakımından

Sebepsiz zenginleşmeye ilişkin iade talebi ancak genel mahkemelerde açılacak bir dava ile ileri sürülebilir. Sebepsiz zenginleşmeye ilişkin alacak süresiz olarak ileri sürülemez. Sebepsiz zenginleşmeye ilişkin olarak kanunda iki tür süre düzenlenmiştir. Bu süre temelde hukuki güvenliğe ve barışa hizmet eder. Sebepsiz zenginleşme talebi TBK m.82' e göre, hak sahibinin geri isteme hakkı olduğunu öğrendiği tarihten başlayarak iki yıl ve her hâlde zenginleşmenin gerçekleştiği tarihten başlayarak on yıllık zamanaşımı süresine tabidir.

İcranın iadesini düzenleyen İİK m.40/2'de ise talebe ilişkin bir süre sınırlaması belirlenmemiştir. İade talebi ise takibin yapıldığı icra dairesine bir dilekçe ile başvurularak yapılır. Doktrinde icranın iadesi talebinin süresine ilişkin farklı görüşler ileri sürülmüştür. Konu ile ilgili tartışmalar ilgili bölümde ayrıntılı olarak ele alınacaktır⁵².

⁵² Bkz. aşa. § 4, A, III.

B. İSTİRDAT DAVASI ve İCRANIN İADESİ

I. Genel Olarak

Borçlunun kendisine gönderilen ödeme emrine itiraz etmemesi ya da itirazın icra mahkemesi tarafından kaldırılması durumunda takip kesinleşir. Borçlu menfi tespit davası açarak tedbir de almamışsa borcu ödemek mecburiyetinde kalır. Borçlu borcu ödemesine rağmen gerçekte borçlu olmayabilir veya borçlu olmadığını düşünebilir. Kanun koyucu İİK m.72/VI-VII hükümlerinde menfi tespit davası açmayan borçlunun cebri icra tehdidi altında borcu ödemesi nedeni ile ödemiş olduğu paranın kendisine geri verilmesi için istirdat davası açabileceğini, daha önce menfi tespit davası açılmışsa bu davaya istirdat davası olarak devam edileceğini düzenlenmiştir. Alacaklı eğer itirazın iptali davası açmış davayı kazanmış ise alacağın varlığı kesin bir hükümle tespit edilmiş olacağından istirdat davası açılmaz. İstirdat davasının amacı icra takibinin maddi hukuka aykırı olan sonucunun iptal edilerek maddi hukuk ile şekli hukuk arasında uyumu tesis etmektir⁵³. Doktrinde istirdat davasının sebepsiz zenginleşme iddiasına dayanan bir eda davası olduğu ve takip nedeniyle sebepsiz ödenen paranın geri alınmasının amaçlandığı ifade edilmektedir⁵⁴. Dolayısıyla borçlu cebri icra tehdidi altında ödediği parayı alacaklıdan geri almak için icra takibi yapamaz⁵⁵.

İstirdat davasının açılabilmesi için şartların yerine getirilmesi gerekir. Borçlu taraf maddi hukuk bakımından borçlu olmadığı bir parayı öderse istirdat davası açabilir. Şöyle ki, borçlunun ödediği para maddi hukuk açısından hiçbir nedene dayanmamalıdır. Geri istenmesi mümkün olmayan bir borcun ödenmesi sebebi ile de istirdat davası

⁵³ **Kuru, Baki:** Menfi Tespit Davası ve İstirdat Davası, Ankara 2003 (İstirdat Davası), s.234; **Çoşkun, Mahmut:** İtirazın İptali- Menfi Tespit ve İstirdat- Tasarrufun İptali- İflas ve İflasın Ertenilmesi- Sıra Cetveline İtiraz Davaları, Ankara 2014 (İstirdat), s.696; **Yavuz, Nihat:** Menfi Tespit ve İstirdat Davası, 2.Baskı, Ankara 2007, s.736.

⁵⁴ **Arsilan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz,** İcra, s.224; **Kuru, Baki:** İcra ve İflas Hukuku, C.I, 3.Baskı, İstanbul 1988 (İcra I), s.565; **Uyar, Talih:** Menfi Tespit ve İstirdat Davaları, Ankara 2017 (İstirdat Davaları), s.261.

⁵⁵ **Yavuz,** s.735.

açılmaz⁵⁶. Borçlu sadece parayı ödemek zorunda kaldığını ispatla yükümlü olup ayrıca kendisini borçlu zannederek ödeme yaptığını ispat etmek zorunda değildir⁵⁷. Diğer şart, paranın icra takibinin kesinleşmesi neticesinde ödenmiş olmasıdır⁵⁸. Paranın doğrudan borçlu tarafından ödenmesi ile haciz yolu ile paraya çevrilip ödenmesi arasında bir fark yoktur. Paranın icra dairesi tarafından alacaklıya ödenmesi de şart olmayıp paranın icra dairesinin hesabına girmiş olması yeterlidir⁵⁹. Ayrıca paranın cebri icra tehdidi altında ödenmiş olması gerektiğinden borçlunun itiraz süresi içinde takip konusu parayı icra dairesine ödemesi durumunda istirdat davası borçlunun itiraz imkânı bulunduğu için açılmaz⁶⁰. Borcun bir kısmı cebri icra tehdidi altında ödenmişse ödenmiş kısım için istirdat davası ödenmemiş kısım için ise menfi tespit davası açılabilir⁶¹. Davanın hak düşürücü süre içinde açılması zorunludur. İstirdat davası genel görevli olan asliye hukuk mahkemesinde açılır. Davanın tarafları ise icra takibinin tarafları olup davacı borçlu davalı ise alacaklıdır.

İstirdat davası kural olarak ilâmsız icra takipleri için düzenlenmiş olup bazı durumlarda ilâmlı takipler için de uygulanmaktadır⁶². İlâmlı icra takiplerinde istirdat davası ancak ilâmdan sonra gerçekleşen olaylara veya hukuki nedenlere dayanılarak açılır. İlâma bağlanmış alacak ilâmın verildiği tarihten sonra itfa edilmiş ve icra takibi

⁵⁶ **Erdoğan, Hasan:** Borçtan Kurtulma Menfi Tespit ve İstirdat Davaları, Ankara 1999, s.702.

⁵⁷ **Ansay, Sabri Şakir:** İcra ve İflas Usulleri, 5.Baskı, Ankara 1960 (İcra), s.65; **Muşul, C.II,** s.495; **Yıldırım, Kamil:** İcra Hukuku Ders Notları, 2.Baskı, İstanbul 2003 (İcra), s.77; **Yılmaz,** İcra Şerh, s.439; **Çoşkun,** İstirdat, s.709; **Uyar, Talih:** İcra Hukukunda Menfi Tespit ve İstirdat Davası, Ankara Barosu Dergisi, Y.1974, S.5, s.901-909 (İstirdat), s.907.

⁵⁸ Takip birçok nedenden dolayı kesinleşmiş olabilir: a- Borçlu takibe hiç itiraz etmemiş olabilir b- Borçlu tarafından yapılan itiraz icra mahkemesince kaldırılmış olabilir c- İcra mahkemesi tarafından itirazın geçici kaldırılmasından sonra borçlu süresinde borçtan kurtulma davası açamamış olabilir. Bkz. **Uyar, Talih:** Geri Alma (İstirdat) Davalarının Koşulları, Terazi Hukuk Dergisi, S.8, Nisan 2007 (İstirdat Davasının Koşulları), s.40.

⁵⁹ **Uyar, Talih:** İcra Hukukunda Olumsuz Tespit ve Geri Alma Davaları, 2. Baskı, Manisa 1984 (Geri Alma Davaları), s.976; **Kuru,** İcra I, s.567.

⁶⁰ **Kuru,** İstirdat Davası, s.241; Bu durumda sebepsiz zenginleşme davası açılabilir. Bkz. **Uyar,** İstirdat Davasının Koşulları, s.41.

⁶¹ **Uyar,** Geri Alma Davaları, s.978; **Kuru,** İcra I, s.568; **Kuru,** İstirdat Davası, s.239.

⁶² **Dursun, Halil:** İcra ve İflas Hukukunda İstirdat Davası, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2010, s.82.

nedeni ile takibe konu para ödenmiş ise istirdat davası açılabilir⁶³. Örnek olarak, borçlunun para alacaklarına ilişkin bir ilâmlı icra takibinde İİK m.33'e göre ileri sürdüğü icranın geri bırakılması talebi icra mahkemesi tarafından reddedilmiş veya borçlu bu yola hiç başvurmamış olabilir. Borçlu bu nedenle takip konusu borcu ödemek zorunda kalırsa alacaklıya karşı istirdat davası açabilir. Ancak ilâmın verilmesinden önceki dönem için istirdat davası açılmaz.

İstirdat davası genel hükümlere göre incelendiği için kesin hüküm niteliğine sahiptir⁶⁴. Davacı borçlu istirdat davası sonunda lehine verilen kararı kesinleşmesini beklemeden icraya koyabilir. Zira karar belirli meblağın borçluya geri verilmesine ilişkin olduğundan kesinleşmesine gerek yoktur⁶⁵.

İcranın iadesi müessesesi kural olarak ilâmlı icra takipleri bakımından söz konusudur. Borçlunun icranın durdurulması talebinin reddedilmesi veya bu yönde bir talepte bulunmaması nedeni ile ilâmın kısmen veya tamamen icrası her zaman mümkündür. Kural olarak kanun yolu başvurusu ilâmın icrasını engellemediği için ilâmın icra edilmesi esnasında veya ilâm icra edildikten sonra bölge adliye mahkemesi tarafından ilâmın kaldırılması veya yeniden esas hakkında karar verilmesi ya da Yargıtay tarafından bozma kararı verilmesi söz konusu olabilir. İcranın iadesi, hükmün kısmen veya tamamen icra edilmesinden sonra borçlunun hiç veya o kadar borçlu olmadığı keskinleşmiş bir ilâmla tahakkuk etmesi durumunda gündeme gelir. İstirdat davasından farklı olarak bir dava açılması ve yeniden hüküm alınması gerekmez. Takip ekonomisine uygun olarak bir dilekçeyle icranın iadesi talep edilir.

İcranın iadesinde de istirdat davasında da taraflar alacaklı ve borçludur. İcranın iadesi müessesesi ile istirdat davasında amaç aynı olmakla beraber gerekli olan şartlar ve izlenen süreç birbirinden ayrılmaktadır. İstirdat davasında genel mahkemelerde

⁶³ **Muşul, Timuçin:** Menfî Tespit ve İstirdat Davaları, Ankara 2014 (İstirdat Davaları), s.408; **Kuru,** İstirdat Davası, s.269.

⁶⁴ **Postacıoğlu/Altay,** İcra, s.313.

⁶⁵ **Muşlu,** İcra, s.337; **Dursun,** s.70; **Çoşkun,** İstirdat, s.710.

açılan dava nihayetinde borçlunun borçlu olmadığı yönünde bir ilâm söz konusu iken icranın iadesi müessesesinde ise kanun yolu başvurusu sonunda borçlunun hiç veya o kadar borçlu olmadığına ilişkin kesinleşmiş bir ilâm söz konusudur. Borçlu istirdat davası sonunda lehine verilen kararın kesinleşmesini beklemeden icraya koyabilir. Borçlunun icranın iadesi talebinde bulunabilmesi için ise kanun yolu mahkemesi tarafından verilen kararın kesinleşmiş bir ilâmla tahakkuk etmesi zorunludur.

II. Kapsam Bakımından

İstirdat davası kabul edilirse eski hale getirme sonucu doğar⁶⁶. Borçlunun icra takibi nedeni ile ödemiş olduğu paranın, harç ve giderleriyle beraber kendisine ödenmesine karar verilir. Bu kararda davalı ayrıca yargılama giderlerine ve nispi vekâlet ücretine de mahkûm edilir⁶⁷. Bunun dışında borçlu faiz de talep etmişse alacaklı ödeme tarihinden itibaren temerrüt faizi ödemesine karar verilir⁶⁸. İstirdat davasında alacaklının iade yükümlülüğü sebepsiz zenginleşme davasından daha ağırdır. Zira alacaklı iyiniyetli olduğunu ispat etse de tam sorumlu olmaktan kurtulamaz⁶⁹. Davayı kaybeden alacaklının manevi tazminat ödemeye mahkûm edilmesi de mümkündür⁷⁰. Davayı kaybeden tarafın asgari yüzde yirmi tazminata mahkûm edilmesi mümkün olmamakla beraber menfî tespit davasının istirdat davasına dönüştüğü hallerde (İİK m.72/6) davayı kazanan borçlu lehine yüzde yirmi tazminata hükmedilmesi (İİK m.72/5) gerekir⁷¹.

İcranın iadesi müessesesi kapsamında takip alacaklısından iadesi istenecek olan şey, takip konusu para veya teminata ilişkin ise takibe konu miktardan takip konusu para dışında bir şey ise takip konusu şeyin kendisinden ibarettir. Doktrinde paranın

⁶⁶ Yıldırım/Deren-Yıldırım, İcra, s.130.

⁶⁷ Kuru, İcra I, s.586; Uyar, İstirdat Davaları, s.262; Kuru, İcra, s.203.

⁶⁸ Dursun, s.69.

⁶⁹ Üstündağ, İcra, s.139; Kuru, Baki: İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, 2.Baskı, Ankara 2013 (El Kitabı), s.399; Dursun, s.70.

⁷⁰ Kuru, El Kitabı, s.399.

⁷¹ Erdoğan, s.705; Yılmaz, İcra Şerh, s.440; Karşı, İcra, s.398.

borçlu tarafından icra dairesine verilmesi ile icranın iadesi prosedürü neticesinde borçluya verilmesi arasında geçen zamanda borçlunun parayı kullanamaması nedeni ile oluşan zararın icranın iadesi kapsamına girmeyeceği ifade edilmiştir⁷². Borçlu bu ara dönemde oluşan zararının tazminini ancak bir alacak davası açarak talep edebilir.

III. Süre Bakımından

İstirdat davasının açılması yukarıda da belirttiğimiz gibi hak düşürücü bir süreye bağlanmıştır. Bu süre paranın icra dairesi hesabına yatırılmasından itibaren bir yıl olarak belirlenmiştir. Paranın icra dairesi tarafından alacaklıya ödendiği tarih bir yıllık sürenin başlaması için önemli değildir. Borç eğer takside bağlı olarak ödenmiş ise son taksitin ödendiği tarihten itibaren süre işlemeye başlar⁷³. Bir yıllık süre hak düşürücü nitelikte olduğu için mahkeme tarafından resen dikkate alınır. Doktrinde bu bir yıllık sürenin sona ermesinden sonra sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre dava açabileceği ifade edilmiştir⁷⁴.

İcranın iadesi müessesesinde süreye ilişkin olarak İİK m.40/2’de bir düzenleme yapılmamıştır. Doktrinde de süreye ilişkin bir görüş birliği bulunmamaktadır. Bu konu ilerde daha kapsamlı ele alınacağı için tartışmalara şimdilik değinmeyeceğiz⁷⁵.

⁷² **Akkaya**, İcranın İadesi, s.694; **Kuru**, El Kitabı, s.931.

⁷³ **Kuru**, İstirdat Davası, s.255; **Çoşkun**, İstirdat, s.701.

⁷⁴ **Uyar**, Geri Alma Davaları, s.979; **Pekcanıtez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes**, İcra, s.185; **Yavuz**, s.756; **Uyar**, İstirdat, s.906.

⁷⁵ Bkz. aşağıda § 4, A, III.

C. İİK M.361 ve İCRANIN İADESİ

I. Genel Olarak

Fazla verilen paranın geri alınması üst başlıklı İİK m.361'e göre icra dairelerince borçludan fazla para tahsil olunarak alacaklıya verildiği ya da yanlışlıkla bir tarafa para ödendiğinin hesaplama sonucunda anlaşılması halinde icra dairesi mahkeme kararı gerekmeden fazladan ödenen parayı o kimseden geri alır. Ödenmemesi gereken bir paranın ödenmiş olduğu tespit edildiğinden herhangi bir hüküm gerekmeden borçlu tahsil olunan parayı aynı takip dosyası üzerinden talep edebilir⁷⁶. Bu hükme göre ancak icra dairesine yapılan ödemelerin icra müdürü tarafından iadesi söz konusu olmaktadır. Başka bir deyişle icra dairesi dışında haricen yapılan ödemelerde İİK m.361'in uygulanma olanağı yoktur⁷⁷. Yasal zorunluluk sonucu yapılan kesintilerde de İİK m.361 hükmü uygulama alanı bulamaz⁷⁸. Yapılan ödemeler yasalara uygunsa ve ödemelerde bir yanlışlık bulunmuyorsa İİK m.361 hükmü uygulanmaz.

İİK m.361'de ki düzenlemenin varlığına rağmen borçlunun alacaklıya karşı dava açması durumunda hukuki yararının olup olmadığı hakkında Yargıtay daireleri arasında görüş ayrılıkları bulunmaktadır⁷⁹. Doktrinde ise İİK m.361 hükmünün uygulanabildiği

⁷⁶ **Muşul, Timuçin:** İcra ve İflas Hukuku Esasları, 6.Baskı, Ankara 2017 (İcra), s.647; **Çoşkun, Mahmut:** Açıklamalı İçtihatlı İcra ve İflas Kanunu, C.4, 5.Baskı, Ankara 2016, s.5375.

⁷⁷ Y. 3. HD. 2.10.2001, E.2001/8468, K.2001/8510 (**Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası**).

⁷⁸ "...icra müdürünün şikâyetten önceki haciz işlemleri yukarıda açıklanan yasal zorunluluktan kaynaklandığı için kesintilerin İİK. nun 361. maddesinin uygulanması suretiyle geri alınması mümkün değildir. Anılan istemin borçlu tarafından genel mahkemede açılacak bir istirdat (geri alma) davasında tartışılması gerekir. O halde, mahkemece haczin şikayet tarihi itibari ile kaldırılması ile yetinilmesi gerekirken önceki kesintilerin iadesi yönünde hüküm tesisi isabetsizdir" Y. HGK, 10.12.2014, E.2014/12-790, E.2014/1026 (**Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası**).

⁷⁹ "Dava Bağ-Kur emekli maaşına konulan haciz sebebiyle davalı alacaklıya ödenmek üzere icra müdürlüğü kasasında bulunan paranın istirdatına ilişkindir. İİK'nun 361. maddesinde fazla verilen paranın geri alınması düzenlenmiştir. İcra hukuk mahkemesi tarafından davacının emekli maaşı üzerine konulan haczin kaldırılmasına karar verildiğine göre yapılan kesintilerin iadesi işlemi, icra müdürü tarafından talep üzerine yapılması gerektiğinden davacının dava açmakta hukuki yararı bulunmadığından davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamış mahkeme kararının bozulması gerekmiştir" Y. 19. HD. 10.3.2016, E.2015/13272, K.2016/4404 (**Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası**), "Her ne kadar İİK nun 361. maddesinde "icra dairelerince borçludan fazla para tahsil olunarak alacaklıya verildiği yahut yanlışlıkla bir tarafa para tediye olunduğu hesap neticesinde anlaşılırsa verilen para ayrıca hükme hacet kalmaksızın o

durumlarda istirdat davası açmakta davacının hukuki yararı bulunmadığı ifade edilmektedir⁸⁰. İİK m.361 hükmünün uygulanmasının mümkün olmadığı durumlarda ise ödenen paraların iadesi için şartların varlığına bağlı olarak istirdat davası açılabilir.

Taraflar icra müdürünün İİK m.361'e göre verdiği kararlara karşı bu kararı öğrenmelerinden itibaren 7 gün içerisinde icra mahkemesine şikâyet başvurusunda bulunabilirler⁸¹. İcra mahkemesi icra müdürünün verdiği olumlu veya olumsuz kararları denetler. İcra mahkemesi gerektiğinde bilirkişi incelemesi yaptırarak şikayet konusu olan ödeme muhtırasının doğru olup olmadığına ilişkin bir karar verir.

İcranın iadesi müessesesi ile İİK m.361 madde hükmü uygulama şartları birbirinden farklı düzenlemelerdir. İcranın iadesi müessesesi ile iadesi istenen şey ilâmlı icra takibi neticesinde borçludan tahsil edilen takip konusu şeydir. Ancak ilâm hükmü icra edildikten sonra bölge adliye mahkemesince ilâmın kaldırılması veya yeniden esas hakkında karar verilmesi ya da Yargıtay tarafından bozulması durumunda aleyhine icra takibi yapılmış olan borçlunun hiç veya o kadar borcu olmadığı kesinleşmiş bir ilâmla anlaşılırsa icranın iadesi gündeme gelir. Yani icranın iadesi müessesesi icra dairelerince borçludan fazla para tahsil olunarak alacaklıya verildiği ya da yanlışlıkla bir tarafa para ödendiğinin hesaplama sonucunda anlaşılması halinde uygulanması mümkün olmaz. Hem icranın iadesi müessesesinde hem de İİK m.361 hükmünde iade talep edilirken şartlar sağlanmışsa iadenin “ayrıca hükme hacet kalmaksızın” yapılması ortak özelliktir.

kimseden geri alınır" hükmü düzenlemiş ise de, bu kanuni hüküm borçlunun genel hükümler (Borçlar Kanununun sebepsiz zenginleşmeye ilişkin hükümleri) uyarınca mahkemeye müracaat ile istirdat talebi hakkını ortadan kaldırmaz. Davacı (borçlu) sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre istirdat talebinde bulunduğu göre, dava açmakta hukuki yararının bulunduğu gözetilerek davanın esası hakkında bir karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmayıp, bozmayı gerektirmiştir” Y. 3. HD. 24.1.2011, E.2010/23018, K.2011/630 (**Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası**).

⁸⁰ **Yılmaz**, İcra Şerh, s.1438; **Muşul**, İcra, s.647.

⁸¹ **Oskay, Mustafa/Koçak, Coşun/Deynekli, Adnan/Doğan, Ayhan**: İİK Şerhi, C.V, Ankara 2007 (Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan, C.V), s.6811.

II. Kapsam Bakımından

İİK m.361 hükmünden anlaşılacağı üzere bu hüküm ilâmlı ya da ilâmsız bütün icra takiplerinde borçludan fazla para tahsil edilen her durumda uygulanabilen özel bir düzenlemedir⁸². Örnek olarak, borçlu takip konusu parayı icra dairesine yatırdıktan sonra açtığı menfi tespit davası sonucunda borcun o kadar olmadığı tespit edilirse İİK m.361 hükmünün uygulanması gerekir. Kendisine fazla ödeme yapılan alacaklının iadesi istenen paranın faizinden sorumlu olabilmesi için kendisine muhtıra tebliğ edilerek temerrüde düşürülmesi gerekir⁸³.

İcranın iadesi müessesesinin uygulama alanı ise kural olarak ilâmlı icra takipleridir. İcranın iadesi müessesesine konu olan şey, İİK m.361 hükmünün aksine alacaklıdan tahsil edilen fazla para veya yanlışlıkla alacaklıya verilen para değildir. Bilakis iadeye konu şey mahkemenin verdiği ilâm neticesinde alacaklının ilâmlı icra yolu ile borçludan tahsil etmiş olduğu şeydir. İlâmlı icra takibi neticesinde borçludan alınan takip konusu şey, borçlunun kanun yoluna başvurusu üzerine borçlunun hiç veya o kadar borçlu olmadığı kesinleşmiş bir ilâmla tahakkuk etmesi neticesinde icranın iadesi müessesesi ile hükme hacet kalmaksızın eski hale iade edilir.

III. Süre Bakımından

Fazla verilen paranın geri alınmasına ilişkin İİK m.361 hükmünde süreye ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

⁸² **Uyar, Talih:** İcra ve İflas Kanunu Şerhi, C.13, 2.Baskı, Ankara 2010 (İcra Şerh 13), s.21896; **Yılmaz,** İcra Şerh, s.222.

⁸³ **Yılmaz,** İcra Şerh, s.1438; **Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan,** C.V, s.6811; **Uyar,** İcra Şerh 13, s.21890.

İcranın iadesine ilişkin İİK m.40/2 hükmünde de kanun koyucu süreye ilişkin herhangi bir belirlemede bulunmamıştır. Doktrinde ise süreye ilişkin çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Konuya ilişkin tartışmalar ileride ele alınacaktır⁸⁴.

⁸⁴ Bkz. aşı. § 4, A, III.

BİRİNCİ BÖLÜM

İCRANIN İADESİNİN ŞARTLARI

§ 3. İCRANIN İADESİNİN ŞARTLARI

A. BİR İLÂMIN VARLIĞI

Alacaklının ilâmlı icra yoluna başvurabilmesi için mahkeme tarafından verilmiş bir ilâma sahip olması gerekir⁸⁵. Alacaklı elindeki bu ilâma dayanarak icra dairesine takip talebinde bulunur. Takip talebine ilâma ait tarih, numara ve özetin yazılması gerekir⁸⁶.

İlâma göre alacaklı olan kişi, ilâmlı icraya başvurma hakkına sahiptir⁸⁷. Bu kişi ölmüşse mirasçıları veya alacağını bir başkasına devretmişse alacağı devir alan kişi de ilâmlı icraya başvurma hakkına sahiptir⁸⁸. Söz konusu ilâm müteselsil alacaklılar lehine verilmişse alacaklılardan her biri tarafından hüküm icraya konulabilir⁸⁹. İlâm alacaklısının ilâmda gösterilen vekili vekâletnamesinde özel yetkisi olmasa dahi ilâmı icraya koyabilir (HMK m.73). İlâmlı icra takibinde borçlu ilâm aleyhine olan kişidir. Bu kişinin ölmesi halinde ilâmlı icra takibi mirasçılara karşı yürütülür⁹⁰. İlâmın konusu para borcuna ilişkin ise mirasçılar arasında müteselsil sorumluluk doğacağı için alacaklı ilâmı mirasçıların birine ya da birkaçına karşı yürütmekte tercih hakkına sahiptir⁹¹. Taşınmazın tahliyesine ilişkin ilâmların yerine getirilmesi hakkında ise İİK m.26 ve m.27’de özel hükümler düzenlenmiştir. Yargıtay’a göre takip talebine icra emrinin

⁸⁵ Kuru, İcra, s.382; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, İcra, s.376.

⁸⁶ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, İcra, s.380.

⁸⁷ Yıldırım/Deren-Yıldırım, İcra, s.313.

⁸⁸ Postacioğlu/Altay, İcra, s.781; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, İcra, s.380; Yıldırım/Deren-Yıldırım, İcra, s.313.

⁸⁹ Yıldırım/Deren-Yıldırım, İcra, s.313; Postacioğlu/Altay, İcra, s.781.

⁹⁰ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, İcra, s.380; Postacioğlu/Altay, İcra, s.780; Yıldırım/Deren-Yıldırım, İcra, s.312.

⁹¹ Postacioğlu/Altay, İcra, s.782.

vekile de tebliğ edilmesi zorunlu olduğundan borçlunun ilâmda adı yazılı olan vekilinin adı soyadı ve adresi de yazılmalıdır⁹².

İlâmda hükmolunan şeyler kural olarak birbirinin koşulu olmadığından sadece takas durumunda edime ilişkin takasın ileri sürülmesi mümkündür. Bunun dışında takibe göre borçlu olan kişi alacaklının kendi edimini yerine getirmediği gerekçesi ile borç konusu şeyin yerine getirilmesinden kaçınamaz⁹³.

Harçlar Kanunu m.28/1-a'da karar ve ilâm harçlarının dörtte birinin peşin, geri kalanının kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde ödeneceği düzenlenmiştir. HMK m.302/1' de ise tarafların harcın ödenmiş olup olmamasına bakılmaksızın ilâmı her zaman alabileceği düzenlenmiştir. HMK m.301/2'e göre bakiye karar ve ilâm harcının ödenmemiş olması alacaklı tarafından ilâmın takibe konulmasını engellemez⁹⁴. HMK m.302/3'de HK dâhil, diğer kanunların bu maddeye aykırı hükümleri uygulanmaz denilerek engelleyici düzenlemelerin önüne geçilmiştir. Karar ve ilâm harcı zamanında ödenmezse bile bu harçların kanuni yoldan tahsili her zaman mümkündür⁹⁵. Bakiye karar ve ilâm harcının ödenmemesi durumunda borçludan sadece başvurma harcı alınarak ilâm takibe konulur. İlâmın, karar ve ilâm harcı ödenmeden takibe konulabilmesi hak arama özgürlüğü bakımından yerinde bir düzenlemedir.

İİK m.39/1'e göre ilâm veya ilâm niteliğinde belgeye dayanan ilâmlı icra yoluna ilişkin takipler, son işlem tarihinden itibaren 10 yıl geçmekle zamanaşımına uğrar⁹⁶. İİK

⁹² **Kuru**, İcra, s.387; **Yıldırım/Deren-Yıldırım**, İcra, s.313; **Karşı**, İcra, s.405; “7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 11, Avukatlık Kanunu'nun 41 ve HMK'nun 73, 81, 82 ve 83. maddeleri gereğince vekil ile takip edilen işlerde tebligatın vekile yapılması gerekir”. Y. 8. HD., 23.6.2014, E.2014/12706, K.2014/13260

⁹³ **Postacıoğlu/Altay**, İcra, s.783.

⁹⁴ HK m.28/a'nın “Karar ve ilâm harcı ödenmedikçe ilgiliye ilâm verilmez” 2. cümlesindeki bu ifade AYM, 14.01.2010, E.2009/27, K.2010/9 karar ile iptal edilmiştir.

⁹⁵ 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil edilir.

⁹⁶ “...İcra kefillerinin taahhüdü kambiyo taahhüdü niteliğinde bulunmadığından, onlar bakımından uygulanacak zamanaşımı, kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takipteki dayanak belge için TTK'nın ilgili hükümleri gereğince uygulanması gereken zamanaşımı süresi değildir. İcra kefilinin borcunun icra kefaletinden kaynaklandığı, icra kefaletinin ise İİK'nin 38. maddesinde belirtilen ilâm niteliğinde bulunduğu tartışmasız olup, bu gibi hallerde İİK'nin 39.maddesinde belirtilen 10 yıllık zamanaşımının uygulanacağı tabiidir. O halde, mahkemece borçlu icra kefilinin zamanaşımı şikayetinin reddi gerekirken yanılığlı değerlendirme ve yazılı gerekçeyle şikayetin kabulü yönünde

m.39/2'e göre noter senedine dayanan ilâmlı icra yoluyla takiplerde zamanaşımı süresi senedin türüne göre TBK veya TTK'daki zamanaşımı sürelerine göre belirlenir. Asıl alacağa bağlı olan fer'i alacaklar da asıl alacak için söz konusu olan zamanaşımı süresi içerisinde istenebilir⁹⁷. Ancak ifade etmek gerekir ki aile ve şahıs hukukuna ilişkin ilâmlar ile gayrimenkulün aynına ilişkin ilâmlar zamanaşımı süresine tabi değildir⁹⁸.

I. İlâm

1. Genel Olarak İlâm

Uygulamada hüküm, karar ve ilâm kavramlarının sıklıkla birbirinin yerine kullanıldığını görülmektedir⁹⁹. Arapça bir sözcük olan “karar” TDK sözlüğünde “ bir iş veya sorun hakkında düşünülerek verilen kesin yargı” anlamına gelmektedir. Muhakeme hukuku açısından karar yargılama mercilerinin hukuki bir uyumsuzlıkla ilgili vermiş oldukları geçici veya nihai sonucun açıklanması olarak karşımıza çıkar¹⁰⁰. Kararları ara kararlar ve nihai kararlar şeklinde sınıflandırarak incelemek mümkündür¹⁰¹.

“Hüküm” kelimesi Arapça “ahkam”dan türetilmiş olan bir kavramdır¹⁰². Karar, hükmü de içine alan daha geniş bir kavramdır. Nihai karar ile birlikte hâkim artık dosyadan el çeker. Nihai kararlar usule ya da esasa ilişkin olabilir. Yargılama

hüküm tesisi isabetsizdir...” Y. 12. HD, 5.12.2013, E.2013/31937, K.2013/38851 (**Ulukapı, Ömer:** İcra ve İflas Hukuku, 1.Baskı, Konya 2015 (İcra), s.238).

⁹⁷ **Muşul**, İcra, s.638.

⁹⁸ **Yılmaz**, İcra Şerh, s.205.

⁹⁹ **Boran Güneysu, Nilüfer:** Medeni Usul Hukukunda Karar, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir 2010 (Karar), s.8.

¹⁰⁰ **Tutumlu, Mehmet Akif:** Hukuk Yargılamasında Hüküm ve Gerekçe, Ankara 2014 (Hüküm ve Gerekçe), s.17.

¹⁰¹ **Önen, Ergun:** Medeni Yargılama Hukuku, Ankara 1979 (Usul), s.267; **Karafakih, İsmail Hakkı:** Hukuk Muhakemeleri Usulü, Ankara 1952, s.89; **Tutumlu**, Hüküm ve Gerekçe, s.18; **Muşul, Timuçin:** Medeni Usul Hukuku, 3.Baskı, Ankara 2012 (Usul), s.448; **Atalı, Murat:** Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku, 15.Baskı, İstanbul 2017 (Pekcanitez Usul), s.1969; **Boran Güneysu**, Karar, s.6; **Budak, Ali Cem/Karaaslan Varol:** Medeni Usul Hukuku, Ankara 2017, s.268; HMK’ da ara karar ve nihai karar ayrımı açık bir şekilde yapılmamakla birlikte HMK m.294 ve diğer bazı hükümlerden bu sonuç çıkarılabilmektedir.

¹⁰² **Tutumlu**, Hüküm ve Gerekçe, s.17.

neticesinde mahkemenin davanın esası hakkında verdiği nihai karar hüküm olarak adlandırılır¹⁰³. Bu nedenle uyuşmazlığı esastan çözemeyen usule ilişkin nihai kararları hüküm olarak adlandırmak mümkün olmaz¹⁰⁴. Yani hüküm ifadesi yerine karar ifadesi kullanılabilir; ancak mahkemenin verdiği tüm kararlar için hüküm ifadesini kullanmamız doğru olmaz. Mahkemeler uyuşmazlıklara ilişkin eğer tarafların sulh olması, davadan feragat etmesi, davanın kabul edilmesi veyahut da geri alma gibi durumlar söz konusu değilse uyuşmazlığı esas hakkında verecekleri nihai bir kararla çözüme kavuştururlar¹⁰⁵. Hâkimin esas hakkında verdiği nihai karardan sonra bu kararı değiştirmesi mümkün olmaz¹⁰⁶.

Hâkim karar verdikten sonra yargılamaya devam ediyor ve davadan elini çekmiyorsa bu tür kararlar ara karar olarak adlandırılır. Hâkim devam etmekte olduğu yargısal faaliyete son veriyorsa bu tür kararlar nihai karar olarak adlandırılır. Bu ayrım kanun yollarına başvuru bakımından önemlidir. Zira hukukumuzda kural olarak nihai kararlara ilişkin olarak kanun yoluna başvurulabilir. Ara kararlar hakkında ise yalnızca nihai kararlarla birlikte kanun yoluna başvurulabilir¹⁰⁷. Hukukumuzda ara kararlara karşı başvurulacak bir kanun yolu bulunmamakla beraber bazı ara kararlara karşı itiraz imkânı sağlanmıştır¹⁰⁸. Ara kararların bir diğer özelliği ise hâkimin kararından dönme imkânının varlığıdır. Ancak ara karar ile birlikte bir taraf lehine usuli müktesep hak

¹⁰³ Budak/Karaaslan, s.268; Postacıoğlu, İlhan/Altay, Sümer: Medeni Usul Hukuku Dersleri, İstanbul 2015 (Usul), s.757; Tanrıver, Süha: Medeni Usul Hukuku, Ankara 2016 (Usul), s.984; Muşul, İcra, s.637; Atalı, Pekcanitez Usul, s.1970; Görgün, L. Şanal/Börü, Levent/Toraman, Barış/ Kodakoğlu, Mehmet: Medeni Usul Hukuku, 6.Baskı, Ankara 2017, s.658; Muşul, Usul, s.474; Alangoya, H. Yavuz/Yıldırım, Kamil/Deren-Yıldırım, Nevhis: Medeni Usul Hukuku Esasları, 7.Baskı, İstanbul 2009, s.535; Tutumlu, Hüküm ve Gerekçe, s.17.

¹⁰⁴ Karşı, Abdurrahim: Medeni Muhakeme Hukuku, 4.Baskı, İstanbul 2014 (Usul), s.649.

¹⁰⁵ Atalı, Pekcanitez Usul, s.1967.

¹⁰⁶ Ansay, Sabri Şakir: Hukuk Yargılama Usulleri, 7.Baskı, Ankara 1960 (Usul), s.325; Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Özekes, Muhammet: Medeni Usul Hukuku, 5.Baskı, İstanbul 2017 (Usul), s.419.

¹⁰⁷ Gürdoğan, Burhan: Medeni Usul Hukukunda Kesin Hüküm İtirazı, Ankara 1960 (Kesin Hüküm), s.22; Akil, Cenk: İstinaf Kavramı, Ankara 2010, s.35; Atalı, Pekcanitez Usul, s.1969; Karafakih, s.89; Kuru, Baki: Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. III, 6.Baskı, İstanbul 2001 (Usul III), s.3003; Önen, Usul, s.269; Pekcanitez/Atalay/Özekes, Usul, s.412; Yılmaz, Ejder: Olağanüstü Temyiz, Ankara 2003 (Olağanüstü Temyiz), s.47.

¹⁰⁸ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, İcra, s.465.

doğmuş ise ara karardan dönülemez¹⁰⁹. Mahkemelerin verdiği ara kararların ya da geçici hukuki koruma kararlarının yerine getirilmesi amacıyla ilâmlı icra takibi yapılamaz¹¹⁰. Ara kararın yerine getirilmesi ihtiyati tedbirin yerine getirilmesi şeklinde olacağı için HMK m.389 hükümleri uygulanır ve işlemlere karşı başvuru kararı veren mahkemeye yapılır¹¹¹. Yargıtay'ın ara kararların ilâm sayılıp sayılmaması hakkında iki yönde de verilen kararları vardır¹¹².

HMK m.305/1'e göre hüküm yeterince açık değilse veya icrasında tereddüt uyandırıyor yahut birbirine aykırı fıkralar içeriyorsa, icrası tamamlanıncaya kadar taraflardan her biri hükmün açıklanmasını veya tereddüt ya da aykırılığın giderilmesini isteyebilir. HMK m.306/1'e göre "tavzih" hükmü veren mahkemeden istenebilir. Hüküm bir eda hükmü niteliğinde ise icrası tamamlanıncaya kadar tavzih talebinde bulunmak mümkündür¹¹³. İcra dairesi ilâmın anlamını yanlış yorumlar ve bu şekilde uygularsa ilgililer icra mahkemesine şikâyetle bulunabilir. İlâmın hüküm bölümünün

¹⁰⁹ **Tanrıver**, Usul, s.980; **Boran Güneysu**, Karar, s.136; **Önen**, Usul, s.268; **Kuru**, Usul III, s.3001; **Muşul**, Usul, s.464; **Kuru, Baki**: İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku, İstanbul 2016 (Usul), s.454.

¹¹⁰ **Karlı**, İcra, s.399; **Kuru**, İcra, s.382; **Muşul**, İcra, s.637; **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes**, İcra, s.324; Mahkeme tarafından tespit edilen bilirkişi ücretleri için ilâmlı takip yapılar. İhtiyati tedbir kararında gösterilen tedbir giderleri ve vekâlet ücreti için ilâmlı takip yapılmaz. Delil tespiti kararında gösterilen delil tespiti giderleri ve vekâlet ücreti için ilâmlı takip yapılamaz. Bkz. **Kuru**, El Kitabı, s.893; İhtiyati tedbir kararları, ihtiyati haczi kararları ve delil tespiti kararlarının ara karar olduğu bu nedenle tek başına kanun yoluna konu olamayacakları ayrıca tek başlarına ilâmlı icra takibinin konusu olamayacağına ilişkin olarak bkz. **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s.47.

¹¹¹ **Muşul**, C.II, s.1072.

¹¹² "...çocukla şahsi münasebetlerin düzenlenmesine dair ilâm hükmünün yerine getirilmesi talebi üzerine icra müdürü, küçüğün ilâm hükümleri dairesinde lehine hüküm verilen tarafta şahsi münasebette bulunmasına mani olunmamasını..." düzenlemelerine yer verilmiştir. Somut olayda takibin dayanağı Nazilli Aile Mahkemesi'nin 07.06.2006 tarihli ara kararı oluşturmaktadır. İşbu ara kararı yukarıda açıklanan İİK'nun 25 ve 25/a maddelerinde yazılı ilâm niteliğini taşımadığından buna dayanılarak ilâmlı takip yapılamayacağından..." Y. 12. HD. 19.2.2007, E.2007/269, K.2007/2648 (**Muşul**, İcra, s.638), "...Davacı tarafça mahkemenin ara kararıyla hükmettiği tedbir nafakasının tahsili için ilâmsız takip yapılmışsa da; mahkemenin ara kararıyla hükmettiği nafaka ilâm niteliğindedir. Nafakaya dayalı olarak açılacak davalar Türkiye'de ki her yerde Asliye Hukuk –Aile Mahkemelerinde açılabilmesi gibi dava sonucu hükmedilen nafakanın da tahsili için aynı şekilde Türkiye'de ki tüm icra müdürlüklerinden birinde takip konusu edilebilir. Nafaka alacaklarında, İİK'nın 50. maddesi hükmü yani genel yetkili icra dairesinin borçlunun yerleşim yeri icra dairesi olduğu hükmü uygulanmaz..." Y. 3. HD. 26.1.2012, E.2011/19435, K.2012/1797 (**Muşul**, İcra, s.638).

¹¹³ **Kiraz, Taylan Özgür**: Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Getirilen Yenilikler, 2.Baskı, Ankara 2012, s.79.

yorumlanarak icrasının gerçekleşmesi mümkün olmadığından¹¹⁴, icra mahkemesinin de ilâmın icraya konan hüküm bölümünü yorumlama yetkisi olmayıp icra müdürü icra mahkemesinden ilâmın nasıl icra edileceğine ilişkin bilgi isteyemez¹¹⁵. Doktrinde bir görüş hükmün anlamını belirleme görevinin icra mahkemesine ait olduğunu, ancak icra mahkemesinin taraflara süre vererek hükmü veren mahkemeden tavzih kararı getirmelerini isteyebileceğini, tavzih kararının getirilmemesi durumunda kendi yorumuna göre hükmün yerine getirilmesini sağlayacağını ifade etmektedir¹¹⁶. Yargıtay ise icra mahkemesinin maddi hukuka ilişkin kararların tavzihini yapamayacağını, tavzih talebinin kararı veren mahkemeye sunulması gerektiği görüşündedir¹¹⁷.

HMK m.301'e göre, hüküm yazılıp imza edildikten ve mahkeme mührü ile mühürlendikten sonra, nüshaları yazı işleri müdürü tarafından taraflardan her birine makbuz karşılığında verilir ve bir nüshası da gecikmeksizin diğer tarafa tebliğ edilir¹¹⁸. HMK m.300'e göre kararın aslı, mahkemenin arşivinde, karar kartonunda yazı işleri müdürü tarafından saklanır. Hükmün bir nüshası da dosyasında saklanır. Karar suretinin gerektiğinde buradan çıkarılması mümkündür. HMK m.301/2'e göre taraflardan her birine verilen bu hüküm nüshası "ilâm" olarak adlandırılmıştır.

¹¹⁴ "...yerleşik yargısal uygulamada, ilâmların infaz edilecek kısmının hüküm bölümü olduğu, hükmün içeriğinin aynen infazı gerektiği ve gerek icra dairesi ve gerekse sınırlı yetkili icra mahkemesinin ilâmın infaz edilecek kısmını yorum yolu ile belirleme yetkisine sahip olmadığı kabul edilmiştir... Bunun yanında ilâmın icra dairesince infazı özellikle ilâma aykırı ise, borçlu ilâma aykırı infaz işleminin iptali veya düzeltilmesi için icra mahkemesine şikâyet yoluna başvurulabilir (İİK'nun 16, 41. maddeleri). Şikâyeti inceleyecek icra mahkemesinin yetkisi ise sınırlıdır" Y. HGK, 8.4.2015, E.2013/12-1915, K.2015/1170 (**Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası**).

¹¹⁵ **Muşul**, İcra, s.639; **Uyar, Talih**: İcra Tetkik Mercinde Yargılama Usulü, 75. Yaş Günü İçin Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı, Ankara 2004 (İcra Tetkik Mercii), s.750; **Karşlı**, İcra, s.399; **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s.163.

¹¹⁶ **Postacıoğlu/Altay**, İcra, s.795; **Berksoy**, s.1862; **Postacıoğlu/Altay**, İcra, s.795; Tavzih talebinin incelenip karara bağlanacağı merci için Bkz. **Tutumlu, Mehmet Akif**: Hükmün Açıklanması ve Düzeltilmesi, Ankara 2012 (Hükmün Açıklanması), s.19.

¹¹⁷ Y. 8. HD., 11.5.2015, E.2014/9892, K.2015/10736 (**Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası**).

¹¹⁸ Hükmün altının hakim veya zabıt katibi tarafından imzalanmaması durumunda hüküm geçersiz olup sonradan gerekçeli kararın altının imzalanması hükmü geçerli hale getirmez. Bkz. **Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu**, s.661; Y. 15. HD, 19.10.2017, E.2017/1324, K.2017/3523 (**Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası**).

İlâm kelimesi Arapça ilm'den gelmektedir¹¹⁹. İlâmın sözlük anlamında göre ilâm “mahkemenin verdiği nihai kararın, iki taraftan her birine yöntemine göre verilen onamlı örnekleri” olarak ifade edilmektedir¹²⁰. İlâmdan anlamamız gereken sulh hukuk, asliye hukuk, asliye ticaret, aile, tüketici ve fikri ve sınai haklar hukuk mahkemeleri gibi hukuk mahkemelerinden alınmış ilâmların varlığıdır¹²¹. Zaman zaman hüküm yerine ilâm ifadesi kullanılsa da, ilâm hükmün kendisi olmadığı için bu hususu doğru değerlendirmek önemlidir. Kararın hukuken sonuç doğurabilmesi için tefhim edilmesi yeterli olmakla birlikte karara karşı kanun yoluna başvurulabilmesi ve kararın kesinleşmesi ve için tebliğ zorunludur¹²². İlâm ve ilâm sureti ifadeleri de birbirinden farklıdır. İlâm suretlerinde ilâmdan farklı olarak hâkim ve zabıt kâtibine ait imzalar bulunmamaktadır¹²³. Anayasa m.141/3'e göre bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılmak mecburiyetindedir. Kararın gerekçelendirilmesi hukuki dinlenilme hakkının da (HMK m.27) bir gereğidir¹²⁴. Gerekçe hâkimin vermiş olduğu kararın yerindeliliğini ve doğruluğunu tespit etmesi bakımından önemlidir¹²⁵. İlâm mahkemenin gerekçeli nihai kararı olduğundan kısa karara dayanılarak ilâmlı takip yapılamaz¹²⁶.

İİK'nun “ilâmların icrası” başlıklı ikinci babında bahsedilen ilâmlı icranın dayanağını oluşturan “ilâm” ifadesinden ise mahkemeye ait nihai kararın icra edilebilen hüküm kısmı anlaşılmalıdır¹²⁷.

¹¹⁹ **Tutumlu**, Hüküm ve Gerekçe, s.17.

¹²⁰ **Yılmaz**, Sözlük, s.540.

¹²¹ **Kuru**, İcra, s.382; **Arsan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz**, İcra, s.376; **Postacıoğlu/Altay**, İcra, s.796; **Muşul**, İcra, s.637.

¹²² **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, Usul, s.419.

¹²³ **Umar, Bilge**: Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Ankara 2011, s.826; **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s.40.

¹²⁴ **Budak/Karaaslan**, s.269; **Tanrıver**, Usul, s.980.

¹²⁵ **Ansay**, Usul, s.322.

¹²⁶ **Yıldırım/Deren-Yıldırım**, İcra, s.313; Hükümün gerekçeyle birlikte bildirilmesi mümkün değilse sadece hüküm sonucu okunarak tutanağa geçirilir ve karar bu şekilde tefhim edilir. Kısa kararın taraflara tefhim edildiği durumlarda gerekçeli kararın tefhim tarihinden başlayarak bir ay içinde yazılması gerekir. Bkz. **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, Usul, s.419.

¹²⁷ **T. Arslan**, s.39.

İlâm kavramına dâhil olan ve ilâmlı icra kapsamında icra edilebilen diğer ilâmlar alt başlıklar altında incelenecektir. Burada dikkat edilmesi gereken husus bu ilâmların eda hükmünü içeren ilâmlar olmasıdır¹²⁸. Mahkemeden talep edilen hukuki korumanın niteliğine göre hükümler ayrıma tabi olmaktadır¹²⁹. Hükümler dava çeşitlerine paralel olarak üç şekilde karşımıza çıkar¹³⁰. Mahkemenin vermiş olduğu karar eda veya tespit ile ilgili olabileceği gibi inşai nitelikte de olabilir¹³¹.

a. Eda Hükümleri

Eda davasının kabul edilmesi sonucunda mahkeme tarafından verilen hükümlere eda hükümleri denmektedir (HMK m.105). Eda davası sonunda bir şeyin yapılması veya yapılmaması ya da verilmesi talep edilir. Eda davası neticesinde talebin kabulü halinde davacı lehine verilen hüküm de olumlu tespit ve edaya ilişkin hükümler birlikte yer alır¹³². Eda davası neticesinde talebin reddi durumunda ise hakkın mevcut olmadığına karar verildiğinden bu karar tespit hükmü niteliğindedir¹³³. Bu tür hükümler eda emrine yönelik herhangi bir kayıt içermediği için ilâmlı icra takibine dayanak olamaz¹³⁴.

Mahkemelerin vermiş olduğu nihai kararın, ilâmlı icranın konusu olabilmesi için bir eda hükmüne sahip olması gerekmektedir¹³⁵. Davalı taraf verilen eda hükmünü

¹²⁸ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, İcra, s.377.

¹²⁹ Atalı, Pekcanitez Usul, s.1974.

¹³⁰ Kuru, Usul III, s.3005; Pekcanitez/Atalay/Özekes, Usul, s.204; Tanrıver, İlâmlı İcra, s.40.

¹³¹ Muşul, İcra, s.638.

¹³² Bilge, Necip/Önen, Ergun: Medeni Yargılama Hukuku, 3.Baskı, Ankara 1978, s.389; Muşul, İcra, s.638; Ansay, Usul, s.233; Karşlı, Usul, s.320; Pekcanitez, Hakan: Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku, 15.Baskı, İstanbul 2017 (Usul), s.971.

¹³³ Pekcanitez, Usul, s.971; Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema: Medeni Usul Hukuku, 2.Baskı, Ankara 2016 (Usul), s.290.

¹³⁴ Tanrıver, Usul, s.567.

¹³⁵ Postacıoğlu/Altay, Usul, s.246; Üstündağ, Yargılama Hukuku, s.317; Budak/Karaaslan, s.128; Kuru, İcra, s.383; Gürdoğan, Burhan: İcra Hukuku Dersleri, Ankara 1970 (İcra), s.56; Muşul, Usul, s.128; Şirin, Fatih: İcra ve İflas Hukukunda İcranın Geri Bırakılması, Kocaeli 2010 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.5; Uyar, Talih: İlâmlı Takipler, 2.Baskı, Manisa 1991 (İlâmlı Takipler), s.5.

yerine getirmezse hükmün icrası ilâmlı icra yoluna başvuru olarak sağlanır¹³⁶. Dolayısıyla eda hükmüne sahip olmayan ilâmlar ya da ilâmların edaya ilişkin olmayan bölümleri, ilâmlı icranın konusunu oluşturmaz¹³⁷. Mahkemelerin edaya ilişkin kararlarının icra edilebilecek kısımları hüküm sonucu (HMK m.294) bölümleridir. Bunun dışındaki bölümler örnek olarak, gerekçede belirtilenler icra edilemez¹³⁸.

İcra memurunun mahkeme tarafından verilen eda hükmünü yorumlaması ya da sadece bu hükmün belirli bir kısmını yerine getirmesi söz konusu olmaz. Bu nedenle mahkemenin edaya ilişkin hükmü icraya elverişli olacak şekilde açık ve tereddüte neden olmayacak şekilde vermesi gerekir¹³⁹.

Mahkemenin edaya ilişkin kararı, icranın yerine getirilmesi için yeterince net değilse, bu durumda karar yeterince açıklanmadan icra edilemez. Mahkemenin verdiği aynı kararda birden fazla edaya ilişkin hüküm bölümünün olması mümkündür. Bu durumda hükmün icrası bakımından bir mecburiyet veya aşırı bir kolaylık bulunmuyorsa hüküm sonucunda yer alan ayrı edaları birden çok ilâmlı takibe konu etmek takip ekonomisine ve usuli dürüstlük kuralına aykırı olur¹⁴⁰.

b. Tespit Hükümleri

Tespit davalarının mahkeme tarafından kabulü veya reddine ilişkin olarak verilen hükümler tespit hükümleridir (HMK m.106/1). Tespit davalarında eda

¹³⁶ Karşı, Usul, s.320; Pekcanitez/Atalay/Özekes, Usul, s.205.

¹³⁷ Atalı, Pekcanitez Usul, s.1967; Önen, Usul, s.56; Kuru, Tespit Davaları, s.47; Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu, s.282.

¹³⁸ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, İcra, s.325.

¹³⁹ Pekcanitez, Usul, s.971.

¹⁴⁰ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, İcra, s.325; “Alacaklı tarafından yasadaki boşluktan yararlanılarak bir ilâmdaki haklar için ayrı ayrı takip başlatılarak sebepsiz zenginleşmeye neden olacak şekilde fazladan avukatlık ücreti talep edilmesi, davacı borçlu tarafa fazladan yargılama giderleri yükletilmesine neden olunması hakkın kötüye kullanılmasıdır ve hukuk düzeni tarafından korunamaz. Hâkim, yukarda belirtilen yasa maddeleri gereğince yasadaki boşluğu objektif iyiniyet kuralları içinde doldurmak zorundadır. İlâm bir bütün olmasına rağmen yasal ve geçerli bir neden olmaksızın alacaklının iki ayrı takip başlatmak suretiyle yasalarda belirtilen dürüstlük kuralına uymadığı, borçlunun zarara uğramasına neden olduğu anlaşılmıştır” Y. 8. HD. 5.7.2017, E.2015/16674, K.2017/9905 (Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası).

davalarında olduğu gibi bir edimde bulunulması talep edilmez. Tespit davası ile bir hakkın veya hukuki ilişkinin varlığının ya da yokluğunun yahut bir belgenin sahte olup olmadığının belirlenmesi talep edilmektedir (HMK m.106/1). Eda davasını reddeden hüküm menfi tespit hükmü niteliğindedir¹⁴¹. Menfi tespit hükümlerinin cebri icra hukuku ile herhangi bir alakası olmadığı için icraya konulması da söz konusu olmaz¹⁴². Müspet tespit hükümleri de cebri icra kabiliyetinden yoksun olduğu için bu hükümle ilâmların icrası yoluna başvurmak mümkün değildir¹⁴³.

Mahkemenin vermiş olduğu nihai karar, tespit hükmü niteliğinde ise, bu hüküm bir ifayı içermeyip sadece hukuki ilişkinin varlığını veya yokluğunu tespit ettiğinden bunlar hakkında ilâmlı icra yoluna başvurulamaz¹⁴⁴. Zira tespit davası sonunda verilen hüküm kesin hüküm kuvvetini haiz olsa da sonuç olarak yerine getirilmesi gereken somut bir konu bulunmadığından böyle bir hükmün icrası mümkün olmaz¹⁴⁵. İfade etmek gerekir ki mahkemenin vermiş olduğu tespit hükmüne ilişkin kararın sadece yargılama giderlerine ilişkin bölümü ilâmlı icra yolu ile icra edilebilir¹⁴⁶.

¹⁴¹ **Erdoğan, Ahmet:** Tespit Davası, Ankara 1972, s.7; **Muşul, C.II**, s.1074.

¹⁴² **Kuru, Baki/Budak, Ali Cem:** Tespit Davaları, 2. Baskı, İstanbul 2010, s.348.

¹⁴³ **Kuru/Budak**, s.348; Müspet tespit hükümleri ilâmlı icra yoluyla takibe konu edilememekle birlikte ilâmsız takiplerde ödeme emrine itiraz edilmesi durumunda icra mahkemesinde itirazın kaldırılmasını sağlayan belge niteliğindedir. Bkz. **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz**, Usul, s.295; Müspet tespit hükmüne dayanarak aynı dosyada alacak için ilâmsız takip, yargılama giderleri için ise ilâmlı takip yapılabilir. Bkz. **Kuru**, El Kitabı, s.894. Kira bedelinin tespiti davası neticesinde verilen ilâmlar tespit hükmünde olduğundan ilâlı icra yoluyla takip edilemez. Bkz. **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s.73.

¹⁴⁴ **Önen**, Usul, s.58; **Postacıoğlu/Altay**, Usul, s.254; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz**, İcra, s.377; **Muşul**, İcra, s.638; **Kuru**, Usul III, s. 3011; **Karşı**, Usul, s.322; Doktrinde bir görüş alacağın müspet tespit hükmü ile tespit edilmesinden sonra alacaklının ilâmsız icra takibi başlatması ve bu takibin itiraz üzerine durmasından sonra alacaklının takibin devamı için bu tespit hükmüne dayanarak itirazın kesin kaldırılabilceğini savunmaktadır. Bkz. Gürdoğan, İcra, s.56. Doktrinde diğer görüş ise müspet tespit hükümlerinin itirazın kaldırılmasında kullanılamayacağını savunmaktadır. Bkz. **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s.69.

¹⁴⁵ **Ansay**, Usul, s.231; **Önen**, Usul, s.57; **Kuru/Budak**, s.346.

¹⁴⁶ **Alangoya, H. Yavuz:** Medeni Usul Hukuku Esasları, İstanbul 2000 (C.I), s.184; **Tanrıver**, Usul, s.569; **Kuru**, İcra, s.383; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz**, İcra, s.377; **Muşul**, C.II, s.1075; **Karşı**, Usul, s.322; Y. 8. HD. 21.6.2012, E.2012/5691, K.2012/5958. Bkz aynı yönde Y. 8. HD. 17.4.2012, E.2012/2661, K.2012/2958 (**Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası**).

c. İnşai Hükümler

İnşai davanın mahkeme tarafından kabulü durumunda verilen hükümlere inşai hükümler denir (HMK m.108/1). İnşai hükümler kanun ile aksi düzenlenmediği sürece geçmişe etkili değildir. Yani kural olarak inşai hükümler geleceğe etkilidir¹⁴⁷.

İnşai davalar yasanın açıkça izin verdiği durumlarda söz konusu olan davalardır (HMK m.108/2). Bu dava neticesinde yapıcı nitelikte yeni bir hukuki durum ortaya çıkar. Davanın olumsuz sonuçlanması durumunda ise yapıcı değil menfi tespit edici bir durum söz konusu olur¹⁴⁸. Mahkemenin vermiş olduğu nihai karar, inşai hükümler içeriyorsa bu hükümlerin kendiliğinden yeni bir hukuki durum yaratması nedeniyle kararın icra organları tarafından icra edilmesine gerek kalmaz¹⁴⁹. Doktrinde inşai hükümlerin icra edilememe özelliğinin bir eksiklik değil hükmün kendisinin icrai etkiye sahip olması nedeniyle fazlalık olduğu ifade edilmektedir¹⁵⁰. İnşai hükümlerin yargılama giderlerine ilişkin bölümleri ise bir eda hükmü içerdiğinden ilâmların icrası yolu ile takibe konu edilebilir¹⁵¹.

Mahkemenin vermiş olduğu nihai kararda hem inşai hüküm hem tespit hükmü hem de eda hükmü içeren hüküm bölümleri varsa, her bir hüküm ayrı değerlendirilmeli ve yalnızca eda hükmünü kapsayan hüküm bölümü ilâmlı icranın konusu

¹⁴⁷ Üstündağ, Yargılama Hukuku, s.317; Pekcanitez, Usul, 987; Pekcanitez/Atalay/Özekes, Usul, s.209; Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu, s.288.

¹⁴⁸ Önen, Usul, s.58; Tanrıver, Usul, s.567; Ansay, Usul, s.232; Karşlı, Usul, s.322; Budak/Karaaslan, s.130; Pekcanitez, Usul, 987; Bilge/Önen, s.390; Önen, Ergun: İnşai Dava, Ankara 1981 (İnşai Dava), s.168; Postacioğlu/Altay, Usul, s.260.

¹⁴⁹ Muşul, İcra, s.639; Budak/Karaaslan, s.131; Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım, s.210; İnşai hükümlerin doğrudan uygulanması için bazen kanunlarda özel düzenlemeler yapılmıştır. Örnek olarak, 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu m.55' e göre "Mahkeme yazı işleri müdürleri, aile kütükleri üzerinde tescil yapılmasını gerektirecek bütün karar ve işlemleri, kesinleşme veya düzenleme tarihinden itibaren on gün içerisinde o yerin nüfus müdürlüğüne bildirmekle görevlidirler" Ayrıca İİK m.28' e göre "Taşınmaz davalarında davacının lehine hüküm verildiği takdirde mahkeme davacının talebine hacet kalmaksızın hükmün tefhimi ile beraber hulasasını tapu sicili dairesine bildirir. İlgili daire bu ciheti hükmolunan taşınmazın kaydına şerh verir. Bu şerh, Türk Medeni Kanununun 1010 uncu maddesinin ikinci fıkrası hükmüne tâbidir. Taşınmaz davası üzerine verilen karar ileride davacının aleyhine kesinleşirse mahkeme, derhal bu hükmün hulasasını da tapu sicili dairesine bildirir" Ayrıntılı bilgi için bkz. Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, İcra, s.325.

¹⁵⁰ Tanrıver, Usul, s.572.

¹⁵¹ Bilge/Önen, s.391; Karşlı, Usul, s.322.

yapılmalıdır¹⁵². Örnek olarak, boşanma hükmünün yerine getirilmesi için icra dairesine başvurmaya gerek olmayıp hükmün ilgili kayıtlara işlenmesi doğrudan talep edilir. Ancak boşanma kararı ile birlikte nafakaya ya da çocukların eşlerden birine bırakılması gibi hükmün fer'isi olan eda hükümlerine de yer verilmişse bunların icrası ilâmlı icra yoluyla sağlanır¹⁵³.

2. İcra Mahkemesi Kararları

İcra mahkemesinin verdiği kararların niteliği doktrinde tartışmalı olmakla beraber kabul edilen görüş icra mahkemesinin özel görevli bir mahkeme olduğu ve icra mahkemesi tarafından verilen kararların ilâm olarak nitelendirilmesi gerektiği yönündedir¹⁵⁴. İcra mahkemesinin verdiği karar çeşitlerine bakıldığında hem ceza mahkemesi gibi yargılama yaparak icra-iflas suçları hakkında karar verdiği hem de hukuk mahkemesi gibi yargılama yaparak takibe ilişkin kararlar verdiği görülür. İcra mahkemesi tarafından uyuşmazlığa ilişkin verilen karara ait yargılama gideri ve vekâlet ücretleri için ilâmlı takip yapılabilir. İcra mahkemesinin verdiği kararın maddi anlamda kesin hüküm oluşturmaması, vekâlet ücreti ve yargılama giderlerinin icra edilmesine engel olmaz¹⁵⁵.

İcra mahkemesi kararlarına karşı kanun yoluna başvurulması durumunda İİK m.36 hükümlerine göre icranın durmasını sağlamak mümkün değildir. Zira İİK m.363/4-1 ve 364/3 gereği kanun yoluna başvurmak satıştan başka hiçbir icra işlemini durdurmaz. Bu hükümlerde İİK m.36 hükmü saklı tutulmamıştır. Ancak İİK'da

¹⁵² Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, İcra, s.326.

¹⁵³ Tanrıver, Usul, s.572; Pekcanitez, Usul, 988; Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu, s.289.

¹⁵⁴ Kuru, İcra I, s.43; Tanrıver, İlâmlı İcra s.54; Uyar, Talih: İcra Hukukunda Yetki-Görev ve Yargılama Usulü, Manisa1983 (Yargılama Usulü), s.182.

¹⁵⁵ T. Arslan, s.42.

borçlunun icranın geri bırakılması kararı alabilmesine izin verilen istisnai hükümler de vardır¹⁵⁶.

İİK m.366/son hükmü nedeni ile İİK m.40 hükmü icra mahkemesi kararlarına karşı kanun yoluna başvurulması üzerine Yargıtay'ın bozma kararı veya bölge adliye mahkemesinin kaldırma, düzelterek veya yeniden esas hakkında vereceği kararları üzerine icra ve iflâs işlerinde kıyas yoluyla uygulanır¹⁵⁷. Konuya ilişkin ayrıntılı değerlendirme icranın iadesi müessesesinin anlaşmasından sonra yapılacaktır¹⁵⁸.

3. Ceza Mahkemelerinin Yargılama Giderlerine İlişkin Kararları

Ceza mahkemesi tarafından maddi hukuka ilişkin talepler hakkında karar verilemez. Bu nedenle cebri icraya konu olacak ceza mahkemesi kararından da bahsedilemez¹⁵⁹. Ceza mahkemesi ilâmlarının yargılama giderlerine ilişkin hüküm sonucu ise ilâmlı icranın konusunu oluşturur.

Doktrinde ceza mahkemesi tarafından verilen beraate ilişkin ilâmların tazminat ve yargılama giderlerine ilişkin kısımlarının ilâmlı icra yolu ile takibe konulabilmesi için kesinleşmesinin gerekmediği ancak; mahkûmiyete ilişkin ilâmların tazminat ve yargılama giderlerine ilişkin kısımlarının ilâmlı icra yolu ile takibe konulabilmesi için kesinleşmesi gerektiği savunulmaktadır¹⁶⁰.

¹⁵⁶ İİK m.97/XIV'e göre "Davanın reddi hakkındaki karara karşı istinaf veya temyiz yoluna başvuran istihkak davacısı icra dairesinden 36 ncı maddeye göre mühlet isteyebilir". İİK m.269c/III' e göre "icra mahkemesinin tahliyeye mütedair kararının infazı için kesinleşmesi beklenmez. Ancak tahliye için, kararın borçluya tefhimi veya tebliği tarihinden itibaren on gün geçmesi lazımdır. Borçlu tahliye kararı hakkında 36 ncı madde hükmünden faydalanabilir". İİK m.276/III-1'e göre "icra mahkemesi, tarafları dinliyerek icabına göre tahliyeyi emreder veya taraflardan birinin yedi gün içinde mahkemeye müracaat etmesi lüzumuna karar verir. Bu müddet içinde mahkemeye müracaat edilirse, davanın neticesine göre hareket olunur. 36 ncı madde hükümleri burada da uygulanır".

¹⁵⁷ **Uyar**, İlâmın Yargıtayca Bozulması, s.33; **Tanrıver**, İcranın İadesi, s.568.

¹⁵⁸ Bkz. aşa. § 5, E.

¹⁵⁹ **Muşul**, İcra, s.637.

¹⁶⁰ **T. Arslan**, s.57; **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s.157.

4. İdari Yargıda Tam Yargı Davalarına İlişkin Kararlar

Tam yargı davası idari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan davalar olarak tanımlanmaktadır (İYUK m.2/1-b).

İdari yargıda, tam yargı davalarına ilişkin ilâmlar, ilâmlı icranın konusunu oluşturur (İYUK m.28/1-2).

5. Sayıştay İlâmları

AYM verdiği bir kararda Sayıştay'ın yargısal bir faaliyet gerçekleştirdiğine değinerek Sayıştay'ı bir mahkeme olarak kabul etmiştir¹⁶¹.

Sayıştay ilâmları, ilâmlı icranın konusunu oluşturur. 6085 sayılı Kanun m.53/1'e göre Sayıştay ilâmları kesinleştikten sonra doksan gün içerisinde yerine getirilir. İlâm hükümlerinin yerine getirilmesinden, ilâmların gönderildiği kamu idarelerinin üst yöneticileri sorumludur. 6085 sayılı Kanun m.53/2'e göre Sayıştay ilâmları hüküm tarihinden başlayarak kanuni faize tabi tutularak tahsil olunur.

6. Hakem Kararları

Hakem kararı, bir tahkim sözleşmesi veya tahkim şartı ile hakemlere tanınan hüküm verme yetkisine dayanarak taraflar arasındaki hukuki uyuşmazlığı çözümleyen karar olarak tanımlanır (HMK m.412/1). Hakem kararları kesin hüküm oluşturur ve mahkeme kararları gibi icra edilebilir¹⁶². Hakem kararları taraflarca kendiliğinden yerine getirilmezse cebri icra yolu ile zorla yerine getirilir. Para alacakları, bir şeyin yapılması veya yapılmamasına ilişkin hakem kararları İİK'nın ilâmlı icra takibine

¹⁶¹ AYM. 28.2.2014, E.2011/21, K.2013/36 (**Kazancı –Bilişim İctihat Bilgi Bankası**).

¹⁶² **Yeşilirmak, Ali/Pekcanitez, Hakan:** Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku, 15.Baskı, İstanbul 2017 (Pekcanitez Usul), s.2594; **Özbay, İbrahim/Korucu, Yavuz:** Tahkim, Ankara 2016, s.215.

ilişkin hükümlerine göre cebren yerine getirilir. 1086 sayılı eski HUMK m.536'a göre hakem kararları kesinleşmedikçe icra edilemiyordu. HMK m.439/4 hükmüne göre hakem kararına karşı iptal davası açılması kararın icrasını durdurmaz. Bu hükümle hakem kararlarının kesinleşmeden icra edilebilmesi kabul edilmiştir¹⁶³.

7. Tenfiz Kararı Verilmiş Yabancı Mahkeme ve Hakem Kararları

MÖHUK m.55'e göre tenfiz istemine ilişkin dilekçe, duruşma günü ile birlikte karşı tarafa tebliğ edilir. Çekişmesiz yargı kararlarının tanınması ve tenfizi de aynı hükme tâbidir. İstem basit yargılama usulü hükümlerine göre incelenerek karara bağlanır. Karşı taraf ancak bu bölüm hükümlerine göre tenfiz şartlarının bulunmadığını veya yabancı mahkeme ilâmının kısmen veya tamamen yerine getirilmiş yahut yerine getirilmesine engel bir sebep ortaya çıkmış olduğunu öne sürerek itiraz edebilir. MÖHUK m.56'e göre mahkemece ilâmın kısmen veya tamamen tenfizine veya istemin reddine karar verilebilir. Bu karar yabancı mahkeme ilâmının altına yazılır ve hâkim tarafından mühürlenip imzalanır.

MÖHUK m.60/1'e göre kesinleşmiş ve icra kabiliyeti kazanmış veya taraflar için bağlayıcı olan yabancı hakem kararları tenfiz edilebilir. Yabancı hakem kararlarının tenfizi, tarafların yazılı olarak kararlaştırdıkları yer asliye mahkemesinden dilekçeyle istenir. Taraflar arasında böyle bir anlaşma olmadığı takdirde, aleyhine karar verilen tarafın Türkiye'deki yerleşim yeri, yoksa sâkin olduğu, bu da yoksa icraya konu teşkil edebilecek malların bulunduğu yer mahkemesi yetkili sayılır.

Yabancı mahkeme kararının tenfizi için ilâmın en az bir tarafının Türk vatandaşı olması gerekmez; hukuki menfaatin varlığı tenfize karar verilebilmesi için yeterlidir¹⁶⁴. Yabancı mahkemenin Türk Hukukunun emredici hükümlerini dikkate almaması veya

¹⁶³ Yeşilirmak/Pekcanıtez, Pekcanıtez Usul, s.2790.

¹⁶⁴ Y. 8. HD., 26.9.2017, E.2017/2899, K.2017/11513 (Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası).

yanlış yorumlayıp uygulaması tek başına yabancı kararın tanıma ve tenfizine engel teşkil etmez. Davanın açılması, tebligat yapılması, delillerin toplanıp değerlendirilmesi, hükmün verilmesi ve kesinleştirilmesi gibi usul hukukuna ait konular hâkimin hukukuna (lex fori) tabidir¹⁶⁵.

MÖHUK m.57'ye göre usulüne uygun bir şekilde tenfiz kararı verilmiş yabancı mahkeme kararları da ilâm kavramına dâhildir. Bu ilâmlar da ilâmlı icra hükümlerine göre icra edilir.

8. Uyuşmazlık Mahkemesinin Hüküm Uyuşmazlığının Çözümü Hakkında Verdiği Kararlar

Uyuşmazlık Mahkemesinin hüküm uyuşmazlığı hakkında verdiği kararlar ilâmlı icra hükümlerine göre icra edilir¹⁶⁶.

II. İlâm Niteliğinde Belge

İİK m.38'de ve özel kanunlarda ilâmlarla birlikte ilâma yakın bazı belgelere dayanarak da ilâmlı icra yoluna başvurulabileceği kabul edilmiştir¹⁶⁷. Belirtmek gerekir ki bir belgeye ilâm niteliği ancak kanun hükmü ile verilir. Bu durum ilâm niteliğinde sayılan bir belgenin ilâma özgü tüm sonuçlardan yararlanacağı anlamına gelmez¹⁶⁸. İlâm niteliğindeki bu belgeler ilâmlar gibi icra edilse de ilâm olmadıklarından maddi anlamda kesin hüküm etkisine sahip olmazlar¹⁶⁹. Kanunda bir belgenin ilâm niteliğinde olduğu veya ilâmlı icraya konu olacağı açık bir şekilde belirtilebilir. Ayrıca kanunda

¹⁶⁵ Y. 2. HD., 18.6.2012 E.2011/19791, K.2012/16687 (**Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası**).

¹⁶⁶ **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayyaz**, İcra, s.377.

¹⁶⁷ **Karlı**, İcra, s.401; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayyaz**, İcra, s.377; **Kuru**, İcra, s.383.

¹⁶⁸ **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes**, İcra, s.326.

¹⁶⁹ **Fırat, Erhan**: Özel Kanunlarda Düzenlenen İlâm Niteliğinde Belgeler, Ankara 2016, s.29; **Muşul**, İcra, s.642; **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s.83.

“bir hüküm elde etmeye ihtiyaç olmadan” veya “bir mahkeme hükmü gerekmeden¹⁷⁰” gibi ifadelerle de bir belge ilâmlı icranın konusu yapılabilir. Ancak kanunda belgenin kesin olduğu gibi bir ifadenin kullanılmış olması o belgenin ilâm niteliğinde belge kabul edilmesi için yeterli olmaz. Çünkü bir belgenin kesin olması ile icra edilebilir olması farklıdır¹⁷¹.

AYM bir kararında¹⁷² “itiraz yoluna başvuran Mahkeme, 5174 sayılı Kanun’un 77. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Kayıt ücretleri, yıllık aidat, munzam aidat, navlun hasılatından alınacak oda payları ve Birlik aidatı ile borsa tescil ücreti ve bunlara ait kesinleşen gecikme zamları ile para cezalarının tahsiline ilişkin olarak oda, borsa ve Birlik Yönetim Kurulunca verilen kararlar ilâm hükmünde olup, icra dairelerince yerine getirilir.” hükmünün iptalini istemiştir”. ... “odalar, borsalar ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği yönetim kurulları yargı yetkisine sahip bulunmadığından, yıllık aidat ile ilgili verdiği kararlar kesin hüküm niteliği taşımamakta ve bu kararlara karşı yargı yoluna başvurulabilmektedir. İtiraz konusu kuralda, yıllık aidatla ilgili kararların ilâm hükmünde olmasına bağlanan sonuç, ilâmlar gibi infaz edilmesini ve ilâmların yerine getirilmesi usulünün uygulanmasını göstermesinden ibarettir. Bu nedenle, kuralda, yönetim kurullarının yıllık aidat ile ilgili kararlarının ilâm hükmünde olduğunun belirtilmesi, bu kararların maddi anlamda kesin hüküm niteliği taşıdığı sonucunu doğurmaz. Kuralla getirilen düzenlemenin ilâmlı icra yoluyla alacağın tahsilini kolaylaştırmak dışında bir özellik içermediği açıktır. Dolayısıyla, itiraz konusu kuralla getirilen düzenleme, Anayasa’nın 9. maddesinde belirtilen yargı yetkisinin kullanılması anlamına gelmediğinden kuralda, Anayasa’ya aykırı bir yön bulunmamaktadır”. şeklinde karar vermiştir. AYM kararından da anlaşılacağı üzere ilam niteliğindeki belgeler tam anlamıyla ilam gücü ve etkisine sahip değildir.

¹⁷⁰ Takibe gerek olmadığı yazılı değilse bu gibi durumlarda ilâmlı icra yoluna başvurulur. Bkz **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz**, İcra, s.377.

¹⁷¹ **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes**, İcra, s.326.

¹⁷² AYM. 18.6.2013, E.2013/53, K.2013/81.

İİK m.38’de sayılan, İİK’da ve özel kanunlarda ilâm niteliğinde olduğu kabul edilen belgelere dayanılarak da ilâmlı icra yoluna başvurulabilir. Ancak ilâm niteliğinde belgeye dayanılarak ilâmlı icra başlatıldığında alacaklının bir alacak davası açmaması nedeni ile borçlunun ilâm niteliğindeki belgedeki alacağa karşı koyma imkânı bulunmamaktadır. Örnek olarak, mahkeme huzurunda yapılan sulhler ve kabuller İİK m.38 hükmü nedeni ile ilâm niteliğinde belge sayıldıklarından alacaklı sulh ya da kabule dayanarak ilâmlı icra yoluyla alacağının yerine getirilmesini isteyebilir¹⁷³. Borçlunun kabul veya sulh durumunda usul hukuku kurallarına aykırılık nedeni ile kanun yoluna başvurusu mümkündür¹⁷⁴. Ayrıca hata, hile ve ikraha dayanılarak sulh veya kabulün iptali istenebilir (HMK m.311, HMK m.315/2). İradesi fesada uğrayan kişi iptal hakkını dava açmak suretiyle kullanmalıdır¹⁷⁵. İptal davası neticesinde irade fesadı nedeni ile mahkemece işlemin iptaline karar verilirse ve karar kesinleşirse önceden sulh ya da kabule dayanan ilâmlı icra takibi artık devam edemez.

Bir başka örnek olarak, kayıtsız şartsız para borcu ikrarını içeren düzenleme biçimindeki noter senetleri de İİK m.38 nedeni ile ilâm niteliğinde belge sayıldıklarından alacaklı bu belgeye dayanarak ilâmlı icra takibinde bulunabilir. Mahkeme tarafından verilen herhangi bir karar söz konusu olmadığı için alacağa karşı koyma imkânı bulunmamaktadır. Borçlu alacaklının ilâmlı icraya başlamasından sonra İİK m.36 hükümlerine göre icranın durdurulması sağlama imkânına da sahip değildir. Bununla birlikte genel mahkemelerde bu belgeye karşı sahtelik davası açılması mümkündür. Ancak sahtelik iddiası resmi senede dayanarak başlatılan icra takibine engel değildir¹⁷⁶. HMK m.209/2’de resmî senetlerdeki yazı veya imza inkâr edildiğinde, senetteki yazı veya imzanın sahteliği, ancak mahkeme kararıyla sabit olursa, senedin

¹⁷³ T. Arslan, s.45.

¹⁷⁴ Pekcanitez/Atalay/Özekes, Usul, s.425.

¹⁷⁵ İptal davası BK m.39’da öngörülen bir yıllık süre içinde açılmalıdır. Bkz. Tanrıver, Usul, s.1020.

¹⁷⁶ Erdönmez, Güray: Adi ve Resmi Senette Sahtelik İddiasının Hukuk Davalarına ve İcra Takiplerine Etkisi, TBBD 2016/123, s.147-208, s.170; Atalay, Oğuz: Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku, 15.Baskı, İstanbul 2017 (Pekcanitez Usul), s.1787.

herhangi bir işleme esas alınamayacağı ifade edilmiştir. Doktrinde “mahkeme kararı ile sabit olursa” ifadesinin şekli anlamda kesinleşme olarak anlaşılmaması gerektiğini hukuk mahkemesi resmi senedin sahteliğine karar verirse o senede dayanılarak başlatılan icra takibinin durması gerektiği ifade edilmektedir¹⁷⁷. Ancak sahtelik davası açılmadan veya açıldıktan sonra henüz sonuçlanmadan bu senede dayanılarak yapılan icra takibi nedeni ile borçlunun malları haczedilmiş, satılmış hatta mallar alacaklıya ödenmiş olabilir. Hukuk mahkemesinin yaptığı yargılama neticesinde senedin sahteliğine karar verilirse noter senedine dayanılarak yapılan icra takibinin hukuki dayanağı ortadan kalkmış olur¹⁷⁸.

İlâm niteliğinde belgeye dayanılarak yapılan ilâmlı icra takibi neticesinde alacaklıya verilen takip konusu şeyin, bu belgelerin hukuki dayanaktan yoksun kalması durumunda iadesinin mümkün olup olmayacağı gündeme gelecektir. İİK m.40/2 hükmüne göre icranın iadesinin mümkün olabilmesi için ilâm hükmünün icra edildikten sonra bölge adliye mahkemesince kaldırılması veya yeniden esas hakkında karar verilmesi ya da Yargıtayca bozulması ayrıca aleyhine icra takibi yapılmış olan borçlunun hiç veya o kadar borcu olmadığı kesin bir ilâmla tahakkuk etmesi gerektiği düzenlenmiştir. Bu durumda kanaatimizce ilâm niteliğinde sayılan belgelere dayanılarak yapılan ilâmlı icra takibinde icranın iadesine ilişkin İİK m.40/2 hükmünün doğrudan uygulanması mümkün olmaz. Ancak takip ekonomisi gözönüne alındığında İİK m.40/2 hükmünün ilâm niteliğindeki belgeye dayanılarak yapılan takibin hukuki dayanaktan yoksun kalması durumunda kıyasen uygulanması gerektiği görüşündeyiz¹⁷⁹.

¹⁷⁷ Erdönmez, s.170.

¹⁷⁸ T. Arslan, s.46.

¹⁷⁹ Aynı yönde Bkz. Akkaya, İcranın İadesi, s.682.

1. İcra ve İflas Kanununa Göre İlâm Niteliğinde Sayılan Belgeler

a. İİK m.38'e Göre İlâm Niteliğinde Kabul Edilen Belgeler

aa. Mahkeme Huzurunda Yapılan Sulhler

Sulh, görülmekte olan bir davada, tarafların aralarındaki uyuşmazlığı kısmen veya tamamen sona erdirmek amacıyla, mahkeme huzurunda yapmış oldukları bir sözleşmedir (HMK m.313/1). Sulh, ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri uyuşmazlıkları konu alan davalarda yapılabilir. Sulh mahkeme önünde veya mahkeme dışında yapılabilir. Ancak sulhün icra edilebilmesi için mahkeme önünde yapılmış olması gerekir¹⁸⁰. Sulh ilgili olduğu davayı sona erdirir ve kesin hüküm gibi sonuç doğurur.

Sulhün hukuki niteliğine ilişkin olarak doktrinde görüş birliği yoktur. Konuya ilişkin farklı görüşler ileri sürülmüştür. Yargılama hukuku teorisine göre, sulh yargılama hukukunun bir parçasıdır¹⁸¹. Maddi hukuktaki sulh sözleşmesi ile yalnızca isim benzerliği bulunmaktadır. Bu nedenle mahkeme huzurunda yapılan sulhün hukuki yapısı, hüküm ve sonuçları usul hukuku ilkelerine göre belirlenir. Özel hukuk teorisini savunanlara göre, mahkeme huzurunda yapılan sulh bir maddi hukuk sözleşmesidir¹⁸². Karma teori ise bu iki görüşün birleştirilmesinden oluşmuştur¹⁸³. Bu görüşe göre mahkeme huzurunda yapılan sulh hem maddi hukuka hem de usul hukukuna ait özellikleri bir arada bulundurur. İleri sürülen bir diğer görüş ise çift vakıa görüşüdür¹⁸⁴. Bu görüşe göre mahkeme huzurunda yapılan sulhler hem usul hukuku işlemi hem de bir maddi hukuk işlemidir ancak bu işlemler arasında sıkı bir bağ bulunmamaktadır. Bu

¹⁸⁰ Yılmaz, İcra Şerh, s.205.

¹⁸¹ Önen, Ergun: Medeni Yargılama Hukukunda Sulh, Ankara 1972 (Sulh), s.34, dn.1'de belirtilen yazarlar.

¹⁸² Önen, Sulh, s.35, dn.7'de belirtilen yazarlar.

¹⁸³ Önen, Sulh, s.36, dn.16'da belirtilen yazarlar.

¹⁸⁴ Önen, Sulh, s.40, dn.35'de belirtilen yazarlar.

nedenle bu işlemlerin geçerliliğinin birbirinden bağımsız olarak ele alınması gerekmektedir.

Mahkeme huzurunda yapılan sulhün en önemli etkisi görülmekte olan bir davanın sona ermesini sağlamaktır. Bu durum HMK m.315/1’de “sulh ilgili bulunduğu davayı sona erdirir ve kesin hüküm gibi hukuki sonuç doğurur” şeklinde belirtilmiştir. Doktrinde mahkeme huzurunda yapılan sulhün, davayı kendiliğinden mi sona erdireceği yoksa mahkemenin vereceği hüküm ile mi davanın sona ereceği konusunda tartışmalar vardır. Doktrinde bir görüş davanın mahkeme tarafından verilecek hükümle sona ereceğini savunmaktadır¹⁸⁵. Bu görüşe göre bir dava ancak mahkeme tarafından verilen bir karar ile sona ermektedir. Doktrinde diğer bir görüş ise mahkeme huzurunda yapılan sulh ile davanın kendiliğinden sona erdiğini ayrıca bir mahkeme kararına gerek kalmadığını savunmaktadır¹⁸⁶. Mahkemenin davanın konusuz kaldığını tespit etmekle yetinmesi gerektiği mahkemenin hüküm vermesinin yerinde olmadığı ileri sürülmektedir.

Dava konusunun dışında kalan hususlar da sulhun kapsamına dâhil edilebilir. Sulh, şarta bağlı olarak da yapılabilir. Ancak sulhun icra edilebilmesi için şarta bağlı olarak yapılmamış olması gerekir¹⁸⁷. Sulhün içeriği bakımından icraya elverişli olması için konusunun bir edimin ifasına ilişkin olması gerekir¹⁸⁸. Taraflar uyuşmazlık hakkında kısmen sulh olurlarsa sulh olunan kısım için davanın tamamen sonuçlanmasına gerek kalmadan ilâmlı icra takibi başlatılabilir¹⁸⁹. Mahkeme huzurunda

¹⁸⁵ **Kuru**, Usul, s.557

¹⁸⁶ **Akil, Cenk**: Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda Sulh ve Sulh Yoluyla Şarta Bağlı Hüküm Verilip Verilemeyeceği Meselesi, GÜHFD, C.16, S.4, 2012, s.1-18 (Sulh), s.7; **Önen**, Sulh, s.134; **Soy**, **Ayşe**: Türk Medeni Yargılama Hukukunda Sulh, Ankara 2017, s.142.

¹⁸⁷ **Alangoya**, C.I, s.382; **Fırat**, s.14; Aksi yönde bkz. **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s.101; **Kuru, Baki**: Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. V, 6.Baskı, İstanbul 2001 (Usul IV), s.3793.

¹⁸⁸ **Soy**, s.180; **Karauz, A. Kürşat**: Sulh Sözleşmesi, Ankara 2014, s.100.

¹⁸⁹ **Karauz**, s.100; **Bakır, Aytül Rabia**: Para Alacağı Dışındaki İlâmların İcrası, İzmir 2010 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.31; **Soy**, s.183.

yapılan sulhlerin ilâm niteliğinde belge sayılması için kayıtsız şartsız para borcu ikrarını içermesi gerekmez¹⁹⁰.

HMK m.315/1'e göre taraflar sulhe göre karar verilmesini istemezlerse, mahkeme karar verilmesine yer olmadığına karar verir. Mahkemenin verdiği karar verilmesine yer olmadığına ilişkin karar ise ilâmlı icra yoluyla icra edilemez¹⁹¹. Zira bu karar eda hükmüne sahip olmadığı için ilâmlı icraya da uygun olmaz.

bb. Mahkeme Huzurunda Yapılan Kabuller

Kabul, davacının talep sonucuna, davalının kısmen veya tamamen muvafakat etmesidir (HMK m.308/1). Kabul, ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri davalarda hüküm doğurur (HMK m.308/2). Kamu düzenine ilişkin netice taleplerin kabulü bir sonuç doğurmaz. Davayı kabulün amacı, tarafların üzerinde tasarruf hakkına sahip oldukları davalarda davayı sona erdirerek, gereksiz masraf ve zaman kaybını önleyerek usul ekonomisine hizmet etmektir¹⁹².

Kabullerin hukuki niteliğine ilişkin olarak doktrinde görüş birliği bulunmamaktadır. Doktrinde bir görüş davayı kabulün salt bir usul hukuku işlemi olduğunu kabul etmektedir¹⁹³. Bu görüşe göre mahkeme huzurunda yapılan kabuller usul işlemi olduğu için geçerliliği ve hükümleri usul hukuku kurallarına tabidir. Doktrinde bir görüş davayı kabulün salt bir maddi hukuk işlemi olduğunu savunmaktadır¹⁹⁴. Bu görüşe göre davayı kabulün geçerliliği ve hükümleri maddi hukuk kurallarına göre belirlenir. Çift vakıa görüşüne göre, davayı kabul hem bir usul hukuku işlemi hem de bir maddi hukuk işlemidir¹⁹⁵. Bu görüşü savunanlara göre her bir bölüme kendisinin tabi olduğu hukuk kuralları uygulanmalıdır. Bir diğer görüş ise davayı

¹⁹⁰ Postacıoğlu/Altay, İcra, s.797; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, İcra, s.377; Kuru, El Kitabı, s.895.

¹⁹¹ Karşı, İcra, s.401; Kuru, İcra, s.383; Yılmaz, İcra Şerh, s.206.

¹⁹² Ermenek, İbrahim: Medeni Usul Hukukunda Davayı Kabul, Ankara 2009, s.6.

¹⁹³ Ermenek, s.35, dn.116'da belirtilen yazarlar.

¹⁹⁴ Ermenek, s.38, dn.129'da belirtilen yazarlar.

¹⁹⁵ Ermenek, s.39, dn.134'da belirtilen yazarlar.

kabulün hem usul hukuku hem de maddi hukuka ait öğeleri aynı anda bünyesinde barındırdığını savunan karma görüştür¹⁹⁶. Kanaatimizce kabuller de sulhler gibi karma karakterli kurumlar olup hem usul hukukuna hem de maddi hukuka ilişkin özellikler barındırır.

Davayı kabulün en önemli hükmü görülmekte olan bir davayı sona erdirmesidir¹⁹⁷. Doktrinde davanın kabulle mi; yoksa kabulden sonra mahkeme kararı ile mi sona ereceği konusunda görüş birliği yoktur. Doktrinde bir görüş davanın doğrudan kabul ile değil kabulden sonra verilecek mahkeme hükmü ile sona ereceğini savunmaktadır¹⁹⁸. Doktrinde diğer görüş ise mahkeme huzurunda yapılan kabulün ayrıca hüküm verilmesine gerek kalmadan davayı sona erdireceğini savunmaktadır¹⁹⁹. Mahkemenin bu durumda yapması gereken esas hakkında karar verilmesine yer olmadığına ilişkin karar vermektir.

İİK m.38'e göre mahkeme huzurunda yapılan kabuller ilâm niteliğinde belge sayılır. Mahkeme huzurunda yapılan kabullerin ilâm niteliğinde belge sayılması kayıtsız şartsız para borcu ikrarını içermesi gerekmez²⁰⁰. Kabulün ilâmlı icra yolu ile takibe konu edilebilmesi için bir edimin ifasına ilişkin olması gerekir²⁰¹. Mahkeme huzurunda yapılan kabuller şekli anlamda kesin olarak doğarlar. Bu nedenle icra edilebilmeleri için kesinleşmeleri gerekmez²⁰². Davalı talep sonucunu kısmen kabul ederse uyuşmazlık kabul edilen kısım bakımından sona ereceği için bu kısma ilişkin olarak ilâmlı icra takibine başvurulabilir²⁰³.

¹⁹⁶ **Önen**, Sulh, s.37; **Ermenek**, s.42; **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s.108.

¹⁹⁷ **Tanrıver**, Usul, s.1016

¹⁹⁸ **Kuru**, Usul IV, s.3701

¹⁹⁹ **Tanrıver**, Usul, s.1016

²⁰⁰ **Postacıoğlu/Altay**, İcra, s.797.

²⁰¹ **Fırat**, s.19; **Tanrıver**, **Süha**: Mahkeme Huzurunda Yapılan Kabuller, ABD 1996, S.I, s.28-38 (Kabul), s.38.

²⁰² **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s.153; **Sert**, **Necmiye**: İcra İflas Hukukunda İlâmlı İcra Takibi ve Gösterdiği Özellikleri, Kocaeli 2005 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.34.

²⁰³ **Sert**, s.35; **Ermenek**, s.127; **Tanrıver**, Kabul, s.37.

Mahkeme huzurunda yapılan kabulün cebri icra yolu ile icra edilebilmesi için icraya elverişli bir niteliğe sahip olması yani bir edimin ifasını içermesi gerekir²⁰⁴.

cc. Mahkeme Huzurunda Yapılan Feragatler

Feragat, mahkemenin veya davalının kabulüne ve herhangi bir şarta bağlı olmadan davacının talep sonucundan kısmen veya tamamen vazgeçmesidir (HMK m.307). Davadan feragat ile kanun yolundan feragat birbirinden farklı hususlardır²⁰⁵.

Davadan feragatin hukuki niteliği tartışmalıdır²⁰⁶. Bir görüşe göre davadan feragat salt bir maddi hukuk işlemi olup geçerliliği maddi hukuk kuralları çerçevesinde belirlenir²⁰⁷. Bir diğer görüşe göre feragat tek taraflı bir usul işlemidir. Bu nedenle geçerliliği ve hükümleri usul hukuku kurallarına tabidir²⁰⁸. Başka bir görüşe göre ise feragat karma karakterli bir işlemdir²⁰⁹. Bu görüşe göre feragat hem usul hukukunun hem de maddi hukukun bazı özelliklerine sahiptir. Kanaatimizce feragatler karma karakterli bir yapıya sahiptir.

Mahkeme huzurunda yapılan feragatin en önemli hükmü, devam etmekte olan bir davanın sona ermesini sağlamasıdır. Doktrinde feragatin davayı sona erdireceği kabul edilmekle birlikte, davanın doğrudan feragatle mi; yoksa feragatten sonra verilecek mahkeme kararıyla mı sona ereceği hususunda görüş birliği bulunmamaktadır. Doktrinde bir görüş davanın feragatten sonra verilen mahkeme hükmü ile sona ereceğini

²⁰⁴ Ermenek, s.126; Bakır, s.31.

²⁰⁵ Davadan feragat, kanun yolundan feragatten daha geniş kapsamlıdır. Kanun yolundan feragat söz konusu olduğunda yalnızca dilekçenin reddine karar verilirken, davadan feragat edilmişse feragatin hukuki niteliği gereği bu konuda karar verilmek üzere yerel mahkeme kararı bozulur. Bkz. **Yılmaz, Ejder**: Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Ankara 2012 (Şerh), s.1325.

²⁰⁶ Tartışmalar için bkz. **Akyol Aslan, Leyla**: Medeni Usul Hukukunda Davadan Feragat, Ankara 2011, s.175.

²⁰⁷ **Akyol Aslan**, s.176, dn.491’da belirtilen yazarlar.

²⁰⁸ **Akyol Aslan**, s.178, dn. 495’de belirtilen yazarlar.

²⁰⁹ **Tanrıver**, Usul, s.1003.

savunmaktadır²¹⁰. Doktrinde bir başka görüş ise mahkeme huzurunda yapılan feragat ile dava kendiliğinden sona erer²¹¹.

Feragatin ilâmlı icra takibine konu edilip edilemeyeceğine ilişkin doktrinde iki temel görüş vardır. Bir görüşe göre feragat her ne kadar İİK m.38’de ilâm niteliğinde kabul edilen belgeler arasında zikredilmemiş olsa da mahkeme önünde yapılan feragatler ilâm niteliğinde belge sayılmalıdır²¹². Mahkeme huzurunda yapılan feragatlerin ilâm niteliğinde belge sayılması için kayıtsız şartsız para borcu ikrarını içermesi gerekmez²¹³. Doktrinde ileri sürülen diğer bir görüşe göre İİK m.38’de ilâm niteliğinde belgeler sayılırken bilinçli olarak feragatten söz edilmemiştir²¹⁴. Bu görüşü savunanlara göre feragat, kabul ve sulh gibi icrai nitelikte bir alacağı içermediği için ilâm niteliğine sahip olamaz. Dolayısıyla feragat sebebi ile ilamli icra takibi yapılamaz.

dd. Düzenleme Biçimindeki Noter Senetleri

Kayıtsız şartsız para borcu ikrarını içeren düzenleme biçimindeki noter senetleri ilâm niteliğindedir (İİK m.38). Noter senedinin ilâm niteliğinde olabilmesi için kayıtsız şartsız olması, para borcu ikrarına ilişkin olması ve düzenleme biçiminde olması gerekir. Yani onaylama biçimindeki noter senetleri kayıtsız şartsız bir para borcu ikrarına ilişkin olsalar bile ilâm niteliğinde belge olarak kabul edilemez²¹⁵. Eğer noter senedi onaylama biçiminde ise ilâmsız icra takibi yapılabilir ve borçlunun itirazı üzerine takip durmuşsa, icra mahkemesinden itirazın kaldırılması istenebilir²¹⁶. Noter tarafından

²¹⁰ **Kuru**, Usul, s.532.

²¹¹ **Tanrıver**, Usul, s.1006.

²¹² **Gürdoğan**, İcra, s.57; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz**, İcra, s.377; **Kuru**, İcra, s.383; **Kuru, Baki**: İcra ve İflas Hukuku, C.III, 3.Baskı, Ankara 1993 (İcra III), s.2142.

²¹³ **Postacıoğlu/Altay**, İcra, s.797; **Kuru**, El Kitabı, s.895.

²¹⁴ **Akyol Aslan**, s.469; **Bakır**, s.33; **Sert**, s.36; **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s.116; **Fırat**, s.20; **Uyar, Talih**: İcra ve İflas Kanunu Şerhi, C.2, 2.Baskı, Ankara 2004 (İcra Şerh II), s.3332.

²¹⁵ **Yılmaz**, İcra Şerh, s.208; **Kuru**, İcra, s.384; Bu senetlere dayanarak ilâmsız icra takibi yapılabilir ve icra mahkemesinden itirazı kaldırılması talep edilebilir.

²¹⁶ **Kuru**, İcra, s.384.

tanzim edilen iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler de İİK m.38 bağlamında ilâm niteliğinde bir belge olarak kabul edilemez²¹⁷.

HMK m.224'e göre yabancı devlet makamlarınca hazırlanan resmî belgelerin, Türkiye'de bu vasfı taşıması, belgenin verildiği devletin yetkili makamı veya ilgili Türk konsolosluk makamı tarafından onaylanmasına bağlıdır. Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası sözleşmelerin yabancı resmî belgelerin tasdiki ile ilgili hükümleri saklıdır. Maddede belirtilen sözleşme Yabancı Resmî Belgelerin Tasdiki Mecburiyetinin Kaldırılması Hakkındaki Milletlerarası Sözleşme²¹⁸'dir. Bu durumda yabancı ülke noteri tarafından resen tanzim edilen noter senedi bu sözleşmedeki şartlara uygunsa ve kayıtsız şartsız para borcu ikrarını içeriyorsa tenfiz kararına gerek olmadan doğrudan ilâmlı icra yoluyla takibe konulabilir²¹⁹.

ee. İstinaf ve Temyiz Kefaletnameleri

İstinaf ve temyiz kefaletnameleri İİK m.36'a göre kanun yoluna başvurulması durumunda icranın durdurulması amacıyla ya da İİK m.33'e göre icranın geri bırakılması talebinin reddi halinde bu ret kararına karşı kanun yoluna başvurmak amacı ile gösterilen kefalettir. Bu kefaletler noter onaylı bir taahhüt senedi ya da noter huzurunda tutanağa geçirilen bir irade beyanının imzalanması ile gerçekleşir²²⁰.

²¹⁷ **Postacıoğlu/Altay**, İcra, s.797; **Uyar**, İlâmlı Takipler, s.90; **Sert**, s.37; **Karşı**, İcra, s.401; **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s.118; “para borcu kabulünü içeren düzenleme suretiyle tanzim edilen noter senetlerinin ilâm hükmünde olabilmesi için koşulsuz biçimde (kayıtsız-şartsız) para borcuna ilişkin olmaları, tek taraflı borç kabulü (ikrarı) niteliğinde bulunmaları ve düzenleme biçiminde (re'sen) düzenlenmiş olmaları gerekir”. Y. 12. HD., 21.10.2008, E.2008/21678, K.2008/17969 (**Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası**).

²¹⁸ Yabancı Resmi Belgelerin Tasdiki Mecburiyetinin Kaldırılması Hakkındaki Milletlerarası Sözleşme m.4 “Akit Devletlerden her biri bu sözleşmenin uygulama alanına giren ve kendi ülkesinde kullanılacak olan belgeleri tasdik işleminden bağımsız tutacaktır. Bu sözleşmenin amaçları bakımından, tasdik işleminden yalnız belgenin kullanıldığı ülkenin diplomasi ve konsolosluk memurları tarafından belgedeki imzanın doğruluğunun belgeyi imzalayan kişinin hangi sıfatla imzaladığının veya gerekirse üzerindeki mühür veya damganın aslı ile aynı olduğunun teyidi işlemi anlaşılır”.

²¹⁹ **Sert**, s.37; **Muşul**, C.II, s.1090; Y. 8. HD, 7.10.2015, E.2015/15800, K.2015/17582 (**Kazancı – Bilişim İçtihat Bilgi Bankası**).

²²⁰ **Fırat**, s.23.

İstinaf ve temyiz kefaletleri İİK m.38 bağlamında ilâm niteliğinde belge sayıldığı için para alacaklarına ilişkin ilâmlı icra hükümleri bu alacaklar için uygulama alanı bulur.

ff. İcra Dairesindeki Kefaletnameler

İcra dairesindeki kefaletnameler, takibe konu olan borcun ödenmesi amacı ile daha çok borcun takside bağlandığı hallerde, takibin tarafı olmayan üçüncü kişinin yani kefilin icra dairesi önünde borçlunun borcuna kısmen veya tamamen kefil olmasıdır²²¹. İİK’da icra kefaleti bakımından belirli bir şekil şartı gerilmemiştir. Yazınlık ve icra kefilinin imzası gerekmele birlikte bunların icra müdürü huzurunda tanzim edilen icra tutanağında bulunması durumunda da geçerli bir icra kefaleti söz konusu olur²²². Takip konusu yapılan alacağın kefil olunan kısmının belirtilmesi ve kefaletin şarta bağlı olarak yapılmaması gerekir²²³. İcra dairesindeki kefaletle ilgili olarak İİK’da düzenleme bulunmadığı için TBK m.581 vd.²²⁴ hükümler uygulanır²²⁵. İcra kefaletinin

²²¹ **Arar, Kemal:** İcra ve İflas Hükümleri, Ankara 1944, s.69; **Fırat**, s.24; **Muşul**, İcra, s.640; **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s.128; **Oskay, Mustafa/Koçak, Coşun/Deynekli, Adnan/Doğan, Ayhan:** İİK Şerhi, C.I, Ankara 2007 (Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan, C.I), s.720.

²²² **Karşı**, İcra, s.402; “Somut olayda, 01.02.2016 tarihli ve şikâyetle konu icra kefaletinin verildiği haciz tutanağının incelenmesinde sorumlu olunan azami miktar ile kefalet tarihinin ve icra kefilini sıfatıyla yükümlülük altına girildiğinin belirtilmediği, icra kefaleti taahhüdünü içeren bölümün, kefilin kendi el yazısı ile yazılmadığı ve kefilin eşinin yazılı rızasını içermediği görülmekte olup, bu haliyle, kefalet tutanağının, kefaletin şeklini düzenleyen Türk Borçlar Kanunu’nun 583. ve 584. maddelerinde belirtilen şartlarda düzenlenmediği anlaşılmaktadır” Y. 12.HD., 15.6.2017, E.2017/4099, K.2017/9461.

²²³ **Muşul**, İcra, s.640.

²²⁴ TBK m.583’e göre kefalet sözleşmesi, yazılı şekilde yapılmadıkça ve kefilin sorumlu olacağı azamî miktar ile kefalet tarihi belirtilmedikçe geçerli olmaz. Kefilin, sorumlu olduğu azamî miktarı, kefalet tarihini ve müteselsil kefil olması durumunda, bu sıfatla veya bu anlama gelen herhangi bir ifadeyle yükümlülük altına girdiğini kefalet sözleşmesinde kendi el yazısıyla belirtmesi şarttır. Kendi adına kefil olma konusunda özel yetki verilmesi ve diğer tarafa veya bir üçüncü kişiye kefil olma vaadinde bulunulması da aynı şekil koşullarına bağlıdır. Taraflar, yazılı şekle uyarak kefilin sorumluluğunu borcun belirli bir miktarıyla sınırlandırmayı kararlaştırabilirler. Kefalet sözleşmesinde sonradan yapılan ve kefilin sorumluluğunu artıran değişiklikler, kefalet için öngörülen şekle uyulmadıkça hüküm doğurmaz. TBK m.584’e göre eşlerden biri mahkemece verilmiş bir ayrılık kararı olmadıkça veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı doğmadıkça, ancak diğerinin yazılı rızasıyla kefil olabilir; bu rızanın sözleşmenin kurulmasından önce ya da en geç kurulması anında verilmiş olması şarttır. Kefalet sözleşmesinde sonradan yapılan ve kefilin sorumlu olacağı miktarın artmasına veya adi kefaletin müteselsil kefalete dönüşmesine ya da kefil yararına olan güvencelerin önemli ölçüde azalmasına sebep olmayan değişiklikler için eşin rızası gerekmez.

zamanaşımına uğraması ile ilgili ise TBK hükümleri değil İİK m.39 uygulanır; bu nedenle icra kefilinin borcu 10 yılda zamanaşımına uğrar²²⁶.

İİK m.8 hükmü nedeniyle icra kefaletini düzenleyecek makam icra dairesidir. Kefalet beyanı icra tutanağına yazıldıktan sonra beyan sahibi ve tutanağı tanzim eden icra müdürü veya yardımcısı veya kâtabi tarafından tarih de belirtilerek tutanak imzalanır. İcra dairesinin tutanakları aksi sabit oluncaya kadar geçerlidir. Kefil icra emri kendisine gönderildikten sonra kefaletin geçersizliğine itiraz ederse kefaletin geçerli olup olmadığı incelenebilir²²⁷. İcra kefilisi tek başına borcun itfa, imhal ya da zamanaşımına uğradığını da ileri sürebilir.

İcra kefaleti İİK m.38’de sayılan diğer ilâm niteliğinde belgeler gibi resmi bir makam önünde yapıldığı için ilâm niteliğinde belge olarak kabul edilmektedir²²⁸. İİK m.38 nedeni ile icra kefaletleri müteselsil kefalet hükmündedir²²⁹. Alacaklı icra kefiline karşı, ilâm niteliğindeki icra kefaletine dayanarak ayrı bir ilâmlı icra takibi yapabilir veya icra dairesinden asıl takip dosyası üzerinden icra kefiline icra emri göndermesini isteyebilir. Ancak icra kefiline icra emrinin gönderilebilmesi için, asıl borçluya karşı

²²⁵ **Muşul**, C.II, s.1082; “...şikayetçilerin 02.05.2013 tarihinde kefilisi oldukları ve aynı tarihte icra emrinin tebliğ edildiği, adı geçenlerin ise 06.06.2014 tarihinde icra mahkemesine yaptıkları başvuruda, eşlerinin rızası bulunmaması nedeniyle TBK’nun 584. maddesi uyarınca icra kefaletinin geçersiz olduğunu ileri sürerek icra kefaletinin iptalini ve mallarına konulan hacizlerin kaldırılmasına karar verilmesini istedikleri anlaşılmıştır. İcra kefaletinin geçersizliği nedeniyle iptali istemi, yargılamayı gerektirmesi nedeniyle genel mahkemede ileri sürülebilecek bir husus olup, şikayet yoluyla icra mahkemesine başvurularak iptali talep edilemez. Ancak, İİK. nun 38.maddesi uyarınca icra dairesindeki kefaletler, ilâmların icrası hakkındaki hükümlere tabidir. Buna göre ilâmlı icra takibine konu edilebilmesi, bir diğer ifade ile icra kefiline icra emri tebliğ edilebilmesi için icra kefaletinin yasada öngörülen şekil şartlarına uygun olarak yapılmış olması gerekir. Bu nedenle de icra emri tebliği üzerine İİK.nun 16.maddesine göre şikayet yoluyla icra mahkemesine başvurulması halinde mahkemece TBK.’nun 581 ve devamı maddeleri kapsamında değerlendirme yapılarak, icra kefalet işleminin İİK.nun 38.maddesi uyarınca ilâmlı icra takibine konu edilip edilmeyeceğini değerlendirerek, ilâmlı takibe konu edilemeyeceğinin belirlenmesi halinde, kefaletin geçersizliğine değil, bu kefalete dayalı olarak gönderilen icra emrinin ve yapılan işlemlerin iptaline karar vermek gerekir” Y. 12. HD., 23.12.2014, E.2014/25169, K.2014/31265 (**Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası**).

²²⁶ **Kuru**, El Kitabı, s.897.

²²⁷ Y. 12. HD., 24.10.2005., E.2005/16843, K.2005/20657 (**Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası**).

²²⁸ **Muşul**, İcra, s.640.

²²⁹ **Postacıoğlu/Altay**, İcra, s.797; İcra müdürünün kefilin, müteselsil olmamak şartı ile verdiği kefaleti alacaklının açık muvafakati olmadan kabul etmemesi gerekir. Bkz. **Postacıoğlu/Altay**, İcra, s.797.

yürütülen takibin ve takibe konu borcun kesinleşmiş olması gerekir²³⁰. Takip konusu ilâmın bölge adliye mahkemesince kaldırılması veya temyizen bozulması durumunda takibin durması nedeni ile ne borçluya karşı ne de kefile karşı icra takip işlemi yapılabilir²³¹.

b. İİK m.149 ve m.150/ı Hükümlerine Göre İlâm Niteliğinde Kabul Edilen Belgeler

İİK m.149'e göre ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takipte, kayıtsız şartsız bir para borcuna ilişkin ipotek akit tablosu ilâm niteliğinde sayılır²³². Bu özel düzenleme sayesinde İİK m.149 çerçevesinde ilâmlı icra yolu ile takip yapılabilir. Alacaklı takip talebine akit tablosunun tapu idaresince verilmiş resmi bir örneğini eklemek zorundadır. Bu halde ipotek ana para ipoteğidir²³³.

Alacağın muaccel olması ilâm niteliğindeki ipotek akit tablosunun icra edilebilmesi için önemlidir²³⁴. Borçlu icra emrine itiraz edebilir.

İİK m.150/ı'ya göre "Borçlu cari hesap veya kısa, orta, uzun vadeli kredi şeklinde işleyen nakdî veya gayrinakdi bir krediyi kullandıran tarafın ibraz ettiği ipotek akit tablosu kayıtsız ve şartsız bir para borcu ikrarını ihtiva etmese dahi, krediyi kullandıran taraf, krediyi kullanan tarafa ait cari hesabın kesilmesine veya kısa, orta, uzun vadeli kredi hesabının muaccel kılınmasına ilişkin hesap özeti ve veya gayrinakdi kredinin ödenmiş olması nedeniyle tazmin talebinin veya borcun ödenmesine ilişkin ihtarın noter aracılığıyla krediyi kullanan tarafa kredi sözleşmesinde yazılı ya da ipotek akit tablosunda belirtilen adrese gönderilmek suretiyle tebliğ edildiğini veya 68/b

²³⁰ Y. 12. HD., 26.3.2015, E.2015/6170, K.2015/7291; Y. 12. HD., 17.6.2014, E.2014/15028, K.2014/17553; Y. 12. HD., 12.2.2014, E.2014/1528, K.2014/3691; Y. 12. HD., 22.4.2013, E.2013/6552, K.2013/15297 (**Kazancı –Bilişim İhtihat Bilgi Bankası**).

²³¹ **Muşul**, İcra, s.641.

²³² **Kuru**, İcra, s.384; **Yıldırım/Deren-Yıldırım**, İcra, s.309.

²³³ **Kuru**, El Kitabı, s.1009

²³⁴ **Tanriver**, İlâmlı İcra, s.133; **Fırat**, s.26.

maddesi gereğince tebliğ edilmiş sayıldığını gösteren noterden tasdikli bir sureti icra müdürüne ibraz ederse icra müdürü 149 uncu madde uyarınca işlem yapar”. Burada üst sınır ipoteği olduğu için alacaklı sadece ipotek limiti içinde kalan alacak bölümünü talep edebilir. İİK m.150/ı hükmü kefil hakkında uygulanmaz²³⁵.

2. Özel Kanunlara Göre İlâm Niteliğinde Kabul Edilen Belgeler

İcra ve İflas Kanunu dışında kimi özel kanunlarla bazı belgelere ilâm niteliğinde belge olma özelliği tanınmıştır. Kanun koyucu özel düzenlemelerle bazı alacaklar bakımından alacaklıların ilâm niteliğinde belgelere sağlanan kolaylıktan yararlanarak alacağına daha kolay ulaşmasını amaçlamaktadır. Özel kanunlara göre ilâm niteliğinde sayılan belgelere örnek olarak:

a. Avukatlık Kanunu m.162, m.64, m.86’e göre baroların para cezası ve giderlerin ödenmesi konusundaki kararları, İİK’nun ilâmların yerine getirilmesine ilişkin düzenlemelere göre yerine getirilir.

b. Av.K m.35/A’ya göre avukatlar, dava açılmadan veya dava açılmış olup da henüz duruşma başlamadan önce kendilerine intikal eden iş ve davalarda, tarafların kendi iradeleriyle istem sonucu elde edebilecekleri konulara inhisar etmek kaydıyla, müvekkilleriyle birlikte karşı tarafı uzlaşmaya davet edebilirler. Karşı taraf bu davete icabet eder ve uzlaşma sağlanırsa, uzlaşma konusunu, yerini, tarihini, karşılıklı yerine getirmeleri gereken hususları içeren tutanak, avukatlar ile müvekkilleri tarafından birlikte imza altına alınır. Bu tutanaklar 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 38 inci maddesi anlamında ilâm niteliğinde belge sayılır. Av.K m.35/A’da belirtilen beş kanuni unsur dışında başka şarta gerek olmayıp bunların yorum yolu ile arttırılması da hukuka uygun olmaz. Av.K 35/A’da sınırlı olarak açıkça sayılan şartlar uzlaşma konusu, uzlaşma yeri, uzlaşma tarihi, tarafların yerine getirmeleri gereken

²³⁵ Kuru, El Kitabı, s.1018

hususlar ile avukatlar ve müvekkillerinin imzalarıdır. Bu belgelerde uzlaşma yeri olarak idari yer adı belirtilmesi yeterli olup ayrıca adres gösterilmesi gerekmez. Taraf vekillerinin sicil numaralarının ve adreslerinin uzlaşmada bulunması uzlaşma belgesinin geçerlilik şartı olarak aranmaz. Bu unsurları içeren belgenin ilâm niteliğinde olmadığına ilişkin bir itiraz söz konusu olursa reddedilmesi gerekir²³⁶.

c. 7036 sayılı Kanunla Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununa eklenen m.18/4 hükmü ile taraflar ve avukatları ile arabulucunun birlikte imzaladıkları anlaşma belgesi, icra edilebilirlik şerhi aranmaksızın ilâm niteliğinde belge sayılır. HUAK m.18/2'e göre taraflar arabuluculuk faaliyeti sonunda bir anlaşmaya varırlarsa, bu anlaşma belgesinin icra edilebilirliğine ilişkin şerh verilmesini talep edebilirler. Dava açılmadan önce arabuluculuğa başvurulmuşsa, anlaşmanın icra edilebilirliğine ilişkin şerh verilmesi, arabulucunun görev yaptığı yer sulh hukuk mahkemesinden talep edilebilir. Davanın görülmesi sırasında arabuluculuğa başvurulması durumunda ise anlaşmanın icra edilebilirliğine ilişkin şerh verilmesi, davanın görüldüğü mahkemeden talep edilebilir. Bu şerhi içeren anlaşma, ilâm niteliğinde belge sayılır. HUAK m.18/3'e göre icra edilebilirlik şerhinin verilmesi, çekişmesiz yargı işidir ve buna ilişkin inceleme dosya üzerinden yapılır. Bu incelemenin kapsamı anlaşmanın içeriğinin arabuluculuğa ve cebri icraya elverişli olup olmadığı hususlarıyla sınırlıdır.

d. Noterlik Kanunu m.145/2-3, m.117/1, m.20/5'e göre Noterler Birliği Disiplin Kurulu'nun para cezası veya giderler hakkındaki kararları, İİK'nın ilâmların yerine getirilmesine ilişkin düzenlemelere göre yerine getirilir.

e. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m.70/2'ye göre tüketici hakem heyetlerinin kararları, İcra ve İflâs Kanununun ilâmların yerine getirilmesi hakkındaki hükümlerine göre yerine getirilir.

²³⁶ Karşı, İcra, s.403.

f. 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu m.253/19'a göre Uzlaşma sonucunda şüphelinin edimini def'aten yerine getirmesi halinde, hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arz etmesi halinde, 171 inci maddedeki şartlar aranmaksızın, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir. Erteleme süresince zamanaşımı işlemez. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararından sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, 171 inci maddenin dördüncü fıkrasındaki şart aranmaksızın, kamu davası açılır. Uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılamaz; açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır. Şüphelinin, edimini yerine getirmemesi halinde uzlaşma raporu veya belgesi, İİK m.38 bağlamında ilâm niteliğine sahip belgelerden sayılır.

g. 6102 sayılı TTK m.1284 hükmüne göre dispeç raporlarının tasdiki hakkındaki kesinleşmiş kararlar ve itiraza uğramamış olan dispeç raporunun tasdiki hakkındaki kararlar ilâm niteliğinde belge hükmündedir.

h. 1581 sayılı Tarım ve Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu m.12'e göre kooperatiflerin kredi ile ilgili alacak senetleri, kâğıtları ve her türlü taahhütname ve sözleşmeler ortağın oturduğu veya kooperatifin bulunduğu köy veya mahalle ihtiyar heyetleri tarafından parasız olarak tasdik olunur. Bu suretle tasdik olunan senet ve belgeler İcra ve İflas Kanununun 38 inci maddesinde yazılı belgeler hükmündedir.

i. 5957 sayılı Sebze ve Meyveler ile Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun m.10/5'e göre değeri elli bin Türk Lirasının altında bulunan uyuşmazlıklarda, hal hakem heyetlerine başvuru zorunludur. Bu uyuşmazlıklarda heyetin vereceği kararlar ilâm hükmündedir. Bu kararlar İİK m.38 bağlamında ilâmların yerine getirilmesi hakkındaki hükümlerine göre yerine getirilir.

j. 5174 sayılı Odalar Birliği Kanunu m.77/2'e göre kayıt ücretleri, yıllık aidat, munzam aidat, navlun hasılatından alınacak oda payları ve Birlik aidatı ile borsa tescil creti ve bunlara ait kesinleşen gecikme zamları ile para cezalarının tahsiline ilişkin olarak oda, borsa ve Birlik Yönetim Kurulunca verilen kararlar ilâm hükmünde olup, icra dairelerince yerine getirilir.

k. 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşu Kanunu m.61/4-c.3 hükmüne göre süresi içinde ödenmeyen yıllık aidat ve katılma payları için esnaf ve sanatkarlar meslek kuruluşları yönetim kurullarınca verilen kararlar ilâm hükmünde olup icra dairelerince yerine getirilir.

l. 6245 sayılı Harcırah Kanunu m.59/VII hükmüne göre fazla tahakkuk ettirilen paraların geri verilmesi hakkında verilen kararlar ilâm niteliğinde belge hükmündedir.

m. 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu m.20/I hükmüne göre kamulaştırılan yerin boşaltılması konusunda idare tarafından icra dairesine yazılan tezkere ilâm niteliğinde belge niteliğindedir.

n. 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu m.30 hükmüne göre mühendis ve mimar odalarının vermiş olduğu aidat ve para cezalarına ilişkin kararlar ilâm niteliğinde belge hükmündedir.

o. 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu m.16/2 hükmüne göre müteşebbis heyetin yönetim aidatı ile ilgili kararları ilâm niteliğinde belge hükmündedir.

p. 3533 sayılı Umumi Mülhak ve Hususi Btelerle İdare Edilen Daireler ve Belediyelerle Sermayesinin Tamamı Devlete veya Belediye veya Hususi İdarelere Aid Daire ve Müesseseler Arasındaki İhtilafların Tahkim Yoluyla Halli Hakkında Kanun m.7 hükmüne göre hakemler tarafından verilen kararlar ilâm niteliğinde belge hükmündedir.

B. İLÂMIN İCRA EDİLMESİ

I. İlâmlı İcra Takibi Yapılması

1. Genel Olarak İlâmlı İcra Kavramı

Devletin kendiliğinden hak almayı yasaklaması, hukuk devletinin bir gereği olarak vatandaşların haklarını koruması ve onlara haklarının korunmasını talep etme imkânı sağlaması zorunludur. Bu amaca hizmet eden cebri icra, devletin özel hukuk ilişkilerinden, maddi hukuktan kaynaklanan hakları veya talepleri zorla ve fiilen yerine getirilmesi faaliyetini ifade eder²³⁷.

Alacaklının para ve teminat alacağına ilişkin olarak ilâmsız icra yoluna başvurması mümkün olduğu gibi dava açarak mahkemeden aldığı ilâmla ilâmlı icra takibine de başvurması mümkündür. İlâmsız icra takibinde borçlunun itiraz ederek takibi durdurma imkânı varken ilâmlı icrada borçluya takibe itiraz etme hakkı tanınmamıştır. Alacaklının önceden alacağına ilişkin mahkemeden bir ilâm almış olması durumunda ise ilâmsız takip yapmasını, Yargıtay içtihadı birleştirme kararında²³⁸ alacaklının hukuki yararının bulunmadığı, borçlunun hukuki durumunu ağırlaştırdığı, icra hukukuna ve yargılama tekniğine uygun düşmediği gerekçesiyle kabul etmemiştir. Konusu para ve teminattan başka alacaklar bakımından, örneğin taşınır teslimi, çocuk teslimi, çocukla kişisel ilişki kurulması, taşınmaz tahliye ve teslimi, bir işin yapılması veya yapılmamasına ilişkin olarak alacaklı öncelikle bir dava açarak alacağını bir ilâma bağlaması zorunludur.

İlâmlı icra takibinde icra emri borçluya tebliğ edildikten sonra borçlu gereğini yapmazsa, takibin diğer aşaması olan ilâmın yerine getirilmesi söz konusu olur. Yani

²³⁷ **Gaul, Hans Friedhelm/Deren-Yıldırım, Nevhis:** İcra Hukuku Analizleri, 4.Baskı, İstanbul 2014, s.25.

²³⁸ Y. İBGK, 26.05.2017, E.2017/2, K.2017/3 (**Kazancı –Bilişim İctihat Bilgi Bankası**); **Yılmaz**, İcra Şerh, s.166.

ilâmın konusu bir para alacağı ise, ilâmsız icrada olduğu gibi haciz, satış ve paranın ödenmesi aşamaları burada da söz konusu olur. Bu durumda İİK m.41'e göre ilâmsız icraya ilişkin hükümler uygun düştüğü ölçüde ilâmlı icraya da uygulanır. Alacağın konusu para dışında bir şey ise ilâm zorla yerine getirilir.

Avukatlık Kanunu m.166/3'e göre bir ilâmın cebri icra yoluyla infazına girişildiğinde, icra dairesi, takip talebinde bulunan tarafın ilâmda adı yazılı olan avukatına, icra emri ile aynı zamanda düzenleyeceği bir bildiriye, gideri takip talebinde bulunandan alınmak suretiyle, derhal tebliğ eder. Bu bildiri tebliğ edilmedikçe icranın sonraki safhalarına geçilemeyeceği düzenlenmiştir²³⁹.

2. İlâmlı İcra Takibinin Başlaması

Alacaklının elindeki ilâmı icra dairesine vermesi ile ilâmlı icra takibi başlar. Alacaklı elindeki ilâmı icra dairesine sunarak takip talebinde bulunur. İİK m.41 nedeni ile İİK m.58 hükümleri ilâmlı icra için de kıyasen uygulanır. Takip talebini ve dayanak belgeyi alan icra müdürü bir icra emri düzenleyerek borçluya gönderir. İcra müdürü belgenin ilâm olup olmadığını re'sen kontrol eder. İcra müdürü ilâm ya da ilâm niteliğinde olmayan bir belgeye dayanarak icra emri gönderirse bu durum süresiz şikâyeteye neden olur. İcra emrinin ilâma uygun olmaması durumu da süresiz şikâyeteye nedenidir²⁴⁰.

İlâmlı icra takibinde bulunabilecek kişiler, ilâma göre alacaklı olan kişi, bu kişi ölmüşse mirasçıları ya da alacağını başkasına devretmişse alacağı devralan kişilerdir. İlâm alacaklısının ilâmda adı yazılı bulunan vekili de ayrıca vekâlet ibra etmesine gerek olmadan ilâmı icraya koyabilir²⁴¹. HMK m.302'e göre alacaklı ilâmı icraya koymak

²³⁹ Kanun koyucunun amacı alacaklının avukatının daha önce müvekkilinden vekâlet ücretini alamadığı hallerde, avukatın isterse mahkemeden ihtiyati haciz kararı koydurarak bunu hacze çevirerek alacağını rüçhanlı olarak tahsil edebilmesidir. Bkz. **Postacioğlu/Altay**, İcra, s.786.

²⁴⁰ **Kuru**, El Kitabı, s.906.

²⁴¹ **Kuru**, El Kitabı, s.904.

için, harcın ödenmiş olup olmamasına bakılmaksızın ilâmı her zaman alabilir. Bakiye karar ve ilâm harcının ödenmemiş olması, hükmün takibe konmasına engel teşkil etmez. İlâmlı icrada borçlu olan kişi ise ilâma göre borçlu olan kişi veya bu kişi ölmüşse onun mirasçılarındır²⁴². İcra emri borçluya ya da varsa davayı takip etmiş olan vekiline tebliğ edilir. Ancak Yargıtay vekile tebliğ yapılmasının zorunlu olduğu görüşündedir²⁴³.

Söz konusu icra emrinde takip talebinde bulunması gereken kayıtlarla beraber ihtar kısmı bulunur. İcra emrinde borçluya ilâmda yazılı süre içinde (yedi gün) borç konusu şeyi ödemesi, teslim etmesi, yapması ya da bu süre içinde İİK m.33,33/a hükümlerine göre icra mahkemesinden, İİK m.36 hükümlerine göre kanun yolu aşamasında bölge adliye mahkemesi ya da Yargıtay’dan, yargılamanın yenilenmesi durumunda ise davaya bakan mahkemeden icranın geri bırakılmasına ilişkin bir karar getirmesi gerektiği, aksi halde ilâmın zorla yerine getirileceği bildirilir. Borçlu verilen süre²⁴⁴ içerisinde ilâm hükmünü yerine getirirse takip sona erer. Borçlunun kendisine gönderilen icra emrine itiraz ederek takibi durdurması mümkün değildir. Borçlu ancak İİK m.33, 33/a hükümlerine göre icranın geri bırakılmasını isteyebilir.

İİK m.39’a göre ilâma dayalı takip, son işlem üzerinden on sene geçmekle zamanaşımına uğrar. Bu nedenle ilâmlı icra yoluna en geç 10 yıl içinde başvurulması gerekir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, hükmün verilmesinden itibaren kanun yoluna süresinde başvurulmamışsa ilâmın kesinleşecek olmasıdır. İlâmın süresinde kanun yoluna başvurulmaması ya da verildiği anda kesin olması gibi nedenlerden dolayı kesinleştikten sonra artık İİK m.36’ya göre icranın durdurulması ve İİK m.40/2 hükmüne göre icranın iadesi müessesesi gündeme gelmez. Zira İİK m.36 hükmünde açıkça “ilâma karşı istinaf veya temyiz yoluna başvuran borçlu...” ifadesinden kanun yolu başvurusunun bir zorunluluk olduğu anlaşılmaktadır. Aynı şekilde İİK m.40/2’de

²⁴² Üstündağ, İcra, s.359; Kuru, El Kitabı, s.904; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, İcra, s.380.

²⁴³ Y. 8. HD., 14.11.2017, E.2015/13117, K.2017/15199 (Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası).

²⁴⁴ Doktrinde ilâmlı icra takibinde icra emrinin tebliğ edilmesi ve tebliğden itibaren belli bir sürenin geçmiş olması cebri icranın ön şartı olarak kabul edilmesi borçluyu koruduğu gerekçesiyle eleştirilmiştir. Bkz. Postacıoğlu/Altay, İcra, s.783.

“bölge adliye mahkemesince kaldırılır veya yeniden esas hakkında karar verilir ya da Yargıtay’ca bozulup” ifadesinden açıkça kanun yoluna başvurunun zorunlu olduğu anlaşılmaktadır. Yani borçlu ilâmın verilmesinden sonra süresi içinde kanun yoluna başvurmamış ve karar bu nedenle kesinleşmişse borçlunun devam eden icra takibinin İİK m.36 hükümlerine göre durmasını sağlaması veya icranın iadesini talebinde bulunması mümkün olmaz.

II. İlâmın İcra Edilme Zamanı

Mahkemelerin verdikleri kararların kesin hüküm niteliği kazanması hukuki güvenliğin sağlanmasına hizmet eder. Zira kesinleşen kararlar adli gerçeği ortaya koyduğu için bu kararların tekrar mahkeme önüne getirilmesi mümkün olmaz. Nitekim Anayasa 138/4’de “Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez” denilerek hukuki güvenliğin tesisi sağlanmaya çalışılmıştır²⁴⁵. HMK m.303’de kesin hüküm ile ilgili olarak düzenleme yapılmıştır.

Mahkeme kararlarının kesinleşmesi şekli anlamda kesin hüküm ve maddi anlamda kesin hüküm olarak karşımıza çıkar. Şekli anlamda kesin hüküm, kanun yollarına başvuru imkânının kalmaması demektir²⁴⁶. Bazı kararlara karşı kanun yolları kapalı olduğu için bu kararlar verildiği anda kesindir. Bazı kararlar bakımından ise kanun yoluna başvuru mümkün olmakla beraber sürenin geçmiş olması veya başvurunun neticelenmesi durumunda karar şekli olarak kesinleşir²⁴⁷. Hükümün şekli anlamda kesinleşmesinde hem devletin hem de tarafların menfaati bulunmaktadır. Zira

²⁴⁵ T. Arslan, s.49.

²⁴⁶ Gürdoğan, Kesin Hüküm, s.13; Alangoya, H. Yavuz: Medeni Usul Hukuku Esasları, İstanbul 2000 (C.II), s.81; Kiraz, s.78; İyilikli, Ahmet Cahit: Hukuk Yargılamasında Kesin Hüküm, Ankara 2016, s.40.

²⁴⁷ Alangoya, C.II, s.81; Sert, s.46.

şekli anlamda kesin hüküm geleceğe yönelik olarak hükmün kaldırılmasını ve değiştirilmesini önleyerek hukuki barışa ve güvenliğe hizmet etmektedir²⁴⁸. Maddi anlamda kesin hüküm, bir davanın hükme bağlanmasından ve şekli anlamda kesinleşmesinden sonra aynı davanın yeniden açılmasını engeller. Bir kararın maddi anlamda kesinliğinden söz edebilmek için o kararın şekli olarak da kesinleşmiş olması gerekir. Maddi anlamda kesinlik sebebi ile aynı taraflar arasında, aynı dava konusu hakkında ve aynı dava sebebi ile yeni bir dava açılmaz²⁴⁹.

İİK'nın ikinci babında düzenlenen ilâmlı icra yoluyla takip yapmak için takibin dayanağı olan hükmün öncelikle icra edilebilir olması gerekir. Mahkeme tarafından verilen ilâmın icra edilebilmesi için şekli anlamda kesinleşmesi gerekmez (HMK m.350/1 ve HMK m.367/1). Ancak kanun koyucu mahkeme tarafından verilen bazı ilâmların icra edilebilmesini kesinleşmiş olma şartına bağlamıştır. Burada kesinlikten kast edilen şekli anlamda bir kesinliktir²⁵⁰.

İcranın iadesi müessesesinin şartları incelenmeden önce kesinleşmeden icraya konulabilen ilâmlar ile kesinleşmeden icraya konulamayan ilâmlar arasında ayrım yapılması şarttır. Nitekim İİK m.40/2'de icranın iadesi için bir ilâm hükmünün icra edildikten sonra bölge adliye mahkemesince kaldırılması veya yeniden esas hakkında karar verilmesi ya da Yargıtay tarafından bozulması gerektiği ifadesinden, iadenin kesinleşmeden icra edilebilen ilâmlar hakkında söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu hükümde iadenin gerçekleşmesi için “kaldırma”, “yeniden esas hakkında karar verme” veya “bozma” kararı sonrasında borçlunun hiç veya o kadar borçlu olmadığıının kesinleşmesi aranmaktadır.

Kesinleşmeden icra edilemeyen ilâmlar bakımından şekli anlamda kesinlik arandığından icranın iadesi bu ilâmlar için gündeme gelmez. Kanımızca kesinleşmiş ilâmlara yönelik olarak yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulması ve hükmü veren

²⁴⁸ **Özbek**, s.661; **Gürdoğan**, Kesin Hüküm, s.16.

²⁴⁹ **İyilikli**, s.51.; **Sert**, s.47.

²⁵⁰ **Kuru**, İcra, s.396.

mahkemenin yenileme sebebini yerinde bulması ve verilen önceki hükmü geçmişe etki olacak şekilde değiştirmesi halinde icranın iadesi durumundan söz etmek mümkün olacaktır. Bu durumda icranın iadesi kurumu her ne kadar kesinleşmeden icra edilebilen ilâmlara ilişkin olarak gündeme gelse de bu ihtimal gözönüne alındığında icranın iadesi müessesesinin kesinleşmeden icra edilemeyen ilâmlar için de istisnai olarak uygulanabileceğini söylemek yanlış olmaz.

1. Kesinleşmeden İcraya Konulamayan İlâmlar

Kıta Avrupası hukuku ülkelerinde temel ilke hükmün kanun yollarına başvuru süresi geçmeden ya da kanun yoluna başvurulmuşsa kanun yolu incelemesi sona ermeden icra edilemeyeceği yönündedir. Kıta Avrupası ülkelerinde temel ilke bu olmakla birlikte bazı istisnalara da yer verilmiştir. Şöyle ki, Fransız hukukunda olağanüstü kanun yoluna başvurulmuş ise “hükmün tekrar incelemesi için temyize başvurulması”, “hükme karşı yargılamanın yenilenmesi” veya “hükme karşı, üçüncü kişinin itirazı” halinde kanun yolu incelemesi sırasında ilâmın icrasına imkân tanınmıştır. Ayrıca hükmü veren mahkeme icranın gecikmesi durumunda alacaklının telafisi güç bir zarara uğrayacağına kanaat getirmesi halinde teminat karşılığında geçici icraya karar verebilir. Alman hukukunda da genel kural aynı olmakla beraber, bazı türdeki ilâmların teminat karşılığında icrasına imkân tanınmıştır²⁵¹.

Mahkemenin vermiş olduğu hükme karşı kanun yoluna başvurulması kural olarak ilâmın icrasını durdurmaz (HMK m.350/1 ve HMK m.367/1). Ancak davayı kazanan davacının her durumda ilâmı icraya koymasına imkân tanınması kanun yolu neticesinde olumlu sonuç alan borçlunun elde ettiği başarının değersizleşmesine neden

²⁵¹ Özbek, s.664.

olur²⁵². Burada kesinleşme ile kast edilen şekli anlamda kesinliktir. Kesinleşmeden icraya konulamayan bu ilâmlara ait yargılama giderleri ve vekâlet ücretlerinin icraya konulması da hükmün kesinleşmesine bağlanmıştır²⁵³.

HMK m.350/1 ve m.367/1'e göre ilâmların icra edilebilmesi için hükmün kesinleşmesi gerekmemektedir. Bu düzenlemenin olumlu yönleri bulunmakla birlikte uygulamada bazı problemlere neden olabilmektedir. Örnek olarak, alacaklı borçlunun ödeme isteği olmasına karşın takip yapmak ve bu takip sonucunda vekâlet ücreti ve takip masrafı talep etmek gibi iyiniyetli olmayan davranışlarda bulunabilir. Bu problem karşısında hükmün kesinleşmeden icra edilmemesi çözüm olarak düşünülse de problemin kaynağı hükmün kesinleşmesi ile ilgili değildir. Aynı problem hüküm kesinleşse de ortaya çıkabilir. Ayrıca uzun süren yargılamalar ve bölge adliye mahkemesinin faaliyete geçmesi gözönüne alındığında hükmün kesinleşmesi uzun sürer.

HMK m.350/2 ve HMK m.367/2 hükümlerine göre kişiler hukuku, aile hukuku ve taşınmaz mal ile ilgili ayni haklara ilişkin kararlar kesinleşmedikçe yerine getirilemez. Kişiler hukuku, aile hukuku ve taşınmaz mal ile ilgili hükümlerin icrası, tutulan sicil kayırlarının değiştirilmesini gerektirir. Kanun yolu incelemesi neticesinde hükmün iptal edilmesi ve aksi bir karar verilmesi durumunda ise sicillerde değişiklik yapmak gerekir. Bu süre içerisinde ise iyiniyetli kişilerin sicil kayıtlarına güvenip işlem yapmaları mümkündür. İşte tüm bu sakıncaları gidermek amacı ile kanun koyucu bazı kararlara karşı kanun yoluna başvurulmasının tam anlamıyla erteleyici etki doğurmasını istemiştir. Yani hem şekli kesinlik ertelenmiş hem de hükmün icrası ertelenmiştir. Türk

²⁵² Özbeke, s.662.

²⁵³ Yıldırım/Deren-Yıldırım, İcra, s.311; Sert, s.62; Muşul, İcra, s.642; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, İcra, s.328; aynı yöne bkz. Kuru, İcra, s.396; İfade etmek gerekir ki bu tür davalarda Yargıtay'da duruşma yapılması sonucunda hükmolunan vekalet ücretleri, kesin hükmü beklemeye gerek kalmadan bağımsız olarak icra edilebilir. Bkz. Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, İcra, s.381; Y. 12. HD., 16.2.2015, E.2014/27699, K.2015/2706 (Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası).

hukukundaki bu düzenleme, kanun yoluna başvurunun icraya etkisi hususunda mukayeseli hukuktaki genel kabulden ayrılmıştır²⁵⁴.

Doktrinde tarafların ilâmı almadan önce veya ilâmın verilmesinden sonra aralarında anlaşarak hükmün kesinleşmesine kadar alacaklının ilâmı icraya koymayacağını kararlaştırabileceği ifade edilmiştir²⁵⁵. Bu anlaşma niteliği gereği icrayı engelleyen bir icra sözleşmesi olduğu için ilâmın icra edilemeyeceği sürenin belirli veya belirlenebilir olması şarttır. Bu durumda “hükmün kesinleşmesinden sonra icra edileceğine” ilişkin bir şarta yer verilmesi belirlilik için yeterli sayılmalıdır.

Doktrinde ilâmın kesinleşmesi gereken durumlarda ilâmın kesinleşip kesinleşmediği hususunun icra müdürü tarafından re’sen kontrol edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.²⁵⁶ Bu görüşe göre, icra edilebilmesi için kesinleşmesi gereken bir ilâm kesinleşmeden icra edilirse borçlu süresiz şikâyet yolu ile icra mahkemesine başvurur. İcra mahkemesi şikâyet üzerine ilâmlı takibin iptaline karar verir. İlâmın takip esnasında kesinleşmiş olması sonucu değiştirmez²⁵⁷. Doktrinde icra mahkemesine farklı bir sebeple şikâyet başvurusu yapılmış olsa da icra hâkiminin ilâmın kesinleşmeden icra edilemeyen ilâmlardan olup olmadığını resen incelemesi gerektiği ifade edilmektedir²⁵⁸. Ancak Yargıtay’a göre icra müdürünün ilâmın kesinleşip kesinleşmediğini re’sen denetleme yetkisinin yoktur²⁵⁹. Ancak icra emri tebliğ edildikten sonra borçlunun şikâyet talebi üzerine bu konu icra mahkemesi tarafından incelenebilir.

Alacaklı ve borçlu ilâmın verilmesinden önce veya sonra anlaşarak kanun yolu incelemesinin sonuna kadar kesinleşmeden icraya konulabilen ilâmlar hakkında alacaklının ilâmı kesinleşmeden icraya koyamayacağını kararlaştırabilir. Bu anlaşma bir

²⁵⁴ **Özbek**, s.697.

²⁵⁵ **Özbek, Mustafa Serdar:** Yeni İcra ve İflas Kanunu İçin Öneriler Işığında İlâmlı İcrada İcranın Ertelenmesi, Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi, Y.5, S.1, s.9-124 (İcranın Ertelenmesi), s.16.

²⁵⁶ **Özbek**, s.666; **Sert**, s.70.

²⁵⁷ **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s.162; **Kuru**, El Kitabı, s.927; **Sert**, s.71.

²⁵⁸ **Özbek, Mustafa Serdar:** Kesinleşmeden İcra Edilemeyecek İlâmların Kesinleşmeden Önce İcraya Konulması, Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.2, S.1, Ocak 2016, s.37-78 (İcra Edilemeyecek İlâmlar), s.70.

²⁵⁹ Y. 8. HD., 12.2.2015, E.2014/24928, E.2015/3919 (**Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası**).

icra sözleşmesi olup geçerliliği ilâmın icra edilemeyeceği sürenin belirli olmasına bağlıdır. Bu nedenle hükmün kesinleşmesi için gereken süre belirlilik için yeterli sayılmalıdır²⁶⁰. Alacaklı ile borçlu bu konuda anlaşmazlarsa borçlunun elindeki diğer imkân İİK m.36 hükmüne uygun olarak icranın durdurulmasını sağlamak olacaktır.

Kesinleşmeden icraya konulamayan durumlarda icranın iadesi mümkün olmaz. Zira icranın iadesinin söz konusu olabilmesi için bir yandan kanun yolu incelemesi devam ederken bir yandan da ilâmlı icra takibi devam etmelidir. Ancak kesinleşmeden icraya konulamayacak ilâmlar bakımından ilâmlı takip başlamadan zaten kanun yolu aşaması sona ermiş olduğundan icranın iadesi müessesesi gündeme gelmez.

a. Taşınmaz Mal ile İlgili Aynı Haklara İlişkin Kararlar

HMK m.350/1 ve m.367/1'e göre karara karşı istinaf veya temyize başvurulması, kararın icrasını durdurmaz. Ancak söz konusu hükümlerin ikinci fıkrasında taşınmaz mal ile ilgili aynı haklara ilişkin kararların kesinleşmedikçe yerine getirilemeyeceği kabul edilmiştir. Örnek olarak, tapu iptal ve tescili davası, önalım davası ve aynı hak nedeni ile açılan müdahalenin önlenmesi davası sonunda alınan kararlar kesinleşmeden ilâmlı icra yoluna başvurulamaz²⁶¹. Taşınmazın aynına ilişkin kararların kesinleşmeden icra edilememelerinin nedeni, icra edilmesi durumunda telafisi zor hatta imkânsız sonuçların ortaya çıkabilme ihtimalinin varlığıdır²⁶². Bu durumu bir örnekle açıklayalım, şuf'a hakkında dayanılarak açılan dava neticesinde mahkeme satım sözleşmesinin yapılmış sayılmasına ve taşınmazın mülkiyetinin davacı tarafa aidiyetine karar vermişse HMK m.350/2 ve HMK m.367/2 hükümleri gereğince kararın

²⁶⁰ **Özbek**, s.692.

²⁶¹ **Kuru**, İcra, s.396; **Özbek**, s.667; **Şirin**, s.52; **Özbek**, İcra Edilemeyecek İlâmlar, s.41; "İcra takibinin dayanağı Antalya 6. Asliye Hukuk Mahkemesinin 13.8.2002 tarihli gayrimenkulun aynı ile ilgili şufa davası sonucu alacaklı adına şufalı hissenin tesciline dair ilâmdır. HUMK.nun 443/4. maddesi hükmüne göre taşınmaz ve bununla ilgili aynı haklara ilişkin ilâmlar kesinleşmedikçe icra olunamaz" Y. 12. HD., 07.10.2003, E.2003/15488, K.2003/19458 (**Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası**).

²⁶² **Muşul**, İcra, s.643.

kesinleşmesi gerekir. Eğer ilâm henüz kesinleşmeden icraya konursa ve bu arada karar bölge adliye mahkemesi tarafından istinaf incelemesi sonunda kaldırılır veya yeniden esas hakkında karar verilir ya da Yargıtayca temyiz incelemesi neticesinde bozulur ise ve karar kesin bir ilâmla tahakkuk ederse İİK m.40/2 hükmü gereğince icranın iadesi söz konusu olur. Bu esnada taşınmaz mal icra takibi devam ederken iyiniyetli üçüncü bir kişiye devredilmişse bu iyiniyet korunacağından borçlu için telafisi mümkün olmayan bir durum ortaya çıkacaktır. Nitekim kanun koyucu bu tür mağduriyetlerin önüne geçmek için böyle bir hüküm koymuştur.

Bir davanın konusunun sadece taşınmaz olması verilecek kararların icrası için kararın kesinleşmesini gerektirmez²⁶³. Taşınmazın aynına ilişkin olmayan kişisel haklara ilişkin ilâmlar kural olarak kesinleşmeden icra edilebilir²⁶⁴. Taşınmaz mal ile ilgili kişisel bir hak söz konusu ise bunların icra edilebilmesi için kesinleşmesi gerekmez. Örnek olarak, kira bedelinin ödenmesi, taşınmaz satım bedelinin ödenmesi, ecrimisil veya kiraya verilen bir taşınmazın sözleşmeye aykırılık sebebiyle tahliyesine ilişkin verilen kararlar kesinleşmeden icra edilebilir²⁶⁵. Ancak taşınmazın aynına ilişkin olmamasına rağmen aynı hakka ilişkin olarak verilecek karardan etkilenecek olan kişisel haklara ilişkin talepler için de hükmün icrası aynı hakka ilişkin verilecek olan kararın

²⁶³ “Dava, kamulaştırmasız el atma sebebiyle tazminat ilâmına dayalı olarak yürütülen ilâmlı icra takibinin 6111 Sayılı Kanunun geçici 2. maddesi uyarınca ilâmın kesinleşmeden icraya konamayacağı ileri sürülerek takibin iptali istemine ilişkindir. 6111 Sayılı Kanunun geçici 2. maddesinde kamulaştırmasız el atma sebebiyle tazminat ilâmlarının icrası için kesinleşmesinin gerektiğine dair bir düzenleme bulunmayıp, idari yönde yapılacak ödemelere dair olarak ödenek ayrılmasına yönelik düzenlemeler yer almaktadır. O halde mahkemece şikayetin reddi yerine yazılı gerekçeyle kabul edilerek takibin iptali yönünde hüküm tesisi isabetsizdir” Y. 12. HD., 25.06.2012, E.2012/4593, K.2012/22111 (Yavaş, Murat: Medeni Usul Hukukunda Temyiz, Ankara 2015, s.110).

²⁶⁴ Ansay, İcra, s.187, Umar, s.977; Kulaksız, Cengiz: İlâmlı İcrada İcranın Geri Bırakılması, Ankara 1997 (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), s.72; “Taşınmazın aynına ilişkin olmayan ilâmların icraya konulabilmesi için bunların kesinleşmesine gerek yoktur. Füzuli işgale dayalı el atmanın önlenmesine ve ecrimisile hükmedilmesine karar verilmiş olup, burada taşınmazın aynına ilişkin bir uyuşmazlık bulunmadığından, kesinleşme olmadan icra takibi yapılması mümkündür” Y. 12. HD., 11.11.2008, E.2008/16127, K.2008/19677 (Yavaş, s.110).

²⁶⁵ Postacıoğlu/Altay, İcra, s.788; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, İcra, s.382; Kuru, İcra, s.391; Özbek, s.667; Aynı yönde Y. 8. HD., 27.9.2017, E.2015/8773, K.2017/11679; Y. 8. HD., 6.2.2017, E.2016/21785, K.2017/1150; Y. 12. HD., 7.5.2012, E.2011/32395, K.2012/15442 (Kazancı –Bilişim İctihat Bilgi Bankası).

kesinleşmesine bağlıdır²⁶⁶. Tapuda değişiklik meydana getirecek kararları da taşınmazın aynına ilişkin kabul etmek gerekir²⁶⁷.

Yargıtay bir içtihadında taşınmazın aynına ilişkin bir ilâmın alacaklı tarafından kesinleşmeden ilâmlı icraya konulması durumunda icra müdürünün icra emri göndermekten kaçınamayacağını borçlunun şikâyeti halinde icra mahkemesi tarafından takibin iptal edilmesi gerektiğine karar vermiştir²⁶⁸. Doktrinde bir görüş Yargıtay'ın bu kararını eleştirerek kesinleşmeden icraya konulamayacak bir ilâmın icrasının talep edilmesi durumunda icra müdürünün HMK m.350/2 ve m367/2 hükümlerini kendiliğinden dikkate alarak takip talebini reddetmesi gerektiğini aksi durumda borçlunun şikâyet yoluna başvurabileceğini ifade etmektedir²⁶⁹.

Taşınmazın aynına ilişkin olan kararlarda vekâlet ücreti ve yargılama giderleri ilâmın eklentisi olduğundan bu kısımlar için de ancak hüküm kesinleştikten sonra ilâmlı icra yoluna başvurulabilir²⁷⁰.

²⁶⁶ “Takip dayanağı ilâmda davalı borçlunun tapu iptali ve tescil istemi ile karşı dava açtığı da anlaşıldığı için gayrimenkulün aynı ihtilaflı olup, gerek el atmanın önlenmesi ve gerekse ecrimisil ve eklentilerinin tahsil edilebilmesi için HUMK.nun 443/4. maddesi gereğince ilâmın kesinleşmesi zorunludur” Y. 12. HD., 13.11.2003, E.2003/23629, K.2003/22436 (**Yavaş**, s.111).

²⁶⁷ “Kira sözleşmesinden kaynaklanan kiracılık hakkı kişisel hak niteliğinde olup, bu hakkın tapuya şerh edilmesi ile aynı hak niteliği kazanmamakla birlikte, etkisi güçlenmekte, borç ilişkisi eşyaya bağlı hale gelmekte ve üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilmektedir. Bu kişisel hakka dayanan dava kazanıldığında da tapu kütüğü bakımından bir değişiklik meydana gelmektedir. O halde tüm bu yönler birlikte değerlendirildiğinde şerhe ilişkin davaların taşınmazın aynına müteallik davalar olarak kabulü gerekir” Y. 14. HD., 06.02.2007, E.2006/11812, K.2007/915 (**Yavaş**, s.111).

²⁶⁸ “Buna göre icraya konulan ilâm taşınmazın aynına yani mülkiyetine veya bir aynı hakka ilişkinse HUMK.'nun 443/4.maddesi uyarınca kesinleşmedikçe icraya konulma imkânı yoktur. Hemen belirtmelidir ki; taşınmazın aynına yani mülkiyetine veya bir aynı hakka ilişkin ilâmın takibe konulması halinde icra müdürünün bu talebi yerine getirmekten kaçınma imkânı bulunmamaktadır. Kesinleşmemiş böyle bir ilâmın icraya konulması halinde ancak borçlunun şikâyeti üzerine icra mahkemesinin kararı ile takip iptal edilebilecektir” Y. HGK. 9.2.2011 E.2010/12-684, K. 2011/50 (**Kazancı –Bilişim İctihat Bilgi Bankası**).

²⁶⁹ **Berksoy**, s.1849; Kambiyo senedine dayalı bir takipte icra dairesinin senedin kambiyo senedi niteliğine haiz olup olmadığı re'sen inceleyebildiği bir sistemde kamu düzenine ilişkin olan taşınmaz aynına ilişkin olan bir davada kararın kesinleşip kesinleşmediğini inceleme yetkisinden icra dairesini mahrum bırakmak isabetli değildir. Ayrıntılı bilgi için Bkz. **Yavaş**, s.112.

²⁷⁰ **Kulaksız**, s.79; **Özbek**, İcra Edilemeyecek İlâmlar, s.60; Y. 3. HD., 17.12.2007, E.2007/15554, K.2007/19289; Y. 12. HD., 22.06.2006, E.2006/10414, K.2006/13506 (**Kazancı –Bilişim İctihat Bilgi Bankası**).

b. Kişiler ve Aile Hukukuna İlişkin Kararlar

HMK m.350/2 ve m.367/2'e göre kişiler hukuku²⁷¹ ve aile hukukuna ilişkin kararlar kesinleşmedikçe yerine getirilemez. Örnek olarak, boşanma, çocuk teslimi veya babalık davası sonunda verilen hükümler kesinleşmeden icra edilemez²⁷².

Anayasa Mahkemesi bir kararında²⁷³ “İtiraz konusu kuralla, aile hukukuna ilişkin kararların kesinleşmedikçe yerine getirilemeyeceği öngörülmektedir. ... Medeni usul hukukumuzda ilk derece mahkemesinin verdiği bir hükmün icra edilebilmesi için kural olarak o hükmün kesinleşmesi gerekmemektedir. ... Bazı ilamların kesinleşmeden icra edilmesi halinde, daha sonra üst mahkemece kanun yoluna başvuru sonucu ilam bozulduğunda, icranın iadesi, mümkün olamayabilir. Bu durum özellikle aile hukukunda daha da belirgindir. Kanun koyucu bu nedenle, kamu düzenine olan etkilerini de dikkate alarak, aile hukukuna ilişkin ilamların kesinleştikten sonra icra edilmelerini kabul etmiştir. ... Devlet, ailenin korunmasıyla ilgili olarak sahip olduğu müdahale, denetleme görev ve yetkisi kapsamında, aile ilişkilerinin kurulması, devamı ve sona ermesiyle ilgili düzenlemeler yaparak gerek eşlerin kendi aralarında gerekse ana, baba ile çocuklar arasındaki kişisel ve mali ilişkileri düzenleyen bir takım hukuk kuralları öngörebilir. Bu bağlamda kanun koyucunun, itiraz konusu kuralla aile hukukuna ilişkin ilamların kesinleşmeden icra edilmemelerini öngörmesi takdir yetkisi kapsamındadır. ... Bu çerçevede, aile hukukuna ilişkin ilamların kesinleşmeden yerine getirilemeyeceği hakkında itiraz konusu kuralın, ailenin Türk toplumunun temeli olduğu ve çocuğun ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına aykırı bir düzenleme olduğu söylenemez” şeklinde hüküm vermiştir.

²⁷¹ Yargıtay “kişiler hukuku” kavramını geniş yorumlayarak tüzel kişiler ile ilgili ilâmların da kesinleşmeden icra olunamayacağına karar vermektedir. Bkz. **Kuru**, El Kitabı, s.924.

²⁷² **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz**, İcra, s.382; **Özbek**, İcra Edilemeyecek İlâmlar, s.46.

²⁷³ AYM. 16.3.2016, E.2015/104, K.2016/20 (Bkz. **Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema/Hanağası, Emel**: İcra ve İflas Hukuku Pratik Çalışmaları, 14.Baskı, Ankara 2017, s.148).

Boşanma davası sonunda verilen boşanma hükmü inşai nitelikte bir karar olup, süresinde kanun yoluna gidilmezse veya kanun yolu aşamasının bitmesinden sonra kesinleşerek kanun gereği (ipso iure) kendiliğinden hüküm doğurur ve ayrıca ilâmlı icraya gerek kalmaz. Boşanma davasından kaynaklanan boşanmanın fer'i olan maddi ve manevi tazminat talepleri de tahsil amacıyla ilâmlı icra yoluyla icrası gerekse de bunlar da aslın rejimine tabi oldukları için kesinleşmeden icra edilemezler. Ancak boşanma davasına ilişkin ilâm kesinleştikten sonra açılan maddi ve manevi tazminatlara ilişkin ilâmların icraya konması için kesinleşmesi gerekmez²⁷⁴. Yargıtay boşanma davası içinde TMK m.174/2'e göre istenen ve hüküm altına alınan manevi tazminatın boşanma hükmünün kesinleşmesiyle ödeneceğine karar verirken²⁷⁵; boşanmaya ilişkin ilâmın kesinleşmesinden sonra açılan tazminat davasında alınan ilâmın ise kesinleşmeden icrasını kabul etmektedir²⁷⁶. Boşanma davasından sonra açılan iştirak nafakası ve yoksulluk nafakasının ilâmlı icraya konu edilebilmeleri için kesinleşmesi gerekmediği gibi kanun yollarına başvurulmuş olması icrayı etkilemez ve kanun yolu aşamasında teminat karşılığında icranın durdurulmasına karar verilemez²⁷⁷.

HMK m.350/1 ve HMK m.367/1'e göre nafaka kararlarının icrası için kesinleşmesi gerekmez. Nafakaya ilişkin ilâm niteliği gereği ivedi olduğundan nafaka kararına ilişkin olarak istinaf veya temyiz başvurusu yapılmış olması ilâmın icrasını durdurmaz²⁷⁸. Nafakaya ilişkin ilâmların genel kurala tabi olduğunu söylemekle birlikte genel kuraldan farklı olarak bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay İİK m.36 hükmüne

²⁷⁴ Özbek, s.668.

²⁷⁵ Y. 2. H D., 15.11.2005, E.2005/9535, K.2005/15719 (Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası).

²⁷⁶ Y. HGK., 28.2.2001, E.2001/12-206, K.2001/217; "HMK'nun 367/2. maddesi gereğince aile ve şahsın hukuku ile ilgili hükümler kesinleşmedikçe takibe konu edilemez. Ayrıca, boşanma kararının "eklentisi" olan tazminatlar da aynı kurala tabi olup, icra takibine konu edilebilmesi için boşanma hükmünün kesinleşmesi gerekir. Bir başka anlatımla boşanma hükmü kesinleşmiş ise eklentilerin (Yoksulluk nafakası, iştirak nafakası, maddi ve manevi tazminat vs.) infaz edilmesi için eklentiler yönünden kararın kesinleşmesi gerekmez" Y. 8. HD., 27.04.2016, E.2016/4700, K.2016/7715 (Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası).

²⁷⁷ Özbek, s.668.

²⁷⁸ Muşul, İcra, s.642; Sert, s.66.

göre teminat karşılığında icranın durdurulması kararı veremez²⁷⁹. Ancak önemle vurgulamak gerekir ki burada kast edilen şey nafaka ödenmesi hakkındaki hükümlerin icrasıdır. Aksi halde bir boşanma davasının fer'i durumundaki nafaka ödenmesine ilişkin kararın icra edilmesi ancak boşanma hükmünün kesinleşmesi ile icra olunur²⁸⁰.

6762 sayılı eski TTK m.35/4 ve m.36 hükümlerinde tescil ve tescile itiraza ilişkin kararların temyiz edilmesi durumunda temyizcinin icrayı durduracağı açık bir şekilde ifade edildiğinden kararın icra edilebilmesi için kesinleşmesi gerekmektedir. Ancak 6102 sayılı yeni TTK'da tescil ve tescile itirazı düzenleyen m.33 ve m.34'de bu yönde bir düzenleme yoktur. Dolayısıyla ilk bakışta artık tescil ve tescile itiraza ilişkin kararlar hakkında kanun yoluna başvurulmasının icrayı durdurmayaacağı düşünülse de tescil ve tescile itirazın kişiler hukukunu ilgilendiren boyutu gözönüne alındığında, tescil ve tescile itiraz hakkındaki kararların kesinleşmeden icra edilemeyeceğini söylemek mümkün olur²⁸¹.

c. Yabancı Mahkeme Kararlarının Tenfizi Hakkındaki Kararlar

MÖHUK m.50/1'e göre yabancı mahkemelerden hukuk davalarına ilişkin olarak verilmiş ve o devlet kanunlarına göre kesinleşmiş bulunan ilâmların Türkiye'de icra olunabilmesi için yetkili Türk mahkemesi tarafından tenfiz kararı verilmesi gerekir. MÖHUK m.57/1'e göre tenfizine karar verilen yabancı ilâmlar Türk mahkemelerinden verilmiş ilâmlar gibi icra olunur. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise tenfiz isteminin kabul veya reddi hususunda verilen kararların temyizinin genel hükümlere tâbi olduğu ve temyizcinin, icrayı yerine getirmeyi durduracağı ifade edilmiştir²⁸². Bu madde

²⁷⁹ Şirin, s.53; Kuru, İcra, s.397; Yavaş, s.112.

²⁸⁰ T. Arslan, s.54.

²⁸¹ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, İcra, s.329.

²⁸² HMK m.341/5 hükmü nedeni ile MÖHUK m.57'de geçen temyiz ifadesi istinaf olarak anlaşılmalıdır.

hükmünden tenfizine karar verilen yabancı mahkeme hükmünün kanun yolu incelemesi bitmeden icra edilemeyeceği anlaşılmaktadır.

Tenfiz kararının kabulü kesinleşirse ilâm Türk mahkemelerinden verilmiş ilâmlar gibi icra olunur. Tenfiz kararının reddine ilişkin karar kesinleşirse bu durumda yabancı mahkeme ilâmı Türkiye’de icra olunamaz.

d. Ceza Mahkemesi İlâmlarının Yargılama Giderlerine İlişkin Hükmü

CMK m.324/4 ve Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun m.4’e göre ceza mahkemelerine ait ilâmların yargılama giderlerine ilişkin hükümleri kararın kesinleşmesinden sonra icra hukuku kurallarına göre icra edilir. Doktrinde mahkûmiyete ilişkin ceza ilâmlarındaki yargılama giderlerinin icra edilebilmesi için ilâmın kesinleşmesi gerektiği, beraate ilişkin ceza ilâmlarının yargılama giderlerinin ise icra edilebilmesi için kesinleşmesinin şart olmadığı belirtilmektedir²⁸³.

e. Sayıştay İlâmları

6085 sayılı Kanun m.54’de Sayıştay ilâmına karşı Sayıştay Başkanlığına hitaben yazılmış imzalı dilekçe ile temyiz, yargılamanın iadesi ve karar düzeltilmesi taleplerinde bulunulmasının mümkün olduğu ifade edilmiştir. m.55’de ise Sayıştay dairelerince verilen ilâmların Sayıştay Temyiz Kurulunda temyiz olunacağı ve bu Kurulca verilen kararların kesin olduğu ifade edilmiştir. 6085 sayılı Kanun m.53’de Sayıştay ilâmlarının kesinleştikten sonra doksan gün içerisinde yerine getirileceği ifade edilmiştir. Ayrıca 6085 sayılı Kanun m.56/4 hükmü nedeni ile yargılamanın iadesi isteminde bulunmak ilâmın icrasını engellemez. Yargılamanın iadesi dilekçesini

²⁸³ Tanrıver, İlâmlı İcra, s.157.

inceleyen daire gerekli gördüğü takdirde, kanunen geçerli teminat karşılığında, icranın geciktirilmesine karar verebilir.

f. Gemilere ve Bunlarla İlgili Ayni Haklara İlişkin Kararlar

İİK m.31/a' a hükmüne göre bayrağına ve sicile kayıtlı olup olmadığına bakılmaksızın bütün gemilere ve bunlarla ilgili ayni haklara ilişkin kararlar, kesinleşmedikçe icra edilemez.

g. Borçlunun Menfi Tespit Davasını Kazanması ve Lehine Tazminata Hükmedilmesi

Müspet veya menfi tespit davalarında verilen ilâmlar dava konusuna ilişkin bir eda hükmüne sahip olmadığından, ilâmlı icra yoluyla takip edilemez. Yargılama giderlerine ilişkin kısmının icra edilebilmesi ise mümkündür²⁸⁴. İİK m.72/5'e göre borçlu menfi tespit davasını kazanmış ve lehine tazminata hükmedilmişse menfi tespit davası kesinleşmeden tazminat ve yargılama giderleri için ilâmlı icra takibi

²⁸⁴ **Karşı**, İcra, s.399; **Muşul**, İcra, s.638.

yapamayacaktır²⁸⁵. Bu durumda alacak kalemleri ilâmın kesinleşmesi üzerine muaccel olacağından, faiz de kesinleşme tarihinden sonra hesaplanır²⁸⁶.

h. Yargıtay Kararları Doğrultusunda Kesinleşmeden İcra Edilemediği Kabul Edilen İlâmlar

Kanun ile belirlenen kesinleşmeden icraya konulamayacak ilâmların yanı sıra Yargıtay'ın bazı kararlarıyla da kesinleşmeden icra edilemeyecek durumlar kabul edilmiştir. Yargıtay kira tespitine ve belirlenen kira farkı alacağına ilişkin kararları kesinleşmeden icra edilemeyecek durumlar arasında kabul etmiştir²⁸⁷. Yargıtay bu kararını iki temel gerekçe üzerine kurmuştur. İlki, kira farkı alacağının ve buna ilişkin yürürlük tarihinin net olarak belirlenebilmesi için ilâmın kesinleşmesinin zorunlu

²⁸⁵ **Yıldırım/Deren-Yıldırım**, İcra, s.309; **Muşul**, İcra, s.638; "...menfi tespit ilâmının İİK. nun 72/5. maddesi uyarınca kesinleşmeden takibe konulması olanaklı değildir. İlâm bir bütün olup, ilâmda yer alan eklentiler de aynı kurala tabidir. İlâmda yer alan tüm alacak kalemlerinin ilâmın kesinleştiği tarihte muaccel hale geleceği belirgin olmakla, ilâm kesinleşmeden eklentilerin ayrıca takibe konu edilmeleri de söz konusu olamayacaktır. Diğer bir anlatımla; borçlunun borçlu olmadığını kanıtlamak için açtığı menfi(olumsuz) tespit davası sonunda alınan ilâmın yargılama gideri ve tazminata dair bölümleri, davanın kabulü ya da reddine dair bölümü ile bir bütündür. Bu kalemlerin kesinleşmesi ve infazı ancak bir bütün olarak ilâmın kesinleşmiş olmasına bağlıdır. Dolayısıyla, ilâmın esas hakkındaki hükmü kesinleşmeden vekalet ücreti ve icra inkâr tazminatına dair hüküm bölümü ayrıca infaz ve icra takibine konu edilemez (HGK. ... sayılı kararı). Menfi tespit konulu ilâmın anılan maddeler karşısında kesinleşmeden takibe konulabilmesi olanaklı değildir. Somut olayda takip dayanağı ilâmda; 29.10.2014 tarihli dilekçeyle menfi tesbit davası açılmış ve mahkeme tarafından davanın reddine karar verilmiştir. Yukarıdaki açıklamalar nazara alındığında ilâmın kesinleşmeden takibe konulması usul ve Yasaya aykırı bulunmaktadır" Y. 8. HD. 4.10.2016, E.2016/16153, K.2016/13045 (**Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası**).

²⁸⁶ **Muşul**, C.II, s.1075; "...takip dayanağı menfi tesbit konulu ilâmın İİK.'nun 72. maddesi gereğince kesinleşmeden takibe konulması mümkün bulunmamaktadır, ilâmda yer alan eklentiler de aynı kurala tabidir. Sözü edilen alacak kalemlerinin yukarıdaki gerekçe nedeniyle, ilâmın kesinleştiği tarihte muaccel hale geleceği gözetilerek faizin de kesinleşme tarihinden itibaren hesaplanması ve itirazın bu kurallar çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir..." Y. 12. HD., 22.2.2001, E.2000/1751, K.2001/3293 (**Muşul**, İcra, s.639).

²⁸⁷ **Umar**, s.977; **Yıldırım**, İcra, s.181; **Yıldırım/Deren-Yıldırım**, İcra, s.309; **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes**, İcra, s.328; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz**, İcra, s.382; **Yavaş**, s.113; **Özbek**, İcra Edilemeyecek İlâmlar, s.41; Y. İBGK. 12.11.1979, E.1979/1, K.1979/3 (**Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası**) "Dava, kiralayan tarafından kiracı aleyhine açılan kira tespiti ve kira alacağının tahsili istemine ilişkindir. Kira tespit kararlarının asıl amacı sadece kira sözleşmesinin ücret unsurunu belirlemekten ibarettir. Buna göre kira tespit davasına dair ilâmda hem tespit, hem de tespit edilen kira parasının tahsili talep edilemez. Çünkü tespit edilen kira alacağının talep edilebilmesi için ifa zamanının gelmiş olması gerekir. İfa zamanı için alacağın muaccel olması başka bir deyişle alacaklının edayı takip ve bu sebeple borçluyu dava edebileceği zamanın gelmiş olmasına bağlıdır. 7.7.1965 gün ve 5/5 Sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında açıklandığı üzere tespit edilen kira farkının mahkemede dava edilebilir veya icrada takip edilebilir hale gelmesi için miktarının kesin olarak belli olması gerekir" Y. 6. HD., 04.03.2015, E.2014/8941, K.2015/2160; Y. 6.HD., 28.03.2016, E.2016/2047, K.2016/2452 (**Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası**).

olmasıdır. İkincisi tespit ilâmındaki kira farkı alacağının muaccel olabilmesi için vadenin dolmasının tek başına yeterli olmaması ayrıca ilâmın da kesinleşmesinin gerekli olmasıdır²⁸⁸.

Doktrinde kira bedelinin tespiti davasını inşai dava olarak kabul eden görüşe göre Yargıtay kararı doğrudur²⁸⁹. Zira icra için gerekli olan belirlilik unsuru ancak ilâmın kesinleşmesi durumunda mümkündür. Doktrinde kira bedelinin tespiti davasının, tespit davası olduğunu kabul eden görüş Yargıtay kararını eleştirmekte ve kira bedelinin tespiti davası sonunda verilen ilâmların kesinleşmesi aranmadan icra edilebileceğini savunmaktadır²⁹⁰. Doktrinde HMK’da hangi hükümlerin kesinleşmeden icra edilemeyeceğinin açık bir şekilde belirtildiği, kira alacağının kira ilişkisine dayanmakta olup bunun da kişisel bir hak meydana getirdiği ve ayrıca kamu düzeni gerekçesinin kira bedeli davalarında bulunmadığı ifade edilerek Yargıtay’ın vermiş olduğu kararlar eleştirilmiştir²⁹¹.

Uygulamaya baktığımızda Yargıtay kararları nedeni ile kesinleşmeden icra edilemeyen ilâmların arttığını görmekteyiz. Yargıtay hükmün kesinleşmeden icrası durumunda telafisi güç ya da olanaksız olabilecek durumlarda örneğin yıkım kararlarında hükmün kesinleşmeden icra edilemeyeceğini kabul etmektedir²⁹². Taşınmazın aynına ilişkin ilâmların kesinleşmeden icra edilemeyeceği kanunda açık bir şekilde düzenlenmiştir. Ancak bu kural Yargıtay tarafından geniş yorumlanarak tapu kütüğünde değişikliğe neden olacak “taşınmaz satış vaadi sözleşmesine dayanan tescile zorlama davası” gibi şahsi davalar da kesinleşmeden icra edilemeyen hükümlerden sayılmaktadır²⁹³.

²⁸⁸ **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s.166.

²⁸⁹ **Önen**, İnşai Dava, s.197.

²⁹⁰ **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s.168; Ayrıntılı bilgi için bkz. **Özbek** 671.

²⁹¹ **Yavaş**, s.114; **Kuru**, El Kitabı, s.923; **Tanrıver**, İlâmlı İcra, s.168.

²⁹² **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz**, İcra, s.382.

²⁹³ **Budak/Karaaslan**, s.342; Y. 8. HD., 09.09.2015, E.2015/14961, K.2015/15962 (**Budak/Karaaslan**, s.342).

2. Kesinleşmeden İcra Konulabilen İlâmlar

Mahkemenin verdiği bütün kararlar için kesinleşme şartı aranması adaletsizlikler doğmasına neden olur. Şöyle ki, davayı kazanan alacaklının para alacağına ilişkin ilâmı hükmün kesinleşmesi tarihine kadar icraya koyması engellenirse, hükmün kesinleştiği tarihte borçlunun ödeme gücünün bulunmaması veya malları kaçırma ihtimalinin varlığı nedeni ile alacaklının kazandığı dava sonuçsuz kalabilir²⁹⁴. Alacaklının elinde bir ilâm varsa bu ilâma dayanarak icra takibi yapabilmesi için kural olarak hükmün kesinleşmesini beklemesine gerek yoktur. Yani hüküm kesinleşmeden de alacaklı ilâmlı icra yoluna başvurabilir²⁹⁵. Kanun koyucu mahkeme kararından sonra alacaklının ne zaman bu ilâma dayanarak ilâmlı icra takibi başlatabileceğine ilişkin bir süre sınırlaması da getirmemiştir. Mahkeme hükmüne karşı kanun yoluna başvurulmuş olması ilk derece mahkemesi kararına duyulan güven nedeni ile kararın icrasını etkilemez²⁹⁶.

Kesinleşmeden icra edilemeyen ilâmlar dışında, ilâma dayalı takip yapabilmek için ilâmın kesinleşmesini beklemek zorunlu değildir²⁹⁷. Örnek olarak, ilâmlı icranın konusu taşınır bir mal veya para ise ilâmın icra edilebilmesi için kesinleşmesine gerek yoktur²⁹⁸. İlâmın kesinleşmeden icra edilebilmesi kuralı, alacaklının lehine olup borçlunun sırf icrayı geciktirmek amacı ile kanun yoluna başvurmasına engel olur²⁹⁹.

Özbek'e göre Türk hukukunda ilâmın icrası için kesinleşmenin gerekmemesi kuralına rağmen ilâma karşı kanun yoluna başvuran borçlunun icrayı durdurmak amacı ile teminat yatırıp kanun yolu mahkemesinden icranın durdurulması kararı alması adeta kural haline gelmiştir. Özbek haklı olarak kuralın istisnaya dönüştüğünü ilâmların icrasında fiili (de facto) durumun hukuki (de iure) durumdan farklı olduğunu,

²⁹⁴ **Özbek**, s.662.

²⁹⁵ **Üstündağ**, İcra, s.354; **Muşul**, İcra, s.642; **Antalya**, s.579.

²⁹⁶ **Akkaya**, İcranın İadesi, s.678; **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes**, İcra, s.327; **Muşul**, İcra, s.644; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz**, İcra, s.381.

²⁹⁷ **Karlı**, İcra, s.417; **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes**, İcra, s.329.

²⁹⁸ **Kuru**, İcra, s.391.

²⁹⁹ **Üstündağ**, İcra, s.354.

hukukumuzda ilâmların genellikle kesinleştikten sonra icra edildiklerini ifade etmektedir³⁰⁰. Yazara göre ilâmların kesinleşmeden icra edilmesi gereksiz yere tekrarlanan icra takip işlerine, şikâyetlere ve kanun yolu başvurularına neden olmakta bu durum ise icra dairelerinin, icra mahkemelerinin, bölge adliye mahkemelerinin ve Yargıtay'ın iş yükünü arttırmaktadır. Şöyle ki, icranın durdurulması kararı verilmesinden sonra hükmün bölge adliye mahkemesi tarafından kaldırılması veya esas hakkında karar verilmesi ya da Yargıtay tarafından bozma kararı verilmesi halinde icranın durması, teminatın iadesi, faiz hesaplamaları gibi birçok konuda çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Özellikle de kısmen lehe olan bozmalarda söz konusu olan bozmanın dışında kalarak onanmış sayılarak kesinleşen durumlarda veya ihtiyari dava arkadaşlıklarında dava arkadaşlarından kimisi için hükmün bozulup geri kalanlar için bozulmayarak hükmün kesinleşmesi durumunda icra dairelerinden veya hükmü veren mahkemelerden birtakım taleplerde bulunmaktadır. Bozmadan sonra alınan ilâma göre alacak artmış ise asıl alacak, işlemiş faiz ve avukatlık ücretleri için borçluya tekrar icra emri gönderilmekte, bütün bu sayılanlar icra dairelerinin iş yükünü arttırmaktadır³⁰¹.

³⁰⁰ **Özbek**, s.695.

³⁰¹ **Özbek**, s.703; **Özbek** ilâmın kesinleşmeden icra edilmesi nedeni ile ortaya çıkan sorunlardan birini örnek vererek şöyle açıklamaktadır: Alacaklının 13.04.2006 tarihinde lehine verilen mahkeme kararından sonra borçlunun hükmü kanun yoluna taşınması nedeni ile alacaklı uzun süre ilâmı icraya koymamıştır. Ancak kanun yolu incelemesinin uzun sürmesi nedeni ile ilâmı 10.12.2007 tarihinde icraya koyarak borçluya bir icra emri göndertmiştir. Ancak borçlunun ilâmlı icra takibine başvurmasından on iki gün önce 28.11.2007 tarihinde karar Yargıtay tarafından bozulmuştur. Bu nedenle ilâmın alacaklısı Yargıtay'ın bozma kararından habersiz olarak ilâmı icraya koymuştur. Söz konusu olayda borçlu icra mahkemesinden şikâyet yoluyla takibin iptalini talep etmiştir. İcra mahkemesi ise bozma kararının alacaklıya tebliğ edildiğine dair delil olmadığı, şikâyetin süresinde yapılmadığı, ayrıca İİK m.40/1 hükmü nedeni ile bozma kararının icra dosyasına sunulmasının takibi olduğu yerde durduracağı gerekçesi ile şikâyetin reddine karar vermiştir. Yargıtay ise olaya ilişkin verdiği kararda ilâmın takip tarihinden önce bozulması nedeni ile bu ilâma dayanılarak yapılan takibin kamu düzenine aykırı olması nedeni ile süresiz şikâyetle konu olacağına karar vermiştir. **Özbek**'e göre Yargıtay kararı eleştiriye açık olup, icra mahkemesinin kararı daha isabetlidir. Yazar somut olayın ilâmların kesinleşmeden icra edilmesi durumunda ortaya çıkacak sorunlara iyi bir örnek niteliğinde olduğu, şikâyet ve temyiz istemleriyle icra organlarının iş yükünün arttığını savunmaktadır. Bkz. **Özbek** s.703.

Özbek³⁰², ilâmın kesinleşmeden icra edilmesinin sonuçlarını ortadan kaldırmayı amaçlayan icranın iadesi müessesesinin de borçlunun menfaatlerini korumak için yeterli bir kurum olmadığını hükmün kesinleşmeden icrasının menfaatler dengesine aykırı olduğunu savunmaktadır. Yazar alacaklının iadeyi gerektiren ilâmın kesinleşmesine kadar geçen sürede malvarlığını kaçırmış veya gizlemiş, acze düşmüş, borca batmış ya da ödemelerini tatil etmiş olma riskinin bulunduğunu ileri sürmektedir. Yazara göre kanun yoluna başvurunun erteleyici etkisi tam olarak uygulanarak sadece kişiler ve aile hukuku ile taşınmazın aynına ilişkin ilâmlar bakımından değil tüm ilk derece mahkemesi kararları bakımından ortaya çıkmalı, kararlar şeklen kesinleşmeden icra edilmemelidir³⁰³. Yani ilk derece mahkemesi tarafından verilen ve konusu para veya taşınır teslimine ilişkin olan kararların kesinleşmeden icrasına imkân tanınmamalı; kararlara karşı istinaf veya temyiz yoluna başvurulması erteleyici etki nedeni ile hükmün icrasını ayrıca İİK m.36'a göre durdurma kararı almadan kendiliğinden durdurmalıdır.

Yazarın eleştirilerinde haklılık payı olsa da alacaklının hükmün kesinleşmesine kadar bekletmenin bu kez alacaklının menfaatlerine ters düşeceği ortadadır. Alt derece mahkemesinin tahkikat neticesinde bir karar vermiş olması ve kararın gerçeği yansıtacağı düşüncesi daha ağır bastığı için kanun yolu başvurusunda olası bir hüküm değişiklik riski nedeni ile alacaklıyı uzun süre bekletmenin doğru olmayacağı kanaatindeyiz.

Bölge adliye mahkemelerinin 20.07.2016 tarihinden itibaren göreve başlaması ile birlikte kanun yolu sistemimize istinaf yargılaması da dâhil olmuştur. İstinaf yargılamasının özelliği nedeni ile bölge adliye mahkemeleri ilk derece mahkemesi kararının hukuki denetiminin yanı sıra hükmün esasa ilişkin denetimini de yapmaktadır. Bölge adliye mahkemelerinin sayısının zamanla yeterli seviyeye çıkması ve istinaf

³⁰² Özbek, s.705.

³⁰³ Özbek, s.706.

yargılamasının ilk derece mahkemesi yargılamasına benzemesi nedeni ile ilk derece mahkemesi kararlarının hemen icra edilmeyip bölge adliye mahkemesi kararına kadar ertelenmesinin daha doğru olacağı kanaatindeyiz. Zira mevcut sistemde hem ilk derece mahkemesi kararı bakımından hem de bölge adliye mahkemesi kararları bakımından İİK m.36'ya göre icranın durdurulmasının talep edilmesi mümkündür. Bu durum da teminatla ilgili problemlere neden olmaktadır. Ayrıca mevcut sistem hem borçlu bakımından hem de alacaklı bakımından olumsuzluklara neden olabilmektedir.

Kanaatimizce ilk derece mahkemesi kararına karşı istinaf yoluna başvurulması durumunda ilâmın istinaf başvurusu ile beraber icra edilememesi ve bölge adliye mahkemesi kararının beklenmesi çözümü hukuki barışın tesisi bakımından çatışan menfaatleri dengede tutar. Böylece istinaf yoluna başvurulması durumunda tam erteleyici etki (yani şekli kesinliği önleme ve icrayı erteleme etkisi) söz konusu olacak ve ancak bölge adliye mahkemesi kararının alacaklı lehine olması durumunda ilâmın icrası talep edilebilecektir. Kanaatimizce bölge adliye mahkemesi kararına karşı temyize başvurulması ise sadece şekli kesinliği önlemeli ve ilâmlı icrayı erteleme etkisi bulunmamalıdır. İlk derece mahkemesi kararından sonra bölge adliye mahkemesi kararının da alacaklı lehine olması ve bu karara icra edilebilme imkânı tanınması görünürdeki hatalardan uzak ve zayıf ihtimaller dışında kendisine güvenilir bir kararı doğuracağından hükmün hatalı olması ihtimalini; dolayısıyla da icranın iadesi ihtimalini en asgari seviyeye indirecektir. Bu şekilde gereksiz işlemlerin sayısı da azalmış olacak ve menfaatler dengesi daha iyi sağlanmış olacaktır.

İcranın iadesi müessesesi, kesinleşmeden icraya konulabilen ilâmlar bakımından mümkündür. Zira kesinleşmeden icraya konulabilen ilâmlar bakımından, bölge adliye mahkemesinde istinaf ya da Yargıtay'da temyiz incelemesi devam ederken, diğer yandan da ilâmlı icra takibi devam edebilir. İcra mahkemelerinin takip hukukuna ilişkin kararları bakımından uygulanan İİK m.363/4'deki "istinaf yoluna başvuru satıştan başka

icra işlemlerini durdurmaz” ve İİK m.364/3’deki “temyiz yoluna başvurma, satıştan başka icra işlemlerini durdurmaz” hükümleri hukuk mahkemesi ilâmlarının icrası bakımından uygulanmaz.

1086 sayılı eski HUMK m.536’a göre hakem kararları kesinleşmedikçe icra edilemiyordu. Ancak 6100 sayılı HMK m.439/4’de açıkça ifade edildiği üzere hakem kararlarına karşı iptal davası açılması kararın icrasını durdurmaz. Hükümün gerekçesine göre bu yolla tahkimin hızlı bir şekilde gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. Kanuna göre, ancak taraflardan birinin talebi üzerine hükmolunan para veya eşyanın değerini karşılayacak bir teminat gösterilmek şartı ile kararın icrası durdurulabilir. Doktrinde bir görüş HMK’da yapılan bu değişikliği yerinde olmadığı gerekçesiyle eleştirmiştir³⁰⁴.

III. İlâmın Tamamen veya Kısmen İcra Edilmiş Olması

Alacaklının takip talebinde bulunmasından sonra icra dairesi tarafından ilâmın yerine getirilmesi geciktirilirse icra müdürünün bu tutumuna karşı bir hakkın yerine getirilmemesine dayanılarak süresiz şikâyetle bulunulabilir³⁰⁵. Zira icra emri tebliğ edilmeden ve tebliğden sonra belli bir süre geçmeden borçlu cebri icra takibinin etkisine tabi olmaz³⁰⁶. İlâmlı icrada borçluya gönderilen icra emrinde kendisine verilen süre içerisinde ilâmda yazılı borcu ödemesi, malı teslim etmesi veya ilamda hükmolunan edimi yerine getirmesi aksi halde ilâm konusu şeyin icra müdürü tarafından zorla yerine getirileceği ihtar olunur³⁰⁷.

³⁰⁴ **Özbek**, İcra Edilemeyecek İlâmlar, s.52.

³⁰⁵ **Postacioğlu/Altay**, İcra, s.783.

³⁰⁶ **Postacioğlu/Altay**, İcra, s.783; Davalı hakkında dava açılmasıyla kendisinden ne talep edildiğini öğrenir. Mahkeme hükmünün kendisine ya da vekiline tebliğ edilmesiyle de mahkûmiyete ilişkin bilgi sahibi olur. Yani borçlu kendisinden ne istenildiğini birçok kez öğrenmiş olur. Bunların yanında cebri icra takibi için icra emrinin tebliğini zorunlu kılmak, borçluya gereksiz bir koruma sağlar. Bu nedenle icra emrinin tebliğini cebri icranın ön koşulu olmaktan çıkarmak gerekir. Bkz. **Postacioğlu/Altay**, İcra, s.785.

³⁰⁷ **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz**, İcra, s.381; **Kuru**, İcra, s.388.

Eğer ilâm henüz icra edilmemişse icranın iadesi için aranan icra edilme şartı gerçekleşmez. İlâmın hiç icra edilmediği durumlarda ilâm hükmü bölge adliye mahkemesince kaldırılır veya yeniden esas hakkında karar verilir ya da Yargıtay’ca bozulursa ilâm bundan sonra İİK m.40/1 hükmü nedeni ile takip konusu edilemez. Zira ilâm kısmen de olsa icra edilmediği için icranın iadesini gerektirecek bir durum da ortaya çıkmaz. Bu nedenle İİK m.40/2’de icranın iadesi için ilâm hükmünün icra edilme şartı aranmaktadır. Ancak İİK m.40/2 hükmünde ilâmın icra edilmesinden bahsedilmekle birlikte ilâmın tamamen veya kısmen icra edilmesine ilişkin bir ayırım yapılmamıştır.

1. İlâmın Tamamen İcra Edilmiş Olması

İcra emrini alan borçlu kendisine verilen süre içerisinde söz konusu borcu ödemez ve kanun yolu mahkemesinden İİK m.36 hükmüne göre icranın durdurulması kararı almazsa, ilâm icra dairesi tarafından zorla yerine getirilir. Örnek olarak, para borcuna ilişkin ilâmlı icra takibinde borçlunun malları haczedilip, satılıp paranın tamamı alacaklıya verilmiş olabilir. Taşınır teslimine ilişkin ilâmlı icrada taşınır mal borçludan zorla alınıp alacaklıya teslim edilmiş olabilir. Taşınmaz tahliyesine ilişkin ilâmlı icrada ise borçlu taşınmazdan zorla çıkarılıp taşınmaz alacaklıya teslim edilmiş olabilir³⁰⁸.

İcranın iadesi müessesesinin uygulanabilmesi, ilâmın tamamen icra edilmesinden sonra bölge adliye mahkemesi tarafından kararın kaldırılması veya esas hakkında yeniden karar verilmesi ya da Yargıtay’ca bozma kararı verilmiş olmasına bağlıdır. İlâm eğer henüz icra edilmeden bölge adliye mahkemesi kararı kaldırmış veya esas hakkında karar vermiş ya da Yargıtay bozma kararı vermişse bu durumda ilâm konusu şey borçludan tahsil edilmediği için icranın iadesinin gündeme gelmesi mümkün

³⁰⁸ **Kuru**, İcra, s.389.

olmaz. Bu ihtimalde İİK m.40/1 hükmü uygulanarak devam eden icra takibinin durmasına karar verilir.

2. İlâmın Kısmen İcra Edilmiş Olması

İİK m.40/2 hükmüne göre ilâmın icrasından söz edebilmek için ilâmın tamamen icra edilmiş olması şart değildir. İlâmlı icra takibi neticesinde borçludan ilâma ilişkin alacağın yalnızca bir kısmı da tahsil edilmiş olabilir. İlâm konusu şeyin bir kısmı icra edildikten sonra bölge adliye mahkemesi kaldırma veya esas hakkında yeniden karar verme ya da Yargıtay bozma kararı verirse ve borçlunun borçlu olmadığı kesinleşmiş bir ilâmla tahakkuk ederse icranın iadesi mümkün olur. Yani kısmen icra edilen kısım icranın iadesi müessesesi ile alacaklıdan tahsil edilerek borçluya iade edilir. Örnek olarak ilâmlı icra takibi neticesinde para borcunun bir kısmı borçlunun malları satılarak karşılanmış ancak kanun yolu aşaması sonunda borçlunun borçlu olmadığı kesinleşmişse bu durumda mahkeme kararına dayanılarak tahsil edilen paranın alacaklıdan alınarak borçluya iade edilmesi gerekir. Taşınırlara ve taşınmazlara ilişkin olarak ise borcun niteliği sebebi ile kısmen icra ile karşılaşmak pek mümkün olmaz.

IV. İlâma Dayalı Takibin İptal Edilmemiş Olması

İcranın iadesine ilişkin bir diğer koşul ise ilâma dayalı takibin iptal edilmemiş olmasıdır. İlâmlı icra takibinde alacaklının elindeki belge gerçekten bir ilâm ise icra müdürü takip talebine uygun olarak icra emri göndermek durumundadır³⁰⁹. İcra müdürü ilâmlı icra takibinde alacaklının sunduğu belgenin ilâm olup olmadığını kural olarak re'sen incelemekle yükümlüdür³¹⁰. İlâmlı takibe konu belge ilâm değilse ve icra müdürü buna rağmen borçluya icra emri gönderirse, borçlu icra emrinin iptali amacıyla

³⁰⁹ **Karşı**, İcra, s.405; **Kuru**, İcra, s.388.

³¹⁰ **Kuru**, İcra, s.387; **Karşı**, İcra, s.405.

şikâyet talebinde bulunabilir³¹¹. Alacaklı ilâmın içeriğine aykırı bir talepte bulunmuş ve icra müdürü de bu talep üzerine borçluya icra emri göndermişse ilâma aykırılık söz konusu olduğu için borçlu aykırılığa karşı şikâyet talebinde bulunabilir³¹². Örnek olarak, borçlunun faiz hesaplamasının ilâma göre yapılmadığına ilişkin şikâyeti süreye tabi değildir³¹³. İlâmda hüküm altına alınmamış ise masraflar ve vekâlet ücreti de icra emri ile istenemez³¹⁴.

İlâmın icraya konulabilen kısmı hüküm sonucu olup aynen infazı gerekir³¹⁵. İcra dairesi ilâmdaki hüküm kısmını aynen infaz etmelidir. İcra dairesi ilâmın icra edilecek kısmını yorum yaparak belirleyemez³¹⁶. Sınırlı yetkili olan icra mahkemesi hâkiminin de aynı şekilde hüküm sonucunun yorumu hakkında bir yetkisi bulunmamaktadır³¹⁷. İlk takipten sonra aynı ilâma dayanılarak yapılan ikinci takip mükerrer olacağından borçlunun şikâyet yoluna başvurması durumunda icra mahkemesi tarafından iptal edilir³¹⁸. İlâmın kısmen bozulması durumunda ilâmın bozma dışında kalan kısmı için ilâmlı icra takibine devam edileceğinden ilâmın bozulması icra emrinin iptalini gerektirmez³¹⁹.

³¹¹ **Kuru**, İcra, s.387.

³¹² Y. 8. HD., 13.5.2013, E.2013/3335, K.2013/7032; Y. 12. HD., 10.3.2011, E.2011/2405, K.2011/3051; Y. 8. HD., 28.12.2012, E.2012/12437, K.2012/13375 (**Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası**).

³¹³ “Borçlu vekilinin başvurusu faiz hesaplamasının itirazın iptali ilâmına aykırı yapıldığına ilişkin olup, ilâma aykırılık nedenine dayalı olarak yapılan bu başvuru süreye tabi değildir...” Y. 12. HD., 12.1.2010, E.2009/19148, k.2010/144 (**Muşul**, İcra, s.639).

³¹⁴ “...ilâmda hüküm altına alınmayan masraf veya vekâlet ücretinin icra emri ile istenmesi doğru değildir. Açıklanan sebeplerle borçlu vekilinin şikâyetinin kabulüne...” Y. 12. HD., 07.03.2011, E.2011/77, K.2011/2762 (**Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası**).

³¹⁵ **Muşul**, İcra, s.639; **Karşı**, İcra, s.399.

³¹⁶ **Yıldırım/Deren-Yıldırım**, İcra, s.314; **Kuru**, İcra, s.388.

³¹⁷ **Karşı**, İcra, s.399; **Muşul**, İcra, s.639.

³¹⁸ **Muşul**, İcra, C.II, s.1097; Y. HGK., 9.2.2011, E.2010/12-684, K.2011/50; Y. 12. HD., 27.3.2012, E.2012/6843, K.2012/9693 (**Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası**).

³¹⁹ **Muşul**, C.II, s.1098.

C. KANUN YOLUNA BAŞVURULMUŞ OLMALI

I. Genel Olarak Kanun Yolu

Mahkeme uyuşmazlığa ilişkin yapacağı yargılama neticesinde bir karar verir. Taraflar mahkemenin vermiş olduğu karardan çeşitli nedenlerden dolayı memnun olmayabilir. Hâkimin hükmü verdikten sonra artık değiştirmesi mümkün değildir. Hükmün değiştirilmesi ancak kanun yoluyla mümkün olabilir³²⁰. Kanun yoluna başvuru imkânının sağlanmasında tarafların, devletin ve kamunun yararı söz konusudur³²¹. Kanun yolu temelde davanın taraflarına tanınan bir hukuki yol olup bununla yanlış kararların yeniden incelenmesi ve değiştirilmesi sağlanır³²². Türk hukuk sisteminde kabul edilen dar ve teknik anlamda kanun yolunun başlıca iki temel özelliği olup bunlar; erteleyici etki ve aktarıcı etkidir. Erteleyici etki, kanun yoluna başvurulmuş uyuşmazlığın sona ermesini ve nihai kararın şekli anlamda kesinleşmesini engeller³²³. Aktarıcı etki ise kanun yolu incelemesinin bir üst derece mahkemesi tarafından yapılması anlamına gelir³²⁴.

Nihai kararların kesinleşmesine engel olan kanun yollarına olağan kanun yolu denmektedir. Genel olarak istinaf ve temyiz olmak üzere iki çeşit olağan kanun yolu bulunmaktadır³²⁵. Şekli anlamda kesinleşen kararlara karşı olağan kanun yoluna

³²⁰ **Sivrihisarlı, Ömer:** Hukuk Yargılamasında Maddi Hukuka İlişkin Temyiz Nedenleri, İstanbul 1978, s.7; **Ansay,** Usul, s.325; **Kurtoğlu, Tülin:** Özel Hukukta İstinaf Denetimi ve Yargılaması, Ankara 2017, s.29; **Deren-Yıldırım, Nevhis:** Kanun Yollarına Dair Bazı Düşünceler, Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı VI, İzmir/Çeşme 2007, s.3-17, s.8.

³²¹ **Deren-Yıldırım,** s.13.

³²² **Özekes, Muhammet:** Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku, 15.Baskı, İstanbul 2017 (Pekcanitez Usul), s.2151; **Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım,** s.445; **Kuru, Baki:** Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. V, 6.Baskı, İstanbul 2001 (Usul V), s.4483; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz,** Usul, s.576; **Muşul,** Usul, s.515; **Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu,** s.670; **Karşı,** Usul, s.695.

³²³ **Yıldırım, Kamil:** Hukuk Devletin Gereği: İstinaf, İstanbul 2000, s.35; **Akkaya, Tolga:** Medeni Usul Hukukunda İstinaf, Ankara 2009, s.57; **Özekes,** Pekcanitez Usul, s.2158; **Karşı,** Usul, s.697; **Meraklı Yayla, Deniz:** Medeni Usul Hukuku'nda İstinaf Kanun Yolunda Yeniden Tahkikat Yapılması, Ankara 2014, s.26; Erteleyici etkinin şekli kesinliği erteleme ve icrayı erteleme olmak üzere iki sonucu vardır. Türk hukukunda erteleyici etkinin, icrayı ertelemesi sınırlı hallerde söz konusu olduğundan tam anlamıyla mevcut olduğundan bahsedilemez. Bkz. **Özbek,** s.665.

³²⁴ **Deren-Yıldırım,** s.8; **Karşı,** Usul, s.698; **Özekes,** Pekcanitez Usul, s.2158; **Yıldırım,** s.41.

³²⁵ **Kuru,** Usul V, s.4484; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz,** Usul, s.578.

başvurulması mümkün olmaz³²⁶. Kesinleşen hükümlere karşı başvurulabilen kanun yoluna ise olağanüstü kanun yolu denir.

Kanun yolu başvurusunun olumlu yanlarının yanında olumsuz yanları da bulunmaktadır. Zira kanun yolu başvurusu yargılamanın uzamasına ve pahalı bir yargılamaya neden olur³²⁷. İlâmlı icra takibinde ilâmın alınmasından sonra alacaklıya doğrudan ilâmlı icra takibine başvuru imkânı getirilerek kötüniyetli borçlunun kanun yolu başvurusu nedeni ile alacaklının alacağına geç kavuşması önlenmek istenmiştir.

Alt derece mahkemesi kararının tamamına karşı kanun yoluna başvurulabileceği gibi bu kararın yalnızca bir kısmına karşı da kanun yoluna başvurulabilir. Kararın süresinde kanun yoluna başvurulmayan kısımları için şekli anlamda kesinlik söz konusu olur. Kararın kanun yollarından geçmesi ile ya da kanun yollarına başvuru süresinin geçirilmesi ile hüküm mahkemelerinin vermiş olduğu kararlar kesinleşir³²⁸.

Hukukumuzda kesinleşmeden icraya konulabilen ilâmlara karşı kanun yoluna başvurulmasının icraya etkisi istinaf ve temyiz bakımından aynı şekilde düzenlenmiştir³²⁹. Yani hem istinaf başvurusunda hem de temyiz başvurusunda kanun yolu başvurusu icrayı durdurmaz. Ancak İİK m.36'ya göre icranın durması için kanun yoluna başvuran tarafın bölge adliye mahkemesinden ya da Yargıtay'dan icranın durmasını istemesi mümkündür³³⁰. Hükümün hangi kısmı için ilâmlı icra takibine başvurulmuşsa ancak o kısma ilişkin olarak icranın durdurulması talep edilebilir³³¹. HMK m.350/1'de nafaka kararları bakımından ise icranın durdurulmasının istenemeyeceği ifade edilmiştir.

İnceleme konumuz olan icranın iadesinin gündeme gelebilmesi için borçlunun ilâma karşı kanun yoluna başvurmuş olması şarttır. İlâma karşı kanun yoluna zamanında

³²⁶ Kuru, Usul V, s.4484; Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım, s.445.

³²⁷ Pekcanitez/Atalay/Özekes, Usul, s.451; Deren-Yıldırım, s.11.

³²⁸ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, Usul, s.576.

³²⁹ Özekes, Pekcanitez Usul, s.2168.

³³⁰ Pekcanitez/Atalay/Özekes, Usul, s.452.

³³¹ Üstündağ, İcra, s.359.

başvurulmaması durumunda ilâm hükmü kesinleşeceğinden icranın iadesi müessesesinden de bahsetmek mümkün olmaz.

İfade etmek gerekir ki İİK m.36 ve m.40’da istinaf ve temyizın icraya etkisi aynı biçimde düzenlenmiştir. Ancak istinaf ve temyizde verilen kararlar farklıdır. Örnek olarak, istinafta “istinaf başvurusunun reddi” ve “istinaf başvurusunun kabulü” temyizde ise “onama” ve “bozma” ifadeleri kullanılmıştır³³². Kanun yolu mahkemeleri tarafından verilen tüm karar çeşitleri için icranın iadesi müessesesinin varlığını incelemek konunun anlaşılması için şarttır.

II. İstinaf Kanun Yolu

1. Genel Olarak İstinaf Kanun Yolu

Bölge adliye mahkemeleri 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun ile kurulmuştur. Bu Kanun 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girmesine rağmen bölge adliye mahkemeleri hemen kurulup göreve başlayamamıştır. Bölge adliye mahkemeleri göreve başladıktan sonra HMK geçici m.3 nedeni ile 20.07.2016 tarihinden önce verilen kararlar için eski kanun yolu hükümleri uygulanmaya devam edecektir. Burada önemli olan ilk derece mahkemesinin karar tarihidir. Belirtilen tarihten önce verilen kararlar için bu tarihten sonra kanun yoluna başvurulsa da sonuç değişmez³³³.

İstinaf mahkemesi ilk derece mahkemesi kararlarını kanun yolu mahkemesi olarak denetlemenin yanında belirli durumlarda yargılamayı tekrar yaparak yeni kararlar verebilir³³⁴. HMK’da istinaf sebepleri bakımından bir sınırlandırma yapılmadığı için

³³² Özekes, Pekcanitez Usul, s.2169.

³³³ Kurtoğlu, s.35.

³³⁴ Yıldırım, s.3; Postacioğlu/Altay, Usul, s.843; Konuralp, Haluk: Değişiklik Tasarısına Göre İstinaf Derecesi, Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı II-III, Eskişehir 2003-2004, s.18-39, s.35; Akil, s.205 Akkaya, s.313, Bilge/Önen, s.639; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, Usul, s.585;

gerek usul gerekse esas bakımından yargılamayı etkileyen hususlar istinaf sebebi oluşturur³³⁵. İlk derece mahkemelerinin her türlü nihai kararlarına karşı kanun yolu açık değildir. Kanunda belirtilen miktar ve değeri geçmeyen malvarlığı davalarına ilişkin kararlar kesindir³³⁶. Alacağın bir kısmının dava edildiği durumlarda kesinlik sınırı alacağın tamamına göre belirlenir. Bu nedenle borçlunun istinaf edeceği kararın söz konusu sınırı aşması gerekir. Karar bu sınırın altında ise istinaf edilemeyeceği için kanun yolu aşamasında hükmün icra edilmesi de söz konusu olmaz ve bu nedenle sınırın altındaki ilk derece mahkemesi kararları bakımından icranın iadesi de hiç gündeme gelmez. İlk derece mahkemelerinin kişi varlığı hakkında vermiş olduğu kararlara ilişkin olarak ise bir sınırlandırma söz konusu olmaksızın istinaf edilebilir³³⁷. Ancak kişi varlığına ilişkin davalar kesinleşmeden icra edilemeyeceği için icranın iadesi bu durumda da gündeme gelmez. İlk derece mahkemesi karına karşı istinaf yolu kapalı ise bu durumda karar kesin olup doğal olarak icranın durdurulmasından veya icranın iadesinden söz edilemez³³⁸.

2. İstinaf Yoluna Başvurunun İlâmlı İcra Takibine Etkisi

İlâmlı icra takibini düzenleyen İİK m.24 ve diğer hükümlerde alacaklının takip talebinden sonra icra dairesinin bir icra emri düzenleyerek takip borçlusuna göndereceği

Pekcanitez/Atalay/Özekes, Usul, s.474; **Karlı**, Usul, s.705; **Yılmaz**, İstinaf, s.80; **Deren-Yıldırım**, s.10; **Yılmaz**, Şerh, s.1441.

³³⁵ **Özekes**, Pekcanitez Usul, s.2206; **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, Usul, s.460.

³³⁶ **Akil**, s.339; **Yılmaz, Ejder**: İstinaf, 2.Baskı, Ankara 2005 (İstinaf), s.59; Bu sınır istinaf mahkemelere göreve başladığı dönemde 1.500 TL iken daha sonra 6763 sayılı Kanun ile bu sınır 3.000 TL'ye çıkarılmıştır. Ancak 6763 sayılı Kanun ile HMK'ya eklenen Ek Madde 1 ile: “(1) 200 üncü, 201 inci, 341 inci, 362 nci ve 369 uncu maddelerdeki parasal sınırlar her takvim yılı başından geçerli olmak üzere, önceki yılda uygulanan parasal sınırların; o yıl için 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca Maliye Bakanlığınca her yıl tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında artırılması suretiyle uygulanır. Bu şekilde belirlenen sınırların on Türk lirasını aşmayan kısımları dikkate alınmaz. (2) 200 üncü ve 201 inci maddelerdeki parasal sınırların uygulanmasında hukuki işlemin yapıldığı, 341 inci, 362 nci ve 369 uncu maddelerdeki parasal sınırların uygulanmasında hükmün verildiği tarihteki miktar esas alınır” 2018 yılı için istinaf sınırı 3.560 TL olarak belirlenmiştir.

³³⁷ **Görgün/Börü/Toraman/Kodakoglu**, s.676; **Özekes**, Pekcanitez Usul, s.2205; **Meraklı Yayla**, s.25.

³³⁸ **Çiftçi, Murat Özgür**: Medeni Yargılama Hukukunda İstinaf, 3.Baskı, Ankara 2016, s.935.

düzenlenmiştir. Bu icra emri ilâmsız takipteki ödeme emrine benzetmekle birlikte borçlu bu icra emrine itiraz ederek kendisine karşı yapılan takibi durduramaz. İcra emrinde borçluya verilen belli bir süre içerisinde ilâmda yazılı olan borcu ödemesi ihtar olunur. Borçlu söz konusu borcu zamanında ödemezse ilâm hükmü icra müdürünce zorla yerine getirilir³³⁹. İlk derece mahkemesi kararının kanun yoluna başvurma süresi içinde ve kanun yolu incelemesi süresince icrasının mümkün olup olmadığı konusunda kanun koyucu, kanun yolu başvurusunun hükmün icrasını engellemeyeceği yönünde bir irade ortaya koymuştur. Yani ilk derece mahkemesi kararı henüz şekli olarak kesinleşmeden, hatta karşı tarafa tebliğ edilmeden icraya konabilir³⁴⁰. Dolayısıyla verilen kararın hukuka aykırı olduğunu iddia eden taraf, bu kararın kaldırılmasını sağlamak için istinafa müracaat etmiş olsa bile, karar lehine olan taraf, kararın kesinleşmesini beklemeksizin o kararın sağladığı faydayı elde etmek üzere icra dairesi aracılığıyla harekete geçebilir³⁴¹. HMK m.350/1'deki düzenleme bugüne kadar uygulanagelen temyiz yoluna başvurunun hükmün icrasına etki etmeyeceği kuralını istinaf yolu bakımında da aynı anlayışla düzenlemektedir³⁴².

İstinaf başvurusuna rağmen, ilk derece mahkemesi tarafından verilen kararın yerine getirilmesi için icra dairesine başvurabilme olanağının sağlanması, yani kararın icrası için istinaf yolunun beklenmek zorunda olmaması, ilk bakışta istinafin ve usul hukukunun amacı ile uyumlu görünmemektedir. Çünkü istinaf ile ilk derece mahkemesi tarafından verilen kararın kontrol edilip daha adaletli bir karara ulaşılması amaçlandığı için henüz istinaftan geçmemiş ve hukuka aykırılık iddiasına muhatap bir karara icra edilebilirlik özelliği kazandırmak kararın istinafta değiştirilmesi ihtimali de gözönüne alındığında istinafin amacı ile pek uyuşmamaktadır. Bununla birlikte kararın icra edilerek alacaklının alacağına kavuşmasının ardından istinaf incelemesi neticesinde bu

³³⁹ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, İcra, s.381.

³⁴⁰ Konuralp, s.34; Yılmaz, İstinaf, s.69; Budak/Karaaslan, s.341; Albayrak, Adem: Hukukta İstinaf Uygulaması, 2.Baskı, Ankara 2016, s.122.

³⁴¹ Yavaş, s.108; Kurtoglu, s.84.

³⁴² Yılmaz, Şerh, s.1463.

kararın hukuka aykırı bulunarak kaldırılması ihtimali bulunmaktadır³⁴³. İlk derece mahkemesi kararının istinaf başvurusuna rağmen icra edilmesi durumu, ilk bakışta istinafin amacına aykırı görünse ve kararın hukuka aykırı olduğuna karar verilmesi halinde hukuki problemler ortaya çıksa da mevcut durumun bir yarara hizmet ettiği savunulmaktadır³⁴⁴. İlk derece mahkemesi kararı, tarafların getirmiş olduğu deliller etrafında değerlendirme yapılarak uzun bir yargılama sürecinden sonra verilmektedir. İlk derece mahkemesi kararı lehine olan alacaklının kanun yolu aşamasının sonuna kadar bekletilmesi alacağa geç ulaşmasına sebep olur. Alacaklının ilk derece mahkemesi kararının kesinleşmesini beklemesi nedeni ile ortaya çıkacak problemler ile istinaf başvurusuna rağmen ilk derece mahkemesi kararının icra edilmesi durumunun getirdiği problemler arasında bir denge kurulmaya çalışıldığında alacaklının alacağına daha geç kavuşmamasındaki yararın daha önemli olduğu savunulmaktadır³⁴⁵.

İstinaf başvurusunda icrası gündeme gelen karar ilk derece mahkemesi kararıdır. İstinaf başvurusunun erteleyici etkisi nedeni ile ilk derece mahkemesi kararlarının kesinleşmesini engelleme özelliği söz konusudur³⁴⁶. Zira istinaf başvurusu sonucunda kararın kesinleşmesi engellendiği gibi, bölge adliye mahkemesi tarafından yeniden yargılama yapılması durumunda yeni bir karar verilmesi durumu ortaya çıkabilmektedir³⁴⁷. Borçlunun kesinleşmeden icra edilebilen karara karşı istinaf yoluna başvurması da icrayı durdurmaz. Yani istinaf başvurusuna paralel olarak ilâmlı icra takibi de devam eder³⁴⁸.

HMK m.350/1'e göre hüküm kesinleşmeden takip yapılabilir. Bu hüküm alacaklıyı koruma amaçlı olup, kötüniyetli borçlunun icrayı geciktirmek amacıyla kanun

³⁴³ Yavaş, s.109.

³⁴⁴ Yavaş, s.109.

³⁴⁵ Yavaş, s.109.

³⁴⁶ Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım, s.531.

³⁴⁷ Pekcanitez/Atalay/Özekes, Usul, s.465.

³⁴⁸ Postacioğlu/Altay, Usul, s.846; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, Usul, s.591; Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu, s.682.

yoluna başvurusunu engellemek bakımından yerinde bir düzenlemedir³⁴⁹. Burada elinde ilâm olan alacaklı korunurken, menfaat dengesine uygun olarak borçlu da tamamen çaresiz bırakılmamıştır. Borçlu aleyhine yürütülen ilâmlı takibi itiraz ederek durduramasa da kanun yolu aşamasında İİK m.36'ya³⁵⁰ uygun şekilde icranın durdurulmasını bölge adliye mahkemesinden isteme yetkisi tanınmıştır. Bu şekilde istinaf yoluna başvurulmasının tamamen haksız olduğunun anlaşıldığı durumlarda icranın durdurulması talebi hakkında karar verme yetkisi bölge adliye mahkemesine verilmiştir.

HMK m.350/1 son cümlede nafaka kararlarına ilişkin olarak icranın durdurulamayacağı açıkça ifade edilmiştir³⁵¹. İlgili maddenin ikinci fıkrasında kişiler ve aile hukukuna, taşınmaz mala ve bunlar üzerindeki aynı haklara ilişkin kararların kesinleşmedikçe icra edilmeyeceği ifade edilmiştir. Tek başına cebri icrası mümkün olmayan bu ilâmlarda yer alan fer'i nitelikteki hüküm sonuçlarının da kesinleşmeden icra edilmesi mümkün değildir³⁵². İstinaf başvurusunun borçlu tarafından kötüniyetle yapılması durumunda ise bölge adliye mahkemesi HMK m.329 hükümlerini uygulayarak kötüniyetle hareket eden hakkında disiplin para cezasına hükmeder.

Olması gereken bakımından önerimiz bölge adliye mahkemesi kararına kadar kanun yoluna başvurunun erteleyici etkisi tam olarak uygulanmalıdır. Bölge adliye mahkemesinin ikinci derece mahkemesi olarak esasa ilişkin inceleme yapması ve

³⁴⁹ **Karşlı**, İcra, s.400.

³⁵⁰ İİK m.36 ve başlığı 5311 sayılı Kanun ile değişikliğe uğramıştır. 5311 sayılı Kanun m.30'da "bu kanun 1 Nisan 2005 tarihinde yürürlüğe girer" şeklinde hüküm bulunmaktaydı ancak; 5328 sayılı Kanun ile yürürlük tarihi 1 Haziran 2005'e alınmıştır. İİK m.33 ve İİK m.36 maddelerinin üst başlıklarının icranın geri bırakılması şeklinde düzenlendiğini görmekteyiz. Oysa bu iki madde içinde aynı isimle düzenlenen geri bırakma müesseseleri gerek şartları gerekse talep edildikleri merciiler ve verilen kararlar bakımından farklıdır. İİK m.33'de düzenlenen geri bırakma aslından bir nevi itirazdır ve icra mahkemesine başvurulur. İİK m.36'da düzenlenen geri bırakma ise bir durdurma talebi olup kanun yolu mahkemesinden istenir. Bu maddelerin üst başlıkları değiştirilerek uygulamada kabul edildikleri şekli ile İİK m.33 için "itiraz" İİK m.36 için "icranın durdurulması" şeklinde yeniden düzenlenmesi daha doğru olacaktır.

³⁵¹ Umar'a göre yasanın ifade yanıltıcıdır. Doğru ifadenin "*Nafaka kararları için, bu karara karşı kanun yoluna başvurulmuş bulunması nedeniyle İİK m.36 dayanarak icranın ertelenmesine karar verilemez*" şeklinde olması gerektiğini savunur. Zira nafakaya ilişkin kararlar için alacaklı ile borçlu arasında ödeme erteleme anlaşması yapılmışsa İİK m.33 bağlamında bir geri bırakma talep edilebilir. Bkz. **Umar**, s.976 .

³⁵² **Budak/Karaaslan**, s.342.

kararın değişme ihtimalinin yüksek olması nedeni ile alacaklı ve borçlu menfaatlerinin dengelenmesi adına istinafa başvurulmuş ise ilk derece mahkemesi ilâmının hemen icra edilemeyip bölge adliye mahkemesi kararına icra edilebilirlik niteliği verilmesi daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

a. Bölge Adliye Mahkemesinden İcranın Durdurulmasının Talep Edilmesi

İcranın durdurulması kararının alınması, icranın istinaftan etkilenmemesi kuralından kaynaklanabilecek telafisi zor sonuçların önüne geçilmesini sağlar³⁵³. Bu karar ile borçlunun hükmün etkisinden geçici olarak korunması amaçlanır³⁵⁴. Kesinleşmeden icrası mümkün olmayan kararlar bakımından icranın durdurulması kararı ise söz konusu olmaz. İcranın durdurulması ancak kesinleşmeden icra edilebilen kararların icrasında söz konusu olur³⁵⁵. Burada dikkat edilmesi gereken husus, zamanında kanun yoluna başvurulmuş olmasıdır. Eğer borçlu ilâma karşı kanun yoluna başvurmazsa veya ilâm zaten kesinse bu durumda İİK m.36 hükmünün uygulanması mümkün olmaz. İİK m.36 hükmünde öngörülen prosedür özel birtakım şartlar getirerek birçok makama görev yüklemiş olması ve çok basit olarak ele alınması gereken bir konuyu karmaşık bir şekilde düzenlemesi nedeni ile eleştirilmiştir³⁵⁶.

İİK m.36'ya göre borçlu teminat karşılığında bölge adliye mahkemesinden icranın durdurulması kararı alabilir. Borçlu icranın durdurulması amacıyla öncelikle ilâmın verildiği karara karşı istinaf yoluna başvurmalıdır³⁵⁷. Yargılama hukukunda

³⁵³ **Yavaş**, s.115; hükmün kanun yolu başvurusunda değiştirilmesi ihtimaline binaen icranın durdurulması müessesesinin kanunda düzenlenmiş olduğuna dair bkz. **Üstündağ**, İcra, s.354.

³⁵⁴ **Yeniaras, Mustafa Cem**: Para Alacaklarına İlişkin İcra Takipleri Özelinde İcra ve İflas Kanunu Madde 36 Hükmü Uyarınca İcranın Geri Bırakılmasında Teminat Kurumu, İstanbul Barosu Dergisi, C.86, S.2012/1, s.15-26, s.16.

³⁵⁵ Y. 8. HD., 26.9.2016, E.2016/14739, K.2016/12621 (**Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası**).

³⁵⁶ **Postacıoğlu/Altay**, İcra, s.790.

³⁵⁷ **Gözütok, Zeki**: Hukuk Davalarında İstinaf ve Temyiz Başvuru ve Uygulama Rehberi, Ankara 2016, s.81; Burada ifade etmek gerekir ki; kararı veren ilk derece mahkemesi istinaf başvurusuna konu kararın kesin bir karar olması ya da istinaf başvurusunun süre içerisinde yapılmamış olması durumunda istinaf dilekçesinin reddine karar verebilir. Bu ret kararı icranın durdurulması talepli olarak istinaf edilebilir. Bölge adliye mahkemesi yaptığı inceleme sonunda ilk derece mahkemesi

geçerli olan taleple bağılılık ilkesi nedeni ile talep olmaksızın bölge adliye mahkemesinin kendiliğinden icranın durdurulması kararı vermesi mümkün değildir³⁵⁸. İlâmlı takibin henüz başlatılmadığı bir dönemde İİK m.36'a göre icranın durdurulmasını talep etmek mümkün değildir. Ancak istinaf başvurusu esnasında borçlu hakkında ilâmlı takip yapmayan alacaklının ilâmı sonradan icra etmesi de mümkündür. Bu nedenle doktrinde bir görüş istinaf başvurusu yaparken borçlunun henüz kendisine karşı ilâmlı takip yapılmamış olsa da bölge adliye mahkemesinden icranın durdurulması talebinde bulunmasının mümkün olduğunu savunmuştur³⁵⁹.

İİK m.36 hükmünde icranın durdurulması için bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay'dan karar alınmak üzere icra müdüründen uygun bir mühlet almak için hangi sürede icra müdürüne başvurulması gerektiği hakkında bir düzenleme yoktur. Kuru'ya göre borçlu icra emrinde yazılı olan yedi günlük süre içerisinde icra dairesine başvurarak mühlet talep etmelidir³⁶⁰. Doktrinde ve Yargıtay kararlarında ise borçlunun icra dairesine başvurusunun belli bir süre ile sınırlı olmadığı, her zaman icra dairesinden mühlet istenebileceği ifade edilmektedir³⁶¹. Kanaatimizce İİK m.36/1' de geçen "... veya borçlunun hükmolunan para ve eşyayı karşılayacak malı mahcuz ise..." ifadesinden borca yetecek kadar malın haczedilmiş olması teminat olarak kabul edildiğinden icra emrinin tebliğinden itibaren yedi günlük süre geçtikten sonra da icranın durdurulması için gerekli uygun mühletin icra müdüründen alınabileceği anlaşılr. Borçlu yedi günlük süreden sonra da icra dairesine başvurup, bölge adliye mahkemesinin icranın durdurulması hakkında bir karar verene kadar kendisine uygun bir süre verilmesi talebinde bulunabilir. Bu süre istinafa başvuracak tarafın bölge adliye mahkemesinden icranın durdurulması kararı alabilmesi için gerekli olan zaman aralığını

tarafından verilen ret kararını yerinde bulursa, istinaf başvurusunun reddine karar verir. Bölge adliye mahkemesi kararı yerinde bulmazsa istinaf dilekçesine göre gerekli incelemeyi yapar. Detay için bkz. **Çiftçi**, s.945.

³⁵⁸ **Yılmaz**, İcra Şerh, s.199.

³⁵⁹ **Çiftçi**, s.936.

³⁶⁰ **Kuru**, El Kitabı, s.916.

³⁶¹ **Olgaç, Senai**: İcra İflas, C.I, Ankara 1978 (C.I) , s.249; **Uyar**, İcra Şerh II, s.3283; **Yavaş**, s.115; **Yeniaras**, s.18; **Özbek**, İcra'nın Ertelenmesi, s.41.

ifade eder. Bu sürenin ne kadar olduğu kanunda belirtilmemekle birlikte uygun bir süre ifadesinden söz edilmiştir. İfade etmek gerekir ki bu sürenin işin niteliğine ve somut olayın şartlarına göre tayin edilmesi gerekir³⁶². Uygulamada bu süre kırk beş veya altmış gün olarak tespit edilmektedir³⁶³. Borçlunun kararı veren mahkemeden alacağı ve icra dairesine sunacağı bir belgeyle hükmü istinaf ettiğini ispatlaması gerekir³⁶⁴. İcra müdürü tarafından sürenin verildiğini gösteren belgeye uygulamada mehil belgesi veya mehil vesikası denir³⁶⁵. İcra müdürü, alacağın tamamı kadar bir teminat gösterilmesi durumunda bölge adliye mahkemesinden icranın durdurulması kararı getirilene kadar borçluya uygun bir süre verir³⁶⁶. İcra müdürünün mühlete ilişkin olarak verdiği kararlar şikâyet edilebilir³⁶⁷.

Alacaklı ile borçlu arasındaki menfaat dengesinin sağlanması bakımından borçluya süre verilirken borçludan takip konusu alacağın tamamına eşit bir teminat alınması öngörülmüştür³⁶⁸. Zira karara karşı istinaf yoluna başvurulmasının icraya etki etmeyeceğine ilişkin kural ve bu kuralın amacı icranın durdurulması müessesesi ile zarar görmektedir. Kanaatimizce icranın durdurulması talebinde bulunacak borçlunun teminat gösterme zorunluluğu borçlu ve alacaklı arasındaki fayda ve zarar dengesinin sağlanmasına hizmet etmektedir.

İİK m.36/1’de nelerin teminat olarak gösterileceği sayılmıştır³⁶⁹. Buna göre:

- Borçlunun hükmolunan para veya eşyanın resmi bir mercie depo edildiğini ispat etmesi mümkündür³⁷⁰. Örnek olarak, borçlu icra emri kendisine tebliğ edildikten sonra hükmolunan malı icra müdürlüğüne depo etmiş olabilir.

³⁶² Yavaş, s.115.

³⁶³ İpekçi, Nizam: İcra ve İflas Kanunu Tatbikatı, C.I, 4.Baskı, Ankara 2005 (C.I), s.204.

³⁶⁴ Kuru, İcra, s.392.

³⁶⁴ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, İcra, s.329; Çiftçi, s.940.

³⁶⁵ Karaca, Ali: İlâmlı İcra Tatbikatı, İstanbul 1949, s.236; Albayrak, s.123; Yılmaz, İcra Şerh, s.199; Muşul, İcra, s.645; Altay, Sümer: İcra Hukukunun Temel Kavramları, İstanbul 2011, s.148.

³⁶⁶ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayyaz, İcra, s.382; İcra müdürünün vermiş olduğu süreye ilişkin karara karşı şikâyet yoluna başvurulabilir. Bkz. Kuru, İcra, s.393; Yıldırım/Deren-Yıldırım, İcra, s.309.

³⁶⁷ Gürdoğan, İcra, s.64; Kaçak, s.511; İpekçi, C.I, s.205.

³⁶⁸ Yeniaras, s.15; Muşul, İcra, s.645.

³⁶⁹ Kanunda nelerin teminat olarak gösterileceği açık bir şekilde sayılmış olsa da borçlunun göstereceği taşınmaz veya taşınır malların da teminat olarak gösterilmesinin doğru olacağı kanaatindeyiz.

- Borçlunun hükmolunan para veya eşya kıymetinde icra mahkemesince kabul edilecek taşınır rehni, hisse senedi veya tahvil, taşınmaz rehni veya muteber bir banka kefaleti (teminat mektubu) göstermesi mümkündür³⁷¹.

- Borçlunun hükmolunan para veya eşyayı karşılayacak malının haczedilmiş olması da teminat şartını sağlar.

Kanunda nelerin teminat olarak gösterilebileceği açık bir şekilde belirtilmiştir. Borçlu yukarıda belirtilenler yerine icra müdüründen mallarının haczedilmesini talep edebilir mi? Doktrinde İİK m.33'de sayılan teminatlarla da uyumlu olması bakımından ve alacaklının şikayet hakkı saklı olmak kaydıyla bu imkanın sağlanması gerektiği ifade edilmiştir³⁷².

Yukarıda belirtilen teminatlardan başka ayrıca vekâlet ücreti ve yargılama giderleri için teminat gösterilmesine gerek yoktur³⁷³. İİK m.36/2'e göre borçlu devlet veya adli yardımdan faydalanan bir kimse ise teminat gösterme zorunluluğu yoktur.

Üçüncü kişilerin borçlu yararına teminat gösterip gösteremeyeceğine ilişkin ise kanunda bir düzenleme bulunmamaktadır. Kanaatimizce üçüncü kişilerin de borçlu yararına teminat gösterebilmeleri mümkün olmalıdır. Ayrıca borçlunun yatırdığı teminatın alacaklının alacağına zarar gelmemesi şartıyla değiştirme hakkının da bulunması gerekir³⁷⁴. Örnek olarak, borçlunun ticari faaliyeti için önemli bir malı teminat olarak göstermesi durumunda daha sonradan eline para geçmesi halinde parayı

³⁷⁰ İİK m.36/1 nedeni ile hükmolunan para veya malın icra müdürlüğüne depo edilmesi dışındaki teminatların kabul edilmesi icra mahkemesinin onay zorunluluğuna bağlanmıştır. Bu durumlarda dosya icra mahkemesine tevdi edilmesi üzerine icra mahkemesinin evrak üzerinden yapacağı inceleme neticesinde borçlu tarafından gösterilen teminatın uygun olup olmadığına karar vermesi gerekir. İcra mahkemesi borçlu tarafından gösterilen teminatı uygun bulursa bu konuda karar vererek dosyayı icra müdürlüğüne geri iade eder. Dosyayı alan icra müdürü bu durumda borçluya uygun bir süre verebilir. Ancak borçlu tarafından gösterilen teminat icra mahkemesince uygun bulunmazsa icra müdürünün bu durumda süre talebini reddetmesi gerekir. Bkz **Çiftçi**, s.937.

³⁷¹ Borçlu tarafından gösterilen teminat niteliğindeki tahvil, hisse senedi, taşınır veya taşınmaz rehni uygulamada çok fazla görülmez. Genel olarak banka teminat mektubu veya para teminat olarak gösterilir. Bkz. **Çiftçi**, s.938.

³⁷² **Uyar**, İcra Şerh II, s.3283.

³⁷³ **Çiftçi**, s.939.

³⁷⁴ **Olgaç**, C.I, s.250.

teminat olarak gösterebilmelidir³⁷⁵. İcra dairesine gösterilecek olan teminatın ilâmda belirtilen dışında bir şey ise bu durumda, borçlunun icra mahkemesinden bu teminatın kabulüne ilişkin bir karar alması gerekir³⁷⁶. Borçlunun İİK m.36'da belirtilen teminat çeşitlerinden birini icranın durdurulması amacı ile göstermemesi durumunda ise zaten durmamış olan icra takibi devam eder.

Taşınmazların tahliyesi hakkındaki ilâmların icrasının durdurulabilmesi için, borçlunun göstermesi gereken teminat miktarı üç aylık kira tutarı kadardır³⁷⁷.

Bölge adliye mahkemesi icranın durdurulması talebini incelerken teminatın tam olarak yatırılıp yatırılmadığı, kanun yolu başvurusunun süresinde yapılıp yapılmadığını ve kanun yolu başvurusunun açıkça dayanaktan yoksun olup olmadığını inceler³⁷⁸.

Doktrinde kanun yolu incelemesini yapan bölge adliye mahkemesinin teminat karşılığında icranın durdurulması kararı verdiğinde borçlunun malvarlığına konulan önceki hacizler aşkın hale geleceği için icra müdürü tarafından hacizlerin derhal kaldırılması gerektiği ifade edilmiştir³⁷⁹.

Hukuk sistemimizde erteleyici etkinin tam anlamıyla tanınmaması nedeni ile ilâmın kanun yolu incelemesi devam ederken icraya konulması halinde borçlunun icrayı durdurmak için teminat yatırması zorunlu kılınmıştır. Doktrinde borçlunun ilâmlı icra takibini durdurmak için teminat yatırdığını ancak alacaklının ilâmlı icra takibini başlatmak için teminat yatırmadığını, hâlbuki ilâmın icrasının tamamlanmasından sonra kanun yolu aşamasında borçlunun borçlu olmadığının kesinleşmiş bir ilâmla tahakkuk etmesinin mümkün olduğu söylenmiştir³⁸⁰. Bu durumda borçlunun kendisinden tahsil edilen parayı alamama tehlikesinin bulunduğu ifade edilmiştir. Bu görüşe göre alacaklının teminat yatırmaması nedeni ile borçlunun karşısında ödeme gücü belirsiz ve

³⁷⁵ Yeniaras, s.21.

³⁷⁶ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, İcra, s.330.

³⁷⁷ Karaca, s.237; Kulaksız, s.88; Berksoy, s.1851;Yeniaras, s.22; Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan, C.I, s.704; İBK, 04.12.1957, E.1957/10, K.1957/25.

³⁷⁸ Budak/Karaaslan, s.342.

³⁷⁹ Özbek, İcranın Ertelenmesi, s.36.

³⁸⁰ Özbek, s.201.

güvenilir olmayan bir alacaklı bulunduğu için menfaat dengesi borçlu aleyhine bozulur. Bu görüşe katılmak mümkün değildir. Zira ilk derece mahkemesi alacaklı ve borçlunun iddia ve savunmaları çerçevesinde bir tahkikat yaparak karar vermektedir. Mahkemenin bir yargılama neticesinde karar vermiş olması nedeni ile bu karara dayanarak ilâmlı icra takibi yapmak isteyen alacaklıdan ayrıca teminat istemek, alacaklının dava masrafları yanında fazladan külfete katlanmasına neden olur. Kanaatimizce alacaklıdan teminat göstermesini beklemek pek hakkaniyetli bir yaklaşım olmaz. Zira alacağını ilâmlı icra ile tahsil etmek isteyen alacaklıdan ayrıca bir teminat istemek alacaklıyı zor durumda bırakacağı için alacaklı alacağını ancak kanun yolu aşamasının sonunda alabilecektir. Bu durum ise alacaklının alacağına geç kavuşmasına ve alt derece mahkemesi kararının pasifleştirilmesi neden olur ki bu da hiç kuşkusuz yargılama sistemimizin amacı ile çelişir.

İnceleme hızlı bir şekilde yapılırsa da bölge adliye mahkemesinden icranın durdurulması kararı alınması belirli bir süre alır³⁸¹. İcra dairesinin tanıdığı süre içerisinde ilâmın icrası durur³⁸², verilen süre içerisinde bölge adliye mahkemesi icranın durdurulmasına ilişkin bir karar vermezse bu durumda icra müdürü zorunluluk durumunda tekrar süre verir³⁸³. İcra müdürünün kararına karşı sürenin verilmesinin zorunlu olup olmadığı ile ilgili olarak şikâyet yoluna başvurulabilir. Olması gereken bakımından önerimiz zorunluluk durumunun takdirinin icra müdürüne bırakılmamasıdır. İcranın durdurulması talebine ilişkin inceleme henüz bölge adliye mahkemesinde sonuçlanmamışsa zorunluluk hali devam edeceği için doğrudan sürenin uzatılması daha doğru olur.

Alacaklının ilâmlı icra takibini başlatmasından sonra borçlunun icra müdüründen teminat karşılığında süre isteyebilmesi için istinaf yoluna başvurmuş olması gereklidir. Ancak kanunda alacaklının henüz takip başlatmadığı aşamada ilâma

³⁸¹ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, İcra, s.330.

³⁸² Kuru, İcra, s.393; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, İcra, s.383.

³⁸³ Postacıoğlu/Altay, İcra, s.789.

karşı kanun yoluna başvurmuş olan borçlunun icranın durdurulmasını talep etmesinin mümkün olup olmadığı hususuna ilişkin bir düzenleme getirilmemiştir. Kanaatimizce uygulamada sıklıkla karşımıza çıkacak böyle bir durumda bölge adliye mahkemesi istinaf talebi ile gelen icranın durdurulması talebi hakkında karar verebilmelidir. Zira henüz takip başlamamış olsa da borçlunun her an bir takibe maruz kalması mümkündür. İcranın durdurulması talebinde bulunmak için bölge adliye mahkemesi başvurusundan önce takibin başlamış olmasını aramak pek doğru bir yaklaşım olmaz. Çünkü alacaklı elindeki ilâmı borçlunun kanun yoluna başvurmasından sonra takibe koyabileceği gibi önce de takibe koyabilir. Bölge adliye mahkemesi borçlunun göstereceği teminat karşılığında icranın durdurulmasına karar verirse alacaklı icra dairesine başvurarak takip başlatamamalıdır.

Belirtmek gerekir ki HMK m.350/1, m.367/1 ve İİK m.36/4 hükümleri nedeni ile nafakaya ilişkin ilâmlar icranın durdurulması hakkındaki hükümlerin istisnasıdır. Nafakaya ilişkin ilâmlar teminat karşılığında bile durdurulamaz.

İİK m.36'ya uygun bir biçimde teminat yatırıldıktan sonra icranın durdurulması kararı getirmesi için borçluya süre tanınması icra takibini olduğu yerde durduracağı için bu tarihten önce konulan hacizlerin geçerliliğine zarar gelmez³⁸⁴. Her ne kadar uygulamada teminatla hacizler kaldırılrsa da teminat borcun ödenmesine yönelik olmadığından teminat nedeni ile haczin kaldırılması doğru değildir³⁸⁵.

³⁸⁴ Yavaş, s.116.

³⁸⁵ Y. 12. HD., 11.06.2014, E.2014/14448, K.2014/16947 (Yavaş, s.116); Y. 12. HD., 7.5.2015, E.2015/1452, K.2015/12683 (Kazancı –Bilişim İctihat Bilgi Bankası).

b. Bölge Adliye Mahkemesinin İcranın Durdurulması Hakkındaki Kararı

aa. İcranın Durdurulması Talebinin Kabul Edilmesi

Borçlu teminat karşılığında icra dairesinden süre aldıktan sonra bölge adliye mahkemesinden icranın durdurulmasını talep eder. Bölge adliye mahkemesi icranın durdurulması talebine ilişkin olarak dosya üzerinden inceleme yapar ve talebe ilişkin acele bir karar verir. Bölge adliye mahkemesinin talebe ilişkin olarak takdir hakkı vardır³⁸⁶. Her durumda icranın durdurulması kararı verilmez. Bölge adliye mahkemesi talebi haklı bulursa icranın durdurulmasına karar verir. İcranın durdurulmasına talebine ilişkin verilen kabul kararı esas bakımından yapılacak olan incelemede belirleyici rol oynamaz. Yani icranın durdurulması talebi bölge adliye mahkemesi tarafından kabul edilirken esas bakımdan yapılan inceleme sonunda istinaf talebi reddedilebilir³⁸⁷. Bu durumda icra dairesi ilâmın icrasını istinaf incelemesinin sonuna kadar erteler. İİK m.36/3'e göre ücreti ilgililer tarafından verilirse bölge adliye mahkemesi icranın geri bırakılması hakkındaki karar icra dairesine en uygun vasıtalarla bildirilir.

Borçlu bölge adliye mahkemesi tarafından verilen icranın durdurulması kararını, icra müdürü tarafından kendisine verilen süre içerisinde icra dairesine bildirmez ise icra dairesi sürenin bitmesinden sonra duran takibe devam edebilecektir³⁸⁸.

Bölge adliye mahkemesinin icranın durdurulmasına karar vermesi ve icra müdürünün verdiği süre içinde bu kararın icra dairesine bildirmesi üzerine icra takibi devam edemeyeceği için bölge adliye mahkemesinin nihai kararına kadar icra olduğu yerde durmaya devam edecektir. Dolayısıyla bu süreçte icranın iadesi de gündeme gelmez.

³⁸⁶ Berksoy, s.1850; Kuru, İcra, s.393; Özbek, İcranın Ertelenmesi, s.60.

³⁸⁷ Yavaş, s.117.

³⁸⁸ T. Arslan, s.63.

bb. İcranın Durdurulması Talebinin Reddedilmesi

Bölge adliye mahkemesi yaptığı inceleme neticesinde icranın durdurulmasına ilişkin talebin reddine karar verebilir. Örnek olarak, bölge adliye mahkemesi borçlunun istinaf talebini süresinde yapmadığı, hükmün istinaf edilemeyeceği veya istinaf talebinin ilk izlenimlere göre haksız olduğu kanısına varması durumunda talebi reddedebilir³⁸⁹. Bölge adliye mahkemesi icranın durdurulması talebini reddederse icra dairesi takibe devam eder³⁹⁰.

İcranın durdurulması talebi için verilen ret kararının esas bakımından yapılacak incelemede belirleyici bir rolü bulunmamaktadır. Örnek olarak, icranın durdurulması talebi bölge adliye mahkemesi tarafından reddedildikten sonra, esas bakımından yapılan inceleme sonucunda istinaf talebi kabul edilebilir³⁹¹.

Nafaka ilâmlarının icranın durdurulması talepli istinaf edilmesi mümkün olmadığı için böyle bir talebin varlığı durumunda talebin bölge adliye mahkemesi tarafından reddedilmesi gerekir.

İcranın iadesinin söz konusu olabilmesi için ilâma ilişkin hükme karşı kanun yoluna başvurulmuş fakat icranın durdurulması talebinde bulunulmamış veya icranın durdurulması talebi reddedilmiş olmalıdır.

3. İstinaf Mahkemesi Tarafından Karar Verilmesi

a. İstinaf Başvurusunun Haksız Olması Durumunda Verilebilecek Kararlar

HMK m.353/b-1'e göre ilk derece mahkemesi kararının usul veya esas yönünden hukuka uygun olduğu anlaşıldığı takdirde başvurunun esastan reddine karar

³⁸⁹ Albayrak, s.122; Kuru, İcra, s.393; Muşul, Usul, s.567.

³⁹⁰ Yıldırım/Deren-Yıldırım, İcra, s.309.

³⁹¹ Yavaş, s.117.

verilir. Başvurunun esastan reddine ilişkin karar ilk derece mahkemesinde usule uygun yargılama yapıldığı, vakıa tespitlerinin doğru olduğu, maddi hukukun doğru uygulandığını ortaya koyar. Başvurunun esastan reddi kararı temyizdeki onamaya benzemekle birlikte istinaf mahkemesinin verdiği bu karar onama kararı değildir. Çünkü istinaf mahkemesi olgu ve hukuka uygunluk denetimi yaparak davanın esası hakkında kendisi karar vermektedir³⁹².

Bu karar ilk derece mahkemesi kararının haklılığını ortaya koyar. Bu nedenle daha önceden başlayan icra takibine kararın bir etkisi olmaz. Ancak İİK m.36 hükümlere uygun biçimde bölge adliye mahkemesinden icranın durdurulması kararı alınmış ve icra dairesine verilerek icra işlemleri durdurulmuş ise icranın durdurulması kararı kendiliğinden kalkar ve icra işlemleri kaldığı yerden devam eder³⁹³. İİK m.36 hükmü nedeni ile alacaklının istemi üzerine başkaca işleme gerek kalmaksızın teminata konu olan para alacaklıya ödenir. Mal ve haklar ise, malın türüne göre icra dairesince paraya çevrilir. İlâm alacaklısının teminat üzerinde rüçhan hakkı vardır. Borçlu paranın alacaklıya ödenmesini ya da teminat konusu mal veya hakkın paraya çevrilmesini önlemek için bölge adliye mahkemesinin kararına karşı temyize başvurabilir ve icranın durdurulmasını Yargıtay'dan talep edebilir³⁹⁴. Bölge adliye mahkemesinden icranın durdurulması kararı alınmamış veya bu karar alınmakla beraber icra müdürünün verdiği süre içerisinde icra dairesine bildirilmemiş ve bu nedenle icra takibine devam edilmişse bölge adliye mahkemesinin başvuruyu esastan reddetmesi kararı icra işlemlerini etkilemeyecek ve devam etmekte olan bu işlemler aynen devam edecektir. İcra takip işlemleri sona erdikten sonra bölge adliye mahkemesi başvurunun esastan reddine karar vermesi sona eren takibe etki etmeyecektir.

³⁹² **Akkaya**, s.313; **Özekes, Muhammet**: 100 Soruda Medeni Usul Hukukunda Yeni Kanun Yolu Sistemi İstinaf ve Temyiz, 3.Baskı, Ankara 2016, s.103.

³⁹³ **Çiftçi**, s.952.

³⁹⁴ **Kuru**, İcra, s.394.

Bölge adliye mahkemesinin başvurunun esastan reddi kararı ile birlikte icrası durdurulmuş icra takibi tekrar icra kabiliyetine sahip olur. Bu nedenle istinaf incelemesi sonucu verilen karar kesin değilse, borçlunun icranın durdurulmasını sağlamak için bölge adliye mahkemesi tarafından verilen hükmü icranın durdurulması talepli olarak temyiz etmesi gerekir³⁹⁵. Doktrinde istinaf başvurusu esastan reddedilen borçlunun daha önce icranın durdurulması amacı ile yatırdığı teminatı temyiz aşamasında da kullanabilmesi gerektiği haklı olarak ifade edilmiştir³⁹⁶. Doktrine göre bölge adliye mahkemesi tarafından istinaf başvurusu esastan reddedildiğinde teminat alacaklıya verilirse borçlunun temyiz aşamasında icranın durdurulması imkânından faydalanması mümkün olmaz³⁹⁷. Nitekim alacaklı teminatı icra müdürlüğünden aldığı anda alacağın tamamına yakını zaten tahsil etmiş olacaktır. Bu nedenle de temyiz aşamasında icranın durdurulması kararı alınmasına gerek bile kalmaz. Doktrine göre teminatın alacaklı tarafından alınma zamanı, bölge adliye mahkemesinin istinaf başvurusunun esastan reddi kararının temyiz süresinin sona ermesinden sonra olması gerekir³⁹⁸. Borçlu daha önce istinaf aşamasında yatırmış olduğu teminatı temyiz aşamasında kullanmak isterse icra müdüründen gerekli olan süreyi alabilmek için icra müdürlüğüne istinaf başvurusunun reddi kararının temyiz süresi içinde başvurması gerekir. Çünkü bu süre içerisinde bir başvuru yapılmazsa alacaklı icra müdürlüğündeki teminatı alabilir³⁹⁹. Ancak istinaf aşamasında teminat yatırılmamış ve borçlu temyiz başvurusu esnasında icranın durdurulmasını talep ediyorsa her hangi bir süreye bağlı olmadan icra müdürlüğüne uygun süre almak için başvurabilir.

HMK m.353/1-b,2'e göre yargılamada eksiklik bulunmamakla beraber, kanunun olaya uygulanmasında hata edilip de yeniden yargılama yapılmasına ihtiyaç

³⁹⁵ Çiftçi, s.953.

³⁹⁶ Çiftçi, s.955; Belirtmek gerekir ki temyizi kabil olmayan bir ilâm söz konusu ise teminatın alacaklıya derhal ödenmesi gerekir.

³⁹⁷ Çiftçi, s.954.

³⁹⁸ Çiftçi, s.955.

³⁹⁹ Çiftçi, s.955.

duyulmadığı takdirde veya kararın gerekçesinde hata edilmiş ise düzelterek yeniden esas hakkında karar verilir. Bu karar da başvurunun esastan reddine ilişkin kararlara benzer. Çünkü bu kararda da ilk derece mahkemesi usul ve esas yönünden hukuka uygun bulunur⁴⁰⁰. HMK m.353/1-b,3'e göre yargılamada bulunan eksiklikler duruşma yapılmaksızın tamamlanacak nitelikte ise bunların tamamlanmasından sonra yeniden esas hakkında, duruşma yapılmadan karar verilir. Bölge adliye mahkemesi tarafından verilen düzelterek yeniden veya yeniden esas hakkında karar verilmesi durumunda istinafa başvuru haklı olmakla beraber, borçlunun davadaki haksızlığında farklılık olmaz⁴⁰¹. Kanaatimizce bu durumlarda da bölge adliye mahkemesinin teminatın borçluya iadesine karar vermemesi gerekir. Düzelterek yeniden veya yeniden esas hakkında karar verilmesi durumlarında borçlunun davadaki haksızlığında farklılık olmadığı için icranın iadesi mümkün olmaz.

Taşınır mala ilişkin ilâmın icrası sırasında borçlu icranın durdurulmasını sağlamak amacı ile taşınır malı depo etmişse başvurunun esastan reddedilmesi durumunda icra müdürü taşınır malı alacaklıya teslim eder⁴⁰².

Başvurunun esastan reddi kararı ile ilk derece mahkemesi hükmü ortadan kalkmadığı için sonuçlarını doğurmaya devam eder. Bu sebeple icranın durdurulması için bölge adliye mahkemesi kararının icranın durdurulması talepli olarak temyiz edilmesi gerekir. Karara karşı temyiz mümkün ise bu durumda kesinleşme, temyize süresinde başvurulmaması veya temyiz incelemesi sonucuna göre ortaya çıkar⁴⁰³. İstinaf mahkemesinin verdiği karar temyiz edilmesi mümkün olmayan bir karar ise hüküm istinaf talebinin reddi ile kesinleşir.

Bölge adliye mahkemesi tarafından başvurunun esastan reddine karar verilmiş ise borçlunun istinaf talebi kabul edilmediği için icranın iadesi müessesesi gündeme

⁴⁰⁰ **Kurtoğlu**, s.190.

⁴⁰¹ **Çiftçi**, s.960.

⁴⁰² **Kuru**, El Kitabı, s.919.

⁴⁰³ **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz**, Usul, s.597; **Kuru**, Usul, s.691; **Özekes**, Pekcanitez Usul, s.2270.

gelmez. Zira icranın iadesinin söz konusu olabilmesi için bölge adliye mahkemesi tarafından ilk derece mahkemesi kararının kaldırılması veya yeniden esas hakkında karar verilmiş olması şarttır.

b. İstinaf Başvurusunun Haklı Olması Durumunda Verilebilecek Kararlar

İlk derece mahkemesi kararında usul veya esas yönünden hukuka aykırılık bulunması durumunda yani istinaf başvurusunun haklı olması halinde bölge adliye mahkemesi farklı kararlar verebilmektedir. Bölge adliye mahkemesi başvuruyu haklı bulursa temel olarak “kaldırma” kararı verir. Bu kararın amacı aslında nihai kararın iptal edilmesidir⁴⁰⁴.

Bölge adliye mahkemesinin verdiği kaldırma kararı ile devam eden takip İİK m.40/1 hükmü nedeni ile kendiliğinden durmaktadır. Takibin durması sebebi ile artık yeni icra işlemi yapılmamakta ve takibin durmasına kadar yapılan icra işlemleri geçerliliğini korumaktadır.

aa. İlk Derece Mahkemesine Ait Kararın Kaldırılması ve Dosyanın Gönderilmesine İlişkin Karar Verilmesi

Bölge adliye mahkemesi ilk derece mahkemesi kararını kaldırarak gönderme kararı verebilir. HMK m.353/1-a’da 6 bent halinde sayılan durumlarda bölge adliye mahkemesi esaslı incelemeden kararın kaldırılmasına ve davanın yeniden görülmesi için dosyanın kararı veren mahkemeye veya kendi yargı çevresinde uygun göreceği başka bir yer mahkemesine ya da görevli ve yetkili mahkemeye gönderilmesine duruşma yapmadan kesin olarak karar verir. Bu durumlarda dosya kendisine gönderilen mahkeme tarafından davanın yeniden görülmesi gerekir. Bu halde ilk derece mahkemesi

⁴⁰⁴ Akkaya, s.323.

bölge adliye mahkemesi kararına karşı direnme kararı veremez. Bölge adliye mahkemesinin ilk derece mahkemesi kararını kaldırarak dosyayı göndermesi, usule ilişkin, nihai ve bozucu karar niteliğindedir⁴⁰⁵. Bu durum teknik olarak bir bozma olmasa da nitelik olarak bozma kararına benzemektedir. Zira bu kararlar dosya tekrar ilk derece mahkemesinin önüne gelmektedir.

İlk derece mahkemesine ait kararın kaldırılması ve dosyanın gönderilmesi kararının sonuçlarını çeşitli durumlara göre incelemek gerekir.

aaa- Alacaklı tarafından henüz ilâmlı icra takibine başlanmamış ve borçlunun istinaf başvurusu neticesinde bölge adliye mahkemesi HMK m.353/1-a'da belirtilen sebeplerle kaldırarak gönderme kararı vermişse, ilk derece mahkemesi kararı ortadan kalkacağı için artık alacaklı bu hükmeye dayanarak takip başlatamaz.

bbb- Alacaklı tarafından ilâmlı icra takibi başlatılmış ve takip devam ederken borçlunu istinaf başvurusu neticesinde bölge adliye mahkemesi HMK m.353/1-a'da belirtilen sebeplerle kaldırarak gönderme kararı vermişse,

aaaa-Alacaklı icra takibine başladıktan sonra borçlu İİK m.36 hükümlerine göre icranın durdurulması için bölge adliye mahkemesine hiç başvurmamış, başvuru talebi reddedilmiş ya da talebi kabul edilmesine rağmen süresinde icra dairesine sunulmaması nedeni ile icra takibine devam edilmiş olabilir. İşte bu durumda ilâmlı icra takibi devam ederken bölge adliye mahkemesi ilk derece mahkemesinin verdiği kararı HMK m.353/1-a'da belirtilen sebeplerle kaldırarak gönderme kararı verirse icra takibi İİK m.40/1 nedeni ile duracaktır. Ancak İİK m.40/1'de durma süresi ile ilgili herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Kanaatimizce buradaki durma süresi ilk derece mahkemesi tarafından yeniden hüküm verilen kadar geçen süre olmalıdır.

bbbb- Alacaklı icra takibine başladıktan sonra borçlu İİK m.36 hükümlerine göre icranın durdurulması için bölge adliye mahkemesine başvurmuş ve talep kabul edilmiş

⁴⁰⁵ Akkaya, s.331.

olabilir. Bu durumda bölge adliye mahkemesinin ilk derece mahkemesinin verdiği kararı HMK m.353/1-a'da belirtilen sebeplerle kaldırarak gönderme kararı vermesi duran takibi etkilemez ve takip durmaya devam eder.

ccc- Alacaklı tarafından başlatılan ilâmlı takip sona erdikten sonra borçlunun istinaf başvurusu neticesinde bölge adliye mahkemesi HMK m.353/1-a'da belirtilen sebeplerle kaldırarak gönderme kararı vermişse, bu kararın daha önceden son bulan icra takibine herhangi bir etkisi olmaz. Zira icra takibi sona ermiştir. Ancak ilk derece mahkemesi yaptığı inceleme sonunda borçlunun hiç ya da o kadar borçlu olmadığına karar verirse ve bu karar usulünce kesinleşirse İİK m.40/2 hükmü gereğince icranın iadesi gündeme gelir.

Bölge adliye mahkemesinin ilk derece mahkemesi kararını kaldırması ve gönderme kararı vermesinden sonra ilk derece mahkemesi yine aynı yönde karar verirse alacaklının takibe devam edip edemeyeceği sorunu ortaya çıkacaktır. Doktrinde bir görüş yeni kararın önceki karar gibi alacaklı lehine olması halinde alacaklının hükmün kesinleşmesine gerek kalmadan takibe kaldığı yerden devam edebileceğini savunmaktadır⁴⁰⁶. Bu görüşün dayanak noktası ise ilk derece mahkemesi kararının bölge adliye mahkemesi tarafından usule ilişkin bir hata nedeni ile kaldırılmış olmasıdır. Zira ilâmın yanlış olduğu yönündeki varsayım usuli eksikliğin giderilmesi ile ortadan kalkar.

İİK m.36/5'de bölge adliye mahkemesince başvurunun haklı görülmesi hâlinde teminatın geri verilip verilmeyeceğine karar verileceği belirtilmekle birlikte; teminatın iadesine hangi mahkemenin karar vereceğine dair bir belirleme yapılmamıştır. İİK m.36/5'de Yargıtay'ın bozma kararı üzerine teminatın iadesine karar verme yetkisinin dosya kendisine gönderilen mahkemeye ait olduğu açıkça düzenlenmiştir. Kanaatimizce bölge adliye mahkemesinin ilk derece mahkemesi kararını kaldırarak gönderme kararı

⁴⁰⁶ **Akkaya**, İcranın İadesi, s.687.

verdiği durumlarda bölge adliye mahkemesinin kaldırarak gönderme kararı ile birlikte teminatın iadesine de karar vermesi daha doğru olur.

İcranın iadesi müessesesinin gündeme gelebilmesi için İİK m.40/2’de belirtildiği üzere bölge adliye mahkemesi tarafından kaldırma kararı verilmiş olması ve bu karar sonucunda aleyhine icra takibi yapılmış olan borçlunun hiç veya o kadar borcu olmadığını kesin bir ilâmla tahakkuk etmesi şarttır.

bb. İlk Derece Mahkemesine Ait Kararın Kaldırılması ve Davanın Kabulüne (veya Kısmen Kabulüne) İlişkin Karar Verilmesi

Bölge adliye mahkemesi ilk derece mahkemesi kararını kaldırarak davanın kısmen ya da tamamen kabulü kararı verebilir. Bölge adliye mahkemesinin bu tür bir karar verebilmesi için işin esasına girmesi gerekmektedir. İlk derece mahkemesinde davanın reddine karar verilmiş ise ilk derece mahkemesi kararının hukuka uygun olmaması ve istinaf sebeplerinin yerinde olması durumunda ilk derece mahkemesi kararı kaldırılarak açılmış davanın kısmen veya tamamen kabulü kararı verilir⁴⁰⁷. Bu durumda ilk derece mahkemesi tarafından davacı alacaklının açtığı dava reddedildiğinden alacaklının alacağı mevcut olmadığı için ilk derece mahkemesi kararının ilâmlı icra takibi yoluyla icrasına olanak yoktur.

Bölge adliye mahkemesi istinaf incelemesi neticesinde ilk derece mahkemesi kararını kaldırdığı için yeniden yargılama yaparak davanın esasına ilişkin olarak yeni bir karar verir. Bölge adliye mahkemesinin vermiş olduğu bu karar niteliği itibariyle icra edilebilen bir karar ise alacaklı bu karara dayanarak ilâmlı icra takibine başvurabilir. Bu karara karşı temyiz yoluna başvurulması icra takibini durdurmaz. Ancak İİK m.36 hükümlerine göre teminat yatırılarak Yargıtay’dan icranın

⁴⁰⁷ Pekcanitez/Atalay/Özekes, Usul, s.473; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, Usul, s.597; Karşı, Usul, s.732; Özekes, Pekcanitez Usul, s.2274; Akkaya, s.334.

durdurulması kararı alınabilir. Temyizden sonraki ihtimaller Yargıtay'ın temyiz incelemesi sonucunda verdiği karara bağlıdır. İcranın iadesine ilişkin durumlar da temyizde verilen kararlara göre değerlendirilir. Bölge adliye mahkemesinin verdiği karar temyiz edilemeyen bir karar ise veya süresinde bu karara karşı temyiz başvurusunda bulunulmazsa karar kesinleşir. Bu durumda şekli anlamda kesinleşen kararlarda icranın iadesi, yargılamanın yenilenmesi ile mümkün olabilir.

Bu durumda bölge adliye mahkemesinin verdiği karar temyiz edilemeyen bir kararsa verilen hüküm kesindir; eğer temyiz yolu açık ise bu durumda kesinleşme, süresi içerisinde temyiz başvurusunda bulunulmaması ya da temyiz talebinin sonucuna göre belirlenir⁴⁰⁸.

İlk derece mahkemesi kararının bölge adliye mahkemesi tarafından kaldırılarak davanın kabulüne karar verilmesi durumunda bu karar usulünce kesinleşmişse icranın iadesi müessesesi gündeme gelmez. Zira icranın iadesinin söz konusu olabilmesi için bölge adliye mahkemesinin yeniden esas hakkında karar vermesi ve bu karar neticesinde borçlunun hiç veya o kadar borçlu olmadığına kesinleşmiş bir ilâmla tahakkuk etmesi gerekir. Davanın kabulü kararında ise borçlunun borçlu olmadığına değil alacaklının alacağının varlığına karar verilir. Alacaklı bu karar neticesinde ilâmlı icra takibi yoluna başvurabilir.

cc. İlk Derece Mahkemesine İlişkin Kararın Kaldırılması ve Davanın Reddine (veya Kısmen Reddine) İlişkin Karar Verilmesi

Bölge adliye mahkemesi ilk derece mahkemesi kararını kaldırarak davanın reddine karar verebilir. Bölge adliye mahkemesinin bu tür bir karar verebilmesi için işin esasına girmiş olması gerekir. İlk derece mahkemesi davanın kısmen veya tamamen kabulü yönünde karar vermişse ve bölge adliye mahkemesi istinaf sebepleri bakımından

⁴⁰⁸ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, Usul, s.597.

bu kararı doğru bulmuyorsa ilk derece mahkemesinin yerine geçerek davanın reddine karar verebilir⁴⁰⁹.

Bölge adliye mahkemesinin ilk derece mahkemesi kararını kaldırması ve davanın reddine ilişkin karar vermesinin sonuçlarını çeşitli durumlara göre incelemek uygun olur:

aaa- Alacaklı tarafından henüz ilâmlı icra takibine başlanmamış ve borçlunun istinaf başvurusu neticesinde bölge adliye mahkemesi davanın reddine karar vermişse artık alacaklının davası reddedildiğinden takip yapması mümkün değildir. Çünkü bu ret kararı menfi tespit hükmündedir.

bbb- Alacaklı tarafından ilk derece mahkemesinin vermiş olduğu ilâma dayanılarak ilâmlı takip başlatılmış ve takip devam ederken borçlunun istinaf başvurusu neticesinde bölge adliye mahkemesi ilk derece mahkemesinin verdiği kararın kaldırılmasına ve davanın reddine karar vermişse

aaaa-Alacaklı icra takibine başladıktan sonra borçlu İİK m.36 hükümlerine göre icranın durdurulması için bölge adliye mahkemesine hiç başvurmamış, başvuru talebi reddedilmiş ya da talebi kabul edilmesine rağmen süresinde icra dairesine sunulmaması nedeni ile icra takibine devam edilmiş olabilir. İşte bu durumlarda bölge adliye mahkemesi ilk derece mahkemesinin verdiği kararı kaldırarak davanın reddine karar vermişse icra işlemleri İİK m.40/1 nedeni ile duracaktır. Ancak İİK m.40/1’de durma süresi ile ilgili herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. İcranın durdurulması kararı alınmamış veya talep reddedilmiş ise bu durumda ilk derece mahkemesi kararının kaldırılması ve davanın reddi durumunda İİK m.36/5 hükmü değil İİK m.40/2 uygulanır.

bbbb- Alacaklı icra takibine başladıktan sonra borçlu İİK m.36 hükümlerine göre icranın durdurulması için bölge adliye mahkemesine başvurmuş ve talep kabul

⁴⁰⁹ **Özekes**, Pekcanitez Usul, s.2275; **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, Usul, s.474; **Akkaya**, s.335.

edilmişse bu durumda bölge adliye mahkemesinin ilk derece mahkemesinin verdiği kararı kaldırarak davanın reddine karar vermesi duran takibi etkilemez ve takip durmaya devam eder. Teminat karşılığında icranın durdurulmasına karar verilmiş ise bölge adliye mahkemesinin ilk derece mahkemesi kararını kaldırıp davayı reddetmesi durumunda teminatın iade edilmesi gerekir. Bölge adliye mahkemesinin teminatın iadesine yönelik karar verirken borçlunun bu konuya ilişkin bir talepte bulunmasına gerek yoktur.

ccc- Alacaklı tarafından başlatılan ilâmlı takip sona erdikten sonra borçlunun istinaf başvurusu neticesinde bölge adliye mahkemesi ilk derece mahkemesi kararını kaldırılarak davanın reddine karar vermişse, icra takibi daha önce sona erdiğinden İİK m.40/1'in uygulanması mümkün olmaz. Bölge adliye mahkemesinin davanın reddi kararı kesinleşirse İİK m.40/2 hükmü gereğince icranın iadesi gündeme gelir.

İcra işlemlerinin durmasını sağlamak için ilâmın kaldırılması kararının icra dairesine verilmesi gerekir⁴¹⁰. Bu nedenle kaldırma kararının ilâmlı takibin yürütüldüğü icra dairesindeki dosyaya ibraz edilmesi şarttır. Bölge adliye mahkemesinin ilâmın kaldırılması hakkındaki kararının icra dairesine verilmesinden önce yapılan icra işlemleri geçerli olur⁴¹¹. Bölge adliye mahkemesinin ilâmın kaldırılmasına ilişkin kararı ilâmın icrasını olduğu yerde durdurur. Yani ilâmlı icra takibi iptal edilmez. Daha önce konulan haciz geçerliliğini korumasına⁴¹² rağmen hacizli mallar satılamaz⁴¹³. Hacizli mallar daha önceden satılmış ise para alacaklıya ödenmez⁴¹⁴.

Bölge adliye mahkemesinin başvurunun kabulü kararı ile olduğu yerde duracak olan işlemler icra işlemleridir. İcra işlemi ise icra takip işlemlerini de kapsayacak

⁴¹⁰ **Kuru**, İcra, s.398.

⁴¹¹ **Kuru**, İcra, s.398; **Yavaş**, s.119; **Kaçak**, s.551; **Seviğ, Vasfi Raşit**: Doktrin ve İçtihatlar Açısından Türk İcra ve İflas Kanunu-İcra, C.I, Ankara 1966, s.115.

⁴¹² Maaş ve ücret haczine ilişkin ise haciz kalkmaz ancak muhafaza işlemi niteliğindeki maaş ve ücret kesilmesi durdurulur. Bkz **Yıldırım/Deren-Yıldırım**, İcra, s.314; Y. 8. HD., 17.4.2017, E.2016/8006, K.2017/5637 (**Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası**).

⁴¹³ **Uyar**, İlâmın Yargıtayca Bozulması, s.34; **Yavaş**, s.119.

⁴¹⁴ **Yıldırım/Deren-Yıldırım**, İcra, s.314; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz**, İcra, s.384.

şekilde geniştir⁴¹⁵. Alacaklı, borçlu veya icra müdürü tarafında yapılan tüm işlemler bölge adliye mahkemesinin kaldırma kararının icra müdürlüğüne ibrazı ile kendiliğinden durur. Kaldırma kararından sonra duran işlemlerle ilgili sürelerin işlemesi de artık söz konusu olamaz. Bölge adliye mahkemesi bu durumda yeniden esas hakkında karar vereceğinden icra takibi bölge adliye mahkemesinin yeni kararına kadar durmaya devam eder.

İİK m.36/5'e göre bölge adliye mahkemesince başvurunun haklı görülmesi hâlinde teminatın geri verilip verilmeyeceğine karar verilir. İstinaf başvurusunun haklı bulunması durumunda teminatın iadesine bölge adliye mahkemesi karar verir. Burada istinaf ile temyiz arasında teminatın geri verilmesine ilişkin olarak önemli bir fark ortaya çıkmaktadır⁴¹⁶. Şöyle ki İİK m.36/5 son cümlede Yargıtay tarafından hükmün bozulması hâlinde borçlunun başvurusu üzerine, bozmanın mahiyetine göre teminatın geri verilip verilmeyeceğine mahkemece kesin olarak karar verileceği ifade edilmiştir.

Bölge adliye mahkemesinin verdiği karar temyiz edilemeyen bir kararsa verilen hüküm kesindir; eğer temyiz yolu açık ise bu durumda kesinleşme, süresi içerisinde temyiz başvurusunda bulunulmaması ya da temyiz talebinin sonucuna göre belirlenir⁴¹⁷.

İlâmlı icra takibi, bölge adliye mahkemesinin ilk derece mahkemesi kararını kaldırıp davayı reddetmesi nedeni ile dayanaktan yoksun kalacağından icranın iadesi hükümleri uygulama alanı bulur.

⁴¹⁵ Bir işlemin icra takip işlemi olarak kabul edilmesi için üç unsurun bulunması gerektiği kabul edilir; a-icra takip işlemi icra organı tarafından yapılmalıdır. Yani icra organı dışında borçlunun, alacaklının veya üçüncü bir kişinin yaptığı işlemler icra takip işlemi olarak değerlendirilmez. b-İcra takip işlemi borçluya karşı yapılmalıdır. Bu işlemler genellikle borçluyu hukuki açıdan olumsuz olarak etkileyen işlemlerdir. c- Son şart olarak işlemin cebri icrayı ilerletici nitelikte olması gerekir. Yani icra takip işlemi alacaklıyı alacağına yaklaştırmalıdır. Bkz. **Üstündağ**, İcra, s.32.

⁴¹⁶ **Özekes**, Pekcanitez Usul, s.2169.

⁴¹⁷ **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz**, Usul, s.597.

III. Temyiz Kanun Yolu

1. Genel Olarak Temyiz

Bölge adliye mahkemelerinin göreve başlamasıyla birlikte temyiz kural olarak bölge adliye mahkemelerinin belli meblağı aşan nihai kararlarına karşı başvurulmuş bir kanun yolu haline gelmiştir. Temyiz incelemesinde bölge adliye mahkemesi tarafından verilen kararın hukuka uygunluk denetimi yapılır⁴¹⁸. Temyiz kanun yolu erteleyici ve aktarıcı etkiye sahiptir. Temyiz incelemesinde erteleyici etki kararın şekli olarak kesinleşmesine engellemekte ancak kararın kural olarak icra edilmesine engel olmamaktadır. Bu nedenle erteleyici etki tam erteleyici etkiye sahip değildir.

Temyiz kanun yoluna belirtilen süre içerisinde (HMK m.361), belirtilen sebeplerle (HMK m.371) ve temyiz dilekçesi ile başvurulur (HMK m.364). Bunlarla birlikte harç ve giderlerin de yatırılmış olması gerekir. Özel bir kanun hükmü gereği temyiz edilemeyeceği belirtilen kararlara karşı temyiz yoluna başvurulamaz. HMK m. 362/1’de genel olarak bölge adliye mahkemelerinin hangi kararlarının temyiz edilemeyeceği açıklanmıştır. HMK m.362/2’de alacağın bir kısmının dava edilmiş olması durumunda, 47.530 Türk Liralık kesinlik sınırının alacağın tamamına göre belirleneceği, alacağın tamamının dava edilmiş olması hâlinde ise kararda asıl talebinin kabul edilmeyen bölümü 47.530 Türk Lirasını geçmeyen tarafın temyiz hakkı olmadığı ifade edilmiştir⁴¹⁹. Bu miktarın altında kalan veya HMK m.362/1’de belirtilen diğer

⁴¹⁸ Pekcanitez/Atalay/Özekes, Usul, s.474; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, Usul, s.599; Muşul, Usul, s.575; Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu, s.690; Özekes, Pekcanitez Usul, s.2277; Ansay, Usul, s.344.

⁴¹⁹ Daha önce 25.000 TL olarak belirlenen sınır daha sonra 6763 sayılı Kanun ile 40.000 TL’ye çıkarılmıştır. Ancak 6763 sayılı Kanun ile HMK’ya eklenen Ek Madde 1 ile: “(1) 200 üncü, 201 inci, 341 inci, 362 nci ve 369 uncu maddelerdeki parasal sınırlar her takvim yılı başından geçerli olmak üzere, önceki yılda uygulanan parasal sınırların; o yıl için 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca Maliye Bakanlığınca her yıl tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında artırılması suretiyle uygulanır. Bu şekilde belirlenen sınırların on Türk lirasını aşmayan kısımları dikkate alınmaz. (2) 200 üncü ve 201 inci maddelerdeki parasal sınırların uygulanmasında hukuki işlemin yapıldığı, 341 inci, 362 nci ve 369 uncu maddelerdeki

nedenlerle temyiz edilemeyen bölge adliye mahkemesi kararları ise kesinleşecektir. Dava konusu para değilse ya da para ile değerlendirilemeyen davalara ilişkin ise miktar ve değer sınırlaması olmadan temyiz edilebilir⁴²⁰.

Temyiz aşamasında hüküm mahkemesinin kararı yalnızca hukuka uygunluk bakımından inceleme konusu yapılır. Bu sebeple temyiz, yalnızca hukukun yanlış uygulandığı sebebine dayanır⁴²¹.

Bölge adliye mahkemesi kararına karşı temyiz yolu kapalı ise bu durumda karar kesin olduğu için temyiz incelemesi neticesinde İİK m.36 hükümlerine göre icranın durmasından ya da İİK m.40/2 hükümlerine göre icranın iadesinden söz edilmez.

2. Temyiz Yoluna Başvurunun İlâmlı İcra Takibine Etkisi

Borçlunun temyiz yoluna başvurması icrayı durdurmaz. Borçlu temyiz aşamasında icranın durdurulmasını Yargıtay'dan İİK m.36 hükümlerine uygun olarak talep etmez veya talep reddedilirse aleyhine icra takibi devam eder⁴²². İstinafin icraya etkisini düzenleyen HMK m.350 ile temyizicinin icraya etkisini düzenleyen m.367 hükümleri birbirine benzemektedir.

Temyiz başvurusuna rağmen, ilk derece mahkemesi tarafından verilen kararın yerine getirilmesi için icra dairesine başvurabilme olanağının sağlanması, yani kararın icrası için temyiz yolunun beklenmek zorunda olmaması, ilk bakışta temyizicinin ve usul hukukunun amacı ile uyumlu görünmemektedir. Çünkü temyiz ile istinaf mahkemesi tarafından verilen kararın kontrol edilip daha adaletli bir karara ulaşılması amaçlandığı için henüz temyizden geçmemiş ve hukuka aykırılık iddiasına muhatap bir karar icra edilebilirlik özelliği kazandırmak kararın temyizde değiştirilmesi ihtimali de gözönüne

parasal sınırların uygulanmasında hükmün verildiği tarihteki miktar esas alınır" şeklindedir. Bu nedenle 2018 yılı için esas olan yeniden değerlendirme oranına göre temyiz sınırı 47.530 TL'dir.

⁴²⁰ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, Usul, s.601; Karşlı, Usul, s.734.

⁴²¹ Önen, Usul, s.294 ;Kuru, Usul V, s.4502; Sivrihisarlı, s.152.

⁴²² Umar, s.1018; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, Usul, s.605; Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu, s.695; Yılmaz, İstinaf, s.92.

alındığında temyizın amacı ile pek uyuşmamaktadır. Zira ilk derece veya bölge adliye mahkemesi kararının verilmesinden sonra kararın icra edilerek alacaklının alacağına kavuşmasının ardından temyiz incelemesi sonunda bu kararın hukuka aykırı bulunarak kararın bozulması ihtimali bulunmaktadır⁴²³. Doktrinde bölge adliye mahkemesi kararının temyiz başvurusuna rağmen icra edilmesi ilk başta temyizın ve usul hukukunun amacına aykırı olsa ve kararın bozulması halinde hukuki problemler ortaya çıksa da mevcut durumun üstün bir yarara hizmet ettiği savunulmaktadır⁴²⁴.

İlk derece mahkemesi ve bölge adliye mahkemesi tarafların getirmiş olduğu deliller çerçevesinde değerlendirme yaparak uzun bir yargılama sürecinden sonra karar vermektedir. Mahkeme kararı lehine olan alacaklının kanun yolu aşamasının sonuna kadar bekletilmesi alacağa geç ulaşmasına sebep olur. Alacaklının ilk derece mahkemesi ve bölge adliye mahkemesi kararının kesinleşmesini beklemesi nedeni ile ortaya çıkacak problemler ile temyiz başvurusuna rağmen mahkeme kararının icra edilmesi durumunun getirdiği problemler arasında bir denge kurulmaya çalışıldığında alacaklının alacağına daha geç kavuşmamasındaki yarar daha çok öne çıkar⁴²⁵. Kanaatimizce istinaf aşamasında ilâmın icra edilmesi engellenerek temyiz aşamasında ilâmın icrasına imkân tanımak daha doğru bir yaklaşım olacaktır. İcranın iadesi müessesesi de temyiz aşamasında ilâmın kesinleşmeden icra edilmesinin doğurduğu sorunların ortadan kalkmasını sağlayacaktır.

HMK m.367/1'e göre temyiz kararın icrasını durdurmaz. Bu hüküm alacaklıyı koruma amaçlı olup, kötüniyetli borçlunun icrayı geciktirmek amacıyla temyize başvurusunu engellemek bakımından yerinde bir düzenlemedir⁴²⁶. Burada elinde ilâm olan alacaklı korunurken, menfaat dengesine uygun olarak borçlu da tamamen çaresiz bırakılmamıştır. Borçlu aleyhine yürütülen ilâmlı takibi itiraz ederek durdurma

⁴²³ **Yavaş**, s.109.

⁴²⁴ **Yavaş**, s.109.

⁴²⁵ **Yavaş**, s.109.

⁴²⁶ **Karlı**, İcra, s.400; **Kurtoğlu**, s.241.

yetkisine sahip olmamakla beraber temyiz aşamasında İİK m.36'ya uygun şekilde icranın durdurulmasını Yargıtay'dan isteyebilir.

HMK m.367/1 son cümlede nafaka kararlarında icranın geri bırakılmasına karar verilemeyeceği ifade edilmiştir. HMK m.367/2'de kişiler hukuku, aile hukuku ve taşınmaz mal ile ilgili aynı haklara ilişkin kararlar kesinleşmedikçe yerine getirilemeyeceği vurgulanmıştır.

a. Yargıtay'dan İcranın Durdurulmasının Talep Edilmesi

İcranın durdurulması kararının alınması, ilâmlı icra yoluyla takipte icranın temyizden etkilenmeyeceği kuralından kaynaklanan telafisi zor sonuçların doğmasına engel olur⁴²⁷. Temyiz aşamasında İİK m.36'ya göre borçlu teminat karşılığında Yargıtay'dan icranın durdurulması kararı alabilir. Borçlu icranın durdurulması amacıyla öncelikle bölge adliye mahkemesi kararına karşı temyiz yoluna başvurmalıdır. Ardından Yargıtay'dan icranın durdurulmasını talep etmelidir⁴²⁸. Zira icranın durdurulmasına temyiz aşamasında ancak Yargıtay tarafından karar verilebilir⁴²⁹. Daha önce bölge adliye mahkemesinden icranın durdurulması talep edilmemiş veya talebin reddedilmiş olması temyiz aşamasında icranın durdurulmasının yeniden talep edilmesine engel olmaz. İcranın durdurulması talebi kabul edilmesine rağmen bölge adliye mahkemesi tarafından başvurunun esastan reddedilmesi nedeniyle teminat alacaklıya verilmiş ise temyiz aşamasında icranın durdurulması yeniden talep edilebilir.

Temyiz bölge adliye mahkemesi kararının tamamına karşı istenebileceği gibi yalnızca bir kısmına karşı da istenebilir. Bu durumda hükmün hangi kısmına yönelik temyize başvurulmuşsa sadece o kısım hakkında icranın durdurulması talep edilebilir⁴³⁰.

⁴²⁷ Yavaş, s.115.

⁴²⁸ Borçlu mahkemenin aleyhine vermiş olduğu kararı icranın durdurulması talepli olarak temyiz etmelidir. Bkz. Altay, s.148.

⁴²⁹ Gözütok, s.274; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, İcra, s.329.

⁴³⁰ T. Arslan, s.61.

Hükmün temyiz edilmeyen kısımları ise temyize başvurulacak kısımla ilgili olmamak koşulu ile icra edilebilir. Çünkü hükmün temyize başvurulmayan kısımları kesinleşir⁴³¹.

İcra dairesinden mühlet talep etmek için hangi sürede icra dairesine başvurulması gerektiğine ilişkin kanunda bir düzenleme mevcut değildir. Kuru'ya göre borçlu icra emrinde yazılı olan yedi günlük süre içerisinde icra dairesine başvurarak mühlet talep etmelidir⁴³². Doktrinde ve Yargıtay kararlarında ise borçlunun icra dairesine başvurusunun belli bir süre ile sınırlı olmadığı, her zaman icra dairesinden mühlet istenebileceği ifade edilmektedir⁴³³. Ancak unutmamak gerekir ki borçlu icranın durdurulması talebini ne kadar geç yaparsa malvarlığı daha fazla tehlike altında olacaktır. İlâmlı takip nedeni ile borçlunun malları haczedilebilecektir. Borçlu icra dairesine başvurup, Yargıtay icranın durdurulması hakkında bir karar verene kadar kendisine uygun bir süre verilmesi talebinde bulunur. Bu süre temyize başvuracak tarafın bölge adliye mahkemesinden icranın durdurulması kararı alabilmesi için gerekli olan zaman aralığını ifade eder. Bu sürenin ne kadar olduğu da kanunda belirtilmemekle birlikte uygun bir süre ifadesinden söz edilmiştir. İfade etmek gerekir ki bu sürenin işin niteliğine ve somut olayın şartlarına göre tayin edilmesi gerekir⁴³⁴. Borçlu bölge adliye mahkemesinden aldığı, kararı temyiz ettiğini gösteren belge ile durumu ispatlar⁴³⁵. İcra müdürü, alacağın tamamı kadar bir teminat gösterilmesi durumunda Yargıtay'dan icranın durdurulması kararı getirilene kadar borçluya uygun bir süre verir.

Alacaklı ile borçlu arasındaki menfaat dengesinin sağlanması bakımından borçluya süre verilirken borçludan takip konusu alacağın tamamına eşit bir teminat alınması da öngörülmüştür⁴³⁶. Karara karşı temyiz yoluna başvurulmasının icraya etki etmeyeceğine ilişkin kural ve bu kuralın amacı icranın durdurulması müessesesi ile

⁴³¹ **T. Arslan**, s.61.

⁴³² **Kuru**, El Kitabı, s.916.

⁴³³ **Şirin**, s.59; **Yavaş**, s.115.

⁴³⁴ **Yavaş**, s.115.

⁴³⁵ **Kuru**, İcra, s.394.

⁴³⁶ **Muşul**, İcra, s.645.

zarar görmektedir. Kanaatimizce icranın durdurulması talebinde bulunacak borçlunun teminat göstermesi zorunluluğunun varlığı borçlu ve alacaklı arasındaki fayda ve zarar dengesinin sağlanmasına hizmet etmektedir.

İİK m.36/1’de nelerin teminat olarak gösterileceğini kanun saymıştır⁴³⁷.

Doktrinde bir görüşe göre borçlunun ilk derece mahkemesi kararını istinaf ederken göstermiş olduğu teminat, bölge adliye mahkemesinin kararı temyiz edilirken de gösterilebilir⁴³⁸. Kanaatimizce istinaf aşamasında gösterilen teminat, borçlunun temyiz başvurusu süresi içinde temyize başvurması durumunda temyiz başvurusunda da gösterilebilmedir.

b. Yargıtay’ın İcranın Durdurulması Hakkındaki Kararı

aa. İcranın Durdurulması Talebinin Kabul Edilmesi

Borçlu teminat karşılığında icra dairesinden süre aldıktan sonra Yargıtay’dan icranın durdurulmasını talep eder. Yargıtay icranın durdurulması talebine ilişkin olarak dosya üzerinden inceleme yapar ve talebe ilişkin olarak acele bir karar verir.⁴³⁹ Yargıtay’ın talebe ilişkin takdir hakkı⁴⁴⁰ olup her durumda icranın durdurulması kararı vermesi gerekmez. Yargıtay talebi haklı bulursa icranın durdurulmasına kesin olarak karar verir⁴⁴¹. Bu durumda icra dairesi ilâmın icrasını temyiz incelemesinin sonuna kadar erteler.⁴⁴² İcranın durdurulması talebine ilişkin olarak verilen kabul kararı esas bakımdan yapılacak inceleme için belirleyici olmaz. Yani icranın durdurulması talebi

⁴³⁷ İstinafa ilişkin bölümde teminat türlerine ve konu ile ilgili tartışmalara yer verilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. s. 95.

⁴³⁸ **Kuru**, İcra, s.394.

⁴³⁹ **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz**, İcra, s.383.

⁴⁴⁰ **Gürdoğan**, İcra, s.64; **Berksoy**, s.1850; **Kuru**, İcra, s.395.

⁴⁴¹ **Kuru**, İcra, s.395.

⁴⁴² **Yıldırım/Deren-Yıldırım**, İcra, s.309; **Kuru**, İcra, s.395; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz**, İcra, s.383.

Yargıtay tarafından kabul edildikten sonra esas bakımından yapılan inceleme neticesinde temyiz talebi reddedilebilir⁴⁴³.

Yargıtay tarafından temyiz talebinin ilk bakışta haksız görülmesi halinde icranın durdurulması talebinin reddi kararı verilmektedir. Doktrinde ilk bakışta haklılık değerlendirmesinin genel olarak temyiz süresinde yapıp yapılmadığı ve temyiz edilebilir bir kararın olup olmadığı ile sınırlı olduğu esasa girilmediği için icranın durdurulması kararı alınmasının uygulamada adeta bir kural haline geldiği eleştirilmektedir⁴⁴⁴. Bu nedenle fiili durum ilk derece mahkemesi kararlarının kesinleştikten sonra icra edilmesine dönmüştür.

İlâmlı icra takibinin durması için Yargıtay tarafından karar verildikten sonra bu kararın icra dairesine sunulması gerekir⁴⁴⁵. Dolayısıyla bozma kararı sunulana kadar yapılan işlemler de geçerli olur⁴⁴⁶. Borçlu Yargıtay tarafından verilen icranın durdurulması kararını, icra müdürü tarafından kendisine verilen süre içerisinde icra dairesine bildirmez ise icra dairesi sürenin bitmesinden sonra duran takibe devam edebilecektir⁴⁴⁷.

İİK m.36/3'e göre ücreti ilgililer tarafından verilirse Yargıtay'ca icranın geri bırakılması hakkındaki karar icra dairesine en uygun vasıtalarla bildirilir.

Yargıtay tarafından icranın durdurulmasına karar verilmiş ve henüz icra işlemleri kısmen de olsa tamamlanmamış ise icranın iadesi müessesesi gündeme gelmez. İcranın iadesinin mümkün olabilmesi için durma kararı verilene kadar ilâmın kısmen de olsa icra edilmiş olması gerekir.

⁴⁴³ **Yavaş**, s.117.

⁴⁴⁴ **Özbek**, İcranın Ertelenmesi, s.30.

⁴⁴⁵ **Muşul**, İcra, s.645; **Tanrıver**, İcranın İadesi, s.569.

⁴⁴⁶ **Tanrıver**, İcranın İadesi, s.569.

⁴⁴⁷ **T. Arslan**, s.63.

bb. İcranın Durdurulması Talebinin Reddedilmesi

Yargıtay'ın icranın durdurulması talebine ilişkin takdir hakkı olup her durumda talebi kabul etmek zorunda değildir. Yargıtay icranın durdurulması talebini haksız bulursa talebi reddeder. Yargıtay icranın durdurulması talebini reddederse icra dairesi tarafından takibe devam edilir⁴⁴⁸. İcranın durdurulması talebine ilişkin olarak verilen ret kararı esas bakımından yapılacak inceleme için belirleyici olmaz. Yani icranın durdurulması talebi Yargıtay tarafından reddedildikten sonra esas bakımından yapılan inceleme neticesinde temyiz talebi kabul edilebilir⁴⁴⁹.

İcranın durdurulması talebi Yargıtay tarafından reddedildikten sonra takibe devam edilerek ilâmın kısmen veya tamamen icra edilmesi söz konusu olabilir. Yargıtay temyiz incelemesi neticesinde kararı bozar ve borçlunun hiç veya o kadar borçlu olmadığı kesinleşmiş bir ilâmla tahakkuk ederse icra edilen ilâmın iadesi İİK m.40/2 hükümlerine göre gerçekleşir.

3. Yargıtay Tarafından Esas Hakkında Karar Verilmesi

a. Yargıtay'ın Hükmü Onaması

İstinaf mahkemesi kararının temyizi üzerine Yargıtay bu kararı usul ve kanuna uygun bulursa onayabilir⁴⁵⁰. Temyiz yolu incelemesi neticesinde Yargıtay hükmün onanmasına karar verirse ilâm kesinleşmeden icra işlemlerine başlanmış olması

⁴⁴⁸ **Antalya**, s.579; **Yıldırım/Deren-Yıldırım**, İcra, s.309.

⁴⁴⁹ **Yavaş**, s.117.

⁴⁵⁰ **Önen**, Usul, s.311; **Pekcanıtez/Atalay/Özekes**, Usul, s.487; **Muşul**, Usul, s.585; **Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım**, s.552 **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz**, Usul, s.607; **Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu**, s.697; **Karslı**, Usul, s.740; **Albayrak**, s.309; **Gözütok**, s.293; **Umar**, s.1024.

herhangi bir soruna neden olmaz⁴⁵¹. Daha önce verilen icranın durdurulması kararı varsa karar kendiliğinden kalkar ve ilâmlı icra takibine devam edilir⁴⁵².

İİK m.36/6'ya göre Yargıtay'ca hükmün onanması hâlinde alacaklının istemi üzerine başkaca işleme gerek kalmaksızın teminata konu olan para alacaklıya ödenir. Mal ve haklar ise, malın türüne göre icra dairesince paraya çevrilir. İlâm alacaklısının teminat üzerinde rüçhan hakkı vardır. Doktrine göre icra dosyasındaki teminat, süreye ilişkin vesikanın verilme tarihine kadarki asıl alacak, işlemiş faiz ve takip giderlerinin tamamından oluştuğu için bu tarihten onama kararına kadar geçen süre içindeki işlemiş faiz teminata dâhil değildir⁴⁵³. Bu nedenle güncel alacağın tahsili amacı ile borçluya icra emri ve muhtıra tebliğ edilmesi gerekir. Doktrinde söz konusu durumun borçlunun menfaatine zarar verdiği savunulmaktadır⁴⁵⁴. Zira temyiz yolu aşamasının uzun sürmesi nedeni ile borçlunun yatırdığı teminat borçlu tarafından kullanılamamakta ve borçlu kararın onanması üzerine depo ettiği paradan yararlanamamasına rağmen ayrıca alacaklıya faiz ödemektedir. Teminatın paraya çevrilmesinden sonra elde edilen miktar, alacak, faiz ve takibe ilişkin gider toplamını aşarsa artan para borçluya iade edilir⁴⁵⁵. İcra müdürü takip kesinleşmiş gibi paraya çevirme işlemine başlar. Teminat konusu malın taşınır veya taşınmaz olmasına göre paraya çevirme işlemi için şart olan ilanlar, birinci artırma ve ikinci artırma için gerekli koşullar bu mallara ilişkin hükümlere bağlı olur. Teminat konusu şey taşınmaz ise ilan alacaklıya ve borçluya tebliğ edilmelidir. İİK m.36/6'da geçen “başkaca işleme gerek kalmaksızın” ifadesi ile borçluya bir icra emri gönderilmesine gerek olmadığı vurgulanmaktadır. Söz konusu güvence bir üçüncü kişi

⁴⁵¹ Altay, s.149.

⁴⁵² Muşul, İcra, s.645; Yıldırım/Deren-Yıldırım, İcra, s.309; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, İcra, s.330; Uyar, İcra Şerh II, s.3291.

⁴⁵³ Özbek, s.694.

⁴⁵⁴ Özbek, s.695.

⁴⁵⁵ Yeniaras, s.24.

kefaleti ise icra müdürü kefalete konu parayı bir bildirim ile üçüncü kişiden talep eder. Üçüncü kişi bildirimin gereğini yerine getirmezse haciz yoluna başvurulur⁴⁵⁶.

İİK m.36/6'da ilâm alacaklısının teminat üzerinde rüçhan hakkı olduğu ifade edilmiştir. Yani bu teminat malların haczi şeklinde sağlanmışsa, öncelik hakkı gereği diğer alacaklılar, İİK m.100'deki şartları sağlasalar bile hacze iştirak edemezler⁴⁵⁷.

Yargıtay'ın onama kararı vermesi durumunda herhangi bir sorun çıkmaz. Zira bölge adliye mahkemesinin kararı doğrultusunda yapılan ilâmlı icra takibinin dayanağı varlığını devam ettirmektedir. Yargıtay'dan daha önce icranın durdurulması kararı alınmamış, talep reddedilmiş ya da alınan durdurma kararı icra müdürünün verdiği süre içerisinde icra dairesine sunulmadığından icra takibine devam edilmişse Yargıtay'ın verdiği onama kararının devam eden icra takibi üzerinde bir etkisi olmayacaktır⁴⁵⁸.

Yargıtay'ın bölge adliye mahkemesi kararını onaması durumunda kararın doğru olduğu onaylandığı için icranın iadesi müessesesinin gündeme gelmesi söz konusu olmaz.

b. Yargıtay'ın Hükmü Bozması

Yargıtay tarafların ileri sürdüğü veya kendisinin belirlediği temyiz sebeplerini yerinde görürse mahkemenin kararını kısmen veya tamamen bozar. Yargıtay hükmü veren mahkemenin yerine geçerek yeni bir karar vermez sadece hükmü bozmakla yetinir⁴⁵⁹. Yargıtay'ın hükmü usulden veya esastan bozması önemli değildir⁴⁶⁰. Bölge adliye mahkemesinin düzelterek veya yeniden esas hakkında verdiği karar Yargıtay'ca tamamen veya kısmen bozulduğu takdirde dosya, kararı veren bölge adliye mahkemesi

⁴⁵⁶ Postacıoğlu/Altay, İcra, s.791.

⁴⁵⁷ Postacıoğlu/Altay, İcra, s.791.

⁴⁵⁸ T. Arslan, s.64.

⁴⁵⁹ Bilge/Önen, s.666; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, Usul, s.607; Muşul, Usul, s.585; Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım, s.549; Özekes, Pekcanitez Usul, s.2302; Karşlı, Usul, s.740; Umar, s.1027.

⁴⁶⁰ T. Arslan, s.134.

veya uygun görülen diğer bir bölge adliye mahkemesine gönderilir. Ancak bozma kararı, başvurunun bölge adliye mahkemesi tarafından esastan reddi kararına ilişkin ise bölge adliye mahkemesi kararı kaldırılarak dosya, kararı veren ilk derece mahkemesine veya uygun görülecek diğer bir ilk derece mahkemesine, kararın bir örneği de bölge adliye mahkemesine gönderilir. Kendisine bozma kararı gönderilen mahkeme tarafları duruşmaya davet eder ve Yargıtay'ın bozma kararına uyulup uyulmayacağına karar verilir (HMK M.373/1) .

Yargıtay'dan icranın durdurulması talep edilmemiş, icranın durdurulmasına ilişkin talep reddedilmiş veya Yargıtay icranın durdurulmasına karar vermekle beraber bu karar süresinde icra dairesine sunulmadığı için icra takibi devam ederken Yargıtay hükmü bozarsa devam eden takip durur⁴⁶¹. Bozma kararı icra dosyasına sunulana kadar yapılan icra işlemleri geçerli olur⁴⁶². Bu nedenle bozma kararından sonra takibin durması sağlanmak isteniyorsa ilâmlı takibin yürütüldüğü icra dairesindeki ilâmlı takip dosyasına kararın ibrazı şarttır⁴⁶³. Ancak İİK m.40/1 hükmü nedeni ile bozmanın icra işlemlerini durdurabilmesi için takibe konu ilâmın icra takibi başladıktan sonra bozulması gerekir. Aksi halde henüz icra takibi başlamadan ilâm Yargıtay tarafından bozulursa ilâm takip konusu yapılamaz. Eğer bu durumda ilâm takip konusu yapılırsa bozulmuş ilâma dayanılarak başlatılan takibin şikâyet yoluyla iptal edilmesi gerekir⁴⁶⁴. Kanun koyucu icra işlemleri devam ederken Yargıtay'ın ilâma dayanak kararı bozması durumunda bir taraftan icranın durdurulmasını öngörürken diğer yandan icra edilen kısmın hemen iadesine olanak tanımayarak kararın kesinleşmesini öngörmektedir. Kanaatimizce kanun koyucu bu şekilde icranın iadesi olasılıklarını azaltmayı istemektedir.

⁴⁶¹ **Yavaş**, s.118; İBAM 23. HD., 11.1.2017, E.2017/12, K.2017/24 (**Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası**).

⁴⁶² **Seviğ**, s.115; **Uyar**, İcranın Durdurulması, s.1022.

⁴⁶³ **Üstündağ, Saim**: Medeni Yargılama Hukuku, C. I-II, 6.Baskı, İstanbul 1997 (Medeni Yargılama), s.877.

⁴⁶⁴ **T. Arslan**, s.66.

Daha önce İİK m.36 hükmü nedeni ile icranın durdurulmasına karar verilmişse ve Yargıtay'ın temyiz incelemesi neticesinde karar bozulmuşsa duran icra takibi durmaya devam eder. Ancak bu durumda söz konusu olan icranın durması durumu İİK m.40/1 hükmü nedeniyledir. Çünkü İİK m.36'ya göre verilen durma kararı sadece temyiz incelemesi neticesinde verilen karara kadar sürer. Yargıtay'ın verdiği bozma kararı ile olduğu yerde duracak olan işlem icra işlemleridir. Bozma kararı ile bütün icra işlemleri olduğu yerde duracağından duran işlemlerle ilgili olan sürelerin işlemesi de söz konusu olmaz. Örnek olarak, bozmadan önce haczedilmiş malların satışı istenemeyeceği için satış isteme sürelerinin de işlemesi mümkün olmaz⁴⁶⁵. Bozma kararından sonra haciz devam⁴⁶⁶ etse de haczedilen mallar satılamaz ve mal ise para alacaklıya ödenmez⁴⁶⁷. Zira bozma ile icra takibi olduğu yerde durur.

İİK m.36/5' e göre Yargıtay tarafından hükmün bozulması hâlinde borçlunun başvurusu üzerine, bozmanın mahiyetine göre teminatın geri verilip verilmeyeceğine mahkemece kesin olarak karar verilir. Kanunda açık bir düzenleme bulunmadığından mahkeme borçlunun başvurusu üzerine vereceği bu kararı, bozmaya uyup uymama kararına kadar erteleme hakkına sahip olmalıdır⁴⁶⁸. Doktrinde mahkeme teminat olarak gösterilen paranın borçluya iadesine karar vermişse, borçlunun bu parayı teminat olarak gösterdiği tarih ile fiili olarak tahsil ettiği tarih arasındaki faizi alacaklıdan talep edebileceği ifade edilmiştir⁴⁶⁹. Doktrindeki başka bir görüş temyiz yolu aşamasının uzun sürmesi ve bu süre boyunca alacaklının yatırılan teminatı kullanamaması nedeniyle ilk görüşün alacaklının menfaatine aykırı olduğunu savunmaktadır⁴⁷⁰.

Borçlunun hükmolunan para veya eşyayı karşılayacak miktarda malı haczedildiği için icranın durdurulması talebinde kendisinden teminat alınmamış ise

⁴⁶⁵ Yavaş, s.120.

⁴⁶⁶ Postacıoğlu/Altay, İcra, s.791.

⁴⁶⁷ Olgaç, C.I, s.290; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, İcra, s.384; Yıldırım/Deren-Yıldırım, İcra, s.310.

⁴⁶⁸ Postacıoğlu/Altay, İcra, s.790; Şirin, s.64.

⁴⁶⁹ Yavaş, s.117; Kuru, El Kitabı, s.921.

⁴⁷⁰ Özbek, s.695.

Yargıtay'ın hükmü bozmasından sonra ne olacağı hususu gündeme gelebilir. Doktrinde hükmü veren mahkemenin borçlunun malları üzerindeki haczi kaldırma kararı veremeyeceğini çünkü burada İİK m.36/5 hükmünün uygulanamayacağı İİK m.40'ın uygulama alanı bulacağını ifade edilmiştir⁴⁷¹. Yani böyle bir durumda haciz duracak ve bozmaya uyarak davanın tamamen kesinleşmesi halinde ise haciz kalkacaktır⁴⁷².

Yargıtay ilâmlı takibe konu edilen hükmü ilâmlı icra takibi devam ettiği esnada bozabileceği gibi ilâmlı takip sona erdikten sonra da bozabilir. Ayrıca Yargıtay bozma kararını hükmün tamamına ilişkin verebileceği gibi hükmün bir kısmına ilişkin de verebilir. Eğer Yargıtay hükmün kısmen bozulmasına karar vermişse bu durumda sadece bozulan kısım için İİK m.40/1 hükmü uygulanır. Yargıtay'ın verdiği kısmen bozma kısmen onama kararında, hükmün bozulan kısmı için icra işlemleri olduğu yerde durur. Yani hükmün onanan kısmı için icra işlemlerine devam olunur⁴⁷³. Örnek olarak hüküm faiz bakımından bozulmuş ancak alacağın esası onanmış ise bu durumda alacağın esası için icra takibe devam eder ancak faize ilişkin hüküm bozma nedeniyle durur⁴⁷⁴.

İlâma ilişkin hüküm tamamen icra edildikten sonra yani borçlunun malları haczedilip satılıp para alacaklıya ödendikten sonra Yargıtay tarafından hüküm bozulur ve karar kesinleşirse icranın iadesi müessesesi gündeme gelir⁴⁷⁵. İİK m.40/2 hükümlerinin uygulanması bakımından takibe dayanak yapılan ilâmın usul veya esas yönünden bozulmasına ilişkin olarak bir ayırım yapılmamıştır. Yalnızca aleyhine ilâmlı icra takibi yapılan borçlunun hiç veya o kadar borçlu olmadığı kesin bir ilâmla tahakkuk etmesi şartı aranmıştır. Örnek olarak, Yargıtay'ın mahkemenin kararını görev yönünden bozması ve bu bozmanın kesinleşmesi durumunda icranın iadesinin mümkün

⁴⁷¹ **Kuru**, El Kitabı, s.920.

⁴⁷² **Kuru**, El Kitabı, s.920; **Bakır**, s.69.

⁴⁷³ **Karlı**, İcra, s.417; **Uyar**, İlâmın Yargıtayca Bozulması, s.35; **Tanrıver**, İcranın İadesi, s.571; **Kuru**, İcra III, s.2230.

⁴⁷⁴ **Tanrıver**, İcranın İadesi, s.571.

⁴⁷⁵ **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz**, İcra, s.384.

olup olmayacağı konusu gündeme gelebilir. Kanaatimizce ilâmın bozulmasına sebep olan usule aykırılık esas hükmü de etkiler. Görev yönünden bozulan ilâma ilişkin davalının borçlu olduğundan söz etmek mümkün olmaz. Bu durumda icranın iadesi müessesesinin uygulanması gerekir. Ancak davacı görevli mahkemeye başvurarak davalı tarafa yeniden tebligat yaptırırsa görevli mahkemede görülecek olan dava önceki davanın devamı sayıldığından icra işlemleri durmaya devam eder. Ancak davanın açılmamış sayılması durumu ortaya çıkarsa bu durumda borçlu icranın iadesi yoluna başvurabilir. Zira davanın açılmamış sayılması kararı kesinleşirse takibin dayandığı ilâm da ortadan kalkar⁴⁷⁶.

Bozmadan önce yapılan icra işlemleri ve bozma hükmü kesinleşinceye kadar borçlunun malları üzerine konan haciz geçerli olur⁴⁷⁷. Ancak bozma nedeni ile sonraki işlemlere devam edilemez. İlâmın bozulmasından sonra bozulan ilâma dayanılarak takip yapılırsa şikâyet yoluyla takip iptal edilir⁴⁷⁸.

aa. Bozma Kararına Uyulması

Bölge adliye mahkemesi veya dosya kendisine gönderilmişse ilk derece mahkemesi Yargıtay'ın bozma kararından sonra verdiği uyma kararı ile bağlı olup bu kararından dönerek direnme kararı veremez. Zira mahkemenin uyma kararı lehine olan taraf için artık usulü müktesep hak doğar⁴⁷⁹. Bozma kararına uyan mahkeme bozma kararı doğrultusunda yapacağı tahkikat sonucu yeniden bir karar verir⁴⁸⁰. Bozma kapsamı dışında kalan hususlar kesinleşir ve bundan sonra kesinleşen hükümlere ilişkin

⁴⁷⁶ Aynı yönde bkz. **Akkaya**, İcranın İadesi, s.691.

⁴⁷⁷ **Antalya**, s.582; **Uyar**, İcranın Durdurulması, s.1023; **Tanrıver**, İcranın İadesi, s.570.

⁴⁷⁸ **Uyar**, İcranın Durdurulması, s.1024.

⁴⁷⁹ **Umar**, s.1030; **Budak/Karaaslan**, s.377; **Postacıoğlu, İlhan E. :** Medeni Usul Hukuku Dersleri, İstanbul 1975 (Usul), s.756; **Önen**, Usul, s.316; **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, Usul, s.482; **Karlı**, Usul, s.742; **Özekes**, Pekcanitez Usul, s.2308; **Kuru**, Usul, s.730.

⁴⁸⁰ **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, Usul, s.482.

yeniden yargılama yapıp hüküm verilemez⁴⁸¹. Bu nedenle bozma kapsamı dışında kalan hususlarla ilgili icra takibi, bozulan kısımlardan etkilenmeksizin devam eder. İcra takibinin devamı için bozma kapsamı dışında kalan hususlara ilişkin ayrıca bir karar verilmesine de lüzum yoktur⁴⁸².

Bozma kararına uyulması durumunda davanın reddine karar verilecekse, Kuru'ya göre hükmü vermiş olan mahkemenin İİK m.36/5 nedeni ile takdir hakkı bulunmayıp teminatın borçluya verilmesine karar vermek zorundadır⁴⁸³. Borçlunun hükmolunan para ve eşyayı karşılayacak malının hacizli olması durumunda teminat aranmayacağı için bozma kararı üzerine borçlunun İİK m.36/5 hükmünden yararlanarak haczedilmiş malı mahkemeden istemesi mümkün değildir. Hükmün bozulması ile icra işlemleri ve haciz olduğu yerde kalacağı için, haczin kaldırılması için mahkemenin bozmaya uyması ve kararın kesinleşmesi gerekir⁴⁸⁴. Bozma kararından sonra mahkeme bozmaya uyarak davanın reddine karar verirse, ret kararının kesinleşmesi durumunda icra takibi sona erer ve borçlunun malları üzerine konan haciz kalkar. Bu durumda borçlu icranın iadesini talep edebilir⁴⁸⁵. Bozma kararına uyma kararının verilmesinden sonra dosyanın işlemiden kaldırılması ve üç ay müddetince davanın yenilenmemesi halinde davanın açılmamış sayılması (HMK m.150/5) kararının kesinleşmesiyle icranın iadesi gündeme gelir⁴⁸⁶.

Yargıtay'a göre mahkeme bozma kararına uyarak yeni bir karar verirse, alacaklı bu yeni ilâmın da kesinleşmeden icrasını isteyebilir. Alacaklı, bu yeni ilâmın icrasını

⁴⁸¹ **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, Usul, s.483.

⁴⁸² **Özekes**, Pekcanitez Usul, s.2309; "Somut olayda, takip dayanağı İş Mahkemesi ilâmında kıdem tazminatına yönelik davanın reddine karar verilmiş, diğer alacaklar karara bağlanmıştır. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi'nce, kıdem tazminatı talebinin reddine yönelik hüküm bölümü bozulmuştur. Bu durumda kıdem tazminatı ile ilgili talep bulunmayan hükmün onanmış kabul edilecek kısımları için yapılmış takibin devamına bir engel bulunmamaktadır. Alacaklının bu husustaki talebini reddeden memur işleminde isabet yoktur. Mahkemece, şikayetin kabulü ile İcra Müdürlüğü işleminin kaldırılmasına karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçe ile şikayetin reddine karar verilmesi doğru değildir" Y. 8. HD., 09.03.2016, E.2015/22554, K.2016/4195 (**Özekes**, Pekcanitez Usul, s.2309).

⁴⁸³ **Kuru**, El Kitabı, s.920; Karşı yönde bkz. **Postacıoğlu**, İcra, s.637.

⁴⁸⁴ **T. Arslan**, s.65; **Şirin**, s.65.

⁴⁸⁵ **Karlı**, İcra, s.417; **Antalya**, s.583; **Yıldırım/Deren-Yıldırım**, İcra, s.315; **Uyar**, İlâmın Yargıtayca Bozulması, s.34; **Tanrıver**, İcranın İadesi, s.575; **Kuru**, El Kitabı, s.929.

⁴⁸⁶ **Yavaş**, s.122.

derdest icra takibi dosyasında isteyebileceği gibi, yeni bir ilâmlı icra takibi yapmasına da engel yoktur⁴⁸⁷. Yargıtay’a göre “bozma kararına uyan mahkeme, nitelik ve miktar itibariyle bozulan karara uygun yeni bir karar verirse, alacaklının bu yeni ilâmın icrasını derdest icra takibi dosyasında istemesi halinde, borçluya yeniden icra emri gönderilmesine gerek yoktur. Aksi halde, bozma ilâmına uyan mahkemece bozmadan sonra verilen yeni ilâmda müddeabih ve eklentilerinin değiştirilmesi durumunda, derdest icra takibi dosyasında borçluya ilk icra emri kapsamı dışında yeni bir icra emri gönderilmesi zorunludur”⁴⁸⁸. Kuru, bozma kararına uyan mahkeme davayı yeniden alacaklı lehine sonuçlandırırsa yani ilk karara uygun yeni bir karar verirse alacaklının yeni ilâmı kesinleşmeden icraya koyabileceğini, borçlunun teminat göstererek Yargıtay’dan icranın durdurulmasını talep edebileceğini savunmaktadır. Yazar yeni ilâmın icrasının derdest takip dosyasında istenebileceğini yeni bir takip yapılmasına gerek olmadığını savunmaktadır. Ayrıca alacaklının ilk ilâmın icraya konulmasından başlayarak faiz talep edilebileceğini ifade etmektedir⁴⁸⁹.

İlâmın bozulması durumunda maaş hacizleri bakımından icranın iadesi hükümlerinin uygulanması konusunda Yargıtay uygulamalarında ve doktrinde zamanla farklılıklar ortaya çıkmıştır. İlâma dayanılarak borçlunun maaşına haciz konulup, kesinti yapılmaya başlandıktan sonra ilâm bozulursa ne olacağı konusunda Yargıtay önceleri verdiği kararlarda kesintinin sürmesi gerektiğini ancak alacaklıya ödeme yapılamayacağını kabul etmiştir⁴⁹⁰. Yargıtay sonraki kararlarında bu konudaki görüşünü değiştirerek “*İİK madde 40/1’e göre olduğu yerde duracağından hacizlerin kaldırılmasına karar verilemez ise de; borçlu ...'ın haciz konulan maaşından yapılan kesintinin durdurulmasına karar verilmesi gerekir. Bu halde, Mahkemece, borçlunun maaşından yapılan kesintinin bozma tarihi itibariyle durdurulmasına karar verilmesi*

⁴⁸⁷ Yargıtay HGK., 4.11.2009, E.2009/12-452, K.2009/466.

⁴⁸⁸ Yargıtay HGK., 4.11.2009, E.2009/12-452, K.2009/466 .

⁴⁸⁹ Kuru, El Kitabı, s.930.

⁴⁹⁰ Postacıoğlu/Altay, İcra, s.793; Antalya, s.582; Uyar, İlâmın Yargıtayca Bozulması, s.35.

gerekirken yazılı şekilde şikâyetin tümünden reddi doğru değildir” ⁴⁹¹ şeklinde karar vermektedir. Doktrinde katıldığımız görüş Yargıtay’ın maaş kesintilerine ilişkin bu kararının daha yerinde olduğunu savunmaktadır⁴⁹². Zira icra dairesi hesabındaki paranın alacaklıya ödenmesinin icra işlemi olduğu dolayısıyla ilâmın bozulması durumunda bu ödemenin yapılamayacağı ancak; maaşta kesintiye devam edilmesinin bir icra işlemi değil daha çok koruma niteliğinde olduğu kabul edilmektedir⁴⁹³. Bu görüşü savunanlara göre İİK m.40’ın icra işlemlerine yönelik olup koruma tedbirlerini kapsamına almadığı dolayısıyla kesintiye devam edilmesinin madde kapsamında değerlendirilemeyeceği ifade edilmektedir⁴⁹⁴. Yargıtay tarafından hükmün bozulması İİK m.40 bağlamında sadece icrayı durdurur ancak haczin kaldırılması için bozmanın kesinleşmesi gerekir. Bu nedenle doktrinde başka bir görüş tarafından haciz kaldırılmadıkça hacze dayalı olarak yapılan maaş kesintisinin devam etmesi gerektiği ifade edilmektedir⁴⁹⁵.

Doktrinde vadesi dolmamış alacağın haczi durumunda haczin dayanağı ilâm bozulursa haczin konusu alacağın tahsil edilmesi gerektiği belirtilmektedir⁴⁹⁶. Vadesi dolmadan haczedilen alacakların üzerindeki haczin kalkması için ilâmın bozulduktan sonra mahkemenin bu karara uyması ve uyma kararının kesinleşmesi gereklidir⁴⁹⁷. Bu görüşü savunanlara göre vadesi dolmamış alacağın haczi, koruma tedbiri olduğu için ve bu tedbirler icra işlemi niteliğinde olmadığı için İİK m.40’ın kapsamına girmez⁴⁹⁸.

İİK m.84/1 hükmü yetiştirmemiş her nevi toprak ve ağaç mahsullerinin yetiştirmeleri zamanından en çok iki ay önce haczedilebileceğini düzenlemiştir. Doktrinde yetiştirmemiş ürünün haczedilmesinden sonra ilâm Yargıtay tarafından bozulursa, bozma haczin varlığını ortadan kaldırmayacağı için ürünlere el konulmasının mümkün olduğu ifade

⁴⁹¹ Y. 8. HD., 17.4.2017, E.2016/8006, K.2017/5637; Y. 8. HD., 25.3.2014, E.2014/5145, K.2014/5262 (Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası).

⁴⁹² Uyar, İlâmın Yargıtayca Bozulması, s.36; Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan, C.I, s.754; Uyar, İcra Şerh II, s.3400; Kuru, İcra III, s.2229.

⁴⁹³ Postacioğlu/Altay, İcra, s.793.

⁴⁹⁴ Kuru, El Kitabı, s.929.

⁴⁹⁵ Olgaç, C.I, s.291; Tanrıver, İcranın İadesi, s.573; Karaca, s.261.

⁴⁹⁶ Uyar, İcranın Durdurulması, s.1021.

⁴⁹⁷ Postacioğlu/Altay, İcra, s.793.

⁴⁹⁸ Tanrıver, İcranın İadesi, s.574.

edilmiştir⁴⁹⁹. Bozulan nitelikteki bir ürünün icra dairesi tarafından paraya çevrilerek bedelinin saklanması durumu bir icra işlemi olmayıp daha çok koruma tedbiri özelliği taşır. Bu nedenle ilâmın Yargıtay tarafından bozulması durumunda bozulacak nitelikteki ürünün satılarak paraya çevrilmesi mümkündür⁵⁰⁰.

Doktrinde bir görüş borca ilişkin mahkeme kararının Yargıtay tarafından görevsizlik nedeniyle bozulması ve bu kararın kesinleşmesi üzerine icranın iade edilmesi gerektiğini savunmaktadır⁵⁰¹. Bu görüşe göre borçludan alınan paranın iade edilebilmesi için görevli mahkemeden borcun olmadığına ilişkin bir karar alınması gerekmez. Zira borca dair mahkeme kararı görevsizlik nedeni ile Yargıtay tarafından bozulup kesinleştiğinde borçlunun borçluluk sıfatı da ortadan kalkmaktadır. Göreve ilişkin kuralların kamu düzenine ilişkin olması bu görüşü destekler niteliktedir. Görev kuralı ile ilgili bu durumun kesin yetkiye ilişkin bozma durumunda da uygulanması gerekir.

İcranın iadesi müessesesinin uygulanabilmesi için gerekli olan şartlardan biri Yargıtay'ın bölge adliye mahkemesi kararını bozmasıdır. Bölge adliye mahkemesinin bozma kararına uyması neticesinde verdiği yeni karara karşı varsa ilgili kanun yoluna başvurulabilir⁵⁰². Kararın kesinleşmesi üzerine borçlunun hiç veya o kadar borçlu olmadığı kesinleşmiş bir ilâmla netlik kazanacağı için borçlunun icranın iadesi hükümlerine başvurarak verdiği şeyleri alması mümkün hale gelir.

⁴⁹⁹ Uyar, İcranın Durdurulması, s.1025; Tanrıver, İcranın İadesi, s.574.

⁵⁰⁰ Tanrıver, İcranın İadesi, s.575.

⁵⁰¹ Uyar, İlâmın Yargıtayca Bozulması, s.37; Tanrıver, İcranın İadesi, s.576.

⁵⁰² Özekes, Pekcanitez Usul, s.2310.

bb. Bozma Kararına Karşı Direnilmesi

Temyiz incelemesi neticesinde kararı bozulan mahkeme kararının doğru olduğu kanaatindeyse bozma kararına uymayıp kendi kararında direnebilir. Direnme kararı veren mahkeme daha önce vermiş olduğu kararı artık değiştiremez⁵⁰³.

Bozma kararından sonra mahkeme eski kararında direnme kararı verirse bu durumda ne olacağı konusunda doktrinde ve Yargıtay uygulamasında görüş birliği bulunmamaktadır. Yargıtay eski kararlarında bozmadan sonra mahkemenin eski kararında direnmesi durumunda takibin devam edeceğini kabul etmekteydi⁵⁰⁴. Yargıtay'ın verdiği son kararlarda mahkemenin kararında direnmesi durumunda direnme kararı bozulan kararın tekrarından ibaret olup, yeni bir hüküm sayılamayacağından İİK'nun 40. maddesine göre duran takibin devamını sağlamayacağı kabul edilmektedir⁵⁰⁵. Doktrinde bir görüş mahkemenin bozma kararına direnmesi durumunda bozma kararının hükümsüz kalacağını ve bu nedenle bozma ile ortaya çıkan icranın durmasının da ortadan kalkacağını savunmaktadır⁵⁰⁶. Bu görüşe göre direnme kararına dayanarak ilâmlı icra takibinin devam etmesi istenebilmelidir. Doktrinde aksi yöndeki bir görüş ise İİK m.40'ın açık düzenlemesi nedeni ile takibin alacaklı lehine tekrar devam edebilmesi için direnme kararının borçlu tarafından tekrar kanun yoluna taşınmaması ya da HGK tarafından kararın yerinde bulunması durumunda onanıp kesinleşmesi gerektiği ifade edilmiştir⁵⁰⁷. Bu görüşü savunanlara göre Yargıtay'ın verdiği bozma kararına karşı direnme kararını icra dairesine sunarak takibe devam

⁵⁰³ **Bilge/Önen**, s.669; **Postacıoğlu**, Usul, s.749; **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, Usul, s.486; **Karlı**, Usul, s.747.

⁵⁰⁴ Y. 12. HD., 3.2.1976, 512/996 (**Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası**).

⁵⁰⁵ “İİK'nun 40. maddesinde; bir ilâm hükmünün bozulması icra işlemlerini olduğu yerde durdurur hükmüne yer verilmiştir. Somut olayda takip konusu iş mahkemesi kararı Yargıtay 9. Hukuk Dairesi'nce bozulmuştur. Mahkemesi'nin eski kararında direnmesi, bozulan kararın tekrarından ibaret olup, yeni bir hüküm sayılamayacağından İİK'nun 40. maddesine göre duran takibin devamını sağlamaz. Borçlunun temyizi üzerine Yargıtay'ca verilecek karara kadar icra işlemleri olduğu yerde durur” Y. 8. HD., 12.10.2012 E.2012/7863, K.2012/9056 (**Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası**).

⁵⁰⁶ **Kuru**, El Kitabı, s.930; **Yavaş**, s.121; **Berksoy**, s.1852.

⁵⁰⁷ **Uyar**, İcranın Durdurulması, s.1023; **Yıldırım/Deren-Yıldırım**, İcra, s.315; **Akkaya**, İcranın İadesi, s.688; **Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan**, C.I, s.755; **Uyar**, İcra Şerh II, s.3402.

edilmesi İİK m.40'ın açık düzenlemesine aykırı olur⁵⁰⁸. Kanaatimizce direnme kararı kesinleşmeden icra takibine devam edilmemesi daha doğru bir yaklaşım olur.

Doktrinde mahkeme bozma kararına direnmeyi düşünse bile bozmanın niteliği gerektiriyorsa borçlunun başvurusu üzerine teminatın borçluya geri verilmesi gerektiği ifade edilmektedir⁵⁰⁹.

IV. Yargılamanın Yenilenmesi

1. Genel Olarak Yargılamanın Yenilenmesi

Yargılamanın yenilenmesi yolu önemli yargılama hatalarından ve eksikliklerinden dolayı kesinleşmiş hükümlere karşı yeniden yargılama ve inceleme yapılmasını sağlayan olağanüstü bir kanun yoludur⁵¹⁰. Yargılamanın yenilenmesi kurumunun hukuki niteliği tartışmalıdır⁵¹¹. Maddi anlamda kesinleşmeyen kararlara karşı yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulması mümkün değildir⁵¹². Çekişmesiz yargı kararları ile icra mahkemesinin vermiş olduğu kesin hüküm teşkil etmeyen kararlara karşı da yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulamaz⁵¹³.

HMK m.375 ve m.376'da yargılamanın yenilenmesi sebepleri tahdidi olarak sayıldığı için, bu sebepler dışındaki hallerde yargılama hataları yargılamanın yenilenmesi için yeterli sayılmaz. Yargılamanın yenilenmesi yoluna HMK m.377

⁵⁰⁸ **Tanrıver**, İcranın İadesi, s.575.

⁵⁰⁹ **Kuru**, El Kitabı, s.920.

⁵¹⁰ **Alangoya**, C.II, s.95; **Yılmaz**, **Zekeriya**: Medeni Usul Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi, Ankara 2013, s.4; **Arslan**, **Ramazan**: Medeni Usul Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi, Ankara 1977, s.48; **Postacıoğlu/Altay**, Usul, s.863; **Üstündağ**, Medeni Yargılama, s.910; **Ansay**, Usul, s.377; **Muşul**, Usul, s.589; **Önen**, Usul, s.337; **Yılmaz**, Şerh, s.1561; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar** **Ayvaz**, Usul, s.612; **Pekcanıtez/Atalay/Özekes**, Usul, s.490; **Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım**, s.566; **Karşı**, Usul, s.749; Yargılamanın yenilenmesi yolunun olağanüstü bir kanun yolu olarak nitelendirilemeyeceği bunun ancak “olağanüstü hukuki çare” olduğu görüşü için bkz. **Namlı**, **Mert**: Türk ve Fransız Medeni Usul Hukuku'nda Yargılamanın Yenilenmesi, İstanbul 2014, s.76.

⁵¹¹ Bu konu hakkında görüşler için bkz. **Arslan**, s.38.

⁵¹² **Arslan**, s.63; **Kuru**, Usul, s.804; **Yılmaz**, Şerh, s.1561.

⁵¹³ **Postacıoğlu/Altay**, Usul, s.723; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar** **Ayvaz**, Usul, s.612; **Görgün/Börü/Toraman/Kodakoglu**, s.727; **Kuru**, Usul, s.805.

öngörülen süre içerisinde başvurulur. Ancak burada diğer kanun yollarındaki gibi tek bir süre öngörülmemiştir. Genel olarak yargılamanın iadesi sebebinin ortaya çıkmasından itibaren üç ay ve her halde hükmün kesinleşmesinden itibaren on yıllık süreler söz konusu olur. Yargılamanın yenilenmesine ilişkin talep kararı vermiş olan mahkemeye yapılır. Zira yargılamanın yenilenmesindeki amaç bir denetim değil ağır bir hata sonucu verilmiş olan hükmün iptalini sağlamaktır.

2. Yargılamanın Yenilenmesi Yoluna Başvurunun İlâmlı İcra Takibine Etkisi

HMK m.381'e göre yargılamanın yenilenmesi davası tek başına icranın durdurulması için yeterli değildir. Ancak dava veya hükmün niteliğine ve diğer hâllere göre talep üzerine icranın durdurulmasına ihtiyaç duyulursa, yargılamanın iadesi talebinde bulunan kimseden teminat alınmak şartıyla⁵¹⁴ iade talebini inceleyen mahkemece icranın durdurulması kararı verilebilir. Yargılamanın iadesi sebebi bir mahkeme kararına dayanıyorsa bu takdirde teminat istenmez. Burada mahkemenin icranın durdurulması konusunda takdir yetkisi bulunmaktadır. İcranın durdurulması ve teminat aranması konusunda mahkeme, ileri sürülen sebebin gerçekliği ve davanın dinlenmesi hakkında bir kanaate varması halinde hükmün niteliğini de dikkate alarak bir karar verir⁵¹⁵. İcranın durdurulması, yerine getirilmesi talep edilen ilâma karşı bununla çelişkili başka bir ilâma dayanılarak isteniyorsa borçlunun yargılamanın yenilenmesi yoluna gitmesi için icra mahkemesinin borçluya belirli bir süre vermesi gerektiği kabul edilmektedir. Bu durumda icra yargılamanın yenilenmesi talebinin sonucuna bırakılır⁵¹⁶.

⁵¹⁴ Devlet ve adli yardımdan yararlanan kimselerden güvence alınmasına gerek yoktur. Bkz. **Postacıoğlu/Altay**, İcra, s.794.

⁵¹⁵ **Arslan**, s.160.

⁵¹⁶ **Postacıoğlu/Altay**, İcra, s.794.

3. Yargılamanın Yenilenmesi Talebine İlişkin Verilen Hükümün Sonuçları ve İcranın İadesi

a. Genel Olarak

Yargılamanın iadesi talebi üzerine mahkeme, tarafları davet edip dinler ve ön inceleme yapar. Bu ön incelemede talebin kanuni süre içinde yapılmış olup olmadığını, yargılamanın iadesi yoluyla kaldırılması istenen hükmün kesin olarak verilmiş veya kesinleşmiş olup olmadığını, ileri sürülen yargılamanın iadesi sebebinin kanunda yazılı sebeplerden olup olmadığını kendiliğinden inceler. Bu koşullardan biri eksik ise hâkim davayı esasa girmeden reddeder (HMK m.379). Mahkeme sebebin incelemesine geçtikten sonra yargılamanın yenilenmesi gerektiren sebebin varlığının ispat edilmesi gerekir. Sebeplerin varlığı davacı tarafından ispat edilemezse dava reddedilir⁵¹⁷. Mahkeme tarafından icranın durdurulması kararı verildikten sonra eski hüküm yerinde bulunarak talep reddedilmişse eski hüküm geçerliliğini korumaya devam edeceği için durdurma kararı sona erer ve takip devam eder⁵¹⁸.

İnceleme sonunda yargılamanın iadesi sebebi sabit görülürse, yeniden yargılama yapılarak ortaya çıkacak duruma göre verilmiş olan karar onanır veya kısmen yahut tamamen değiştirilir. Ancak, davacının açık veya zımni muvafakati olmaksızın vekil veya temsilci olmayan kimselerin huzuruyla davanın görülmüş ve karara bağlanmış olması yahut 375 inci maddenin birinci fıkrasının (1) bendine dayalı olarak yargılamanın iadesi dilekçesi kabul olunursa, başka bir inceleme yapılmaksızın hüküm iptal edilir. Bu husus, iade yoluyla incelenmesi istenen hükmün bütün nüshalarında gösterilir⁵¹⁹.

⁵¹⁷ Alangoğlu/Yıldırım/Deren-Yıldırım, s.587; Özkes, Pekcanitez Usul, s.2346; Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu, s.741; Z. Yılmaz, s.467.

⁵¹⁸ T. Arslan, s.75.

⁵¹⁹ Davacı sıfatına sahip kişiler tarafından açılan bir davada, davalıyı temsil eden kişinin onun vekili olmaması durumunda yalnızca hükmün iptaliyle yetinilmemesi ayrıca HMK m.380/1'e göre hüküm kurulması gerektiğine ilişkin Bkz. Z. Yılmaz, s.469.

İcranın iadesi hükümlerinin kesinleşmeden icra edilemeyen hükümler bakımından uygulanamayacağını ifade etmiştik. Ancak yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulmuş ve takip borçlusu lehine bir hüküm verilmişse, bu durumda kesinleşmeden icra edilemeyen hükümler için de icranın iadesi mümkün hale gelir⁵²⁰. Yargılamanın yenilenmesi neticesinde icranın iadesi müessesesinin uygulanabilmesi için ilk hükmün icrasının ilâmlı takip neticesinde yapılmış olması gerekir. İlk hükmün iradi olarak yerine getirilmesi halinde icra takibi söz konusu olmadığı için icranın iadesinden de bahsedilemez. Bu durumda ancak sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre dava açılır⁵²¹.

Yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulması kural olarak ilâmın icrasını engellemediğinden ilâm icra edildikten sonra yeni bir hüküm verilmesi söz konusu olduğunda bazı güçlükler ortaya çıkabilir. Yeni hüküm, eski hükmü değiştirici ya da ortadan kaldırıcı nitelikteyse, eski hükme göre yapılan yürütmenin yeni hükme uygun olarak kısmen ya da tamamen geçersiz kılınması gerekir⁵²². Doktrinde yeni hükmün geriye etkili biçimde hüküm doğuracağına ilişkin görüş birliği vardır⁵²³. Hükmün geriye etkili olması eski hükmün değiştirildiği ölçüde hiç verilmemiş olması yani tüm sonuçlarının ortadan kaldırılması anlamına gelir⁵²⁴. Bu durumda icra takibi devam ediyorsa takip duracak ve icra edilen kısmın iadesi sağlanacaktır. Eğer verilen yeni hüküm eski hükmü onaylayıcı ise uygulamada herhangi bir sorun ortaya çıkmaz.

Yargılamanın yenilenmesi talebi neticesinde verilen karara karşı kanun yoluna başvurmak mümkündür. Yargılamanın yenilenmesi davası nihayetinde verilen karara karşı yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurmak mümkündür.

⁵²⁰ **Akkaya**, İcranın İadesi, s.683.

⁵²¹ **Akkaya**, İcranın İadesi, s.695.

⁵²² **Önen**, Usul, s.347; **Ansay**, Usul, s.388.

⁵²³ **Arslan**, s.170; **Namlı**, s.476.

⁵²⁴ **Namlı**, s.476.

b. İlk Hüküm İcra Edilmemişse

Yargılamanın yenilenmesi sonucunda eski hüküm kısmen ya da tamamen değiştirilmiş olabilir. Bu durumda eski hüküm henüz icra edilmemiş ise ortaya herhangi bir sorun çıkmaz⁵²⁵. Yani yeni hüküm, eski hükmün yerine geçerek icra edilir. Ancak yargılamanın iadesi müessesesini kesin hükme karşı başvurulacak bir yol olduğu gözönünde bulundurulursa ilk hükmün icrasına başlanmamış olması durumu ile çok nadir karşılaşılır⁵²⁶. İlk hükmün icra edilmemiş olması durumunda doğal olarak icranın iadesi müessesesi gündeme gelmez.

c. İlk Hüküm Kısmen veya Tamamen İcra Edilmişse

İlk hükmün icrası henüz bitmemiş ise yeni hükümle birlikte hükmün icrası durur⁵²⁷. Zira yeni hüküm verildiği için artık bu hükmün icra edilmesi gerekir. Bu nedenle yeni hüküm geriye etkili olacağından eski hüküm hiç icra edilmemiş gibi olmalıdır. Yani ilk hükmün icra edilmesi ile doğan sonuçlar ortadan kaldırılmalıdır. Yargılamanın yenilenmesi sebebi genellikle hükmün icrasının tamamlanmasından sonra ortaya çıktığı için hükmün icrasının tamamlandığı hallerde de aynı sorun ortaya çıkar.⁵²⁸ Bu durumda kısmen veya değiştirilen hükmün icrasından önceki durumun nasıl sağlanacağı sorunu ortaya çıkar. Bu sorunun giderilmesinde hüküm icrasının iradi olarak mı yoksa cebri icra yolu ile mi sağlandığı önem arz etmektedir. Zira hüküm cebri icra yolu ile icra edilmişse icranın iadesi İİK m.40/2 hükmü nazara alınarak gerçekleştirilmelidir⁵²⁹. Ancak hüküm iradi olarak icra edilmişse bu durumda İİK m.40/2'nin yukarıda incelediğimiz şartları mevcut olmadığından uygulanması

⁵²⁵ Berksoy, s.1861.

⁵²⁶ Namli, s.477; Arslan, s.171.

⁵²⁷ Namli, s.477.

⁵²⁸ Arslan, s.171.

⁵²⁹ Önen, Usul, s.347; Namli, s.478.

düşünülemez. İİK m.40'a göre iadenin mümkün olmaması halinde, somut olayın özellikleri de dikkate alınarak sebepsiz zenginleşme veya haksız fiil hükümlerinin uygulanabilir⁵³⁰.

İlk hüküm cebri icra yolu ile icra edilmeye başlanmış ve henüz icranın sona ermediği bir dönemde yargılamanın yenilenmesi sonucu yeni bir hüküm verilmişse İİK m.40/1 nedeni ile icra işlemleri duracaktır. İlk hükmün icrasının neden olduğu sonuçların etkisinin ortadan kaldırmak için yeni hükmün kesinleşmesi şarttır⁵³¹. Ancak yeni hüküm kesinleştikten sonra eski hükmün neden olduğu sonuçlar İİK m.40/2 çerçevesinde başka bir hükme gerek kalmadan kaldırılabilir. Eski hükmün icrası kapsamında ödenen para veya teslim edilen taşınır veya taşınmaz mal icra müdürü tarafından geri alınarak borçluya iade edilir. İade edilmesi gereken malın telef olması veya tüketilmesi durumunda İİK m.24 hükmü kıyasen uygulanarak malın ilâmda yazılı değeri icra müdürü tarafından alacaklıdan alınarak borçluya iade edilmelidir⁵³².

Eski hükmün kısmen veya tamamen icra edilmesi durumunda İİK m.40 hükümlerinin uygulanmasının zorunlu olup olmadığı hususunda doktrinde görüş ayrılıkları mevcuttur. İlk görüşe göre İİK m.40 hükmü emredici nitelikte olmadığından sebepsiz zenginleşme davasının açılması mümkündür⁵³³. İkinci görüşe göre ise İİK m.40 hükmü mahkeme kararı gerekmeden icranın iadesine imkân tanıdığı için sebepsiz zenginleşme davası açmakta hukuki yararın bulunmadığını ifade etmektedir⁵³⁴.

Yargılamanın yenilenmesi yoluna başvuruluncaya kadar ilk hükme dayanan üçüncü kişilerin iyiniyetle kazandıkları haklara ise helal gelmez⁵³⁵.

⁵³⁰ **Bilge/Önen**, s.725; **Üstündağ**, Medeni Yargılama, s.931; **Arslan**, s.172.

⁵³¹ **Namlı**, s.478.

⁵³² **Namlı**, s.479.

⁵³³ **Antalya**, s.584.

⁵³⁴ **Uyar**, İlâmın Yargıtayca Bozulması, s.38.

⁵³⁵ **Arslan**, s.173; **Berksoy**, s.1861.

D. BORÇLUNUN BORÇLU OLMADIĞININ TESPİTİ ve KARARIN KESİNLEŞMESİ

I. Borçlunun Hiç veya İlâmda Yazılı Olduğu Kadar Borçlu Olmadığının Tespiti

İİK m.40/2 hükmünde bir ilâm icra edildikten sonra ilâm bölge adliye mahkemesince kaldırılır veya yeniden esas hakkında karar verilir ya da Yargıtayca bozulup da aleyhine icra takibi yapılmış olan kimsenin hiç veya o kadar borcu olmadığı kesinleşmiş bir ilâmla sabit olursa ayrıca bir mahkeme hükmüne gerek kalmaksızın icranın tamamen veya kısmen eski haline iade edileceği ifade edilmektedir. Bu düzenlemeden icranın iadesi müessesesinin gündeme gelebilmesi için borçlunun hiç veya ilamda yazılı olduğu kadar borçlu olmadığının kanun yolu incelemesi neticesinde kesinleşmiş bir ilamla tespitinin şart olduğunu anlıyoruz

İstinaf incelemesi neticesinde bölge adliye mahkemesinin kaldırma veya yeniden esas hakkında karar vermesi halinde icranın iadesi hükümleri hemen uygulanmaz. Bölge adliye mahkemesi tarafından verilen kararın ayrıca borçlunun hiç veya o kadar borçlu olmadığını da tespit etmesi gerekir. Temyiz incelemesi neticesinde Yargıtay tarafından bozma kararı verilmesi de icranın iadesi müessesesinin doğrudan gündeme gelmesini sağlamaz. Yargıtay tarafından verilen kararın borçlunun hiç veya o kadar borçlu olmadığını tespit etmesi gerekmektedir.

Yani icranın iadesi müessesesinin gündeme gelebilmesi için aleyhine icra takibi yapılan borçlunun hiç borçlu olmadığı veya ilâmda yazılı olduğu kadar borçlu olmadığının tahakkuk etmesi şarttır. Bu durumda kaldırılan veya yeniden esas hakkında karar verilen ya da bozulan kısım için icranın iadesi söz konusu olurken diğer kısım için icra işlemi devam eder.

II. Kararın Kesinleşmesi

İİK m.40/2 düzenlemesi bir yandan hükmün icrası tamamlanmamış ise icranın devam etmesini engellemekte diğer yandan hükmün icrası tamamlanmış ise icra edilen bölümün hemen eski hale iadesine izin vermeyip sonucun kesinleşmesini şart koşturmaktadır. Bu şekilde kanun koyucu temelde icranın iadesine sebep olacak durumları azaltmayı hedeflemektedir⁵³⁶.

İlk derece mahkemesi kararına karşı istinafa başvurulması durumunda bölge adliye mahkemesi yaptığı inceleme neticesinde ilk derece mahkemesi kararını kaldırarak gönderme kararı verirse veya ilk derece mahkemesi kararını kaldırıp esas hakkında inceleme yaparak davanın reddine karar verirse, ilk durumda ilk derece mahkemesinin yaptığı yargılama neticesinde verdiği karar, ikinci durumda bölge adliye mahkemesinin yeniden yargılama neticesinde vermiş olduğu kararlar borçlunun tamamen ya da o kadar borçlu olmadığı yönünde olur ve bu kararlar usulüne uygun bir şekilde kesinleşirse daha önceden gerçekleştirilmiş ilâmın icrası İİK m.40/2 hükmüne göre iade edilir. Bölge adliye mahkemesi kararına karşı temyize başvurulması durumunda hüküm Yargıtay tarafından bozulursa icranın hemen iade edilmesi mümkün değildir. İcranın iadesinin mümkün olması için kararın kesinleşmesi şarttır⁵³⁷. Borçlunun hiç veya ilâmda yazılı olduğu kadar borçlu olmadığı kesinleşen yeni kararla tespit edilirse icra eski hale iade olunur⁵³⁸.

Kesinleşmiş bir karar adli gerçeği ifade ettiği için artık bu karara karşı olağan kanun yollarına başvurulması mümkün değildir⁵³⁹.

⁵³⁶ Postacioğlu/Altay, İcra, s.792; Tanrıver, İcranın İadesi, s.567.

⁵³⁷ Arar, s.90.

⁵³⁸ Antalya, s.581; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, İcra, s.384; Karşlı, İcra, s.417; Muşul, İcra, s.646; Uyar, İlâmın Yargıtayca Bozulması, s.36.

⁵³⁹ Gürdoğan, Kesin Hüküm s.29.

İKİNCİ BÖLÜM

İCRANIN İADESİNİN USULÜ

§ 4. İCRANIN İADESİNİN USULÜ

A. İCRANIN İADESİ TALEBİNDE BULUNULMASI

İcranın iadesi talebinde bulunabilecek kişi borçludur. Borçlu ancak takibi başlatan alacaklıya karşı bu talepte bulunabilir. İİK m.40/2 hükmünde bir ilâm icra edildikten sonra ilâm bölge adliye mahkemesince kaldırılır veya yeniden esas hakkında karar verilir ya da Yargıtayca bozulup da aleyhine icra takibi yapılmış olan kimsenin hiç veya o kadar borcu olmadığı kesinleşmiş bir ilâmla sabit olursa ayrıca bir mahkeme hükmüne gerek kalmaksızın icranın tamamen veya kısmen eski haline iade edileceği ifade edilmektedir. Ancak madde hükmünde borçlunun icranın iadesi için ne yapması gerektiğine ilişkin bir ifade bulunmamaktadır. Yargıtay kararlarına ve doktrindeki açıklamalara baktığımızda borçlunun icranın iadesini sağlamak için ne gibi işlemler yapması gerektiği konusunda benzer açıklamalar vardır.

İİK m.40/2 hükmünde açıkça “ayrıca hükme hacet kalmaksızın icra tamamen veya kısmen eski hâline iade olunur” denmektedir. Açık hüküm nedeni ile verdiği şeyi geri almak isteyen borçlunun alacaklıya karşı bir alacak davası ya da sebepsiz zenginleşme davası açması gerekmez. Borçlunun dava açmakta hukuki yararı bulunmaz. Borçlu icranın iadesi müessesesi sayesinde zaman kaybindan ve ek külfetten kurtulur.

I. Başvuru Yeri

İİK m.34'de⁵⁴⁰ düzenlenen ilâmlı icrada yetki kuralı ile İİK m.50'de⁵⁴¹ düzenlenen ilâmsız icrada yetkiye ilişkin kurallar birbirinden farklıdır. İlâmlı icra yoluna başvuran alacaklı İİK m.34'e göre istediği icra dairesinde elindeki ilâmı icraya koyabilir. İcra emri gönderildikten sonra ilâmsız icrada olduğu gibi yetki itirazı yapılamaz⁵⁴². Bu düzenlemeye göre ilâmın konusu bir taşınmazın aynına dair olsa bile ilâm istenilen yerde icraya⁵⁴³ konulabilir. Ancak taşınmazın bulunduğu yer dışında bir yer icra dairesine ilâmın icrası için başvurulursa bu daire taşınmazın bulunduğu yer icra dairesini istinabe etmek mecburiyetindedir⁵⁴⁴. Yargıtay da İİK m.34'deki hükmü mutlak olarak uygulamaktadır⁵⁴⁵. İİK m.34'e göre alacaklı yerleşim yerini⁵⁴⁶ değiştirirse icra takibini de yeni yerleşim yerindeki icra dairesine havale edilmesini isteyebilir⁵⁴⁷.

İcranın iadesinde yetkili merciin tespitinde alacaklının hangi icra dairesinde takip yaptığı önem arz etmektedir. İcranın iadesi talebinde yetkili icra dairesi, alacaklı tarafından icra takibinin yapıldığı yer icra dairesidir. Borçlu icranın iadesini sağlamak için icra takibinin yapıldığı icra dairesine başvurur. Bu dairenin yetkisi bu durumda kesin olmalıdır.

⁵⁴⁰ İİK m.34 "İlâmların icrası her icra dairesinden talep olunabilir. Alacaklı yerleşim yerini değiştirirse takibin yeni yerleşim yerini icra dairesine havalesini isteyebilir".

⁵⁴¹ İİK m.50/1 "Para veya teminat borcu için takip hususunda Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun yetkiye dair hükümleri kıyas yolu ile tatbik olunur. Şu kadar ki, takibe esas olan akdin yapıldığı icra dairesi de takibe yetkilidir".

⁵⁴² **Uyar**, Yargılama Usulü, s.109; "Bu takibe ilişkin itiraz ve şikayetler hakkında ilâmlı takibe ilişkin hükümler uygulanır. Bu durumda ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takip İİK'nun 34.maddesi gereğince her icra dairesinden talep olunabileceğinden, şikayetin reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde sonuca gidilmesi doğru değildir" Y. 8. HD., 6.2.2014, E.2013/14854, K.2014/1776 (**Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası**).

⁵⁴³ **Üstündağ**, İcra, s.358; İlâm istenilen yerde icra edilebildiği için ilâmlı icra da yetki itirazı olmaz. Bkz **Kuru**, İcra, s.385.

⁵⁴⁴ **Postacıoğlu/Altay**, İcra, s.780.

⁵⁴⁵ **Postacıoğlu/Altay**, İcra, s.780.

⁵⁴⁶ Kanun alacaklının yerleşim yeri ifadesini kullandığı için alacaklı sadece meskenini (oturma yerini) değiştirirse takibin yeni meskeninin bulunduğu yere taşınmasını isteyemez. Bkz. **Muşul**, İcra, s.646

⁵⁴⁷ Alacaklının bu düzenlemeden faydalanabilmesi için borçluya zarar verme kastı olmadan gerçekten yerleşim yerini değiştirmiş olması gerekmektedir. Bkz. **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayyaz**, İcra, s.379.

Borçlunun icra dairesinden icranın iadesini istemesi gerekirken ayrı bir dava açmasında hukuki yararı yoktur⁵⁴⁸. Borçlunun icranın iadesi için ilâmlı icra takibi yapmasına ve alacaklıya icra emri göndermesi de gerekmez.

II. Başvuru Şekli

İcranın kısmen ya da tamamen iadesi durumunda ayrıca bir mahkemede dava açılması veya ilâmlı icra takibi yapılması gerekmez. Borçlu lehine kesinleşen ilâmlı icra dairesine ibraz ederek icranın iadesi talebinde bulunmalıdır⁵⁴⁹. Bu durumda icra dairesi ayrıca bir hükme gerek olmadan icranın iadesini önceki takip dosyası üzerinden yürütür⁵⁵⁰. İade işlemleri aynı takip dosyası üzerinden yürütüldüğü için harç alınmaması ve borçlu lehine vekâlet ücretine karar verilememesi takip ekonomisine de uygun düşer⁵⁵¹. Yargıtay tarafından benimsen görüş de bu usulün takip ekonomisi bakımından yerinde olduğu şeklindedir⁵⁵².

Kanaatimizce borçlunun icranın iadesini sağlamak amacı ile yeni bir ilâmlı takip başlatması imkânsızdır. Zira bölge adliye mahkemesinin hükmü kaldırarak davayı reddetmesi durumunda bu ret kararı bir tespit hükmü niteliğine sahiptir. Benzer şekilde Yargıtay'ın bozma kararından sonra bölge adliye mahkemesinin bu karara uyması durumunda bu karar da borçlunun hiç veya o kadar borçlu olmadığına ilişkin bir tespit hükmü niteliğinde olacaktır. Tespit hükümlerinin eda hükmü içermemesi nedeni ile ilâmlı icra takibine konu edilmeleri mümkün değildir.

⁵⁴⁸ Yavaş, s.122; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, İcra, s.384.

⁵⁴⁹ Karaca, s.261; Antalya, s.581; Muşul, İcra, s.647; Kuru, El Kitabı, s.931; Altay, s.150; Uyar, İcra Şerh II, s.3404.

⁵⁵⁰ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, İcra, s.384; Muşul, İcra, s.642; Yıldırım/Deren-Yıldırım, İcra, s.316; Tanrıver, İlâmlı İcra, s.185.

⁵⁵¹ Tanrıver, İcranın İadesi, s.580.

⁵⁵² Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, İcra, s.384.

Borçlu aynı icra dairesine icranın iadesi işlemleri için ilâmlı icraya ilişkin dosya numarasını belirten dilekçe ile başvurmalıdır⁵⁵³. Bu dilekçe de bulunması gereken hususları şu şekilde olmalıdır:

- Önceki takip dosyasına ilişkin dosya numarası ve tarih yazılmalıdır. Zira yapılacak işlemler önceki dosya üzerinden yürütülür.

- Önceki dosyadaki takip borçlusunun ad ve soyadı bilgileri, istemde bulunan bilgilerinde gösterilmelidir.

- Önceki dosyadaki takip alacaklısının ad ve soyadı bilgileri, karşı taraf bilgilerinde gösterilmelidir.

- İcranın iadesi istemi, dilekçede istem konusu kısmında açık bir şekilde belirtilmelidir.

- Borçluya karşı yapılan önceki ilâmın hükmün icra edilmesinden sonra bölge adliye mahkemesince kaldırılmış veya yeniden esas hakkında karar verilmiş ya da Yargıtayca bozulmuş olduğunun ve aleyhine icra takibi yapılmış olan borçlunun hiç veya o kadar borcu olmadığıнын kesinleştiği hususu söz konusu dilekçede iade sebebi olarak gösterilmelidir.

- Bölge adliye mahkemesi kararı, Yargıtay kararı, icra doyasındaki belgeler vs. verilecek dilekçede deliller kısmında gösterilmelidir.

- İİK m.40/2 hükmü vd. dilekçede hukuki sebepler kısmında belirtilmelidir.

- İlâmlı icra takibi dolayısıyla borçludan alınan şeyin teslim edilmesi söz konusu dilekçede istek ve talep kısmında belirtilmelidir.

- İstemde bulunan borçlu dilekçeye imzasını eklemelidir.

İcra müdürü tarafından ilâmlı icra takibi neticesinde alacaklıya verilen şeyin iadesi amacıyla muhtıra gönderilir⁵⁵⁴. Bu muhtırada alacaklıya tahsil ettiği şey para ise

⁵⁵³ Karşı, İcra, s.418.

⁵⁵⁴ Yıldırım/Deren-Yıldırım, İcra, s.316; Y. 4. HD., 16.1.2018, E.2016/3049, K.2018/97 (**Kazancı – Bilişim İçtihat Bilgi Bankası**).

parayı iade etmesi, aksi halde mallarına haciz konulacağı ve malların cebri icra ile satılacağı bildirilir⁵⁵⁵. Takip konusu şey bir taşınır mal ise muhtıradan taşınırın aynen iadesi talep edilir. Alacaklı tarafından borçluya iade edilecek paraya muhtıranın alacaklıya tebliğ edildiği tarihten itibaren yasal faiz hesaplanır⁵⁵⁶.

III. Başvuru Süresi

İcra ve İflas Kanunu'nda icranın iadesini düzenleyen m.40'da süreye ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle doktrinde ve Yargıtay uygulamasında konuya ilişkin bir görüş birliği bulunmamaktadır. Bununla birlikte icranın iadesine ilişkin talebin en erken borçlunun hiç veya o kadar borcu olmadığı kesin bir ilâmla tahakkuk etmesinden itibaren yapılabileceğinde kuşku yoktur⁵⁵⁷. Ancak borçlu bu hakka sahip olduktan sonra hakkını ne kadar bir süre içerisinde kullanmalıdır?

Doktrinde bir görüşe göre borçlu icranın iadesi yoluna başvurmak yerine sebepsiz zenginleşme davası açabileceği için sebepsiz zenginleşmeye ilişkin zamanaşımı süresinin icranın iadesi bakımından da uygulanması gerekir. Bu görüşe göre borçlu icranın iadesini isteyebildiği andan itibaren iki yıllık süre içerisinde talepte bulunmalıdır⁵⁵⁸. Başka bir görüşe göre borçlunun hukuki yararı olmadığı için sebepsiz zenginleşme davası açmasının mümkün olmaması nedeni ile icranın iadesi bakımından iki yıllık zamanaşımı süresi uygulanmaz. İcra iadesi bakımından uygulanacak süre TBK'daki 10 yıllık genel zamanaşımı süresidir⁵⁵⁹. Kanaatimizce TBK m.146'daki kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, her alacağın on yıllık zamanaşımına tabi

⁵⁵⁵ Altay, s.150.

⁵⁵⁶ Yıldırım/Deren-Yıldırım, İcra, s.316.

⁵⁵⁷ T. Arslan, s.105.

⁵⁵⁸ Kaçak, s.550; Antalya, s.583; Seviğ, s.114; Sebepsiz zenginleşmeye ilişkin süre TBK m.82/1'de "Sebepsiz zenginleşmeden doğan istem hakkı, hak sahibinin geri isteme hakkı olduğunu öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde zenginleşmenin gerçekleştiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar" şeklinde düzenlenmiştir.

⁵⁵⁹ Tanrıver, İlâmlı İcra, s.187; Akkaya, İcra iadesi, s.693.

olacağı yönündeki ifadeden de anlaşılacağı üzerine icranın iadesine ilişkin İİK’da bir belirleme yapılmadığından 10 yıllık zamanaşımı süresine tabi olmalıdır.

Yargıtay önceleri icranın iadesi talebinde bulunmaya hak kazanan borçlunun iki yıllık süre içerisinde alacaklıya karşı icranın iadesi talebinde bulunması gerektiği görüşündeydi. Buradaki iki yıllık süre sebepsiz zenginleşmeye ilişkin süredir⁵⁶⁰. Daha sonra verdiği kararlarda İİK’nın uygulanması nedeni ile bir sürenin söz konusu olmadığına karar vermiştir⁵⁶¹.

B. İADENİN KAPSAMI

İcranın iadesi müessesesi kapsamında takip alacaklısından iadesi istenecek olan şey, takip konusu para veya teminata ilişkin ise takibe konu miktardan, para veya teminat dışında bir şey ise takibe konu şeyin kendisinden ibarettir. İcranın iadesi kapsamında takip borçlusu iade isteminde bulunurken daha önce yapmış olduğu masrafları, takibe konu paradan belli bir süre yoksun kalması nedeni ile uğradığı zararı ve faizi iade kapsamında talep etmesi mümkün müdür?

Doktrinde paranın borçlu tarafından icra dairesine verilmesi ile icranın iadesi prosedürü neticesinde borçluya verilmesi arasında geçen zamanda borçlunun parayı kullanamaması nedeni ile oluşan zararın icranın iadesi kapsamına girmeyeceği ifade edilmiştir. Borçlu bu ara dönemde oluşan zararının tazminini ancak bir alacak davası açarak talep edebilir⁵⁶². Ülkemizde mahkeme kararlarının kanun yolundan geçerek kesinleşmesi hiç kuşkusuz uzun zaman almaktadır. Bu geçen süre içinde takip neticesinde tahsil edilen para alacağına, faiz işletilmemektedir. Borçlu uzun müddet paradan yoksun kalması nedeni ile faiz kaybına uğramış olsa da, söz konusu faiz kaybının aynı icra dosyasında alacaklıdan tahsil edilmesi mümkün değildir. Borçlu,

⁵⁶⁰ **Antalya**, s.583.

⁵⁶¹ **Uyar**, İlâmın Yargıtayca Bozulması, s.40.

⁵⁶² **Akkaya**, İcranın İadesi, s.694; **Kuru**, El Kitabı, s.931.

icranın iadesini talep etmeye hak kazanmış ise hükmü yerine getiren icra dairesine başvurarak aynı ilâmlı takip dosyası üzerinden icranın iadesini talep etmesi üzerine alacaklıya bir muhtıra tebliğ edilir ve bu durumda iadesi talep edilen paraya, paranın iadesini istemini içeren muhtıranın alacaklıya tebliğinden itibaren faiz işletilebilir. Yani paranın alacaklıya ödenmesi tarihinden itibaren iade konusu paraya faiz işletilmesi aynı dosya üzerinden istenemeyecektir. Bu nedenle borçlunun parayı icra dairesine ödediği tarihle kendisine iade edildiği tarih arasındaki zaman diliminde geçen sürede uğradığı faiz kaybını alacaklıya karşı ayrı bir dava açarak talep edebilir. Doktrinde borçlunun ayrı dava açarak işleyen faizi talep etmesi borçlu için ek külfete neden olacağı ifade edilmiştir⁵⁶³. Doktrinde borçlunun bu dönemde uğramış olduğu faiz kaybını icranın iadesi müessesesi ile isteyebilmesi için, icra edilen ilâmın verildiği davada alacaklının borçlunun zararını karşılamasına hükmedilmiş olması ve bu kararın kesinleşmiş olması gerektiği ifade edilmiştir⁵⁶⁴.

Kanaatimizce icranın iadesi müessesesi sebebi ile borçlunun talebinin kapsamını belirlemek için ikili bir ayırım yapılması yerinde olacaktır. İlk dönem adını verdiğimiz borçlunun ilâmlı icra takibi neticesinde takip konusu şeyi icra dosyasına teslim ettiği tarih ile icranın iadesi müessesesi nedeni ile alacaklıya iadeye ilişkin talebin tebliğ edildiği tarih arasında geçen süre ikili ayırımımızın ilk bölümünü oluşturur. İkinci dönem adını verdiğimiz alacaklıya iadeye ilişkin talebin tebliğ edildiği tarih ile alacaklının söz konusu şeyi dosyaya iade ettiği tarih arasında geçen süre ise ikili ayırımımızın ikinci bölümünü oluşturur. Alacaklı ilk dönemde bir ilâma dayanarak başlatmış olduğu ilâmlı icra takibi nedeni ile kendisine tanınan kanuni hakkını kullandığını bu nedenle kusursuz olduğunu ileri sürebilir. Kanaatimizce ilk dönemde alacaklı kusursuz olduğundan iade borcu sadece borçludan tahsil edilen şey ile sınırlıdır. İkinci dönem ise borçluya bir muhtıra gönderilmesi ile başlar ve takip konusu

⁵⁶³ **Özbek**, s.706.

⁵⁶⁴ **Akkaya**, İcranın İadesi, s.694.

şeyi kendisine verilen süre içinde icra dairesine iade etmesi istenir. Bu süre uygulamada genellikle yedi gün olarak tayin edilmektedir. Tebliğ tarihinden itibaren borç muaccel hale geleceği için süresi içinde takip konusunu iade etmeyen alacaklı temerrüde düşer. Bu temerrüt nedeni ile alacaklı ortaya çıkan sonuçtan sorumlu olacaktır. TBK m.118 hükmü nedeni ile iade ile yükümlü olan alacaklı temerrüde düşmekte kusuru olmadığını ispat etmedikçe, borcun geç ifasından dolayı alacaklının uğradığı zararı gidermekle yükümlüdür. Ayrıca TBK m.122 hükmüne göre borçlu, temerrüt faizini aşan bir zarara uğramış olursa iade yükümlüsü olan alacaklı kendisinin hiçbir kusuru bulunmadığını ispat etmedikçe, bu zararı da gidermekle yükümlüdür. Bu durumda temerrüt faizi, iade yükümlüsü alacaklının temerrüde düştüğü günü takip eden günden başlayarak iade konusunun icra dairesine verilmesine kadar devam eder. Doktrinde bir görüşe göre ilâmın kesinleştiği tarihten iade tarihine kadar faiz istenebileceği ileri sürülmektedir⁵⁶⁵. Kanaatimizce ilâm kesinleşse de iade yükümlüsü alacaklının faiz borcu ancak iade talebine ilişkin muhtıranın kendisine tebliğ edilmesi ile başlayacaktır.

Bir görüşe göre takip konusu paradan başka bir şey ise aynen iade kapsamında takip konusu şeyin iade edilmesi gerekir⁵⁶⁶. Ancak iade yükümlüsü olan alacaklı temerrüde düşerse gecikme nedeni ile tazminat isteme hakkına sahip olan borçlu bunu bir dava ile talep etmelidir.

C. İCRA DAİRESİ TARAFINDAN YAPILMASI GEREKEN İŞLEMLER

İİK m.40/2’de bir ilâm icra edildikten sonra hüküm bölge adliye mahkemesince kaldırılır veya yeniden esas hakkında karar verilir ya da Yargıtayca bozulup da aleyhine icra takibi yapılmış olan kimsenin hiç veya o kadar borcu olmadığı kesin bir ilâmla tahakkuk ederse, ayrıca bir mahkeme hükmüne gerek kalmaksızın icra tamamen veya

⁵⁶⁵ Uyar, İlâmlı Takipler, s.527.

⁵⁶⁶ T. Arslan, s.102.

kısmen eski hâline iade olunacağı düzenlenmiştir. Ancak madde hükmünden icranın tamamen veya kısmen iade olunacağı anlaşılsa da bu iade işleminin ne şekilde gerçekleştirileceğine ilişkin bir ifade bulunmamaktadır.

Borçlu İİK m.40/2 hükmü çerçevesinde icra dairesine bir dilekçe ile başvurarak icranın iadesi talebinde bulunur. İcra müdürü borçlunun bu talebinden sonra ya talebi kabul ederek alacaklıya muhtıra gönderir ya da talebi reddeder⁵⁶⁷. Talebin kabulü veya reddi kararlarına karşı tarafların icra mahkemesine şikâyet yoluyla başvurusu mümkündür⁵⁶⁸.

İcranın iadesi talebinin icra dairesi tarafından kabulü veya reddi kararlarına karşı şikâyet durumunda icra mahkemesinden verilen kararlara karşı istinaf yoluna başvurulması mümkündür. Çünkü İİK m.363’de istinaf yoluna başvurulamayan kararlar arasında sayılmamıştır.

⁵⁶⁷ **T. Arslan**, s.105.

⁵⁶⁸ **Akkaya**, İcranın İadesi, s.692; **Kuru**, El Kitabı, s.931; Y. 12. HD., 11.10.2001., E.2001/13896, K.2001/15953; Y. 12. HD., 17.05.2001, E.2001/7818, K.2001/8700 (**Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası**).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İCRANIN İADESİNİN SONUÇLARI

§ 5. İCRANIN İADESİNİN SONUÇLARI

A. PARA ve TEMİNAT ALACAĞINA İLİŞKİN İLÂMLARIN İCRASI BAKIMINDAN

İcra ve İflas Kanunu'nda para ve teminat verilmesi hakkındaki ilâmlar bakımından ilâm konularının farklı olması nedeni ile ayrı (m.32-33/a) hükümler konmuştur⁵⁶⁹. Para alacağına ilişkin bir ilâma ilişkin kanun yoluna başvurulmuş olması icrayı etkilemez. Kanun yolu başvurusunun icrayı durdurması için istinaf veya temyiz mahkemesinden icranın durdurulması kararı alınmış ve bu kararın icra dairesine sunulmuş olması gerekir.

İlâmlı icra yolunda borçluya gönderilen icra emri ile ilâmda yazılı olan borcu kendisine verilen süre içerisinde ödemesi veya teslim etmesi aksi halde ilâm hükmünün zorla yerine getirileceği bildirilir. Borçlu kendisine verilen süre içinde borcunu ödememiş, kanun yolu aşmasında icranın durdurulmasını talep etmemiş ya da talebi reddedilmiş olabilir. Bu durumlarda hükmün icrası devam eder. Örnek olarak, ilâmın bölge adliye mahkemesince kaldırılması veya yeniden esas hakkında karar verilmesi ya da Yargıtay tarafından bozulmasına kadar ilâmda yazılı olan para alacağının tahsili amacı ile borçlunun malları haczedilip satılabilir, para icra dairesinin hesabına aktarılmış hatta söz konusu para alacaklıya ödenmiş olabilir⁵⁷⁰. Yani ilâm hükmü tamamen veya kısmen icra edilmiş olabilir.

⁵⁶⁹ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, İcra, s.376.

⁵⁷⁰ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, İcra, s.381.

Para ve teminat alacağına ilişkin ilâm tamamen icra edildikten sonra borçlunun hiç borcu olmadığı kesinleşen bir karar ile tespit edilirse icra dairesi borçlunun malları satılarak alacaklıya ödenen parayı İİK m.40/2 hükümlerine göre alacaklıdan geri alıp borçluya verir. Eğer borçlunun ilâmda gösterilen miktarda borçlu olmadığı kesinleşen karar ile tespit edilmişse icra dairesi yalnız bu kısmı alacaklıdan geri alarak borçluya verir⁵⁷¹. Burada dikkat edilmesi gereken husus ilâmın icrası tamamlandığı için artık İİK m.40/1 hükmünün uygulama alanının olmamasıdır.

İcranın iadesi hükümlerine göre alacaklıdan geri alınacak miktar, önceden icra dairesi tarafından alacaklıya ödenen miktar ile sınırlıdır. İcranın iadesi durumunda paranın iadesini bildiren muhtıra alacaklıya ulaştığı tarihten itibaren faiz yürütülebilir⁵⁷². Borçlu ödediği paradan yoksun kalması nedeni ile uğradığı zararın tahsilini icra dairesinden isteyemez. Bu durumda borçlu uğradığı zararı dava açarak genel mahkemelerden talep edebilir⁵⁷³. Yargıtay talep edilen zararın, borçlunun parayı icra dairesi hesabına yatırdığı tarihten alacaklının parayı icra dosyasına iade ettiği tarihe kadar geçen süredeki faiz olduğu görüşündedir⁵⁷⁴. Burada talep edilen faiz miktarına dava tarihinden başlayarak faiz yürütülmesi, faize faiz işlemesi yasağı nedeni ile mümkün olmaz⁵⁷⁵.

Kanaatimizce İİK m.40/2 hükmü gereği alacaklı hükmün infazı sırasında tahsil ettiği parayı bozmaya uyularak verilen hükmün kesinleştiği tarihe ve hatta kendisine çıkartılan muhtırada verilen sürenin sonuna kadar elinde tutma yetkisine sahip olduğundan bu sürenin sonuna kadar temerrüt durumu söz konusu olmayacaktır.

Alacaklının haksız icra takibi yaptığı düşünülse bile söz konusu parayı mahkeme kararına dayanarak tahsil ettiği için yasadan kaynaklanan hakkını kullanmış olması sebebiyle alacaklıya herhangi bir kusur izafe etmek mümkün değildir. İİK m.40/2

⁵⁷¹ Antalya, s.584; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, İcra, s.384.

⁵⁷² Uyar, İcranın Durdurulması, s.1031.

⁵⁷³ Uyar, İcranın Durdurulması, s.1031; Aksi yönde Bkz. Yavaş, s.122.

⁵⁷⁴ Muşul, İcra, s.647.

⁵⁷⁵ Muşul, İcra, s.647.

hükmü nedeni ile paranın icra dosyasına iade edilmesi konusunda icra dairesince gönderilen muhtıradaki son gün itibariyle paranın iade edilmesi gerektiği, bu tarihten sonra iade edilmemesi durumunda zararın oluştuğunun kabul edilmesi gerekir⁵⁷⁶. Yargıtay alacaklının icra prosedürü içinde aldığı parayı, icra dosyasına yatırmakla yükümlü olduğu tarihten sonra iade etmemesi halinde, geç kaldığı dönem itibariyle kusurlu olduğu ve bu döneme ait zararın alacaklıdan istenebileceğini de kabul etmektedir⁵⁷⁷.

B. PARA ve TEMİNAT ALACAĞI DIŞINDA KALAN İLÂMLARIN İCRASI BAKIMINDAN

İcra ve İflas Kanununda para ve teminattan başka borçlar hakkındaki ilâmların icrası bakımından ilâm konularının para ve teminat verilmesi hakkındaki ilâmlardan farklı olması nedeni ile ayrı (m.24-31) hükümler konmuştur. Kanunun koyucu ayrı maddelerde düzenlenen para ve teminattan başka borçlar hakkındaki ilâmları taşınır teslimi, çocuk teslimi, çocukla kişisel ilişki kurulması, taşınmazların tahliye ve teslimi, bir şeyin yapılması veya yapılmaması, irtifak hakkı ve gemi üzerindeki intifa hakkına ilişkin olarak ayırarak bunların icrası için bazılarının kesinleşmiş olması şartı aramıştır. Kuralımız ilâma dayalı takiplerde kesinleşme şartı aranmamasıdır. Ancak bu kurala HMK m.350/2 ve m.367/2’de “*kişiler hukuku, aile hukuku ve taşınmaz mal ile ilgili aynı haklara ilişkin kararlar kesinleşmedikçe yerine getirilemez*” denilerek istisna getirilmiştir. Bu hükümden anlamaktayız ki, irtifak hakları, çocuk teslimi, çocukla kişisel ilişki kurulması hakkında verilen kararlar bakımından bu kararlar kesinleşmedikçe icra takibine konu edilemez. Dolayısıyla takip konusunun para ve

⁵⁷⁶ Y. HGK., 22.6.2011, E.2011/11-367, K. 2011/439.

⁵⁷⁷ Y. HGK., 22.6.2011, E.2011/11-367, K. 2011/439.

teminattan başka bir şey olması durumunda icranın iadesine ilişkin İİK m.40/2 hükmünün her zaman uygulanması mümkün olmaz.

Para ve teminat alacağı dışında kalan ilâmlar bakımından kanun ile ayırık tutulan durumlar dışında, taşınır mala ilişkin ilâmların icrası, taşınmaz mal üzerindeki kişisel hakka dayanan taşınmaz tahliye ve teslimine ilişkin ilâmların icrası ve bir şeyin yapılmasına veya yapılmamasına ilişkin ilâmların icrası ilâmın kesinleşmesi şartına bağlanmamıştır. Dolayısıyla bu ilâmlara ilişkin olarak doğrudan icra takibi başlatılabilir. İcra takibi devam etmekteyken kanun yoluna başvurulması icra takibini kendiliğinden durdurmaz. Ancak İİK m.36 hükümlerine göre teminat yatırılarak icranın durdurulması kanun yolu aşamasında istenebilir. Kanun yolu aşamasında icranın durdurulması talep edilmemiş, talep reddedilmiş ya da durdurma kararı icra müdürünün verdiği süre içinde icra dairesine bildirilmemesi nedeni ile icra takibine devam edilerek icra kısmen ya da tamamen tamamlanmış olabilir. İlâmlı icranın tamamlanmasından sonra bölge adliye mahkemesinin hükmü kaldırması veya esas hakkında yeniden kara vermesi ya da Yargıtay tarafından bozma kararı verilmesi üzerine borçlunun borçlu olmadığı kesin bir ilâmla tahakkuk ederse İİK m.40/2 hükmü uygulanır.

Para ve teminat alacağı dışında kalan ilâmların iadesi durumunda borçlunun hiç borcu olmadığı kesinleşen bir karar ile tespit edilmişse icra dairesi alacaklıya ödenen malı alacaklıdan geri alıp borçluya verir. Eğer borçlunun ilâmda gösterilen miktarda borçlu olmadığı kesinleşen karar ile tespit edilmişse icra dairesi yalnız bu kısmı alacaklıdan geri alarak borçluya verir.

I. Taşınır Teslimine İlişkin İlâmların İcrası Bakımından

Taşınır teslimine ilişkin ilâmların icrasında ilâmın icra dairesine verilmesi ile icra memuru bir icra emri düzenleyerek borçluya yedi gün içerisinde ilâmın gereğini yerine getirmesini tebliğ eder. Borçlu kendisine verilen süre içerisinde borcunu ödemez

veya İİK m.33 hükümlerine göre icranın geri bırakılmasını sağlamazsa cebri icra yolu ile alacağın tahsili gerçekleşir. Borçlunun taşınır teslimine ilişkin ilâma karşı kanun yoluna başvurması da ilâmın icrasını engellemez. Borçlunun kanun yolu aşamasında İİK m.36 hükmüne göre teminat karşılığında icranın durdurulmasını talep etmemiş olması veya talebin reddedilmiş olması ya da kabul edilen talebin icra müdürünün borçluya verdiği süre içinde getirilmemesi nedeni ile kanun yolu incelemesi ile beraber takip de devam eder.

Taşınır teslimine ilişkin ilâm icra edildikten sonra yani taşınır mal borçlunun elinden alınarak alacaklıya teslim edildikten sonra icra takibi artık sona erer. Bu durumda kanun yolu aşamasında ilâm bölge adliye mahkemesince kaldırılır veya yeniden esas hakkında karar verilir ya da Yargıtay tarafından bozulursa artık İİK m.40/1 hükmünün uygulanması mümkün olmaz. İlâmın icrasından sonra borçlunun hiç veya o kadar borçlu olmadığı kesinleşmesi üzerine taşınır teslimine ilişkin icranın İİK m.40/2 hükmü nedeni ile iade edilmesi gerekir.

Borçlunun icranın iadesine ilişkin dilekçesini icra dairesine vermesi üzerine icra müdürü iade ile yükümlü olan alacaklıya ilâmlı icra takibi neticesinde kazandıklarını kendisine verilen süre içinde icra dairesine teslim etmesini ihtar eder. İcranın iadesi müessesesinin amacı iadenin mümkünse aynen gerçekleştirilmesidir. Eğer mal alacaklının elinde yok olmuşsa yani mal telef olmuşsa aynen ifanın talep edilmesi mümkün olmaz. Bu durumda İİK m.24/4 hükmü uygulanarak malın ilâmda yazılı olan bedeli alacaklıdan alınarak borçluya ödenir⁵⁷⁸. Taşınır malın değeri, ilâmda yazılı olmadığı veya ihtilafı bulunduğu takdirde, icra memuru tarafından haczin yapıldığı tarihteki rayice göre takdir olunur. Borçlu belirlenen değeri vermezse ayrıca icra emri tebliğine hacet kalmaksızın bedel haciz yoluyla tahsil olunur.

⁵⁷⁸ **Antalya**, s.584; **Uyar**, İlâmın Yargıtayca Bozulması, s.38; **Tanrıver**, İcranın İadesi, s.576.

Alacaklının taşınır teslimine ilişkin ilâmlı icra takibi başlatması durumunda, takip konusu taşınır borçlunun elinde mevcut değilse borçlu taşınır malın değeri ilâmda yazılı ise bu değeri öder (İİK m.24/4). Taşınır malın değeri ilâmda yazılı değilse alacaklı ve borçlu aralarında malın değeri üzerinde anlaşılırsa, borçlu bu parayı öder. Alacaklı ve borçlu değer üzerinde anlaşamazlarsa taşınırın değeri icra müdürü tarafından takdir olunur⁵⁷⁹. Taşınırın değeri borçlu tarafından ödendikten sonra, bölge adliye mahkemesinde kararın kaldırılması veya yeniden esas hakkında karar verilmesi ya da Yargıtay tarafından bozma kararı verilmesi mümkündür. Borçlunun hiç veya o kadar borçlu olmadığı kesinleşmesi üzerine alacaklının iade ile yükümlü olduğu şey bu bedel üzerinden hesaplanır.

II. Taşınmaz Üzerindeki Kişisel Haklara İlişkin İlâmların İcrası Bakımından

Kural olarak HMK m.350/2 ve m.367/2 hükümleri nedeni ile taşınmaz mal ile ilgili aynı haklara ilişkin kararlar kesinleşmedikçe yerine getirilemez. Ancak taşınmaz üzerindeki kişisel haklara ilişkin ilâmların icrası bakımından ilâmın icra edilebilmesi için kesinleşmesi gerekmez. Örnek olarak, kira sözleşmesi nedeni ile açılan tahliye davasında verilen ilâmın kesinleşmesini beklemeye gerek olmadan icraya konması mümkündür. Alacaklının başvurusu üzerine icra dairesi borçluya göndereceği icra emrinde yedi gün içinde taşınmazın tahliye edilmesini ister. Bu durumda borçlunun İİK m.36 hükümlerine göre teminat karşılığında icranın durdurulmasını sağlama hakkı vardır. Ancak borçlu icranın durdurulmasını talep etmemiş ya da bu talebi reddedilmiş olabilir. Bu durumda borçlunun kanun yoluna başvurusu devam ederken bir yandan da icra takibi devam edecektir. İcra işlemi tamamlanmadan hükmün bölge adliye mahkemesince kaldırılması ya da Yargıtay tarafından hükmün bozulması durumunda

⁵⁷⁹ Üstündağ, İcra, s.372.

İİK m.40/1 hükmü nedeni ile icra takibi olduğu yerde duracaktır. Yani tahliye işlemlerine başlanmayacaktır.

Hükmün icrası tamamlandıktan sonra yani taşınmazın cebri icra ile tahliye teslimi tamamlandıktan sonra hükmün bölge adliye mahkemesince kaldırılması veya yeniden esas hakkında karar verilmesi ya da Yargıtayca bozulması durumunda bu durum borçlu lehine kesinleşirse icranın iadesi söz konusu olur. Ancak icranın iadesi hükümlerine sorunsuz uygulamak pek mümkün değildir. Şöyle ki, bir kira sözleşmesi nedeni ile açılan tahliye davası neticesinde verilen taşınmazın tahliyesi kararı kesinleşmesi gerekmeden icra edilebilen bir karar olması nedeni ile borçlu icranın durdurulmasını talep etmemiş ya da talebin reddedilmiş olmasını nedeni ile taşınmazdan çıkarılmış olabilir. Bu sırada taşınmaz iyiniyetli üçüncü bir kişiye kiralanmış ise bölge adliye mahkemesinin kaldırma veya yeniden esas hakkında karar verme veyahut da Yargıtay'ın bozma kararından sonra borçlunun haklı olduğu kesin bir ilâmla tahakkuk ederse ne olacağı sorunu ortaya çıkar. Borçlu İİK m.40/2 hükmü uyarınca icranın iadesini talep etse de İİK m.40/3 hükmü nedeni ile aynen iade söz konusu olmayacaktır. İşte bu durumda borçlu alacaklıdan ancak tazminat talebinde bulunabilir⁵⁸⁰.

III. Bir Şeyin Yapılması ya da Yapılmamasına İlişkin İlâmların İcrası Bakımından

Bir işin yapıp yapılmamasına ilişkin ilâmlar İİK m.30 hükmüne göre yerine getirilir. Bir işin yapılmasına ilişkin ilâmlar, işin sadece borçlu tarafından yapılabilecek bir iş olup olmadığına göre incelenmesi gerekir. Eğer iş sadece borçlu tarafından yapılabilen bir iş niteliğinde ise bu işin borçlu tarafından yapılması zorunludur. Borçlu işi zamanında yapmazsa alacaklının şikâyeti üzerine icra mahkemesi tarafından İİK m.343'e göre üç aya kadar tazyik hapsi ile cezalandırılır. Aynen ifa sağlanamazsa

⁵⁸⁰ **Tanriver**, İlâmlı İcra, s.186.

alacaklının borçludan TBK hükümlerine göre tazminat talep etme hakkı saklıdır (TBK m.113).

Söz konusu iş borçlu dışında başkası tarafından da yapılabilen bir iş niteliğinde ise bu durumda ilâmın aynen icrası mümkün olur. Borçlu kendisine verilen sürede işi yapmazsa alacaklının talebi üzerine iş icra müdürü tarafından başkasına yaptırılabilir. Alacaklının işi başkasına yaptırma talebi üzerine borçlu bilirkişi tarafından tespit edilen ücreti ödemek zorunda kalır.

Bir işin yapılmamasına veya bir şeye katlanılmasına ilişkin ilâmların konusu ise olumsuz bir edimdir. Borçlu ilâma aykırı davranırsa alacaklının şikâyeti üzerine İİK m.343'e göre üç aya kadar tazyik hapsi ile cezalandırılır. Ceza tehdidine rağmen ilâm aynen icra edilmezse alacaklının borçludan TBK hükümlerine göre tazminat talep etme hakkı saklıdır (TBK m.113).

Borçlunun kanun yoluna başvurusu sebebi ile alacaklının elindeki bir işin yapılması veya yapılmaması hakkındaki ilâm bölge adliye mahkemesi tarafından kaldırılır veya esas hakkında yeniden karar verilir ya da Yargıtay bozma kararı verirse ve borçlunun borçlu olmadığı kesinleşirse bu durumda ne yapılması gerekir? Aslında bir şeyin yapılması ya da yapılamamasına ilişkin ilâmların icrası bakımından icranın iadesi hükümlerinin uygulanması pek örneğine rastlanılmayan bir durumdur. Ancak ilâmın icra edilmesinden sonra kanun yolu mahkemesinin vermiş olduğu karar nedeniyle icranın iadesi gündeme gelebilir.

Bir şeyin yapılması veya yapılmamasına ilişkin ilâmların icrası bakımından ilâm konusu şeyin niteliği itibariyle icranın iadesi hükümlerinin her zaman doğrudan uygulanması mümkün olmayabilir. Kanaatimizce bu durumda yapılan veya yapılmayan işin değerine uygun bir bedel alacaklıdan tahsil edilmelidir. Bu bedelin belirlenmesi işi icra müdürü tarafından bilirkişilere yaptırılmalıdır.

C. ÜÇÜNCÜ KİŞİLERİN İYİNİYETLE KAZANMIŞ OLDUKLARI HAKLARIN KORUNMASI BAKIMINDAN

İcranın iadesi müessesesi yalnızca alacaklı ile borçlu arasında hüküm doğurur. Takibin dışında kalan kişiler kural olarak bu hükümden etkilenmez. Ancak kanun koyucu bu kurala İİK m.40/3 hükmü ile bir sınır çizmiştir. İcranın eski hale iadesi halinde İİK m.40/3 açık hükmü nedeni ile üçüncü kişilerin iyiniyetle kazandıkları haklara hâlel gelmez. İyiniyetle kast edilen subjektif iyiniyettir. Subjektif iyiniyet alacaklının haksızlığının üçüncü kişiler tarafından bilinmemesi ve bilebilecek durumda bulunmamasıdır⁵⁸¹. İyiniyet asıl olduğu (TMK m.3/1) için aksini ileri süren kişi bu iddiasını ispat etmelidir⁵⁸². Bu durum ise genel mahkemelerde açılacak dava neticesine göre belirlenir. Zira icra memurunun üçüncü kişilerin iyiniyetini tespit etmesi mümkün değildir. Üçüncü kişinin mal üzerindeki hakkı ilâmın bozulmasından önce kazandığı durumlarda iyiniyetli olmadığının ispatı zordur⁵⁸³. Ancak üçüncü kişi mal üzerindeki hakkı ilâmın bozulmasından sonra kazanmış ise bu durumda iyiniyetli olmadığının ispatı kolay olacaktır⁵⁸⁴. Dolayısıyla iyiniyetli olmayan kişilerin kazandıkları mallar bakımından icranın iadesi hükümlerinin uygulanması mümkündür⁵⁸⁵.

İİK m.40/3 hükmünün uygulanmasını konusu para ve teminat alçağına ilişkin hükümlerin icrası ve konusu para ve teminat alacağı dışındaki hükümlerin icrası olmak üzere ikiye ayırarak incelemek gerekir.

⁵⁸¹ **Oğuzman, Kemal/Barlas, Nami:** Medeni Hukuk, 17.Baskı, İstanbul 2011, s.23; **Muşul,** İcra, s.647; **Tanrıver,** İlâmlı İcra, s.186.

⁵⁸² **Tanrıver,** İlâmlı İcra, s.186.

⁵⁸³ **Postacioğlu/Altay,** İcra, s.793.

⁵⁸⁴ **Postacioğlu/Altay,** İcra, s.793.

⁵⁸⁵ **Antalya,** s.584; **Tanrıver,** İlâmlı İcra, s.185.

I. Konusu Para ve Teminat Alacağı Olan İlâmların İcrası Bakımından

Konusu para olan ilâmlı icra takibinde icra dairesi borca yetecek kadar malı haczedip satarak parayı alacaklıya öder. İlâmın icra edilmesinden sonra bölge adliye mahkemesince kararın kaldırılması veya esas hakkında yeniden karar verilmesi ya da Yargıtay tarafından kararın bozulması durumunda ve borçlunun hiç veya o kadar borçlu olmadığı tespit edilirse üzerine daha önce ihale sonucu yapılan satışlar etkilenmez. Bu malların İİK m.40/3 hükmüne dayanılarak alıcılardan alınması mümkün olmaz⁵⁸⁶. Haczedilen malları icradan alan alıcı takip alacaklısının gerçekten alacaklı olmadığını bilse bile malları iade etmesi kendisinden istenemez⁵⁸⁷. İİK m.40/2'e göre icra dairesi alacaklıya ödenen parayı alarak borçluya geri verir. Sonuç olarak İİK m.40/3 hükmünün para alacaklarına ilişkin ilâmların icrası bakımından uygulanması mümkün değildir.

II. Konusu Para ve Teminat Alacağı Dışında Kalan İlâmların İcrası Bakımından

Konusu para ve teminat alacağı dışında kalan ilâmlı icra takibinde icra dairesi ilâm konusu şeyi cebren yerine getirmiş olabilir. İlâmlı icranın konusu taşınır bir mal ise ilâm hükmünün icra dairesi tarafından yerine getirilmesi kapsamında söz konusu mal borçludan alınarak alacaklıya teslim edilmiş olabilir. Ancak bölge adliye mahkemesince hükmün kaldırılması veya yeniden esas hakkında karar verilmesi ya da Yargıtay tarafından hükmün temyizden bozulması halinde icra işlemi tamamlanmış olduğu için icranın tamamen eski hale iadesi gerekir. Fakat borçlu bu süreçte söz konusu malı iyiniyetli üçüncü bir kişiye devretmiş olabilir. Bu durumda icra müdürü taşınır malı iyiniyetli üçüncü kişiden alamaz. Bu durumda icra müdürü İİK m.24/4-5 hükümlerine

⁵⁸⁶ T. Arslan, s.115.

⁵⁸⁷ Kuru, El Kitabı, s.932; Bakır, s.70; Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan, C.I, s.756.

göre taşınır malın bedelini belirleyerek alacaklıdan bu bedeli alıp borçluya verir⁵⁸⁸. İlâma konu taşınır halen alacaklının elinde mevcutsa icra dairesi alacaklıya göndereceği ihtar ile taşınırı teslim etmesini talep eder. Alacaklı kendisine gönderilen ihtardan sonra elindeki taşınırı teslim etmezse taşınır icra dairesi tarafından alınarak borçluya iade edilir.

Alacaklı taşınmazı bir ilâma dayanarak tahliye ettirdikten sonra üçüncü bir kişiye kiralar ve bu arada ilâm borçlu lehine bozularak karar kesinleşirse ne olacaktır? Taşınmazın üçüncü kişiden alınıp tekrar borçluya iade edilmesi için üçüncü kişinin alacaklının haksız olduğunu bildiğinin ispat edilmesi gerekir. Bu durum ise üçüncü kişiye karşı genel mahkemelerde açılacak dava sonucunda tespit edilir.⁵⁸⁹ Üçüncü kişinin iyiniyetli olmaması durumunda İİK m.40/3 hükmü nedeni hakkın iadesi önceden açılan takip dosyası vasıtası ile istenebilir. Malın iyiniyetli üçüncü kişilere kiralanması halinde ise İİK m.40/2 hükmü uygulanmaz.

Taşınır veya taşınmazı ihale ile alan üçüncü kişi kötünietli olsa bile icranın iadesi yoluna gidilemez. Ancak ihale bedeli alacaklıya ödenmiş ise bu bedel alacaklıdan talep edilir⁵⁹⁰.

D. SEBESİZ ZENGİNLEŞME DAVASI

İcranın iadesi hükümlerinin yerine getirilmesi için bir mahkeme kararına gerek olmadığını daha önce ifade etmiştik. İcranın iadesini istemek mümkün olmakla beraber borçlunun kendisinden tahsil edilen paranın iadesini sebepsiz zenginleşme davası açarak isteyip isteyemeyeceği konusunda doktrinde ve Yargıtay kararlarında bir görüş birliği yoktur.

⁵⁸⁸ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, İcra, s.385; Kuru, İcra, s.399; Muşul, İcra, s.647; Tanrıver, İlâmlı İcra, s.185.

⁵⁸⁹ Postacıoğlu/Altay, İcra, s.793; Tanrıver, İlâmlı İcra, s.186; Uyar, İcranın Durdurulması, s.1028; Bakır, s.69.

⁵⁹⁰ Yıldırım/Deren-Yıldırım, İcra, s.316; Uyar, İcranın Durdurulması, s.1029.

Doktrinde bir görüşe göre borçlunun kendisinden tahsil edilen paraları sebepsiz zenginleşme davası açarak talep etmesi mümkündür⁵⁹¹. Bu görüşün dayanak noktası ise icranın iadesi hükümlerinin emredici nitelikte olmamasıdır. Doktrindeki diğer görüşe göre İİK m.40/2 hükmü gereğince mahkeme kararına gerek olmadan icranın iadesi sağlanabileceği için borçlunun kendisinden tahsil edilen paranın iadesini istemek için sebepsiz zenginleşme davası açmasında ve icra takibi yapmasında hukuki yararı yoktur⁵⁹².

Yargıtay konuya ilişkin bir kararında⁵⁹³ “mahkemece hüküm altına alınan alacağın tahsili amacıyla yapılan icra takibi sırasında kararın Yargıtay’ca bozulması ve yeniden yapılan yargılama sonucu daha düşük bir miktara hükmedilmesi durumunda önceki ilâm ile sonraki ilâm arasındaki fark, sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre istenebilir. İcra İflas Kanununun, bir ilâmın bozulması üzerine icra muamelelerinin duracağını, aleyhinde icra yapılmış kişinin hiç veya o kadar borcu olmadığı anlaşıldığı takdirde ayrıca bir hükme gerek kalmaksızın icranın tamamen veya kısmen eski haline iade olunacağını düzenleyen 40. maddesi emredici nitelikte olmadığından buna engel değildir” şeklinde karar vermiştir. Yargıtay aynı şekilde vermiş olduğu başka bir kararda⁵⁹⁴ “bu maddenin hükmü, haksız yere para ödemiş olanların geri alma haklarını kolayca kullanabilmelerini sağlamak üzere konulmuştur. Bu maddenin verdiği hakkın sebepsiz zenginleşme esasları gereğince mahkemeye başvurularak kullanılması da mümkündür. Böyle bir davaya İİK. nun 40.maddesindeki hüküm engel teşkil etmez bu hüküm, emredici nitelikte değildir. Davacı, bir mahkemece hüküm altına alınan ilâma konu alacağın tahsili amacıyla yapılan icra takibi sırasında takibe konu kararın

⁵⁹¹ **Olgaç**, C.I, s.290; **Antalya**, s.584; Doktrinde bir görüşe göre ilâmların hemen icra edilmesi mümkün olmamalı ve ilâmlar ancak kesinleştikten sonra icra edilebilmelidir. Ancak ilâmın geçici icrasına imkan tanınmalı ve ilâm alacaklısı sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre sorumlu olmalıdır. Yani alacaklının iade yükümü ve bu iadenin kapsamı sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre belirlenmelidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Özbek**, s.710.

⁵⁹² **Tanrıver**, İcranın İadesi, s.579; **Akkaya**, İcranın İadesi, s.693; **Kuru**, El Kitabı, s.931; **İpekçi**, C.I, s.216.

⁵⁹³ Y. 3. HD., 26.02.2007, E.2007/2264, K.2007/2630 (**Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası**).

⁵⁹⁴ Y. 7. HD., 20.05.2015, E.2015/4838, K.2015/9369 (**Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası**).

Yargıtay'ca bozulması ve yeniden yapılan yargılama sonrasında önceki miktardan daha düşük bir miktara hükmedilmesi sebebiyle önceki ilâma dayalı olarak ödenen paranın, sonraki ilâm ile arasındaki farkın iadesini istemektedir. Sebepsiz zenginleşme esasları gereğince dava açma hakkı bulunmaktadır. Bu sebeplerle davacının dava açmakta hukuki yararı bulunmaktadır” şeklinde karar vermiştir.

Yargıtay farklı bir kararında ise cebri icra tehdidi altında yapılan ödemenin, TBK m.78 hükmü çerçevesinde yapılan bir ödeme olarak değerlendirilmesine olanak olmadığına karar vermiştir⁵⁹⁵. Yargıtay’ın aynı yönde verdiği başka bir kararda⁵⁹⁶ “İİK.nun 40. maddesine göre, bir ilâmın hükmü icra edildikten sonra Yargıtay'ca bozulduğunda, aleyhinde icra takibi yapılmış olan kimsenin hiç veya o kadar borcu olmadığı kat'i bir ilâmı tahakkuk ederse ayrıca hükme hacet kalmaksızın icra tamamen veya kısmen eski haline iade olunur. Bunun için ayrıca dava açmaya gerek yoktur. Olayımızda davacının bozma üzerine kesinleşen ilâmı borçlu olmadığı anlaşıldığına göre, icranın eski hale iadesinin istenmesi yeterli olacaktır. Bu nedenle davacının dava açmakta hukuki yararı yoktur” denilmektedir.

Kanaatimizce sebepsiz zenginleşme davasının hangi hallerde açılmayacağını belirleyerek sorun çözümlenebilir. Bazı hallerde sebepsiz zenginleşmeye dayanan bir dava açarak iade talebinde bulunulamaz. Buna göre; zamanaşımına uğramış bir borcun ödenmesi, ahlaki bir görevin yerine getirilmesi (TBK m.78/2), haksız veya ahlaka aykırı amaç için ödeme yapılması durumlarında sebepsiz zenginleşme davası açılmaz⁵⁹⁷. Ayrıca doktrinde bazı davaların sebepsiz zenginleşme davasının açılmasına engel olacağı ifade edilmektedir⁵⁹⁸. Bunlara örnek olarak da istihkak davası, sözleşmeden

⁵⁹⁵ Y. 13. HD., 1.11.2002, E.2002/9071, K.2002/11490 (Muşul, İcra, s.646).

⁵⁹⁶ Y. 13. HD., 24.02.2003, E.2002/13201, K.2003/1783 (Kazancı –Bilişim İçtihat Bilgi Bankası).

⁵⁹⁷ Reisoğlu, s.282; Eren, s.920.

⁵⁹⁸ Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s.385; Akıncı, s.195; İnan/ Yücel, s.496; Antalya, Borçlar Hukuku, s.801.

doğan alacak davası ve kanunda iade ile ilgili özel bir düzenlemenin⁵⁹⁹ bulunması nedenleri sayılmaktadır. Bu durum sebepsiz zenginleşme davasının ikincil niteliğini ortaya koymaktadır⁶⁰⁰. Yani diğer davalar açılabilirken sebepsiz zenginleşme davası hiç açılmaz ya da diğer davalar sebepsiz zenginleşme davası yerine tercih edilir⁶⁰¹. Sebepsiz zenginleşme davasında iyiniyetli zenginleşen, zenginleşme konusu şeyin elinden çıktığını ve onun karşılığında hiçbir menfaat elde etmediğini ispat ederse geri verme borcu tamamen ortadan kalkar. Kanaatimizce icranın iadesinin mümkün olduğu durumlarda borçlunun hukuki yararının bulunduğu gerekçesi ile sebepsiz zenginleşme davasının açılabilirliğini kabul edersek, alacaklının ilâmlı icra sonucu edindiği taşınır malı sonradan elinden çıkardığını ve ilâma dayanması nedeni ile iyiniyetli olduğunu bu nedenle taşınırın değerini iade ile yükümlü olmadığını ileri sürmesi mümkün hale gelir.

Bu nedenle olması gereken bakımından görüşümüz, borçlunun borçlu olmadığı kesin bir ilâmla tahakkuk ettikten sonra, icranın iadesi gibi daha basit ve ucuz bir yol varken sebepsiz zenginleşme davası açmak mümkün olmamalıdır.

E. İCRA MAHKEMESİ KARARLARI BAKIMINDAN

I. Genel Olarak

İcra mahkemeleri icra örgütündeki yargısal organ olup icra ve iflas dairelerinin işlemlerine karşı yapılan icra takibindeki itirazları, şikâyetleri ve diğer icra ve iflas uyuşmazlıklarını çözmek için kurulmuş olan özel görevli mahkemelerdir⁶⁰².

⁵⁹⁹ Öz'e göre özel hükümlerin uygulanmasına rağmen bunların dışında kalan hususların sebepsiz zenginleşme ile telep edilebilmeleri mümkündür. Bkz. **Öz**, s.74.

⁶⁰⁰ **Kılıçoğlu**, s.532; Eren'e göre başka bir dava hakkının bulunuyor olması sebepsiz zenginleşmenin gündeme gelmesine engel olmuşsa bu durumda sebepsiz zenginleşmenin taliliğinden değil mevcut olmayışından söz edilmelidir. Bkz. **Eren**, s.866.

⁶⁰¹ **İnan/Yücel**, s.503.

⁶⁰² **Şahan, Havva Gül**: Özel Görevli Mahkemeler, Ankara 2012, s.71; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz**, İcra s.61; **Karlı**, Usul s.118.

İcra mahkemesi özel görevli bir ilk derece mahkemesi niteliğinde olduğu için kararlarına karşı kanun yolu açıktır. İcra mahkemesi kararlarının karşı kanun yolu başvurusu bazı özelliklere sahiptir. İİK m.363-366 hükümlerinde icra mahkemesinin kararlarına karşı kanun yolu başvurusunda uyulması gereken özel hükümler düzenlenmiştir. Bu özel hükümler sadece icra mahkemesinin kararlarına karşı kanun yolu başvurusunda uygulanır⁶⁰³.

II. Kanun Yolu Başvurusunun İcraya Etkisi

İcra mahkemesi kararlarının icrası için kesinleşmesi gerekmemektedir⁶⁰⁴. İİK m.363/4 hükmü nedeni ile icra mahkemesi kararına karşı istinafa başvurulması satıştan başka icra işlemlerini durdurmamaktadır. Örneğin istinaf yoluna başvurulmasına rağmen haciz yapılabilir⁶⁰⁵. Genel mahkeme kararlarının istinaf edilmesi durumunda teminat karşılığında icranın geri bırakılması kararı verilebilirken icra mahkemesi kararının istinaf edilmesi durumunda İİK m.36 hükmüne dayanılarak teminat karşılığında icranın geri bırakılması söz konusu olmaz.

İİK m.364/3'e göre istinaf mahkemesi kararının temyiz edilmesi satıştan başka icra işlemleri durdurmaz. Diğer anlatımla icra mahkemesi kararının temyizi üzerine satış yapılmaz. Bu hüküm icra mahkemelerinin takip hukukuna ilişkin kararları bakımından uygulama alanı bulur. Temyiz yoluna başvurulması durumunda satışa hazırlık işlemleri devam eder ancak haczedilen malların satışı yapılamaz.

⁶⁰³ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, İcra s.63.

⁶⁰⁴ Kuru, İcra s.458.

⁶⁰⁵ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, İcra, s.66.

III. İcranın İadesi

İİK m.366/4 hükmüne göre istinaf mahkemesinin icra mahkemesi kararını kaldırması, düzelterek veya yeniden esas hakkında karar vermesi durumunda İİK m.40 hükmü kıyas yolu ile uygulanır. İcra işlemleri devam ederken, bölge adliye mahkemesi istinaf incelemesi neticesinde icra mahkemesi kararını kanuna uygun bulmazsa kaldırır. Bölge adliye mahkemesinin verdiği bu kaldırma kararı icra takibinin olduğu yerde durmasına neden olur. Yani bölge adliye mahkemesinin HMK m.353/1-a'da sayılan durumlara dayanılarak icra mahkemesi kararını kaldırması ve davanın tekrar görülmesi için dosyanın icra mahkemesine gönderilmesine karar vermesi durumunda ya da icra mahkemesi kararının kaldırılarak davanın reddine karar verilmesi durumunda bu kararların ikisinde de icra mahkemesi kararının kaldırılmasına karar verildiğinden İİK m.366/4'ün göndermesi nedeni ile İİK m.40 hükmü uygulanacağından devam eden icra işlemleri duracaktır.

İİK m.366/4 fıkrasında, İİK m.40 hükmünün düzenlemesinden farklı olarak bölge adliye mahkemesinin düzelterek esas hakkında karar vermesi durumunda da İİK m.40 hükmünün kıyasen uygulanacağı düzenlenmiştir. İİK m.40/1 düzenlemesinde icra işlemlerinin durması için bölge adliye mahkemesi tarafından ilk derece mahkemesi kararına ilişkin kaldırma kararı verilmesi gerektiği açık bir şekilde düzenlenmiştir. Ancak bölge adliye mahkemesi tarafından verilen düzelterek esas hakkında karar verilmesi durumunda ise ilk derece mahkemesi kararının kaldırılması söz konusu olmamaktadır. Bir görüşe göre bu durumda, kanun koyucunun düzelterek esas hakkında karar verilmesi durumuna açıkça ve ayrıca yer vermesi nedeni ile bölge adliye mahkemesinin istinaf incelemesi neticesinde icra mahkemesi kararını düzelterek esas hakkında karar verdiği durumlarda da İİK m.40/1 hükmünün uygulanarak devam eden

icra işlemlerinin durması gerektiğini ifade etmektedir⁶⁰⁶. Kanaatimizce İİK m.366/4 hükmündeki düzenlemenin İİK m.40'daki düzenlemeye uygun hale getirilmesi daha doğru olur. Yani bölge adliye mahkemesinin düzelterek esas hakkında karar verdiği durumlarda bir kaldırma kararı bulunmadığı için devam eden icra işlemlerinin durmaması gerekir.

İİK m.363/4'de istinaf yoluna başvurunun satıştan başka icra işlemlerini durdurmayaacağı açıkça düzenlenmiştir. Ancak kanun koyucu bazı durumlarda satışın da gerçekleşeceğini düzenlemiştir. Örnek olarak, İİK m.169/a son fıkrasında kambiyo senedine dayalı olarak yapılan icra takibinde borca itirazın reddi hakkında karara karşı istinaf yoluna başvurulması durumunda hiçbir icra işleminin durmayacağı, icranın durması için İİK m.33'e göre teminat gösterilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Rehnin paraya çevrilmesi yolunda İİK m.150/a maddesinin ikinci fıkrasının İİK m.149/a maddesinin ikinci fıkrasına yapmış olduğu atıf nedeni ile itirazın kaldırılması kararına karşı istinaf yoluna başvurulması durumunda yüzde on beş oranında teminat yatırılmazsa satış işlemi de durmayacaktır. Bu örneklerde de açıkça görüleceği üzere icra mahkemesin kararlarına karşı kanun yoluna başvurulması her durumda satışı durdurmamaktadır. Verdiğimiz örneklerde istinaf yoluna başvurulması durumunda söz konusu teminatlar yatırılmazsa satış durmayacağı için bölge adliye mahkemesi kararına kadar icra tamamlanmış olabilir⁶⁰⁷. Bölge adliye mahkemesi tarafından yapılan istinaf incelemesi neticesinde icra mahkemesi kararı kaldırılarak dosya tekrar kararı veren icra mahkemesine gönderilirse ya da icra mahkemesi kararı kaldırılarak davanın reddine karar verilirse ve verilen bu kararlar sonunda borçlunun hiç veya o kadar borçlu olmadığı usulüne uygun olarak kesinleşirse bu durumda daha önceden tamamlanmış olan icra işlemleri hakkında İİK m.366/4 hükmünün yaptığı atıf nedeni ile İİK m.40/2 hükmü uygulanır.

⁶⁰⁶ T. Arslan, s.125.

⁶⁰⁷ T. Arslan, s.125.

İİK m.366/4'e göre Yargıtay'ın bozma kararı üzerine icra ve iflas işlerinde 40'ıncı madde hükmü kıyas yolu ile uygulanır. İcranın iadesi hükümlerinin uygulanabilmesi için bozmadan sonra verilen kararın kesinleşmiş olması gerekir⁶⁰⁸. Söz konusu madde hükmünde İİK m.40/1 ve 40/2 hükmünün uygulanmasına ilişkin olarak herhangi bir ayırım yapılmamıştır.

İİK m.40/1 gereği Yargıtay'ın bozma kararından sonra icra işlemleri henüz tamamlanmamış ise icra muameleleri olduğu yerde durur. Ancak icra işlemleri tamamlandıktan sonra Yargıtay bozma kararı vermişse bu durumda İİK m.40/2 hükümlerine uygun olarak icranın iadesi hükümlerinin uygulanması gerekir.

F. İİK M.10/a HÜKMÜ BAKIMINDAN

İİK m.10/a hükmünde icra mahkemesi hâkimlerinin reddi hususu düzenlenmiştir. Maddenin birinci fıkrasında icra mahkemesi hâkiminin reddedilmesi halinde Hukuk Muhakemeleri Kanunundaki hükümlerin uygulanacağı, ret talebinde bulunanın dilekçesinde ret sebeplerini delilleri ile birlikte bildirmek zorunda olduğu ifade edilmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında ret talebinin reddi hakkındaki karara karşı istinaf yoluna başvurma'nın mümkün olduğu ve bu durumun hâkimin işe bakıp karar vermesine engel olmadığı düzenlenmiştir. Ayrıca ret talebinin reddi hakkındaki kararın kaldırılması hâlinde reddedilen hâkimin verdiği kararın yerine getirilmeyeceği, dosyanın bölge adliye mahkemesince icra mahkemesinin başka bir dairesine, o yerde icra mahkemesinin başka bir dairesi yoksa en yakın icra mahkemesine gönderileceği düzenlenmiştir. Maddenin son cümlesinde bu durumda İİK m.40 hükümlerinin kıyas yoluyla uygulanacağı ifade edilmiştir.

Bu maddeden açıkça anlaşılıyor ki icra mahkemesi hâkimlerinin reddi usulü adli yargı hâkimlerinin reddi usulüyle aynı biçimde düzenlemiştir. Hâkimin reddi halinde

⁶⁰⁸ Uyar, İcra Şerh 13, s.22215.

icra mahkemesinin bu talebi kabul veya reddetmesi mümkündür. Hâkimin vereceği red kararına ilişkin ise istinaf yolu açıktır. Ancak ret talebinin reddine ilişkin karara karşı istinaf başvurusunda bulunulması icra mahkemesi hâkiminin dosyaya ilişkin karar vermesine engel olamaz. Hatta bölge adliye mahkemesi tarafından karar verilene kadar icra mahkemesi hâkiminin vermiş olduğu kararlar yerine getirilebilir.

İİK m.10/a hükmüne göre icra mahkemesi hâkiminin reddi talebinin reddine ilişkin kararın istinaf edilmesi üzerine bölge adliye mahkemesi kararı hukuka aykırı bulursa kararı kaldırabilir. Bu durumda reddedilen hâkimin vermiş olduğu karar henüz yerine getirilmemiş ise İİK m.40/1 hükmü nedeni ile verilen karar yerine getirilmez. Ancak reddedilen hâkimin vermiş olduğu kararın bölge adliye mahkemesinin kararından önce yerine getirilmiş olması mümkündür. Bölge adliye mahkemesinin hâkimin reddi talebinin reddine ilişkin kararı kaldırması nedeni ile yapılan işlemler dayanaktan yoksun hale geleceğinden İİK m.40/2 hükmü uygulanarak yapılan icra işlemlerinin iadesi gündeme gelir⁶⁰⁹.

Yargıtay, icra mahkemelerine icra iflas suçlarına ilişkin ceza davalarında İİK m.10/a hükmünün uygulanmasının mümkün olmadığına ilişkin kararlar vermiştir⁶¹⁰.

G. İHALENİN FESHİ KARARLARI BAKIMINDAN

Kanun koyucu ihalenin yapılmasında usulsüzlüklerin ve kanuna aykırı durumların bulunması nedeni ile ilgililere kendilerine tanınan süre içinde taşınır ve taşınmaz malın ihalesinin feshini şikâyet yolu ile icra mahkemesinden isteme yetkisi tanımıştır.

İİK m.134/VI hükmüne göre alıcının, ihalenin feshedilmesi durumunda satın aldığı taşınmaz kendisinden geri alınacağı için ödemiş olduğu satış bedeli ihale

⁶⁰⁹ **Akkaya**, İcranın İadesi, s.684.

⁶¹⁰ **T. Arslan**, s.128.

kesinleşmedikçe alacaklılara ödenmez. Bu şekilde alıcının ödemiş olduğu satış bedelini alacaklılara karşı takip yapmak zorunda kalmadan geri alması amaçlanmıştır. Kesinleşmeden kasıt ihale tarihinden itibaren yedi gün içinde şikayette bulunulmamış veya yedi gün içinde ihalenin feshi talep edilse de icra mahkemesi tarafından ihalenin feshi talebinin reddine karar verilmiş ve bu ret kararının kesinleşmiş olmasıdır⁶¹¹. Bu nedenle kanaatimizce ihalenin kesinleşmiş sayılması için İİK m.134/VII'deki bir yıllık süreyi beklemeye gerek yoktur.

İhalenin feshi talebinin reddedilmesi durumunda bu ret kararına karşı istinafa başvurulabilir. Bölge adliye mahkemesi kararına karşı ise temyiz yoluna gidilebilir. İhalenin feshi talebinin reddine karşı zamanında istinaf yoluna başvurulmaması, başvurulmasına rağmen bölge adliye mahkemesinin başvuruyu reddetmesi, Yargıtay'ın temyiz talebini reddetmesi durumlarında ihalenin feshi talebinin reddi kararı kesinleşir. Bu durumda bir sorun ortaya çıkmaz.

İhalenin feshine karar verilmişse bu karara karşı da istinaf ve temyiz başvurusunda bulunulabilir. İhalenin feshi kararının kesinleşmesi üzerine alıcının ihale ile kazandığı mülkiyet hakkı sona erer. Alıcının ödemiş olduğu ve henüz ihale kesinleşmediği için icra dairesinde nemalandırılmış ihale bedeli ise alıcıya geri verilir⁶¹². İhale kesinleşmeden ihale bedeli alacaklıya ödenemez ancak ihale şeklen kesinleşmeden söz konusu bedel icra müdürü tarafından alacaklıya verilmişse bu durumda verilen bedel İİK m.361 hükmüne dayanılarak ayrıca bir hükme gerek kalmadan alacaklıdan alınabilir⁶¹³.

Yedi günlük süre geçtikten sonra ihale kesinleşmiş sayılacağından ihalenin kesinleşmesi için ayrıca bir yıllık sürenin geçmesine gerek yoktur. Ancak yedi günlük süre geçtikten sonra ihale kesinleştiği için para alacaklılara verilmiş ve bir yıllık süre içinde İİK m.134/VII'deki nedenlerden birine dayanarak ihalenin feshi talep edilmişse

⁶¹¹ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, İcra, s.336.

⁶¹² Kuru, İcra, s.326.

⁶¹³ Postacıoğlu/Altay, İcra, s.623; Arslan, İhalenin Feshi, s.207; Postacıoğlu, İcra, s.529.

bu durumda bu paranın iadesi nasıl sağlanacaktır? Doktrinde bu konuya ilişkin görüş birliği yoktur.

Doktrinde bir görüşe göre ihale bedeli ihalenin kesinleştiği zannedilerek ödendiği için İİK m.134/5 hükmüne aykırılık söz konusu olur⁶¹⁴. Bu sebeple de icra dairesinin icra mahkemesinin ihalenin feshi kararını beklemeden İİK m.361'deki fazla paranın geri alınması hükmüne kıyasen yanlışlıkla ödenmiş olan bedeli alacaklılardan geri alması gerekir. Doktrindeki diğer görüşe göre ihalenin feshi için yedi günlük başvurma süresinin geçmesi üzerine, icra dairesince alacaklıya ödeme yapılmış ve İİK m.134/VII'de belirtilen hallere dayanılarak bir yıl içinde ihalenin feshi davası açılmış ve icra mahkemesi ihalenin feshine karar vermişse alacaklıya ödenen para İİK m.40 hükmü kıyasen uygulanarak alacaklıdan talep edilmelidir⁶¹⁵.

Doktrindeki görüş farklılığı ihalenin yapıldığı tarihten itibaren yedi günlük sürenin geçmesi ile ihalenin kesinleşip kesinleşmeyeceği konusunda kaynaklanmaktadır. İlk görüşü savunanlara göre ihalenin kesinleşmesi için yedi günlük sürenin geçmesi yeterli olmayıp ayrıca İİK m.134/VII'de belirtilen bir yıllık sürenin de tamamlanmış olması gerekir. Bu nedenle yedi günlük sürenin geçmesinden sonra ihale bedeli alacaklıya ödenmişse bir yıllık süre henüz tamamlanmamış olduğundan ihale kesinleşmeyeceği için ihale bedeli alacaklıya ödenmişse bunun geri alınması İİK m.361 hükümlerine göre olur⁶¹⁶. İkinci görüşü savunanlara göre ihalenin yapılmasından sonra yedi gün geçmişse artık ihale kesinleşeceği için bir yıllık süre ihalenin kesinleşmesini engellemeyecektir. Dolayısıyla yedi günlük sürenin geçmesinden sonra icra memuru bedeli alacaklıya ödemiş ve ihale İİK m.134/VII'deki sebeplerden birinin varlığı nedeni ile bir yıl içinde ihalenin feshi talep edilmesi sonucu feshedilmişse ve bu karar

⁶¹⁴ **Kuru, Baki:** İcra ve İflas Hukuku, C.II, 3.Baskı, İstanbul 1990 (İcra II), s.1498; **Karşı,** İcra, s.363; **Aslan, E. Kısmet:** İcra ve İflas Hukukunda Taşınmaz Malların Açık Artırma Yolu İle Paraya Çevrilmesi, İzmir 2004, s.187.

⁶¹⁵ **Postacıoğlu,** İcra, s.529; **Arslan,** İhalenin Feshi, s.207; **Dönmez,** s.472; **Uyar,** İhalenin Feshi, s.1490; **Uyar, Talih:** İcra ve İflas Kanunu Şerhi, C.7, 2.Baskı, Ankara 2004 (İcra Şerh 7), s.10711.

⁶¹⁶ **T. Arslan,** s.131.

kesinleşmişse artık ihale bedeli ancak İİK m.40/2 hükmünün kıyasen uygulanması ile iade edilir.

İcradan mal satın alan alıcı ihalenin feshedilmesi üzerine ödediği paranın kendisine iadesini İİK m.40 veya İİK m.361'e göre talep edemez. Alıcının ödediği bedeli geri alabilmesi için sebepsiz zenginleşme davası açması gerekir⁶¹⁷. Zira alıcı, icra takip işleminin tarafı olan alacaklı veya borçlu konumunda değildir.

⁶¹⁷ **Yılmaz**, İcra Şerh, s.222.

SONUÇ

Alacaklının alacağına ilişkin elinde bir mahkeme ilâmı bulunması durumunda ilâmın icrası için icra dairesine başvurabilir. İcra dairesi ise bu başvuru üzerine borçluya bir icra emri gönderir. Kanun koyucu mahkeme ilâmından sonra alacaklının ne zaman bu ilâma dayanarak ilâmlı icra takibi başlatabileceğine ilişkin bir süre sınırlaması getirmemiştir. Kanaatimizce mahkemenin alacaklının alacağının varlığına ilişkin kararından sonra borçluya bu ilâmın gereğini yerine getirmek için belli bir süre verilmelidir. Aksi halde alacaklının ilâmı icrası için kesinleşmesi gerekmeyen bir karar olması halinde hiç beklemeksizin hemen icraya koyması mümkündür.

Kanun koyucu İİK m.36 hükmünün uygulamasını kanun yoluna başvurma şartına bağlamıştır. Ülkemizde mahkemelerin verdiği ilâmlara karşı borçlu çoğu kez alacaklı henüz kendisine karşı takibe başlamadan kanun yoluna başvurmaktadır. Bu durum gözönüne alındığında alacaklı henüz takibe başlamadan olası bir takip tehlikesine karşı borçlunun kanun yolu başvurusunda icranın durdurulması talebinde bulunabilmelidir. Zira kanun yolu başvurusunun süre ile sınırlandırılmış olması ve alacaklının elindeki ilâmı icraya koymasının sınırlanmamış olması görüşümüzü destekler nitelikte bir durumdur. Ancak alacaklı henüz takibe başlamadan borçluya icranın durdurulması imkânı tanımak borçlu lehine bir yaklaşım olur. Bu durumda alacaklının da menfaati düşünülerek, kanun yolu mahkemesi tarafından gösterecek bir icra dairesine borçlunun İİK m.36’da sayılan teminatlardan birini yatırması şartı aranmalıdır. Böylece alacaklı ve borçlu arasındaki menfaat dengesi sağlanmış olur.

Kanaatimizce İİK m.36’da sayılan teminat türlerine ek olarak borçlunun talebi üzerine haczedilecek mallarının da icranın durdurulması için teminat olarak gösterebilmesi gerekir. Zira İİK m.36/1 hükmü gereğince borçlunun hükmolunan para ve eşyayı karşılayacak hacizli malı teminat olarak kullanılması mümkün olduğundan borçlunun talebi üzerine haczedilecek mallarının da teminat olarak gösterilmesi

mümkün olmalıdır. Bu şekilde İİK m.33/3 hükmü ile İİK m.36 hükmü bir birine uygun hale gelir.

İİK m.40/1 hükmünde “bir ilâmın bölge adliye mahkemesince kaldırılması veya temyizen bozulması icra muamelelerini olduğu yerde durdurur” denmektedir. Ancak kanunun lafzından icra muamelelerinin ne kadar süre durmaya devam edeceği anlaşılmamaktadır. Kanaatimizce durma işlemi, ilk derece mahkemesi kararının HMK m.353/1-a’da sayılan hallerde kaldırılarak gönderilmesine ilişkin ise ilk derece mahkemesi tarafından verilen karara kadar devam eder. Bölge adliye mahkemesi tarafından verilen karar ilk derece mahkemesi kararının kaldırılarak davanın reddine ilişkin ise bu durumda bölge adliye mahkemesi esas hakkında yeniden karar vereceğinden bölge adliye mahkemesinin karar vermesine kadar takip duracaktır. Kanaatimizce bu konuda kanuna bir ifade eklenmesi doğru bir yaklaşım olur.

Kanaatimizce borçlunun icranın iadesini sağlamak amacı ile yeni bir ilâmlı takip yapması imkânsızdır. Zira bölge adliye mahkemesinin hükmü kaldırarak davayı reddetmesi durumunda bu ret kararı bir tespit hükmü niteliğine sahiptir. Benzer şekilde Yargıtay’ın bozma kararından sonra alt derece mahkemesinin bu karara uyması durumunda bu karar da borçlunun hiç veya o kadar borçlu olmadığına ilişkin bir tespit hükmü niteliğinde olacaktır. Tespit hükümlerinin eda hükmü içermemesi nedeni ile ilâmlı icra takibine konu edilmeleri ise mümkün değildir. Bu durumda borçlu, borçlu olmadığının tespitine dair kesinleşmiş bu ilâmlara dayanarak yeni bir ilâmlı takip yapması mümkün değildir.

Kanaatimizce borçlunun borçlu olmadığı kesin bir ilâmla tahakkuk ettikten sonra, icranın iadesi gibi daha basit ve ucuz bir yol varken, dava açması için hukuki yararı bulunmamaktadır. Bu nedenle icranın iadesi hükümlerine başvurabilecek borçlunun sebepsiz zenginleşme davası açması mümkün olmamalıdır.

İİK m.40/2 hükmüne göre icranın iadesinin mümkün olabilmesi için ilâm hükmünün icra edildikten sonra bölge adliye mahkemesince kaldırılması veya yeniden esas hakkında karar verilmesi ya da Yargıtayca bozulması ayrıca aleyhine icra takibi yapılmış olan borçlunun hiç veya o kadar borcu olmadığı kesin bir ilâmla tahakkuk etmesi gerektiği düzenlenmiştir. Bu durumda kanaatimizce ilâm niteliğinde sayılan belgelere dayanılarak yapılan ilâmlı icra takibinde icranın iadesine ilişkin İİK m.40/2 hükmünün doğrudan uygulanması mümkün olmaz. Ancak takip ekonomisi gözönüne alındığında İİK m.40/2 hükmünün ilâm niteliğindeki belgeye dayanılarak yapılan takibin hukuki dayanaktan yoksun kalması durumunda istisnai olarak uygulanması gerekir.

Bölge adliye mahkemesinin HMK m.353/1-a'da belirtilen nedenlerle ilk derece mahkemesi hükmünü kaldırıp dosyayı ilk derece mahkemesine göndermesi durumunda ve esastan yaptığı inceleme neticesinde ilk derece mahkemesi kararını kaldırarak davanın reddine karar verdiği durumlarda bu kararlara ilişkin olarak İİK m.40/1 nedeni ile devam eden icra takibinin durması gerekir. Ayrıca bölge adliye mahkemesinin ilk derece mahkemesi kararını kaldırıp dosyayı ilk derece mahkemesine göndermesi durumunda ve esastan yaptığı inceleme neticesinde ilk derece mahkemesi kararını kaldırarak davanın reddine karar verdiği durumlarda verilen kararlar borçlunun hiç veya o kadar borçlu olmadığına ilişkin olur ve karar kesinleşirse İİK m.40/2 hükmü nedeni ile icranın iadesi söz konusu olur. Burada dikkat çekmek istediğimiz nokta ise bölge adliye mahkemesinin ilk derece mahkemesi kararını kaldırarak davanın kabulüne karar vermesi durumudur. Bu ihtimalde İİK m.40'ın uygulama alanı bulması mümkün değildir. Zira bu durumda ilk derece mahkemesi alacaklının alacağı olmadığına karar vererek davayı reddetmiştir. Ancak alacaklı ilk derece mahkemesi kararını karşı istinafa başvurmuştur. Bölge adliye mahkemesi de esasa ilişkin yaptığı inceleme neticesinde ilk derece mahkemesi kararını kaldırarak davanın kabulüne yani alacaklının alacağının

varlığına hükmetmiştir. İşte bu karar borçlunun borçlu olduğunu gösterdiği için burada İİK m.40/2 hükmünün uygulanması mümkün olmaz.

Bölge adliye mahkemelerinin 20.07.2016 tarihinden itibaren göreve başlaması ile birlikte kanun yolu sistemimize istinaf yargılaması da dâhil olmuştur. İstinaf yargılamasının özelliği nedeni ile ilk derece mahkemesi kararının hukuki denetiminin yanı sıra bölge adliye mahkemeleri hükmün esasa ilişkin denetimini de yapmaktadır. Bölge adliye mahkemelerinin sayısının yeterli seviyeye çıkması ve bu yargılamanın ilk derece mahkemesi yargılamasına benzer yönleri nedeni ile ilk derece mahkemesi kararlarının hemen icra edilmeyip bölge adliye mahkemesi kararına kadar ertelenmesinin daha doğru olacağı kanaatindeyiz. Zira şu anki sistemde hem ilk derece mahkemesi kararı bakımından hem de bölge adliye mahkemesi kararları bakımından İİK m.36'a göre icranın durdurulmasının talep edilmesi mümkündür. Bu durumda hem borçlu bakımından hem de alacaklı bakımından olumsuzluklara neden olabilmektedir. Örnek olarak, bölge adliye mahkemesinde kullanılan teminatın Yargıtay'da kullanılmasının mümkün olup olmayacağı ile ilgili sorun gündeme gelmektedir.

İİK m.366/4 hükmünde yapılan gönderme ile İİK m.40 hükümlerinin icra mahkemesi kararları bakımından da uygulanacağı açıkça ifade edilmiştir. Ancak İİK m.366/4'de İİK m.40 ifadesinden farklı olarak bölge adliye mahkemesinin kaldırma ve yeniden esas hakkında karar vermesi durumlarının yanında düzelterek esas hakkında karar vermesi durumu da eklenmiştir. Kanaatimizce bölge adliye mahkemesinin “düzelterek esas hakkında karar verdiği” hallerde borçlunun borçluluk durumunda bir değişiklik söz konusu olmayacağından bu ifadenin İİK m.366/4 düzenlemesinden çıkarılması uygun olacaktır. Aksi halde genel mahkeme kararları bakımından tanınmayan bir imkânın icra mahkemesi kararları bakımından tanınması söz konusu olacaktır ki bu da kanun koyucunun istemeyeceği sonuçların doğması anlamına gelecektir.

KAYNAKÇA

- Akıncı, Şahin:** Borçlar Hukuku Bilgisi, 7.Baskı, Konya 2013.
- Akil, Cenk:** İstinaf Kavramı, Ankara 2010.
- Akil, Cenk:** Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Sulh ve Sulh Yoluyla Şarta Bağlı Hüküm Verilip Verilemeyeceği Meselesi, GÜHFD, C.16, S.4, 2012, s.1-18 (Sulh).
- Akkaya, Tolga:** 5236 ve 5311 Sayılı Kanunlarla Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Yeni Kanun Yolu Sistemine Göre İlâmlı İcrada İcranın İadesi, MİHDER, C.4, S.11, 2008, s.677-698 (İcranın İadesi).
- Akkaya, Tolga:** Medeni Usul Hukukunda İstinaf, Ankara 2009.
- Akyol Aslan, Leyla:** Medeni Usul Hukukunda Davadan Feragat, Ankara 2011.
- Alangoya, H. Yavuz/Yıldırım, Kamil/Deren-Yıldırım, Nevhis:** Medeni Usul Hukuku Esasları, 7.Baskı, İstanbul 2009.
- Alangoya, H. Yavuz:** Medeni Usul Hukuku Esasları, İstanbul 2000 (C.I).
- Alangoya, H. Yavuz:** Medeni Usul Hukuku Esasları, İstanbul 2000 (C.II).
- Albayrak, Adem:** Hukukta İstinaf Uygulaması, 2.Baskı, Ankara 2016.
- Altay, Sümer:** İcra Hukukunun Temel Kavramları, İstanbul 2011.
- Ansay, Sabri Şakir:** Hukuk Yargılama Usulleri, 7.Baskı, Ankara 1960 (Usul).
- Ansay, Sabri Şakir:** İcra ve İflas Usulleri, 5.Baskı, Ankara 1960 (İcra).
- Antalya, O. Gökhan:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.I, 2012 İstanbul (Borçlar Hukuku).
- Antalya, O. Gökhan:** İcranın İadesi, YD, C.9, S.4, Ekim 1983, s.579-585.
- Arar, Kemal:** İcra ve İflas Hükümleri, Ankara 1944.
- Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema:** İcra ve İflas Hukuku, 2.Baskı, Ankara 2016 (İcra).

- Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema/Hanağası, Emel:** İcra ve İflas Hukuku Pratik Çalışmaları, 14.Baskı, Ankara 2017.
- Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema:** Medeni Usul Hukuku, 2.Baskı, Ankara 2016 (Usul).
- Arslan, Ramazan:** İcra – İflas Hukukunda İhale ve İhalenin Feshi, Ankara 1984 (İhalenin Feshi).
- Arslan, Ramazan:** Medeni Usul Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi, Ankara 1977.
- Arslan, Tuğba:** İcra ve İflas Hukukunda İcranın İadesi, Diyarbakır 2006 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Aslan, E. Kısmet:** İcra ve İflas Hukukunda Taşınmaz Malların Açık Artırma Yolu İle Paraya Çevrilmesi, İzmir 2004.
- Atalay, Oğuz:** Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku, 15.Baskı, İstanbul 2017 (Pekcanitez Usul) .
- Atalı, Murat:** Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku, 15.Baskı, İstanbul 2017 (Pekcanitez Usul) .
- Bakır, Aytül Rabia:** Para Alacağı Dışındaki İlâmların İcrası, İzmir 2010 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Berksoy, İrem:** Kanun Yoluna Başvurunun İcraya Etkisi, Legal Hukuk Dergisi, C.5, S.54, 2007, s.1845-1864.
- Bilge, Necip/Önen, Ergun:** Medeni Yargılama Hukuku, 3.Baskı, Ankara 1978.
- Boran Güneysu, Nilüfer:** Medeni Usul Hukukunda Karar, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir 2010 (Karar).
- Budak, Ali Cem/Karaaslan Varol:** Medeni Usul Hukuku, Ankara 2017.
- Çiftçi, Murat Özgür:** Medeni Yargılama Hukukunda İstinaf, 3.Baskı, Ankara 2016.
- Çiftçi, Pınar:** İcra Hukukunda Menfaat Dengesi, Ankara 2010.

Çoşkun, Mahmut: Açıklamalı İçtihatlı İcra ve İflas Kanunu, C.4, 5.Baskı, Ankara 2016.

Çoşkun, Mahmut: İtirazın İptali- Menfi Tespit ve İstirdat- Tasarrufun İptali- İflas ve İflasın Ertelenmesi- Sıra Cetveline İtiraz Davaları, Ankara 2014 (İstirdat).

Deren-Yıldırım, Nevhis: Kanun Yollarına Dair Bazı Düşünceler, Medeni Usul ve İcra- İflas Hukukçuları Toplantısı VI, İzmir/Çeşme 2007, s.3-17.

Dönmez, R. Murat: Taşınmaz Malların Paraya Çevrilmesi, İstanbul 2010.

Dursun, Halil: İcra ve İflas Hukukunda İstirdat Davası, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2010.

Erdoğan, Hasan: Borçtan Kurtulma Menfi Tespit ve İstirdat Davaları, Ankara 1999.

Erdoğan, Ahmet: Tespit Davası, Ankara 1972.

Erdönmez, Güray: Adi ve Resmi Senette Sahtelik İddiasının Hukuk Davalarına ve İcra Takiplerine Etkisi, TBBD 2016/123, s.147-208.

Eren, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 21.Baskı, Ankara 2017.

Ermenek, İbrahim: Medeni Usul Hukukunda Davayı Kabul, Ankara 2009.

Fırat, Erhan: Özel Kanunlarda Düzenlenen İlâm Niteliğinde Belgeler, Ankara 2016.

Gaul, Hans Friedhelm/Deren-Yıldırım, Nevhis: İcra Hukuku Analizleri, 4.Baskı, İstanbul 2014.

Görgün, L. Şanal/Börü, Levent/Toraman, Barış/ Kodakoğlu, Mehmet: Medeni Usul Hukuku, 6.Baskı, Ankara 2017.

Gözütok, Zeki: Hukuk Davalarında İstinaf ve Temyiz Başvuru ve Uygulama Rehberi, Ankara 2016.

Gürdoğan, Burhan: İcra Hukuku Dersleri, Ankara 1970 (İcra).

Gürdoğan, Burhan: Medeni Usul Hukukunda Kesin Hüküm İtirazı, Ankara 1960 (Kesin Hüküm).

Hatemi, Hüseyin/Gökyayla, Emre: Borçlar Hukuku Genel Bölüm, 2.Baskı, İstanbul 2012.

İnan, Ali Naim/Yücel, Özge: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 4.Baskı, 2014 Ankara.

İpekçi, Nizam: İcra ve İflas Kanunu Tatbikatı, C.I, 4.Baskı, Ankara 2005 (C.I).

İyilikli, Ahmet Cahit: Hukuk Yargılamasında Kesin Hüküm, Ankara 2016.

Kaçak, Nazif: İlâmlı İcra, 2.Baskı, Ankara 2007.

Karaca, Ali: İlâmlı İcra Tatbikatı, İstanbul 1949.

Karafakih, İsmail Hakkı: Hukuk Muhakemeleri Usulü, Ankara 1952.

Karauz, A. Kürşat: Sulh Sözleşmesi, Ankara 2014.

Karşlı, Abdurrahim: İcra ve İflas Hukuku, 3.Baskı, İstanbul 2014 (İcra).

Karşlı, Abdurrahim: Medeni Muhakeme Hukuku, 4.Baskı, İstanbul 2014 (Usul).

Kılıçoğlu, Ahmet M.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2016.

Kiraz, Taylan Özgür: Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Getirilen Yenilikler, 2.Baskı, Ankara 2012.

Kocayusufpaşaoğlu, Necip/Hatemi, Hüseyin/Serozan, Rona/Arpacı, Abdülkadir: Borçlar Hukuku Genel Hüküm, C.3, 5.Baskı, İstanbul 2009.

Konuralp, Haluk: Değişiklik Tasarısına Göre İstinaf Derecesi, Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı II-III, Eskişehir 2003-2004, s.18-39.

Kulaksız, Cengiz: İlâmlı İcrada İcranın Geri Bırakılması, Ankara 1997 (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Kurtoğlu, Tülin: Özel Hukukta İstinaf Denetimi ve Yargılaması, Ankara 2017.

Kuru, Baki/Budak, Ali Cem: Tespit Davaları, 2. Baskı, İstanbul 2010.

Kuru, Baki: Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. III, 6.Baskı, İstanbul 2001 (Usul III).

Kuru, Baki: Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. IV, 6.Baskı, İstanbul 2001 (Usul IV).

Kuru, Baki: Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. V, 6.Baskı, İstanbul 2001 (Usul V).

Kuru, Baki: İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, 2.Baskı, Ankara 2013 (El Kitabı).

- Kuru, Baki:** İcra ve İflas Hukuku, C.I, 3.Baskı, İstanbul 1988 (İcra I).
- Kuru, Baki:** İcra ve İflas Hukuku, C.II, 3.Baskı, İstanbul 1990 (İcra II).
- Kuru, Baki:** İcra ve İflas Hukuku, C.III, 3.Baskı, Ankara 1993 (İcra III).
- Kuru, Baki:** İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflas Hukuku, İstanbul 2016 (İcra).
- Kuru, Baki:** İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku, İstanbul 2016 (Usul).
- Kuru, Baki:** Menfi Tespit Davası ve İstirdat Davası, Ankara 2003 (İstirdat Davası).
- Meraklı Yayla, Deniz:** Medeni Usul Hukuku'nda İstinaf Kanun Yolunda Yeniden Tahkikat Yapılması, Ankara 2014.
- Muşul, Timuçin:** İcra ve İflas Hukuku Esasları, 6.Baskı, Ankara 2017 (İcra).
- Muşul, Timuçin:** İcra ve İflas Hukuku, 6.Baskı, Ankara 2013 (C.II).
- Muşul, Timuçin:** Medeni Usul Hukuku, 3.Baskı, Ankara 2012 (Usul).
- Muşul, Timuçin:** Menfi Tespit ve İstirdat Davaları, Ankara 2014 (İstirdat Davaları).
- Namlı, Mert:** Türk ve Fransız Medeni Usul Hukuku'nda Yargılamanın Yenilenmesi, İstanbul 2014.
- Nomer, Haluk N. :** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 13.Baskı, İstanbul 2013.
- Oğuzman, Kemal/Barlas, Nami:** Medeni Hukuk, 17.Baskı, İstanbul 2011.
- Oğuzman, Kemal/Öz, Turgut:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 9.Baskı, İstanbul 2012.
- Olgaç, Senai:** İcra İflas, C.I, Ankara 1978 (C.I) .
- Oskay, Mustafa/Koçak, Coşun/Deynekli, Adnan/Doğan, Ayhan:** İİK Şerhi, C.I, Ankara 2007 (Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan, C.I).
- Oskay, Mustafa/Koçak, Coşun/Deynekli, Adnan/Doğan, Ayhan:** İİK Şerhi, C.V, Ankara 2007 (Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan, C.V).
- Önen, Ergun:** İnşai Dava, Ankara 1981 (İnşai Dava).

- Önen, Ergun:** Medeni Yargılama Hukuku, Ankara 1979 (Usul).
- Önen, Ergun:** Medeni Yargılama Hukukunda Sulh, Ankara 1972 (Sulh).
- Öz, Turgut:** Öğreti ve Uygulamada Sebepsiz Zenginleşme, İstanbul 1990.
- Özbay, İbrahim/Korucu, Yavuz:** Tahkim, Ankara 2016.
- Özbek, Mustafa Serdar:** Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda İlâmlı İcranın Etkinliği, Ankara 2011.
- Özbek, Mustafa Serdar:** Kesinleşmeden İcra Edilemeyecek İlâmların Kesinleşmeden Önce İcraya Konulması, Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.2, S.1, Ocak 2016, s.37-78 (İcra Edilemeyecek İlâmlar).
- Özbek, Mustafa Serdar:** Yeni İcra ve İflas Kanunu İçin Öneriler Işığında İlâmlı İcrada İcranın Ertelenmesi, Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi, Y.5, S.1, s.9-124 (İcranın Ertelenmesi).
- Özekes, Muhammet:** 100 Soruda Medeni Usul Hukukunda Yeni Kanun Yolu Sistemi İstinaf ve Temyiz, 3.Baskı, Ankara 2016.
- Özekes, Muhammet:** İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler, Ankara 2009 (İlkeler).
- Özekes, Muhammet:** Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku, 15.Baskı, İstanbul 2017 (Pekcanitez Usul) .
- Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Özekes, Muhammet:** Medeni Usul Hukuku, 5.Baskı, İstanbul 2017 (Usul).
- Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Sungurtekin Özkan, Meral/Özekes, Muhammet:** İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, 3.Baskı, Ankara 2016 (İcra).
- Pekcanitez, Hakan:** Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku, 15.Baskı, İstanbul 2017 (Usul) .
- Postacıoğlu, İlhan E. :** İcra Hukuku Esasları, 4.Baskı, İstanbul 1982 (icra).
- Postacıoğlu, İlhan E. :** Medeni Usul Hukuku Dersleri, İstanbul 1975 (Usul).

- Postacıoğlu, İlhan E./Altay, Sümer:** İcra Hukuku Esasları, 5.Baskı, İstanbul 2010
(İcra).
- Postacıoğlu, İlhan/Altay, Sümer:** Medeni Usul Hukuku Dersleri, İstanbul 2015 (Usul).
- Reisoğlu, Safa:** Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 24.Baskı, İstanbul 2013.
- Sert, Necmiye:** İcra İflas Hukukunda İlâmlı İcra Takibi ve Gösterdiği Özellikleri, Kocaeli 2005 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Seviğ, Vasfi Raşit:** Doktrin ve İçtihatlar Açısından Türk İcra ve İflas Kanunu-İcra, C.I, Ankara 1966.
- Sivrihisarlı, Ömer:** Hukuk Yargılamasında Maddi Hukuka İlişkin Temyiz Nedenleri, İstanbul 1978.
- Soy, Ayşe:** Türk Medeni Yargılama Hukukunda Sulh, Ankara 2017.
- Şahan, Havva Gül:** Özel Görevli Mahkemeler, Ankara 2012.
- Şener, Esat:** Hukuk Sözlüğü, Ankara 2001.
- Şirin, Fatih:** İcra ve İflas Hukukunda İcranın Geri Bırakılması, Kocaeli 2010
(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Tanrıver, Süha:** İcranın İadesi, YD, C.16, S.4, s.567-582 (İcranın iadesi).
- Tanrıver, Süha:** İlâmlı İcra Takibinin Dayanakları ve İcranın İadesi, Ankara 1996
(İlâmlı İcra).
- Tanrıver, Süha:** Mahkeme Huzurunda Yapılan Kabuller, ABD 1996, S.I, s.28-38
(Kabul).
- Tanrıver, Süha:** Medeni Usul Hukuku, Ankara 2016 (Usul).
- Tutumlu, Mehmet Akif:** Hukuk Yargılamasında Hüküm ve Gerekçe, Ankara 2014
(Hüküm ve Gerekçe).
- Tutumlu, Mehmet Akif:** Hükümün Açıklanması ve Düzeltilmesi, Ankara 2012
(Hükümün Açıklanması).
- Ulukapı, Ömer:** İcra ve İflas Hukuku, 1.Baskı, Konya 2015 (İcra).

- Umar, Bilge:** Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Ankara 2011.
- Uyar, Talih:** Geri Alma (İstirdat) Davalarının Koşulları, Terazi Hukuk Dergisi, S.8, Nisan 2007 (İstirdat Davasının Koşulları).
- Uyar, Talih:** İcra Hukukunda İhale ve İhalenin Bozulması, C.II, 3.Baskı, Ankara 2002 (İhalenin Feshi).
- Uyar, Talih:** İcra Hukukunda Menfi Tespit ve İstirdat Davası, Ankara Barosu Dergisi, Y.1974, S.5, s.901-909 (İstirdat).
- Uyar, Talih:** İcra Hukukunda Olumsuz Tespit ve Geri Alma Davaları, 2. Baskı, Manisa 1984 (Geri Alma Davaları).
- Uyar, Talih:** İcra Hukukunda Yetki-Görev ve Yargılama Usulü, Manisa 1983 (Yargılama Usulü).
- Uyar, Talih:** İcra Tetkik Merciiinde Yargılama Usulü, 75. Yaş Günü İçin Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı, Ankara 2004 (İcra Tetkik Mercii).
- Uyar, Talih:** İcra ve İflas Kanunu Şerhi, C.13, 2.Baskı, Ankara 2010 (İcra Şerh 13).
- Uyar, Talih:** İcra ve İflas Kanunu Şerhi, C.2, 2.Baskı, Ankara 2004 (İcra Şerh II).
- Uyar, Talih:** İcra ve İflas Kanunu Şerhi, C.7, 2.Baskı, Ankara 2004 (İcra Şerh 7).
- Uyar, Talih:** İlâmlı Takipler, 2.Baskı, Manisa 1991 (İlâmlı Takipler).
- Uyar, Talih:** Menfi Tespit ve İstirdat Davaları, Ankara 2017 (İstirdat Davaları).
- Uyar, Talih:** Takip Hukukunda İcranın Durdurulması – İcranın İadesi, İstanbul Barosu Dergisi, C.78, S.2004/3, s.1021-1031 (İcranın Durdurulması).
- Uyar, Talih:** Takip Konusu İlâmın Yargıtayca Bozulması Üzerine İcra Dairesince Yapılacak İşlem, Ankara Barosu Dergisi, S.1981/1, s.33-40 (İlâmın Yargıtayca Bozulması).
- Üstündağ, Saim:** İcra Hukukunun Esasları, 8.Baskı, İstanbul 2004 (İcra).
- Üstündağ, Saim:** Medeni Yargılama Hukuku, C. I-II, 6.Baskı, İstanbul 1997 (Medeni Yargılama).

- Yavaş, Murat:** Medeni Usul Hukukunda Temyiz, Ankara 2015.
- Yavuz, Nihat:** Menfi Tespit ve İstirdat Davası, 2.Baskı, Ankara 2007.
- Yeniaras, Mustafa Cem:** Para Alacaklarına İlişkin İcra Takipleri Özelinde İcra ve İflas Kanunu Madde 36 Hükmü Uyarınca İcranın Geri Bırakılmasında Teminat Kurumu, İstanbul Barosu Dergisi, C.86, S.2012/1, s.15-26.
- Yeşilirmak, Ali/Pekcanıtez, Hakan:** Pekcanıtez Usul Medeni Usul Hukuku, 15.Baskı, İstanbul 2017 (Pekcanıtez Usul) .
- Yıldırım, Kamil:** Hukuk Devletinin Gereği: İstinaf, İstanbul 2000.
- Yıldırım, Kamil:** İcra Hukuku Ders Notları, 2.Baskı, İstanbul 2003 (İcra).
- Yıldırım, Mehmet Kamil/Deren-Yıldırım, Nevhis:** İcra ve İflas Hukuku, 7.Baskı, İstanbul 2016 (İcra).
- Yılmaz, Ejder:** Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Ankara 2012 (Şerh).
- Yılmaz, Ejder:** Hukuk Sözlüğü, Ankara 2005 (Sözlük).
- Yılmaz, Ejder:** İcra ve İflas Kanunu Şerhi, Ankara 2016 (İcra Şerh).
- Yılmaz, Ejder:** İstinaf, 2.Baskı, Ankara 2005 (İstinaf).
- Yılmaz, Ejder:** Olağanüstü Temyiz, Ankara 2003 (Olağanüstü Temyiz).
- Yılmaz, Zekeriya:** Medeni Usul Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi, Ankara 2013.

ÖZET

Hukukumuzda mahkemelerin vermiş olduğu kararlara karşı kanun yoluna başvurulmuş olması kural olarak kararın icrasını etkilemez. Kesinleşmeden icra edilebilen bir ilâm alacaklı tarafından icraya konulmuş bu sırada aleyhine takip yapılan borçlu tarafından kanun yoluna başvurulmuş ve talep edilmediği için ya da talep reddedildiği için icra durdurulmamış olabilir. İlâmın icrası devam ederken ya da sonuçlandıktan sonra hükmün bölge adliye mahkemesince kaldırılması veya yeniden esas hakkında karar verilmesi ya da Yargıtay tarafından hükmün bozulması durumunda ne olacağı İİK m.40/2’de icranın iadesi müessesesi ile düzenlendiğinden söz konusu hüküm büyük öneme sahiptir.

İlamlı icra takibinde borçlunun takibe karşı itiraz hakkının yokluğu nedeni ile menfaat dengesinin alacaklı lehine kurulduğunu söylemek yanlış olmaz. Ancak borçlu da ilamlı icra takibinde kendisine yöneltilen takibe karşı tamamen çaresiz bırakılmamıştır. Borçlunun menfaatini de düşünen kanun koyucu borçluya icranın durdurulmasının talep etme ve gerekli şartları sağlamak şartı ile icranın iadesi imkânı sağlamıştır.

İcranın iadesi müessesesi ilamlı icraya ilişkin ortak hükümler bölümünde düzenlendiğinden hem konusu para ve teminat verilmesine ilişkin ilamlar bakımından hem de konusu para ve teminat verilmesine ilişkin olmayan ilamlar bakımından uygulanır. İcranın iadesi kurumunun temel amacı ise haksız yere yapılan icra takip neticesinde borçlunun alacaklıya ödediği takip konusu şeyin ayrı bir dava veya takibe gerek kalmadan ilk takibin alacaklısından tahsil edilerek borçluya iadesinin gerçekleştirilmesidir.

ABSTRACT

In our law, appealing against the decisions made by courts does not affect the enforcement of the decision as a rule. A verdict which can be enforced before it is finalized may have been enforced by the creditor, meanwhile the debtor against whom legal proceedings are carried out may have appealed and the enforcement may not be ceased since it was not requested or the request was rejected. Since annulment of the judgment by the regional court during or after completion of the enforcement of the verdict or making a decision about the accusations or reversal of the judgment by the Court of Cassation is arranged by remission of the enforcement in article 40/2 of the Enforcement and Bankruptcy Law, this judgment has a great importance.

Due to the debtor's lack of right to appeal in case of enforcement proceeding with judgment, it will not be wrong to say that the balance of interest is established in favour of the creditor. However, the debtor is not completely desperate against the enforcement proceeding with judgment. The lawmaker, who also protects the interest of the debtor, gives the debtor the chance of requesting that enforcement is ceased and remission of the enforcement provided that necessary conditions are fulfilled.

Since remission of enforcement is arranged in the section of common provisions on enforcement judgment, it is applied in terms of both verdicts related to providing money and security and verdicts not related to providing money and security. The primary aim of the remission of enforcement is to collect the amount paid by debtor to the creditor as a result of an unjust enforcement proceedings from the creditor of the first proceeding and return such amount to the debtor without any need for a separate lawsuit and proceeding.